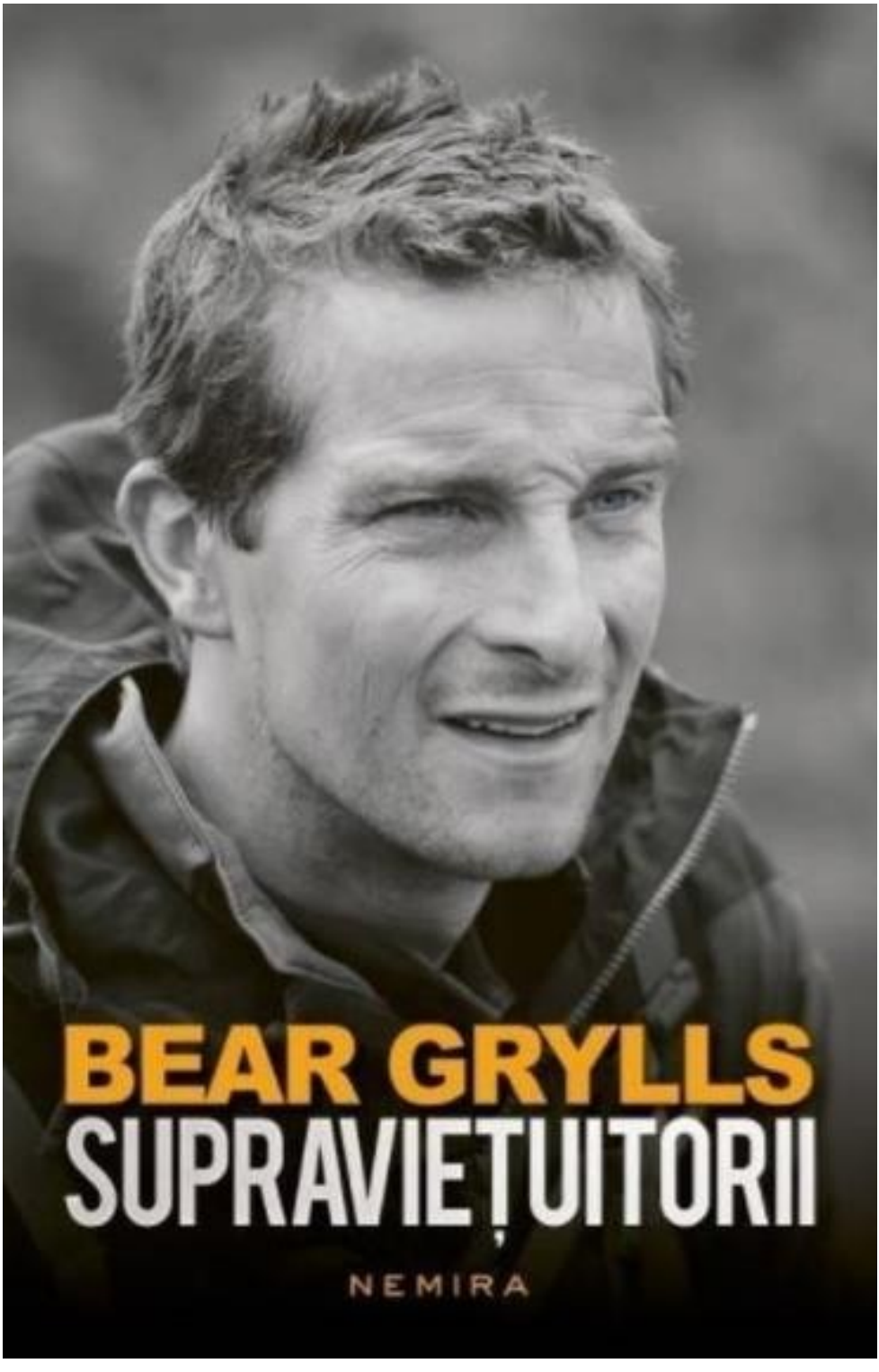
BEAR GRYLLS
SUPRAVIEȚUITORII
NEMIRA

Bear Grylls și-a câștigat notorietatea ca maestru în arta supraviețuirii și ca aventurier iubitor de senzații tari. Pentru el, născut în 1974, aventura a început chiar în copilărie, în Insula Wight, când tatăl lui l-a învățat să urce pe munte și să navigheze. A luat de mic lecții de arte marțiale, apoi a fost timp de trei ani membru al Forțelor Speciale din Marea Britanie, în SAS 21. Și-a perfecționat astfel abilitățile datorită cărora va cuceri admirația a milioane de oameni. S-a numărat printre cei mai tineri alpiniști care au escaladat Muntele Everest. A cucerit vârful la 23 de ani, în 1998. A reușit circumnavigația Marii Britanii pe jet ski, în 30 de zile. A traversat Atlanticul de Nord într-o barcă pneumatică rigidă, proiectată chiar de el. A zburat cu paramotorul deasupra Munților Himalaya și a condus multe alte expediții periculoase, doborând recorduri. Ca fost membru al Forțelor Speciale din Marea Britanie, a primit titlul de comandant onorific în Marina Regală. Conduce în continuare expediții care își propun să doboare recorduri, în zone greu accesibile. Din acțiunile lui s-au strâns fonduri de peste 2,5 milioane de lire sterline pentru activități umanitare dedicate copiilor. În 2009, la 35 de ani, a devenit cel mai tânăr conducător al The Scout Association, din care fac parte 28 de milioane de cercetași din toată lumea. A realizat numeroase emisiuni de televiziune care s-au bucurat de un succes răsunător în toată lumea, printre care *Escape to the Legion* la Channel 4. A făcut șapte sezoane din serialul *Man vs Wild,* care a avut miliarde de telespectatori, și *Born Survivor,* de asemenea una dintre cele mai vizionate emisiuni TV de gen din lume. Alte proiecte de televiziune la care a lucrat sunt *Alive with Bear Grylls* pe NBC (cel mai bun reality-show pentru categoria de vârstă 18–49 ani) și *Bear Grylls: Escape front Hell* și *Bear Grylls: Extreme Survival Caught on Camera* (Discovery).

A publicat cincisprezece volume, bestsellerul său cel mai cunoscut fiind *Noroi, transpirație și lacrimi* (Nemira, 2015), votat drept cea mai influentă carte în China în anul 2012. Printre celelalte cărți pe care le-a scris se numără *True Grit, A Survival Guide For Life, Born Survivor, Living Wild, Great Outdoor Adventures, Facing Up, Facing the Frozen Ocean, To My Sons.* A scris și șapte romane pentru copii care fac parte din seria *Mission: Survival.* Locuiește împreună cu soția și cei trei fii într-o casă, la Londra, familia petrecând mult timp și în casa de pe o

insuliță din Țara Galilor.

Pentru eroii mei de ieri și de azi.
Ei s-au călit în greutăți, s-au format prin fapte
și sunt de neuitat pentru spiritul lor.
Și pentru cei câțiva tineri care încă nu știu
că vor fi puși la încercare și se vor dovedi eroii de mâine.

Două drumuri se despărțeau într-o pădure, iar eu
Am pornit-o pe cel mai puțin străbătut
Și asta mi-a schimbat viața.[1]

Robert Frost

1 *The Road Not Taken* de Robert Frost, în traducerea lui Horia Gârbea – *Drumul pe care n-am apucat* (n. tr.).

INTRODUCERE

Una dintre întrebările care mi se adresează mereu este cine sunt eroii mei, cine m-a influențat și cine m-a inspirat.

Adevărul este că nu e ușor de răspuns.

Cu siguranță, răposatul meu tată a fost un erou pentru mine: aventuros, haios, modest – un om popular, temerar, alpinist, luptător comando și un tată blând și iubitor.

Dar o mare parte dintre motivațiile mele – mentale, fizice, emoționale și spirituale – provine din surse foarte neobișnuite.

Sper ca această carte să vă dezvăluie câteva dintre cele mai inspiratoare, cele mai înduioșătoare și cele mai uluitoare dovezi de rezistență umană din toate timpurile.

Sunt multe din care trebuie să aleg. Unele dintre povești le-ați auzit, dar pe multe dintre ele nu le știți. Oricare dintre aceste povești despre suferință și greutăți ar fi putut fi înlocuită de câteva zeci de povești la fel de înfiorătoare, la fel de înălțătoare.

Însă am făcut volumul de față așa cum îl vedeți nu numai pentru că poveștile alese m-au impresionat, ci și fiindcă sunt și foarte diferite între ele: de la iadul Antarcticii la dezastrele din deșert, de la curajul extraordinar din vremuri de război la confruntarea cu oroarea inimaginabilă de a-ți tăia propriul braț ca să supraviețuiești.

Dar oare ce anume îi împinge pe bărbați și pe femei să sondeze asemenea profunzimi și să riște totul? De unde vin aceste resurse de rezistență, curaj și hotărâre? Oare ne naștem cu ele sau le învățăm?

Repet, nu există răspunsuri simple și, dacă am învățat un lucru, acela este că nu există nici vreun model de erou – eroii apar în cele mai neobișnuite feluri. Iar când sunt puși la încercare, oamenii se iau adesea prin surprindere pe ei înșiși.

În același timp, observ că unii au un destin măreț. Își dezvoltă caracterul și curajul, își cultivă încrederea în sine și viziunea de la o vârstă fragedă. Și asta îi ajută când vine vremea încercării.

În ultimă instanță, îmi place să cred că următoarele cuvinte ale autorului Walt Unsworth, care scrie despre alpinism, sintetizează firea celor care caută aventura:

Există oameni pentru care ceea ce e de neatins prezintă o atracție deosebită. De obicei, nu sunt experți: ambițiile și

fanteziile lor sunt destul de puternice ca să lase deoparte îndoielile pe care le-ar avea cei mai precauți. Hotărârea și încrederea sunt cele mai puternice arme.

Cred, de asemenea, că toți suntem capabili de lucruri minunate și avem rezerve incredibile de forță, pe care poate nici nu știm că le avem. Un strugure nu știi cu adevărat din ce e făcut până nu-l storci.

Toate aceste povești au în comun persoane care au trecut prin probe de foc și au fost nevoite să caute resurse neștiute de curaj, tenacitate și rezistență.

Unii au murit căutându-le, alții au supraviețuit. Dar, datorită greutăților, fiecare a ajuns la miezul a ceea ce înseamnă să fii om – a descoperit un foc interior ce trece dincolo de latura fizică.

Sper că volumul de față va servi drept *memento* al acestui spirit, tăciune aprins care trăiește în adâncul sufletului nostru. Doar că uneori e nevoie de un mic imbold pentru ca flacăra să se reaprindă.

Sper că aceste povești vă vor stimula să fiți puțin mai curajoși și ceva mai puternici atunci când veți trece printr-o încercare.

Și nu uitați, cum a zis cândva Winston Churchill, „când treci prin iad, mergi mai departe”.

Dar deocamdată așezați-vă confortabil și dați-mi voie să vi-i prezint pe eroii mei…

NANDO PARRADO:
GUSTUL CĂRNII DE OM

Aici nu a fost eroism sau aventură.
A fost un iad.

NANDO ARRADO

Pentru Nando Parrado, un tânăr de douăzeci și doi de ani, trebuia să fie doar o excursie plăcută cu familia.

Juca la o echipă de rugby din Uruguay, care zbura la Santiago, în Chile, unde avea un meci de prezentare. Le întrebase pe mama lui, Eugenia, și pe sora lui, Susy, dacă vor să vină cu el – ceea ce însemna să zboare pe deasupra Anzilor într-un avion turbopropulsor cu două motoare.

Zborul 571 a decolat vineri, 13 octombrie 1972, și câțiva băieți au glumit că nu era cea mai bună zi în care să zboare pe deasupra lanțului muntos, unde piloții se puteau confrunta cu vreme dificilă și periculoasă. Aerul cald se ridică de pe dealuri și se întâlnește cu aerul rece de la nivelul la care începe zăpada. Furtuna care se iscă astfel e o veste proastă pentru aeronavă.

Dar glumele sunt doar glume. Căci vremea se anunța frumoasă.

Numai că vremea are obiceiul să se schimbe foarte repede în munți. Mai ales în acești munți. Avionul zbura de două ore, când pilotul a trebuit să aterizeze în orașul Mendoza, pe dealurile de la poalele Anzilor.

Au rămas acolo peste noapte. În ziua următoare piloții erau nehotărâți dacă să-și continue sau nu călătoria. Pasagerii voiau să ajungă la meciul de rugby. Au făcut presiuni asupra piloților să meargă mai departe.

Ceea ce s-a dovedit a fi o alegere foarte proastă.

Turbopropulsorul zbura pe deasupra Pasului Planchon când au dat de turbulențe. Patru zdruncinături violente. Unii chiuiau de parcă ar fi fost într-un montagne-russe. Mama și sora lui Nando păreau speriate. Se țineau de mână. Nando a vrut să le încurajeze.

Dar cuvintele nu i-au mai ieșit, căci avionul a plonjat brusc câteva zeci de metri.

Acum nu mai aclama nimeni.

Aparatul de zbor tremura din toate încheieturile. Unii pasageri

au început să țipe. Vecinul lui Nando, care stătea la fereastră, i-a arătat ce era afară. La nici zece metri de vârful aripii, Nando a văzut versantul muntelui: un perete uriaș de stâncă și zăpadă.

Cu vocea tremurându-i de spaimă, vecinul a întrebat dacă e normal să fie atât de aproape.

Nando nu a răspuns. Era prea preocupat să asculte șuieratul oribil al motoarelor în timp ce piloții încercau disperați să înalțe avionul. Întreaga aeronavă se zguduia atât de tare, încât părea că o să se rupă în bucăți.

Nando a văzut privirile îngrozite ale mamei și surorii lui.

Și atunci s-a întâmplat.

O zdruncinătură violentă.

Un scrâșnet îngrozitor de metal izbindu-se de stâncă. Avionul se lovise de versant. Stânca îl făcea fărâme.

Nando s-a uitat în sus. Nu se mai vedea partea de deasupra a fuzelajului. Doar cerul liber.

A simțit aerul rece pe față.

Și a văzut nori pe schela de debarcare.

Nu a avut timp să se roage. Nu a avut timp să se gândească. A simțit o forță teribilă care îl smulge de pe scaun. Un zgomot violent și asurzitor de jur-împrejur.

Probabil Nando Parrado era sigur că o să aibă parte de o moarte înfiorătoare, dureroasă, îngrozitoare.

Apoi a fost azvârlit în beznă.

Nando a fost inconștient trei zile după prăbușire. Așa că nu a văzut toate rănile suferite de însoțitorii lui.

Un om era înjunghiat în burtă de o țeavă de oțel. Când prietenul lui a încercat să i-o scoată, a ieșit o bucată de intestin vâscos.

Altuia mușchiul gambei i se desprinsese de pe os, apoi i se răsucise în jurul tibiei. Osul de la picior era și el expus. Prietenul lui a încercat să-i îndese mușchiul la loc înainte să-l bandajeze.

O femeie era zdrobită de un morman de scaune pe care nimeni nu-l putea descurca. Avea picioarele rupte și țipa în agonie. Nimeni n-a putut să facă nimic altceva decât s-o lase să moară.

Lui Nando i se umflase capul cat o minge de baschet. Încă respira, dar nimeni nu se aștepta să supraviețuiască. În ciuda așteptărilor, s-a trezit din comă peste trei zile.

Stătea pe podeaua fuzelajului distrus, unde se strânseseră supraviețuitorii. Morții erau îngrămădiți afară, în zăpadă. Aripile avionului fuseseră smulse. La fel și coada. Se prăbușiseră într-o vale pietroasă și înzăpezită, unde nu se vedeau decât piscurile amenințătoare ale munților din jur. Dar, deocamdată, atenția lui Nando era îndreptată spre familia lui.

Veștile erau proaste. Mama lui murise.

Nando era distrus de durere, dar s-a stăpânit ca să nu plângă. Știa că lacrimile consumă sarea din organism. Fără sare, mori. Ieșise din comă de numai câteva minute, și deja refuza să se dea bătut.

Era hotărât să supraviețuiască cu orice preț.

Cincisprezece oameni muriseră în accidentul acela îngrozitor și următorul lui gând a fost la sora lui. Susy era încă în viață, dar abia respira. Avea fața mânjită de sânge și corpul distrus de o durere prea mare ca să se poată mișca din pricina rănilor interne grave. Avea picioarele negre deja din cauza degerăturilor. Delira, își striga mama, implorând-o să o ducă acasă, departe de frigul îngrozitor. Nando a ținut-o în brațe tot restul zilei și toată noaptea, sperând ca propria lui căldură să o țină în viață.

Însă, treptat, adevăratele proporții ale pericolului în care se aflau i-au lovit în plin.

În munții aceia, temperaturile puteau ajunge la 40°C. Cât timp fusese în comă, ceilalți acoperiseră găurile din fuzelaj cu zăpadă și valize ca să se apere de vântul rece și ucigător. Chiar și așa, Nando s-a trezit cu hainele lipite de piele. Toți aveau părul și buzele albe de promoroacă.

Fuzelajul – singurul lor adăpost – se oprise în vârful unui ghețar uriaș. Deși erau foarte sus, vârfurile munților care îi înconjurau erau atât de sus, încât trebuia să-și lase capul pe spate ca să le vadă. Aerul era atât de rarefiat, încât le ardea plămânii. Razele soarelui le făceau bășici pe piele. Strălucirea zăpezii îi amețea și îi orbea.

Ar fi avut șanse mai mari de supraviețuire, dacă ar fi eșuat pe mare sau în deșert. Măcar acolo se găsea viață. Aici nimic nu putea să trăiască. Nici animale. Nici plante. Și-au împărțit mâncarea în porții mici, pe care au reușit să le adune din cabină și din valize. Dar era foarte puțină și s-a terminat repede.

Ziua se schimba cu noaptea friguroasă, apoi se făcea din nou

zi. În a cincea zi după accident, cei mai puternici patru supraviețuitori au hotărât să încerce să iasă din vale. S-au întors după câteva ore: lipsiți de oxigen, epuizați și complet înfrânți. Au spus că era imposibil.

„Imposibil” nu e un cuvânt la care să te gândești când încerci să supraviețuiești.

În a opta zi, sora lui Nando a murit în brațele lui. Încă o dată, deși chinuit de durere, el și-a înăbușit lacrimile.

A îngropat-o în zăpadă. I se luase totul, cu o singură excepție: tatăl său, rămas în Uruguay. I-a promis în taină să nu se lase să moară aici, în pustiurile înghețate ale Anzilor.

Apă era peste tot, sub formă de zăpadă. În curând, a devenit o agonie insuportabilă să o mănânce, pentru că gerul uscat le însângerase buzele rănite. Au început să moară mai întâi de sete, până când unul dintre supraviețuitori a inventat un dispozitiv de topire a zăpezii dintr-o foaie de aluminiu. Puneau zăpadă deasupra și o lăsau la soare să se topească.

Dar nicio cantitate de apă nu-i putea salva de la înfometare.

Puținele lor provizii s-au terminat după o săptămână. La altitudine mare și în frig, corpul uman are nevoie de mai multă hrană decât la nivelul mării, dar ei nu mai primeau nimic. Corpurile lor rămâneau repede fără resurse. Aveau nevoie de proteine. Dacă nu le obțineau, urmau să moară. Era cât se poate de simplu.

Iar acum aveau o singură sursă de hrană disponibilă.

Cadavrele celor care nu rezistaseră stăteau întinse în zăpadă. Carnea era perfect conservată de temperaturile negative. Nando a fost primul care a sugerat să o folosească pentru a supraviețui. Singura alternativă era să aștepte să moară, iar el nu era pregătit pentru asta.

Au început cu pilotul.

Patru dintre supraviețuitori au găsit bucăți de sticlă în fuzelaj. Le-au folosit ca să taie bucăți de carne din cadavrul pilotului. Nando a luat o bucată. Era înghețată, desigur, și avea o ciudată culoare alb-cenușie.

S-a uitat la ea în palmă. A văzut că în jurul lui supraviețuitorii fac la fel. Alții băgaseră deja în gură bucățile de carne de om și mestecau greu.

„E doar carne”, și-a spus el. „Nimic mai mult”.

A trecut carnea de buzele crăpate și a pus-o pe limbă.

Nu avea niciun gust. Doar textură: tare și vânjoasă. A mestecat de câteva ori, apoi s-a forțat să înghită.

Nu se simțea vinovat. Era doar furios că viețile lor ajunseseră în acest punct. Și, deși carnea nu elimina spasmele chinuitoare provocate de foame, îi dădea speranța că ar putea scăpa de înfometare până vin salvatorii.

Pentru că toate echipele de salvare din Uruguay aveau să-i caute. Nu-i așa? Nu trebuiau să continue dieta asta îngrozitoare multă vreme. Sigur?

Un supraviețuitor găsise un radio tranzistor în epavă și reușise să-l facă să meargă. A doua zi după ce au gustat pentru prima dată carne de om, au reușit să prindă un canal de știri.

Au aflat exact ce nu voiau să audă. Autoritățile încetaseră căutarea lor. Condițiile meteo erau prea înșelătoare. Pur și simplu, nu existau șanse să găsească supraviețuitori.

„Respiră!” își spuneau când îi copleșea disperarea. „Dacă respiri înseamnă că trăiești.”

Dar acum, când toate speranțele de a fi salvați erau pierdute, cu siguranță se întrebau cât timp mai au să respire.

Muntele mai avea și alte orori pentru ei. Următoarea a venit sub forma unei avalanșe. Nenumărate tone de zăpadă s-au prăbușit peste fuzelaj în toiul unei furtuni. Cantități mari au pătruns în epavă, acoperindu-i pe Nando și pe ceilalți supraviețuitori. Sufocați de păturile înghețate, șase dintre ei au murit.

Nando avea să povestească mai târziu că fusese ca și cum ar fi fost blocați într-un submarin pe fundul mării. Era o furtună cumplită, așa că nu au îndrăznit să se aventureze afară și nu știau câtă zăpadă se adunase deasupra lor. Era foarte posibil ca acesta să fie mormântul lor de gheață.

Dispozitivul de topire a zăpezii nu mai funcționa acum, când erau ascunși de soare. Acum singurele cadavre erau ale celor proaspăt decedați.

Înainte, doar cei care tăiaseră cadavrele fuseseră forțați să privească. Acum, cu doar câteva excepții, aproape toți erau alături de puținii supraviețuitori îndrăzneți care hăcuiau cadavrele. Soarele nu uscase carnea de pe ele, așa că era cu totul altceva s-o mănânce. Nu era tare și uscată, ci moale și cleioasă.

Crudă. Umedă.

Curgea sânge din ea și era plină de bucăți de zgârci. Și nu era deloc lipsită de gust. Nando și ceilalți se chinuiau să nu vomite în timp ce se forțau să înghită carnea, înconjurați de duhoarea puternică și bolnăvicioasă de grăsime și țesut uman intrat în putrefacție.

Viscolul s-a oprit. Supraviețuitorii au avut nevoie de opt zile să sape ca să scoată din fuzelaj zăpada adusă de avalanșă.

Supraviețuitorii știau că în coada desprinsă a aeronavei se află baterii, ceea ce-i putea ajuta să pornească radioul avionului ca să ceară ajutor. Nando și trei dintre tovarășii lui au mers câteva ore chinuitoare și extenuante prin zăpada înghețată și în cele din urmă au găsit bateriile. În zilele care au urmat au încercat să repare radioul, dar nu au reușit.

Între timp, zona în care se prăbușiseră devenea un loc tot mai îngrozitor.

Pentru început, supraviețuitorii se limitaseră la câteva fâșii de carne din cadavrele însoțitorilor decedați. Unii au refuzat, dar există informații că majoritatea s-au răzgândit când și-au dat seama că nu au altă opțiune. Odată cu trecerea timpului, realitatea crudă a dietei lor era vizibilă cu ochiul liber.

În zonă erau împrăștiate oase de om. Brațe și picioare amputate, cu carne încă pe ele, erau așezate într-un morman lângă o deschidere în fuzelaj – o cămară sinistră, dar ușor accesibilă. Întinseseră fâșii mari de grăsime umană peste avion ca să se usuce la soare. Supraviețuitorii trecuseră de la carne la organele interne. Rinichi. Ficat. Inimi. Plămâni. Ba chiar despicaseră craniile morților ca să mănânce creierul. Capetele sparte și golite stăteau abandonate în zăpadă.

Însă două cadavre rămăseseră neatinse. Din respect față de Nando, ceilalți lăsaseră nepângărite cadavrul mamei lui și pe cel al surorii lui. Dar el știa că nu pot lăsa prea mult acolo mâncarea foarte bună. O să vină un moment când supraviețuirea o să fie mai presus de respect. Trebuia să încerce să caute ajutor înainte să fie nevoit să-și mănânce propria familie. Trebuia să se lupte cu muntele.

Știa că probabil o să moară în această încercare. Dar mai bine așa decât să nu încerce deloc.

Erau eșuați acolo de șaizeci de zile, când Nando și doi dintre

camarazii lui – Roberto și Tintin – au plecat după ajutoare. Nu aveau cum să coboare, din poziția în care se aflau. Nu puteau decât să urce. Dar nu știau că urmează să escaladeze unul dintre cele mai înalte vârfuri din Anzi, un vârf care ajungea până la aproape 5180 de metri deasupra nivelului mării.

Montaniarzii cu experiență s-ar fi gândit de două ori înainte de a pleca într-o astfel de expediție. Cu siguranță, nu ar fi încercat așa ceva după șaizeci de zile în care aproape că muriseră de foame, fără echipamentul esențial pentru alpinism extrem.

Nando și camarazii lui neînfricați nu aveau crampoane, târnăcoape sau echipament pentru vreme rece. Nu aveau frânghii sau ancore de oțel. Purtau doar hainele pe care le putuseră lua din valizele de pe epavă și erau slăbiți de atâta malnutriție, sete, epuizare și expunere la frig. Era prima dată în viața lor când încercau să escaladeze un munte. N-a trecut mult și lipsa de experiență a lui Nando a devenit evidentă.

Dacă nu ați suferit niciodată de rău de înălțime, nu vă puteți imagina cum e. Simți că-ți plesnește capul de durere. De-abia poți sta în picioare de amețeală. Ești copleșit de oboseală. Dacă urci prea sus, riști să suferi leziuni pe creier sau să mori. Se spune că nu e bine să urci mai mult de 300 de metri pe zi când ești la altitudine, ca să ai timp să te aclimatizezi.

Nando și prietenii lui nu știau nimic din toate astea. Au urcat 600 de metri în prima dimineață. Sângele li s-a îngroșat, încercând să păstreze oxigenul. Au intrat în hiperventilație. S-au deshidratat.

Și au mers mai departe.

Singurul lor mijloc de subzistență erau bucățile de carne de om luate din trupurile prietenilor morți, îndesate într-o șosetă veche ca să le transporte. Dar canibalismul era deja ultima lor grijă. Cea mai mare problemă era însăși importanța sarcinii pe care o aveau de îndeplinit.

Fiind lipsiți de experiență, au ales cele mai dificile rute de urcare în munți. Nando mergea în fruntea grupului și a trebuit să deprindă abilități avansate de alpinism la fața locului. A trebuit să-și croiască drum pe pantele incredibil de abrupte acoperite cu poduri de gheață. A fost nevoit să evite culoare mortale și să traverseze borduri alunecoase și subțiri ca lama. Când au dat peste o stâncă străvezie, înaltă de zeci de metri și acoperită de gheață și zăpadă compactată, Nando nu a dat înapoi. A cioplit o

scară cu un băț cu vârf ascuțit.

Noaptea temperatura a coborât atât de mult, încât li s-a spart sticla cu apă. Nici în timpul zilei nu s-au putut opri din tremurat din cauza frigului inuman și din pricina epuizării totale. Totuși, au ajuns în vârful muntelui, însă Anzii cei nemiloși mai aveau de dat o lovitură. Nando se așteptase să vadă dincolo de lanțul muntos. Privind de jur-împrejur dintr-o poziție extrem de avantajoasă, nu erau decât vârfuri muntoase cât vedeai cu ochii.

Nu era vegetație.

Nu era civilizație.

Nu era ajutor.

Nu erau decât zăpadă, gheață și stânci.

Când te lupți să supraviețuiești, moralul este totul. În ciuda dezamăgirii, Nando nu s-a descurajat.

A zărit două vârfuri mai mici, ale căror piscuri nu erau acoperite de gheață. Era un semn bun? Poate că aceea era marginea lanțului muntos? Dar, după estimarea lui, erau la optzeci de kilometri. Nu aveau destulă carne de om ca să-și continue toți trei drumul. Așa că Tintin, cel mai slab dintre toți, a fost trimis înapoi la locul accidentului pentru ca Nando și Roberto să continue. I-a luat doar o oră să ajungă înapoi la prietenii lui de la fuzelaj.

Acum coborau către nori, lăsându-se la mila nu doar a muntelui, ci și a gravitației. Nando a căzut și s-a izbit de pereții de gheață. Corpul lui subțire și slăbit era învinețit și chinuit. Dar a mers mai departe cu Roberto, forțându-se să facă un pas și încă unul, deși erau extenuați până la agonie.

Pe măsură ce altitudinea scădea și temperatura creștea, carnea de om din șosetă a început să se dezghețe și să putrezească. Duhoarea era destul de rea și devenea tot mai clar că nu mai era nici comestibilă. Dacă nu găseau ajutor, aveau să se distrugă pur și simplu.

Dar în a noua zi a expediției norocul le-a surâs. Au văzut un om.

În a zecea zi omul acela a adus ajutoare.

A adus și provizii. Nando și Roberto au mâncat prima masă caldă, neformată din carne de om, după șaptezeci și două de zile. Mai mult, au trimis poliției locale un mesaj pentru care traversaseră Anzii. „Venim de la un avion care s-a prăbușit în

munți (...). În avion mai sunt paisprezece răniți."

Pe 22 și 23 decembrie, chiar înainte de Crăciun, datorită încăpățânării cu care au rezistat Nando și Roberto, un elicopter i-a dus pe restul supraviețuitorilor într-un loc sigur.

Dintre cei patruzeci și cinci de oameni din zborul acela îngrozitor, au supraviețuit șaisprezece. Cea mai mare minune este că nu au murit mai mulți.

Când aud povestea lui Nando Parrado și a camarazilor lui disperați, majoritatea oamenilor nu înțeleg decât că este o cumplită poveste de canibalism. Alții chiar îi critică pentru hotărârea luată.

Bineînțeles, ei se înșală.

Într-unul dintre cele mai groaznice momente, supraviețuitorii au făcut un pact. Dacă moare unul dintre ei, este de acord ca ceilalți să-i mănânce cadavrul. Știau că, mâncând carnea tovarășilor decedați, asta nu însemna că nu respectă viața oamenilor. Arătau doar cât de prețioasă e. Atât de prețioasă, încât erau dispuși să facă orice ca să se agațe de ea, în vreme ce un mediu incredibil de dur făcea tot posibilul să le-o răpească.

Supraviețuitorii zborului 571 au dat dovadă de un curaj remarcabil, de ingeniozitate și, cred eu, de demnitate. Au dovedit un lucru vechi de când însăși viața: când moartea e aproape o certitudine, una dintre reacțiile cele mai umane este refuzul de a te da bătut și de a o lăsa să câștige.

JULIANE KOEPCKE:
CAZANUL IADULUI

Cad, brăzdând cerul...
cam la trei kilometri deasupra pământului.
JULIANE KOEPCKE

Ajunul Crăciunului, 1971. O studentă de șaptesprezece ani, născută în Peru din părinți nemți, este bine prinsă în centura de siguranță, pe locul ei din aeronavă, lângă mama ei. E un zbor scurt, de la Lima la Pucalipa, și ar trebui să dureze numai o oră.

Dar drumul lui Juliane Koepcke avea să dureze mult mai mult de atât.

Aeronava este un turbopropulsor Lockheed Electra și zboară la o altitudine de 3000 de metri. Când îl văzuse prima dată la sol, Juliane se gândise că avionul e minunat. Nu știa că era construit inițial ca să zboare pe deasupra peisajelor deșertice. Sau că nu era deloc potrivit pentru a înfrunta aerul montan turbulent de deasupra Anzilor.

Și habar nu avea că aeronava era pe punctul de a intra într-un ochi de furtună.

În urmă cu câteva minute, era lumină de zi. Acum e întuneric beznă. Juliane vede pe fereastră fulgerele violente care despică ușor cerul în jur.

Avionul începe să tremure. Pare că îl zdruncină o forță din afară, ca un copil care scutură o jucărie. Poate că aeronava arătase puternică și formidabilă la sol, dar aici, sus, înconjurată de asemenea forțe ale naturii, e măruntă ca o muscă.

Compartimentele de deasupra capului se deschid brusc. Bagajele se rostogolesc afară. Mâncarea se împrăștie peste tot. Toată lumea țipă.

Juliane Koepcke încearcă să-și păstreze calmul. La fel și mama ei. Încearcă să o încurajeze pe Juliane, să-i spună că o să fie bine.

Dar nu o să fie bine.

O lumină albă, puternică o orbește pe Juliane. S-a întâmplat ceva cu aripa dreaptă. Un trăsnet? Imposibil de spus. Se simte o smucitură oribilă. Partea din față a avionului se înclină în jos. Țipetele sunt tot mai asurzitoare, dar sunt estompate de vuietul cumplit al motoarelor în timp ce aeronava avariată coboară, din

ce în ce mai repede, spre pământ.

Juliane o aude pe mama ei vorbind printre țipetele oamenilor și zgomotul motoarelor. E o acceptare tăcută a morții care se apropie.

Avionul se descompune în jurul ei. Deodată, Juliane Koepcke își dă seama că nu mai e înconjurată de ceilalți pasageri. Nici măcar de avionul în sine. Nu mai aude țipetele sau motoarele.

Tot ce se aude este vâjâitul înfiorător al vântului în urechi.

E încă prinsă de scaunul care s-a desprins de corpul avionului. Și e încă la 3000 de metri în aer.

Cade spre pământ. Cu viteză.

Dar, incredibil, extraordinara ei poveste de supraviețuire abia începe.

Juliane Koepcke avea să-și amintească mai târziu cum centura care o lega de scaun i s-a înfipt în burtă, forțând aerul din plămâni să iasă în timp ce cădea. N-a avut timp să se sperie. Se pierdea cu firea, după care revenea la realitate. Într-un moment de conștiență, a simțit că se răstoarnă și se învârtește cu repeziciune, străpungând aerul gol în timp ce întinderea junglei de dedesubt se apropie rotindu-se de ea.

Apoi, întuneric, când și-a pierdut din nou cunoștința.

Când s-a trezit, era întinsă pe pământ în pădurea tropicală. Scaunul din avion era deasupra ei, dar nu mai era prinsă cu centura.

S-a uitat la ceas. Nouă dimineața.

A încercat să se ridice. A amețit brusc. S-a prăbușit din nou.

Clavicula îi dădea o senzație ciudată. A atins-o. Era ruptă: cele două capete ale fracturii erau îndreptate spre exterior, dar, din fericire, nu ieșiseră prin piele. Avea o tăietură adâncă pe piciorul stâng, însă, surprinzător, nu sângera. Se simțea letargică din pricina șocului și-și pierduse ochelarii, așa că-i era greu să vadă clar la mai mult de câțiva metri distanță.

Abia atunci și-a dat seama ce se întâmplase. Și că acum e absolut singură. A strigat-o pe mama ei, dar nu i-a răspuns nimeni. Singurele sunete pe care le auzea erau ale pădurii tropicale.

Supraviețuise într-o situație imposibilă. Acum trebuia să supraviețuiască într-unul dintre cele mai neiertătoare medii înconjurătoare de pe pământ.

Junglă densă, nelocuită, primordială.

Dacă vreți să ieșiți din zona de confort, mergeți în junglă.

Un amestec de umezeală permanentă și temperaturi ridicate, apă pe săturate și lumină din plin, toate acestea înseamnă că pădurile tropicale adăpostesc cele mai ample ecosisteme de pe planetă. Viața se găsește peste tot: se târâie, zgârie, mușcă dintre tufe, se ghemuiește în copaci, șerpuiește printre crengi. Poate să-ți taie răsuflarea cu frumusețea ei; dar poate și să te ucidă într-o clipă.

Juliane Koepcke știa asta. Pentru ea, jungla nu era complet necunoscută. Părinții ei fuseseră zoologi și o luaseră cu ei în junglă când era mică.

În consecință, știa și că cel mai rău lucru pe care putea să-l facă, singură și rănită, era să intre în panică. Trebuia să-și păstreze mintea limpede și să fie calmă. Trebuia să fie vigilentă și să se gândească bine la fiecare mișcare. Dacă intra în panică, probabil că nu supraviețuia nici până la sfârșitul zilei.

Și-a dat seama că are un singur pantof. Probabil că pe celălalt îl pierduse când căzuse din cer. La primele vizite în junglă purtase mereu cizme de cauciuc ca să se protejeze de mușcăturile de șarpe. Păianjenii și șerpii veninoși puteau fi oriunde, camuflați și invizibili, gata să atace dacă sunt deranjați. S-a gândit că un picior acoperit e mai bun decât niciun picior.

În afară de pantof, nu purta decât o rochie subțire, de vară. Care era deja franjuri. Nu prea era echipamentul ideal pentru a supraviețui în junglă.

Apoi a lovit-o setea: subită și copleșitoare. S-a uitat în jur și a văzut frunzele late, pline de picături. A supt apa de pe ele.

Să te deplasezi și să navighezi prin junglă este o artă în sine. Și e muncă grea, nu glumă – chiar și cu echipamentul și cu încălțările potrivite. O parte a junglei poate să pară identică cu alta. Pentru un ochi neavizat, poate să fie o nebuloasă verde, zgomotoasă, aburindă, murdară și puturoasă.

În incursiunile din copilărie, Juliane folosise o macetă ca să însemneze copacii și să se asigure că nu merge în cerc. Dar acum nu avea nimic. Așa că a examinat cu atenție tot ce era în jur și a ținut minte un copac foarte impunător. Un punct de reper care să o ajute să se orienteze. Apoi a mers împleticit prin zonă, căutând supraviețuitori.

Și, mai ales, pe mama ei.

Nu a găsit decât o cutie de bomboane care aterizase în apropiere. Nu tocmai ce sperase, dar era un soi de mijloc de subzistență.

Deasupra, dincolo de acoperișul gros al junglei, se auzea un avion care zbura în cerc. Știa ce înseamnă asta: echipele de salvare căutau supraviețuitori. Dar era imposibil să o vadă. Se simțea descurajată.

Dacă era să iasă de acolo, trebuia să iasă de una singură.

Pe calea cea mai grea.

Peste toate zgomotele ciudate ale junglei, a deslușit un alt sunet. Apa care curgea.

Și-a amintit un sfat pentru supraviețuire pe care i-l dăduse cândva tatăl ei: dacă te-ai rătăcit în junglă, găsește o apă curgătoare și urmează-i cursul. Nu contează cât de infim e. Pârâul va întâlni alt pârâu și va deveni un mic râu. Și, acolo unde găsești un râu, ai șanse mari să găsești oameni...

Juliane a descoperit sursa: un pârâu mic și firav, blocat din loc în loc de copaci căzuți. Pe măsură ce mergea, pârâul se lățea – cincizeci de centimetri. Epuizată și dezorientată, a continuat drumul pe cursul lui. Avea să fie drumul ei spre un loc sigur.

Pe la șase după-amiază s-a întunecat brusc, cum se întâmplă mereu în junglă. Întunericul profund o înconjura, ca și sunetele ciudate și înfiorătoare ale pădurii tropicale pe timp de noapte, învățase să aprindă focul frecând bețe unul de altul. Un foc i-ar fi oferit puțină căldură și ar fi ținut la distanță animalele periculoase. Dar să încerci să aprinzi un foc era imposibil: era anotimpul ploios și totul era ud-leoarcă – fără a mai pune la socoteală că nu avea nici cu ce să taie lemnul.

Noaptea poate fi foarte intimidantă în junglă, dar Juliane era prea epuizată ca să se mai teamă. S-a sprijinit extenuată de un copac.

Prima noapte nu a ajutat-o prea mult să scape de oboseală. Epuizarea era rezultatul șocului și al comoției. Dar Juliane știa că trebuie să continue.

A urmat cursul aceluiași pârâu, având grijă să pășească întâi cu piciorul încălțat. Firicelul de apă se răsucea și șerpuia pe sub tufe, adăugând drumului prin junglă distanțe pe care nici nu le putea măsura. Cu cât mergea mai departe, cu atât simțea că i

se scurge mai multă energie din trup. Dar nu putea risca să o ia pe scurtături. Fără ochelari, nu vedea la distanță prea mare. Nu îndrăznea să se îndepărteze de pârâu. Așa că a continuat să lupte, consumând tot mai multă energie.

Când se rătăcesc în junglă, oamenii trebuie să știe că nu sunt singurii care caută apă și mâncare. Toate celelalte animale și plante fac același lucru. Așadar, un pârâu poate fi o unealtă de supraviețuire, dar și un magnet pentru pericol.

A trecut pe lângă un păianjen care mănâncă păsări – al doilea dintre cei mai mari păianjeni din lume, cu colți veninoși, care pot străpunge cu ușurință pielea unui om. S-a strecurat cu mare grijă pe lângă el, dar n-a fost nici pe departe cea mai periculoasă vietate pe lângă care avea să treacă. Mai târziu a auzit o bătaie din aripi, lentă și amenințătoare. Aripi mai lungi și mai zgomotoase decât ale oricărei alte păsări. Cu o senzație înfiorătoare, și-a dat seama că ascultă zborul unui vultur-rege.

Și ea știa exact cu ce se hrănește vulturul-rege.

Cu hoituri. Cu carne putrezită.

S-a dus după cotul râului și le-a văzut: trei scaune din aeronava ei. Legați de scaune, doi bărbați și o femeie.

Erau răsturnați cu capul în jos, cu capetele înfipte în pământul junglei. Aveau picioarele rupte și se înălțau în poziții ciudate în aer.

Apoi a văzut vulturii. Erau cocoțați în copaci, se uitau și așteptau. Carnea era încă prea proaspătă pentru gustul lor. Dar în curând aveau să coboare și să sfâșie carnea putrezită de pe cadavre.

S-a uitat în jur să vadă dacă mai sunt și alți morți. Nimic. Doar câteva bucăți de metal împrăștiate pe jos. Așa că s-a grăbit să-și continue drumul, lăsând morții și ochii lor ca mărgelele în seama vulturilor flămânzi.

Ea nu era un hoit. Cel puțin, nu încă.

Juliane nu îndrăznea să mănânce nimic.

Anotimpul ploios nu era cel mai bun moment în care să cauți mâncare în junglă, căci cele mai multe fructe cresc în sezonul uscat. Asta nu înseamnă că nu se găsește mâncare din abundență în junglă în orice moment, dar trebuie să știi ce să mănânci. Multe plante arată delicios, dar sunt de fapt otrăvitoare.

Nu avea cuțit cu care să taie măduva din tulpinile de palmier sau din rădăcinile despre care știa că o pot hrăni, nici cu ce să prindă pește sau animale. Când a terminat ultima bomboană, a rămas fără nimic de mâncare.

Cel puțin, avea apă, dar pârâul pe care îl urma avea la suprafață o mâzgă cafenie. În celelalte vizite în junglă, fierseseră mereu apa înainte s-o bea. Așa trebuia – era singurul mod prin care se asigurau că omorau nenumăratele gângănii care pot infesta sursele neștiute de apă. Dar Juliane nu avea cu ce să facă focul.

Așa că a băut cantități uriașe de apă murdară – ca să nu se deshidrateze și să alunge senzația de foame umplându-și burta cu apă. Întotdeauna e un risc să bei asemenea apă, dar într-un moment disperat e nevoie de măsuri disperate.

A încercat să țină evidența zilelor, dar nu era ușor. Dimineața, la ora șase, se lumina. Seara, la șase, se întuneca brusc. După somnul profund și zdruncinat din prima noapte, rareori mai reușea să adoarmă. În nopțile acelea lungi, se trezea înconjurată de țânțari care păreau hotărâți să o mănânce de vie. Avea pielea acoperită de umflături usturătoare și singura alinare era atunci când ploua.

Numai că nu era deloc o alinare. Noaptea e frig în sezonul ploios, iar ploaia rece îi îmbiba rochia subțire, de bumbac, răpindu-i toată căldura din corp. În acele nopți insuportabil de lungi și dureroase, a simțit că-și pierde treptat orice speranță…

Prin urmare, nu e de mirare că, flămândă cum era, cu o comoție parțială, cu oase rupte, cu hainele ude, cu pielea arzându-i de la bube și mușcături, a pierdut noțiunea timpului. Așa că nu era sigură dacă era a cincea sau a șasea zi când a auzit un țipăt de hoazin – o pasăre de care își amintea că-și face cuibul lângă râuri late, sub cerul liber. A înaintat cu greu prin tufișurile dese care îi zgâriau pielea întruna și, în cele din urmă, a ajuns la un râu lat.

Nu se vedea nicio urmă de așezare omenească.

Malul râului era prea năpădit de ierburi ca să poată merge pe acolo. Așadar, a luat-o pe margine, prin apa neadâncă, cercetând chibzuit albia cu un băț, ca să sperie pisicile-de-mare care s-ar fi putut ascunde în noroi.

Se tot cufunda în noroiul adânc și moale. În curând, s-a hotărât să înoate. A avut nevoie de mult curaj. Știa că în apă

sunt pești piranha. Mai erau și caimanii – rudele sud-americane ale aligatorilor, care pot avea o lungime de până la patru metri.

Nu putea decât să înfrunte ambele pericole.

Și să se roage.

A plutit încet la vale, purtată de curent. Apoi, când s-a lăsat întunericul, a urcat pe mal pentru încă o noapte lungă și agonizantă în junglă.

Juliane avea o tăietură pe brațul drept, în spate. Nu prea vedea, dar avea o senzație neplăcută, așa că și-a răsucit brațul ca să vadă mai bine.

Erau viermi.

Mușteleu depuseseră ouă în rana deschisă. Ouăle eclozaseră și larvele erau deja de un centimetru. Rana era infestată și viermii se hrăneau cu pielea putrezită.

A încercat să-i scoată. Degeaba.

Știa că acești paraziți nu fac rău gazdei – într-adevăr, viermii pot să țină rana curată, pentru că se hrănesc cu țesut mort. Dar, câtă vreme rana era deschisă, se putea infecta – iar o rană deschisă și infectată în junglă ar fi ucis-o foarte repede.

Nu putea face mare lucru, așa că a lăsat viermii mișcători la locul lor, s-a scufundat din nou în râul cu aligatori și pești piranha și a continuat înot drumul periculos.

Timpul trecea și știa că o lasă puterile. N-a trecut mult și a simțit o durere ascuțită între umeri. S-a atins ușor. Sânge. În timp ce plutise în aval soarele o bătuse pe spate, arzându-i pielea. Avea arsuri sângerânde de gradul doi doar de la lumina soarelui.

După încă puțină vreme, prea epuizată ca să mai continue, s-a prăbușit pe malul râului. Când s-a trezit, la doar câțiva centimetri de ea erau niște pui de caiman.

Undeva, aproape, era mama, gata de atac: șuierând, cu gura deschisă.

S-a aruncat în râu, sperând că mama o să rămână lângă pui.

În curând însă i-a dat târcoale un dușman și mai cumplit: foamea. Se zbătea prin junglă de peste o săptămână și era foarte slăbită. A ajuns să meargă în patru labe, încercând disperată să prindă una dintre broaștele care săreau în jurul ei, dar fără niciun rezultat...

În a zecea zi din coșmarul ei prin junglă, Juliane plutea ca un cadavru pe apă, amețită de durere, când a văzut-o.

La început, i s-a părut că o înșală privirea. O halucinație provocată de epuizarea dinaintea morții.

Pe urmă, și-a dat seama că e adevărată. Pe malul râului era o barcă mică.

Și-a îndreptat într-acolo corpul distrus. Erau urme de pași care duceau de la barcă spre mal. S-a târât după ele. I-a luat câteva ore să înainteze aproape o sută de metri. Dar nu a găsit decât un adăpost simplu. Era acolo o canistră cu benzină pentru motorul exterior de pe barcă. A turnat puțină benzină pe rana infestată de viermi. A fost îngrozitor, dar a avut efectul scontat: viermii – cel puțin, cei mai mulți dintre ei – au ieșit la suprafață și a reușit să-i scoată.

Apoi a găsit o foaie de cort, cu care s-a înfășurat ca să se apere de țânțari. În noaptea aceea, a dormit buștean în micul adăpost. Mai târziu, a povestit că a fost ca într-un hotel de cinci stele.

În ziua următoare au găsit-o trei bărbați.

Le-a explicat cine e, cum căzuse din cer și supraviețuise zece zile în junglă. Aceștia se uitau la ea uluiți, nereușind să înțeleagă cum poate un om să supraviețuiască unor asemenea chinuri.

Se holbau la ea și de spaimă. Nu spatele ei sângerând îi îngrozea cel mai mult, nici rana infestată de viermi, nici pielea crăpată, plină de bășici urâte, supurând, de la înțepăturile de insecte.

Ci ochii ei. Vasele de sânge de la ochi i se spărseseră pe tot globul ocular din pricina căderii extreme în viteză ucigătoare. Îi curgea sânge din ochi – orbitele îi erau roșii și sângerânde.

Juliane Koepcke căzuse trei kilometri prin aer și supraviețuise datorită unui noroc extraordinar. Dar, după aceea, norocul a jucat un rol foarte mic în ce a urmat.

A supraviețuit unui chin îngrozitor în următoarele zece zile folosindu-și foarte bine cunoștințele. În ciuda situației cumplite în care se afla, și-a păstrat calmul și și-a adaptat gândirea pentru a supraviețui în jungla din jur. A avut încredere în instinct și a refuzat să se dea bătută, în ciuda aparențelor deseori descurajante.

Câți oameni nu s-ar fi panicat, în locul ei? Însă Juliane știa că

panica însemna moarte. Și-a păstrat calmul și a mers mai departe. A ignorat durerea și a respectat planul. Și, în cele din urmă, spiritul ei încăpățânat de supraviețuitoare i-a salvat viața.

Iată o fată care are curaj adevărat.

JOHN MCDOUALL STUART: CEL MAI NEBUN EXPLORATOR DIN LUME?

Despre expedițiile domnului John McDouall Stuart
într-adevăr se poate spune, fără a-i discredita
pe frații lui exploratori, că sunt dintre cele mai
importante din istoria descoperirilor australiene.

WILLIAM Hardman, editor al volumului
Jurnalul lui John McDouall Stuart

De la Fife, în Scoția, până în interiorul continentului australian e cale lungă. Și nu vorbesc doar de distanța fizică.

Vara temperaturile din zona aridă a regiunii centrale pot ajunge la 45°C. Iarna ele scad sub limita înghețului. Zona deșertică este atât de mare, încât poți să mergi zile întregi fără să întâlnești vreun om sau vreun loc. Și, cu toate că în zilele noastre poți să pleci în excursii în interiorul continentului sau în expediții de bushcraft[2], la mijlocul secolului al XIX-lea foarte puțini oameni îndrăzniseră să se aventureze până în inima Australiei. Preferau să rămână în exterior, unde terenul era fertil. Unde era apă. Unde temperaturile nu erau extreme.

Toate acestea fac și mai interesant faptul că cel mai fidel explorator al regiunii a fost un scoțian. Refuzul lui de a ceda în fața condițiilor sterpe, aspre, severe și neînduplecate din interiorul Australiei înseamnă că acum multe dintre monumentele naționale îi poartă numele.

Și pe bună dreptate.

Persoana cu pricina a fost John McDouall Stuart, unul dintre cei mai duri – și, zic unii, cei mai excentrici – exploratori din istorie.

Stuart a plecat din Scoția spre Australia când avea douăzeci și trei de ani.

Avea 1,70 metri înălțime și nici șaizeci de kilograme. În drum spre Australia, a fost găsit pe punte ținând la gură o batistă îmbibată de sânge. De obicei, asta era semn de tuberculoză. În cazul lui însă, era un simptom al ulcerului ce îl va chinui toată viața.

N-ai fi crezut, uitându-te la el, că avea să devină unul dintre cei mai puternici oameni din colonia veche de cincizeci de ani.

2 Aptitudini de supraviețuire pe termen lung (n. tr.).

Dar exploratorii puternici nu sunt niciodată croiți după un anumit tipar. Devin puternici făcând dovada spiritului și a hotărârii lor, în ciuda obstacolelor. Stuart era făcut din același aluat.

Ajuns în Australia, a început să lucreze ca supraveghetor, însemnând secțiuni de teren pentru noii coloniști în zona semiaridă. Acolo a îndrăgit regiunile izolate ale continentului australian.

Și-a câștigat și reputația de a avea abilități excelente pentru supraviețuire. Drept rezultat, a fost abordat de un explorator britanic, Căpitanul Charles Sturt, care i-a propus să-l însoțească într-o expediție în interiorul continentului în 1844.

Planul era să exploreze nord-vestul New South Wales și apoi să continue spre Australia Centrală. Au reușit împreună cu o echipă mică, dar expediția a avut un efect devastator asupra sănătății lor. Căpitanul Sturt a suferit de scorbut acut în deșert; continuând expediția, aproape a orbit. Din fericire, l-a avut cu el pe Stuart, care și-a folosit abilitățile extraordinare de măsurare a terenului pentru a cartografia zonele în care călătoreau.

Dar Stuart s-a îmbolnăvit și el grav de scorbut, fără a mai pune la socoteală ulcerul persistent și beri-beri, o boală cumplită, care poate provoca paralizie, vomă și dizabilități mintale. Când s-a întors, Stuart era atât de slab, că i se vedeau oasele, gingiile îi sângerau abundent, dinții i se clătinau și mușchii îi erau atrofiați. A stat la pat luni întregi, iar doctorul nu credea că va supraviețui.

Ați zice că o asemenea experiență l-ar face să se răzgândească în privința explorării peisajului neiertător. Dar nu a fost așa.

Lui Stuart îi plăcea în sălbăticie. Acolo unde alți oameni vedeau o pustietate, el vedea mult mai mult. A descoperit că urmărirea stolurilor de păsări sau a crăpăturilor din piatră te putea ajuta să dai de apa prețioasă. A învățat să facă adăposturi din coajă de eucalipt. Își putea folosi abilitățile de topograf ca să navigheze corect, utilizând busola și punctele de reper. A devenit receptiv la schimbările subtile de peisaj.

Parcă era una, în mod firesc, cu sălbăticia.

Treceau lunile, treceau anii și Stuart a început să petreacă mai mult timp în natură decât în orașe. Și în mai 1858, când avea patruzeci și doi de ani, a pornit în prima lui expediție

importantă.

Planul era să exploreze zona de dincolo de mina Oratunga, în Munții Flinders din Australia de Sud, unde nu mai călcase niciun alb. Niciodată.

Cam în aceeași perioadă, un explorator pe nume Benjamin Herschel Babbage se pregătea pentru o expediție asemănătoare, dar mult mai bine finanțată. Babbage și oamenii săi urma să ia cu ei bunătăți cum ar fi 20 de kilograme de ciocolată, 38 de kilograme de cârnați nemțești, 150 de oi și două condensatoare de apă de 22 de litri fiecare.

Stuart cel puternic și călit de vreme și cei doi însoțitori ai lui au luat, în total, doar șase cai, o busolă și provizii esențiale pentru patru săptămâni.

Au luat-o spre zona aridă. Au ajuns la marele lac de sare – cunoscut azi drept Lacul Torrens, lung de 200 de kilometri și lat de 30 de kilometri. Temperaturile erau extrem de ridicate Terenul nu le oferea nicio sursă de apă potabilă.

Au întâlnit un membru al echipei lui Babbage. Expediția aceea nu avusese un mare succes și unul dintre ai lor fusese lăsat în urmă de ceilalți.

Era mort. Pielea i se subțiase pe schelet și se făcuse cafenie „ca partea de sus a tobei”. Înnebunit de sete, tăiase gâtul a trei cai de povară ca să le poată bea sângele. Însă oroarea adevărată din ultimele lui clipe era zgâriată sub formă de cuvinte pe cana de metal, scrise cu ultima suflare:

„Ochii mi-au orbit. Limba mă arde. Nu văd nicio cale. Doamne, ajută-mă, nu pot să mă ridic…”

Era genul acela de loc care stoarce viața din cei care nu sunt de ajuns de puternici să reziste.

Stuart a petrecut patru luni în mediul acela aspru. A parcurs 2400 de kilometri. Nu e de mirare că, atunci când s-a întors la civilizație, avea reputația de cel mai dur explorator al epocii sale.

Dar adevărul era că de-abia începuse.

Stuart era la fel de dur și de oțelit ca mediul înconjurător. În mod sigur, nu era un gentleman și îi plăcea nespus romul. Era, după cum spunea cineva, „nu numai cel mai detestabil bețiv, ci și cel mai murdar individ cu care am avut vreodată de-a face”. Sau, ca să folosim cuvintele unui băiat de paisprezece ani care l-

a întâlnit la un moment dat, „E un omuleț foarte straniu, e mereu beat (...) Când s-a întors din una dintre lungile lui călătorii, s-a închis într-o cameră și a stat beat trei zile.”

Probabil lăsa impresia unui tip destul de nebun – și care înnebunea tot mai mult, dar era limpede că nu prea îi păsa ce gândeau alții despre el. Evita compania oamenilor. Evita mulțimile. Era un om care trăia să exploreze.

La vremea aceea Australia de Sud era complet izolată de coasta nordică. Nu existau niciun drum care să străbată continentul și nici vreo rețea de telegraf.

Dacă cineva găsea o rută care să ducă de pe o coastă pe cealaltă – de exemplu, de la Adelaide, în sud, până la Darwin, în nord, se puteau construi și drumuri, și rețele de telegraf. Ar fi însemnat că Australia de Sud are o legătură cu nordul și, implicit, cu restul lumii.

Stuart și-a făcut din descoperirea unui astfel de drum scopul vieții.

Majoritatea exploratorilor își acordă suficient timp să se recupereze după astfel de expediții, cum ar fi expediția nemiloasă întreprinsă de Stuart în 1858 în interiorul continentului. Corpul are nevoie de timp să se refacă. Uneori, și mintea are aceeași nevoie.

Dar Stuart nu avea timp de sau vreo aplecare spre lucruri reconfortante precum odihna și recuperarea. Voia să se întoarcă la treabă.

Așadar, după câteva luni, în 1859, a lansat un nou atac asupra interiorului aspru al Australiei. Și-a găsit un secund pe nume William Kekwick.

Stuart învățase foarte multe despre ce înseamnă să fii lider când făcuse parte din echipa Căpitanului Sturt sau, mai repede, despre ce înseamnă să nu fii. Până la sfârșitul expediției, Sturt nici nu aflase numele de botez al lui Stuart.

La polul opus, când Stuart și Kekwick au găsit izvoare nedescoperite lângă Muntele Eyre, Stuart le-a dat numele secundului său. O fi fost el cel mai detestabil bețiv și cel mai murdar om din oraș, dar știa să aibă grijă de oamenii lui. Pentru el, avea să fie motiv de mândrie faptul că, în toate călătoriile cumplite din interiorul Australiei, niciun om nu a murit în expedițiile sale.

Deși el aproape că și-a pierdut viața. De multe ori.

Stuart a finalizat trei asemenea expediții în 1859, abia având pauză între ele. În 1860, și-a acordat două luni de odihnă înainte de a se pune din nou în mișcare prin pustia uscată. L-a instruit pe Kekwick să adune zece oameni buni. Secundul s-a întors cu unul singur – un tânăr fără condiție fizică, cu aspect deloc impresionant, pe nume Ben Head.

Nimeni altcineva nu îndrăznea să dea piept cu o încercare atât de nebunească.

Stuart nu s-a lăsat descurajat de lipsa unei echipe grozave. Metoda lui neconvențională de explorare era să se miște ușor și repede. Așa că cei trei au plecat să descopere însăși inima Australiei.

A fost o expediție chinuitoare, după orice standarde. Ploaia neașteptată le-a stricat proviziile, ceea ce însemna că trebuie să continue drumul cu rații la jumătate. Ben Head – un tip masiv din start – a pierdut jumătate din greutatea inițială. Apa a devenit insuficientă. Stuart s-a îmbolnăvit de scorbut și i-a slăbit vederea la ochiul drept. Totuși, au descoperit – cu aproximație – centrul Australiei, dar știau că nu pot merge mai departe spre nord și să supraviețuiască. Era obligatoriu să se întoarcă.

Ușor de zis, greu de făcut.

Se aflau într-o stare deplorabilă. Lipsa apei însemna că trebuie să facă ocoluri de kilometri întregi ca să găsească izvoare. Din cauza epuizării, Stuart a căzut de pe cal și s-a rănit grav la umăr. Scorbutul care îi afecta pe toți le-a schimbat culoarea pielii bronzate în galben, apoi în verde, apoi în negru.

Și, ca și cum nu ar fi fost de ajuns, au avut de-a face și cu niște aborigeni care nu vedeau cu ochi buni trecerea lor pe pământul pe care îl considerau al lor.

În mod obișnuit, Stuart se înțelegea bine cu populația indigenă pe care o întâlnea în călătorii. Dar n-a fost așa și de data aceasta.

În starea de slăbiciune în care erau, s-au întâlnit cu tribul Warumungu. Aborigenii i-au atacat agresiv, năvălind în tabăra lor și furându-le proviziile. Au aruncat cu arme în caii exploratorilor și au dat foc la iarba uscată din jurul taberei.

Cei trei nu au avut încotro și au fugit – cât încă mai puteau fugi.

Înfometați, chinuiți de scorbut și fără provizii, au străbătut cu greu pustia aridă. Dar nu au renunțat și nu au cedat în fața

deșertului. În cele din urmă, au ajuns la civilizație de-abia suflând.

Cum era de așteptat, după nici trei luni, Stuart a plecat – din nou.

Faima exploratorului nebun și sălbatic crescuse deja atât de mult, încât guvernul Australiei de Sud era dispus să-i finanțeze tentativa de a găsi o rută vitală între coasta de sud și cea de nord. Kekwick s-a străduit să-și țină treaz șeful bețiv înainte de plecare, dar Stuart a plecat spre nord în cele din urmă, în fruntea celor unsprezece oameni ai săi, alături de cai și de câinele Toby. Era cea mai mare expediție de până atunci.

Era cumplit de cald. Neobișnuit de cald. Au pierdut în scurt timp niște cai și câinele din cauza căldurii, iar îndărătnicul Stuart a trimis câțiva oameni înapoi în sud când a devenit evident că nu fac față încercării.

Ceilalți au înaintat spre nord, dincolo de centrul țării, ajungând la 500 de kilometri de coasta de nord. Timp de nouă săptămâni, Stuart a condus personal unsprezece tentative de a trece dincolo de câmpiile uscate care aveau să-i ducă spre nord. De unsprezece ori a fost nevoit să se retragă ca să-și salveze viața.

În cele din urmă, a trebuit să recunoască înfrângerea. S-a întors pe coasta de sud mânios și umilit. Pământul îl biruise – cumplit.

Dar nu avea să rămână mult timp înfrânt.

Căutarea unei rute care să traverseze Australia îi domina viața. Nimic nu avea să-i stea în cale. Nici banii, nici propria sănătate grav afectată.

Era un om cu o misiune clară. Cunosc acest sentiment. Obstacolele nu mai contează. Nici posibilele suferințe și greutăți. Scopul te mistuie în întregime.

Și-a acordat o singură lună ca să se refacă, după care a trecut la o nouă încercare.

De data aceasta, în octombrie 1861, a condus zece oameni și șaptezeci și unu de cai spre centrul continentului. Majoritatea erau beți când au plecat, iar privitorii s-au distrat văzându-i cum cad de pe cai. Aceștia erau oamenii care aveau să găsească o rută care să traverseze toată Australia?

Să facă ceea ce nu mai făcuse nimeni până atunci?

La început, nu părea posibil, mai ales când liderul a căzut și el de pe cal, iar alt cal l-a călcat pe mână. Impactul și greutatea animalului i-au stâlcit tendoanele și i-au dislocat încheietura. Așa a apărut infecția și o vreme a părut că mâna trebuie amputată.

Dar s-a vindecat – cel puțin, atât cât să poată continua echipa. Au traversat centrul Australiei, dar, ori de câte ori au încercat să ajungă pe coasta de nord, clima brutală și lipsa apei i-au făcut să se întoarcă. S-a întâmplat de cinci ori, până când, în sfârșit, la a șasea încercare, Stuart a descoperit niște izvoare unde oamenii se puteau hidrata.

Revigorați, aceștia și-au continuat drumul. Au ajuns în curând la un afluent al Râului Adelaide. Stuart știa că drumul lui se apropie de sfârșit. Era pe un teren cartografiat anterior de alți exploratori. Dacă ei puteau să-l traverseze, atunci putea și el.

Așadar, după șase luni de drum anevoios prin interiorul continentului, au ajuns în sfârșit la litoralul nordic. Stuart a fost primul care a mers împleticit pe plajă ca să se spele pe mâini și pe față în Oceanul Indian.

În sfârșit, victorie! Dar Stuart nu a rămas ca să se odihnească sau să culeagă laurii.

După douăzeci și patru de ore, a făcut cale întoarsă și a pornit înapoi. Doar 3100 de kilometri.

Și abia atunci au început adevăratele probleme.

Nu poți să te expui la extreme atât de brutale fără să-ți supui corpul unui stres inimaginabil. În ciuda rezistenței lui incredibile, luptele lui Stuart cu regiunea centrală începeau să lase urme.

Oamenii aveau provizii puține și, pe măsură ce mergeau spre sud, caii au început să moară. În plus, umărul drept al lui Stuart a cedat primul. O durere acută a apărut și i-a cuprins tot corpul – atât de mult, încât respira cu dificultate.

Ochii, afectați deja de lumina orbitoare a soarelui la care îi expusese în ultimii ani, au devenit aproape inutili. Marele navigator ajunsese să depindă de alții ca să găsească drumul. (Măcar aveau hărți detaliate, pe care le pregătise deja în peregrinările sale.)

Proviziile de apă s-au terminat și treceau deseori și câte trei zile fără să bea. Trei zile fără mâncare sunt destul de rele; după trei zile fără apă, pe asemenea căldură, organismul începe să se

otrăvească singur – fără a mai pune la socoteală suferința provocată de gâtul uscat și limba umflată, când ai ajuns cu adevărat la limita capacității unui om de a supraviețui.

În disperarea lor, călăreții puneau bulgări de argilă în batiste și le storceau, încercând să scoată puțină umezeală.

Lui Stuart i s-au înnegrit picioarele. Corpul lui asudat și tremurând era copleșit de febră.

Scorbutul îi ajunsese pe furiș până în gingii, care erau pline de supurații și sângerau abundent. Tot ce mânca avea gustul propriului sânge.

Cu proviziile din ce în ce mai reduse, au găsit un cuib plin de căței sălbatici. Supraviețuirea e rareori frumoasă. Au fiert cățeii și i-au mâncat.

Cu un picior în groapă și incapabil să vorbească, Stuart a făcut în sfârșit un semn prin care permitea uciderea unuia dintre cai – ceva ce, în mod normal, n-ar fi acceptat. Oamenii lui au făcut o supă hrănitoare din buzele calului. Fiertura i-a dat lui Stuart suficientă energie ca să continue până când, după patruzeci și patru de săptămâni de explorări chinuitoare, el și oamenii lui au ajuns înapoi pe coasta de sud. Un miracol în sine. O dovadă a îndrăznelii, a curajului și a rezistenței lor.

Stuart era atât de bolnav, încât i s-a ordonat să se odihnească, altfel avea să moară. Asta nu a împiedicat restul orașului Adelaide să iasă la o uriașă petrecere de stradă în cinstea lui.

Datorită stăruinței eroice și abilităților lui, Stuart a reușit acolo unde aproape oricine altcineva ar fi eșuat. Dar vremea explorărilor se terminase. Sacrificase tot, își atinsese țelul final și corpul lui nu mai putea să suporte nimic în plus.

După optsprezece luni, a părăsit Australia pentru totdeauna.

A murit tragic, la cincizeci de ani, singur și sărac, la Londra, unde locuia cu sora lui. Trupul său era complet distrus. Epuizat.

La înmormântare au participat doar șapte oameni.

Este îngropat în Cimitirul Kensal Green – la o jumătate de lume distanță față de continentul unde au fost concepute și îndeplinite cele mai grozave explorări ale sale. Reușitele lui extraordinare nu i-au adus mare bogăție și nici prea multă faimă în propria țară. Dar acești stăpâni nestatornici nu contau prea mult pentru el. A făcut ce și-a propus. Și a făcut bine.

Acum numele lui rămâne imortalizat de pe coasta de sud a

Australiei până pe cea de nord. Autostrada care leagă Adelaide de Darwin îi poartă numele, la fel ca Muntele Stuart, pe care l-a descoperit în interiorul continentului. Și mai sunt multe alte statui și monumente comemorative în cinstea lui în toată Australia.

Pe scurt, realizările lui au fost deja, și pe bună dreptate, recunoscute. Idealuri atât de înalte necesită sacrificii și ne mai cer și să ignorăm suferința care însoțește atât de des chemările ambițioase.

Și o mică doză de excentricitate merge foarte des mână în mână cu astfel de inițiative.

Sunt de acord. Și salut ciudățeniile lui Stuart, slăbiciunile și refuzul lui de a se conforma.

Pentru ținte uriașe e nevoie de un mare caracter. Iar John McDouall Stuart a fost dintre cele mai mari.

Îmi place să cred că ar bea o cană murdară cu rom pentru asta.

CĂPITANUL JAMES RILEY:
SCLAVI ÎN SAHARA

Doamne! Nu mai îngădui să trăim asemenea chinuri!
Din jurnalul CĂPITANULUI James Riley

Data: 28 august 1815. Locul: coasta de vest a Africii.

Vasul american *Commerce* se afla deja pe mare de aproape trei luni. Plecase din Connecticut înainte de a face o oprire la New Orléans. Apoi traversase Atlanticul către Gibraltar și acum se îndrepta spre sud. Ruta stabilită: spre vest, către Insulele Canare, și pe urmă spre Capul Verde, unde urma să se încarce cu sarea prețioasă pe care să o ducă înapoi în America.

Sub nicio formă nu trebuia să se apropie de ținutul deșertic sălbatic cunoscut acum drept Sahara Occidentală – unde, după cum se zvonea, marinarii creștini erau capturați de nomazii musulmani și tratați mult mai rău decât câinii.

La comanda vasului se afla Căpitanul James Riley: soț, tată și marinar de meserie, care lua bunăstarea oamenilor săi la fel de în serios ca pe a lui. În anii din urmă avea să devină un critic fățiș al traficului nefericit cu sclavi la nivel mondial. Avea un motiv foarte bun.

Căpitanul Riley era pe punctul de a deveni sclav.

La fel ca toți oamenii lui.

Pentru o navă din secolul al XIX-lea, cele două mari primejdii erau navigația nesatisfăcătoare și furtunile. La sfârșitul lunii august, în 1815, în timp ce naviga spre sud, dinspre Gibraltar, de-a lungul coastei africane, nava *Commerce* s-a confruntat cu ambele pericole.

Vânturile puternice și curenții periculoși o împinseseră pe un curs greșit. Pânzele erau umflate, catargele scârțâiau și punțile erau biciuite de un viscol sărat, cu stropi ce te orbeau.

Era noapte – întuneric beznă. Fără să-și dea seama cât de aproape sunt de mal, Căpitanul Riley a ordonat să o ia spre sud-est. Apoi s-a întâmplat inimaginabilul. Cu o izbitură oribilă și înfiorătoare, *Commerce* a atins pământul.

Valuri uriașe izbeau carena, făcând-o să crape la impactul cu pietrele. Marinarii nu puteau decât să abandoneze nava. Riley le-a ordonat oamenilor să adune cât mai multă apă și mâncare

și să le urce în bărcile de salvare. Apoi au înfruntat oceanul dezlănțuit și s-au rugat să ajungă la mal.

Cumva au reușit, dar erau încă în mare pericol. Erau naufragiați pe malurile vestice ale Saharei, unul dintre cele mai fierbinți și cele mai brutale deșerturi de pe pământ.

Dar mai răi decât deșertul erau negustorii nomazi de sclavi.

Marinarii se aflau într-o regiune temută, în care albii păgâni nu erau considerați tot ființe omenești, ci sclavi făcuți pentru a fi vânduți și tratați mai rău decât animalele.

Erau puține șanse ca oamenii feroce ai deșertului din Sahara să le facă o primire călduroasă. Dar erau șanse foarte mari să-i găsească.

După cum era de așteptat, când s-au ivit zorile a apărut o siluetă pe plajă și s-a îndreptat spre ei. Avea pielea închisă la culoare, fața uscată și zbârcită și o barbă numai noduri, care se întindea până jos.

Riley a încercat să se împrietenească cu străinul. Ba chiar i-a oferit o parte dintre proviziile salvate de pe epavă. Bărbatul a luat pur și simplu ce a vrut, apoi s-a îndepărtat și a dispărut.

Marinarii se temeau că plecase să aducă întăriri.

Aveau dreptate.

Au sosit mai mulți bărbați și femei din trib. Aveau cuțite ascuțite, topoare și sulițe. Au jefuit tot ce aveau marinarii.

Riley a încercat să negocieze. Dar ei nu voiau să negocieze. Liderul lor l-a apucat pe căpitan de păr și i-a tras capul pe spate. Apoi i-a pus iataganul foarte ascuțit la gât. Riley era sigur că vrea să-l decapiteze. Dar acesta i-a tăiat doar hainele.

Morți, Riley și ai lui nu le erau de niciun folos localnicilor.

Gândind rapid, căpitanul le-a spus răpitorilor unde îngropaseră niște monede în nisip. Când saharienii au dat fuga să prăduiască, el și oamenii lui au scăpat. Au înotat prin apele agitate ale Atlanticului înapoi pe epava navei *Commerce.*

Dar unul dintre ai lor, un marinar bătrân, pe nume Antonio Michel, a rămas în urmă. Au privit de pe navă, îngroziți, și au văzut că membrii tribului l-au bătut până l-au umplut de sânge.

Apoi nomazii au urcat în spinarea lui Michel lucrurile furate, de parcă ar fi fost un cal de povară, după care l-au bătut din nou cu sălbăticie – ca un sclav ce era acum – și l-au mânat de la spate peste dune, până nu a mai fost văzut.

Acum aveau două opțiuni. Să se întoarcă pe uscat și să se

predea barbarilor din trib, care aveau să-i captureze și să-i transforme în sclavi. Sau să-și repare barca mare, avariată și să-și încerce norocul în larg.

Au ales marea.

Riley și echipajul lui se îngrămădeau în barca mare: unsprezece oameni, un butoi cu apă, douăsprezece sticle de vin și un porc care supraviețuise naufragiului.

Erau înghesuiți ca sardinele. În barcă intra apă și nu aveau cârmă. Își petreceau zilele fie vâslind împotriva curenților puternici, fie scoțând apa din barcă pentru a nu se scufunda.

Rațiile erau mici. În fiecare zi, împărțeau o sticlă cu apă. Deabia apucau să bea o gură. Cât despre mâncare, primeau zilnic o bucățică de carne sărată de porc.

Vâsleau spre est, sperând să ajungă la Insulele Canare, dar vântul și curentul li se împotriveau. Au avansat foarte puțin.

În a treia zi, au sacrificat porcul. Când i-au tăiat gâtul, s-a scurs sângele. Marinarii l-au adunat cu grijă, apoi l-au băut ca să-și potolească setea. După aceea au devorat ficatul umed și moale.

Cu toate astea, căldura și munca grea i-au deshidratat dramatic. Când goleau sticlele cu apă, le umpleau la loc cu propria urină, pe care o păstrau ca să o bea.

Pe măsură ce treceau zilele, limba li se îngroșa și devenea țepoasă din cauza deshidratării. Auzul li s-a deteriorat când umezeala din urechea internă s-a uscat. Stăteau înghesuiți, cu stare febrilă, și mureau de sete.

Neprotejată de soare, pielea le era arsă și acoperită de bube pline de puroi acolo unde se freca de sare și de vâslele de lemn. În fiecare zi echipajul împărțea cantități infime de carne crudă de porc, care începea deja să se strice. Când proviziile de apă s-au subțiat, nu și-au permis decât atâta urină cât să le umezească gurile uscate.

Când le trecea prin corp și ajungea înapoi în sticlele marinarilor, urina devenea tot mai concentrată. Nediluată, era o otravă densă și urât mirositoare. Riley o descria ca pe „o ușurare abjectă și dezgustătoare”.

Dar asta era tot ce aveau.

Marea și soarele îi învingeau. Fără îndoială.

Starea marinarilor era atât de cumplită încât, atunci când au

văzut din nou uscatul, a fost aproape o ușurare. S-au îndreptat direct spre el. Știau foarte bine ce cruzi pot fi localnicii, dar au decis că nimic nu poate fi mai rău decât tortura nemiloasă a mării.

S-au înșelat.

Au eșuat pe o întindere mică și pustie de nisip. Habar nu aveau unde sunt (de fapt, plutiseră în derivă cam 320 de kilometri spre sud). Au ales să se îndrepte spre est, către pământul nemilos al Saharei.

A doua zi dimineață au început marșul.

Puține locuri sunt pe pământ în care e mai greu să supraviețuiești decât aici. Sahara se întinde pe 4820 de kilometri într-o direcție și 1930 de kilometri în cealaltă. Nivelul de umiditate scade chiar și la 5. Oamenii nu au găsit plante, animale sau apă. Au început să aibă halucinații din pricina setei în timp ce înaintau cu greu, în pragul morții, prin pustiul ostil. Aveau gura crăpată și sângerândă și și-ar fi dat bucuroși viața pentru un strop de apă.

Când au văzut departe o lumină foc, nu au putut decât să meargă împleticindu-se într-acolo. Știau că urmează o primire ostilă, dar alternativa era să moară pe dunele încinse ale Saharei.

S-au rugat împreună. Apoi s-au târât spre lumină.

Au găsit un bărbat, două femei și niște copii strânși în jurul unui puț. Bărbatul a scos imediat iataganul și i-a forțat pe Riley și alți doi membri ai echipajului – George Williams și Aaron Savage – să-și scoată hainele. Apoi s-a dus la al patrulea marinar, care se numea Deslisle. Pe el l-a pus să care hainele tovarășilor săi.

Sensul era clar. Cei patru marinari erau acum ai lui.

Femeile i-au obligat pe ceilalți să se dezbrace. Dar, deodată, s-a stârnit un nor de praf și o mulțime de membri ai unui trib – unii pe jos, alții pe cămile – au venit în goană spre ei. A urmat o luptă crâncenă între băștinași. Iataganele sclipeau și sângele curgea în vreme ce ei se luptau pentru cei unsprezece sclavi.

După o oră, războiul a încetat. Sclavii au fost împărțiți. Riley și Deslisle erau acum proprietatea nomadului pe care îl văzuseră prima dată. Se numea Mohammed, iar femeile erau surorile lui. Mohammed i-a târât pe cei doi sclavi lângă puț, unde femeile le-

au lovit corpurile deshidratate și slăbite cu bâte groase.

Însă alte femei le-au adus castroane cu apă sălcie și murdară. Era un lichid puturos și respingător, dar pentru oamenii aceștia, care mureau de sete, era nectar.

Când suferi de deshidratare cronică, trebuie să reziști tentației de a bea prea repede. Corpul nu procesează aportul subit de lichid. Riley știa, dar nu s-a putut abține. El și Deslisle au băut urnit și fără pauză. Aproape instantaneu, au avut crampe și o explozie de diaree li s-a scurs pe picioarele goale.

Ceilalți, de-acum sclavi și ei, li s-au alăturat. După ce au băut, au avut aceleași simptome. Sudoarea le făcea pielea arsă să sfârâie.

Nomazii s-au pregătit să plece de lângă puț cu cămilele și noii sclavi. Unul câte unul, sclavii au fost luați de lângă tovarășii lor. În cele din urmă, au mai rămas doar Riley și patru dintre ai săi.

Nomazii i-au pus imediat la muncă, forțându-i să care apă din puț pentru cămile, apoi i-au pus pe marinarii amărâți să-i urmeze în deșert. Riley și cei patru tovarăși erau atât de slăbiți, încât cădeau pur și simplu din picioare. La început, nomazii au râs de ei. Apoi i-au lovit din nou pe spatele încins cu bâte groase, până când pielea arsă s-a jupuit și din carnea de dedesubt a curs sânge.

Nomazii își tratau noii sclavi ca pe cele mai josnice forme de viață. Dar când și-au dat seama că nu mai pot merge prin deșert, i-au forțat să stea pe cămile, chiar în spatele cocoașei. Pielea aspră a cămilelor zgâria pielea goală a sclavilor. Lui Riley sângele i se scurgea pe picioare, picurând permanent în nisipul de jos.

S-a trezit căutând o piatră cu care să se lovească singur până moare. N-a găsit niciuna. Nu avea de ales, trebuia să meargă mai departe.

În ziua următoare au mers din nou. Tălpile le erau pline de sânge.

Nomazilor nu le păsa. Marinarii nu erau acum decât niște obiecte. Se puteau purta cu ei oricum doreau.

Locuitorii deșertului se deplasau în grupuri mici, dar din când în când se alăturau altor caravane de nomazi. Astfel, Riley și-a revăzut câțiva tovarăși în zilele și în săptămânile care au urmat. Și ei erau într-o stare la fel de proastă. Lui George Williams îi

atârnau fâșii uriașe de piele. Riley observa că dedesubt pielea nou-formată era deja plină de bube roșii și urâte.

Dar a doua oară când l-a văzut pe bietul om, era într-o stare și mai gravă.

Stratul exterior de piele era complet ars de soare. Un nomad îl mânjise cu grăsime de cămilă pe carnea expusă, încercând să-l salveze. Se vedea clar că nu avea efect. Grăsimea pur și simplu sfârâia la soare, prăjindu-l pe marinarul-sclav din exterior spre interior.

Riley nu avea cum să-l ajute pe muribund. Stăpânul lui Williams l-a dus mai departe în deșert, iar el nu l-a mai văzut niciodată.

În tribul de nomazi, Riley era când cumpărat, când vândut. Fiecare stăpân era la fel de crud precum cel dinainte. Împungeau cu degetul în pielea arsă a sclavilor și râdeau când aceștia urlau. Și, bineînțeles, îi țineau pe sclavi cât să nu moară de foame și de sete. De câte ori vedea o cămilă urinând, Riley se grăbea să facă palmele căuș sub jet. Urina avea un gust oribil, dar măcar era proaspătă (și, prin urmare, sterilă) și udă.

Asta îi ținea în viață, dar simptomele deshidratării se agravau. Îi dureau încheieturile, în timp ce lichidele din ei se uscau. Organismul lor nu mai putea produce salivă sau lacrimi.

Toți sclavii auziseră zvonuri despre canibalii din Sahara. Dar, odată cu trecerea săptămânilor, marinarii înșiși deveneau canibali. Când pielea arsă li se desprindea de pe mâini și picioare, o înghițeau înfometați. Se mâncau, la propriu, pe ei înșiși.

O dată Riley a aflat că niște sclavi care mergeau împreună cu el răpiseră un copil arab. Înnebuniți de dorința de a găsi ceva de mâncare, sclavii se pregăteau să-l măcelărească.

Riley i-a oprit la timp și a încercat să-i încurajeze: fiind sclavi, nu le erau de niciun folos stăpânilor, dacă mureau. Nomazii aveau să-i țină în viață ca să-i poată vinde în final.

Teoretic, avea dreptate. Dar mai era o problemă. Nomazii înșiși păreau să rătăcească fără țintă prin deșertul cumplit. Și ei rămâneau cu rații periculos de mici de mâncare și apă.

Dacă le ajungea cuțitul la os, nomazii aveau să lase animalele să moară înaintea lor.

Iar pe sclavi aveau să-i lase să moară înaintea animalelor.

Riley credea că aici, în pustiurile uitate ale Saharei, aveau nevoie de un miracol.

Uneori miracolele vin în chipuri ciudate.

Era în miezul zilei. Stăpânii lui Riley se adăposteau în corturi de soarele arzător. Doi bărbați s-au apropiat din deșert. Aveau cicatrici pe piele și muschete în mâini.

Stăpânul lui Riley i-a invitat să li se alăture, cum era obiceiul în deșert. Unul dintre ei se numea Sidi Hamet. Era însoțit de fratele lui.

Sidi Hamet părea ceva mai blând decât stăpânul lui Riley de atunci. I-a dat chiar și puțină apă proaspătă.

Riley și-a dat seama de ocazie. Acești rătăcitori prin deșert erau negustori. Totul are un preț. Riley avea de vânzare doar propria lui viață și pe a marinarilor care mai erau lângă el.

L-a abordat pe Sidi Hamet. Într-un amestec de arabă stricată, franceză și spaniolă, i-a explicat ce se întâmplase cu el și mateloții săi, că are o soție și copii care-l așteaptă acasă. Spre uimirea lui, Sidi Hamet a vărsat o lacrimă. Și el avea familie. L-a înțeles.

Oare găsise Riley un strop de bunătate în acest deșert al groazei?

Până acum, îi spusese adevărul lui Sidi Hamet. Pe urmă, i-a spus o minciună. I-a zis că are un prieten în cel mai apropiat oraș, Swearah. Dacă Sidi Hamet îi cumpăra pe Riley și cât mai mulți tovarăși ai lui de la stăpânii lor nemiloși, prietenul lui avea să-i cumpere înapoi cu sume de cinci ori mai mari decât plătise el.

— Cum se numește prietenul tău? l-a întrebat Sidi Hamet.

— Consul, a zis Riley.

Sidi Hamet a acceptat târgul, cu o condiție:

— Dacă mă minți, a spus el, îți tai gâtul și-mi recuperez banii vânzându-i pe oamenii tăi.

Au bătut palma. Sidi Hamet i-a cumpărat pe Riley și pe alți trei.

Dar încă nu erau în siguranță. Nici pe departe.

Aveau câteva sute de kilometri de parcurs până la Swearah. Le trebuia mâncare, așa că Sidi Hamet a cumpărat o cămilă bătrână ca s-o sacrifice.

A omorât-o la miezul nopții, dându-i capul pe spate până la cocoașă și tăindu-i gâtul. Sângele l-a scurs într-o oală mare, pe

care a pus-o pe foc. Sângele s-a închegat, iar Hamet i-a lăsat pe Riley și pe ai lui să ia niște bucăți cu mâna și să se hrănească.

Mai târziu, înnebuniți de sete pentru că încercau să digere sângele închegat, i-a lăsat să bea un lichid verde și urât mirositor direct din rana deschisă din stomacul cămilei sacrificate.

Asta era adevărata supraviețuire în deșert.

Drumul până la Swearah a continuat mai crunt decât ar fi crezut. Spre deosebire de Sidi Hamet, Riley și oamenii lui nu erau obișnuiți cu asemenea condiții. Organismul a început să li se deterioreze. Riley a scris în jurnal: „Carnea rămasă pe posteriorul nostru și pe interiorul pulpelor și al picioarelor era atât de bătucită și zdrobită în bucăți, că de-abia mai era acolo."

Din când în când, găseau apă. Când se întâmpla, beau pe săturate, în rest, trebuia să-și umple căușul palmelor cu urină de cămilă. Iar când cămilele încetau să urineze din cauza setei, nu mai aveau nimic.

Uneori întâlneau alți nomazi care își împărțeau mâncarea cu ei sau le vindeau animale pentru sacrificat. Sclavii se ospătau bucuroși cu măruntaie crude de capră, nespălate și calde încă după tăiere, sau cu sânge de cămilă. Apoi însă, sute de kilometri nu mai vedeau decât pământul dur și pietros al deșertului sau dunele de nisip, unde nu trăia mai nimic. Foamea se întorcea în scurt timp.

Deșertul adăpostea și alte amenințări, cum erau bandiții. În ciuda stării deplorabile în care se aflau corpurile lor, Riley și tovarășii lui înrobiți erau o marfă valoroasă. Sidi Hamet era nevoit să se apere de criminalii îngrozitori care i-ar fi ucis bucuroși pe el și pe fratele lui, înainte de a le fura sclavii și a-i condamna la o deznădejde desăvârșită.

Dar, deocamdată, nu mai aveau decât speranța. Și, în mod uimitor, după un drum prin deșert care îi epuizase pe nomazi aproape la fel ca pe sclavii lor, au ajuns la Swearah.

Se întâmplase foarte ciudat. Sidi Hamet și Riley, stăpânul și sclavul, se împrieteniseră. Dar până la un punct. Hamet încă insista că, dacă se dovedește că Riley mințise că are un prieten la Swearah care să le răscumpere libertatea, are să-i taie gâtul căpitanului.

Riley știa că vorbește serios.

Așadar, fiind convins că, dacă nu acționează cum trebuie,

sigur o să moară, i-a scris consulului, pe numele lui William Willshire.

Willshire i-a ajutat. A plătit și le-a câștigat libertatea. După atâta suferință, erau liberi.

La îndemnul lui Riley, William Willshire a reușit să-l găsească și să-l elibereze pe încă unul dintre marinarii înrobiți, care trecuse prin chinuri la fel de groaznice ca Riley și ai lui.

Cât despre restul marinarilor, despre ei nu s-a mai auzit nimic de atunci. Nu știm cât au mai trăit sau ce umilințe și suferințe au mai avut de îndurat. Tot ce știm e că probabil și-au dus zilele în cea mai insuportabilă stare de nefericire, de degradare și de sclavie, înainte ca moartea să vină ca o eliberare dureroasă.

Când s-a întors în America, Căpitanul Riley și-a publicat memoriile, pe care le-a intitulat *Sufferings in Africa (Suferință în Africa).* Volumul a devenit un bestseller chiar și în țara unde sclavia era ceva obișnuit, cum era pe-atunci în statele sudice ale Americii. Povestea unui alb condamnat la sclavie conținea o ironie îngrozitoare. Putea să rezulte și ceva bun din chinurile oribile suportate de Riley? Tânărul Abraham Lincoln sigur a citit *Sufferings în Africa* și a spus mai târziu că povestea lui Riley l-a influențat foarte mult.

Uneori trebuie să privim lucrurile de la coadă la cap ca să le înțelegem scopul. Riley văzuse ce înseamnă înrobirea la care erau supuși în timpul acela bărbații și femeile necunoscute în Sud. După cum a spus el mai târziu, „Oamenii, chiar dacă au pielea neagră, nu sunt brute”.

A fost o opinie controversată în vremurile acelea mai puțin luminate.

Dacă n-ar fi fost atât de hotărât să supraviețuiască, Riley nu ar fi putut niciodată să-și spună povestea.

Robins, unul dintre acei membri ai echipajului care au trecut prin această nenorocire, a scris mai târziu că „echipajul de pe *Commerce* pare să fi fost menit să sufere pentru ca lumea, prin ei, să poată învăța”.

Povestea de supraviețuire a lui Riley, la limita a ceea ce poate să îndure spiritul uman, a fost fără îndoială o permanentă sursă de inspirație pentru mulți oameni de atunci.

Și pentru mine la fel.

STEVEN CALLAHAN: „ÎMI PUTREZEȘTE CORPUL CHIAR SUB OCHII MEI”

Este frumusețe înconjurată de o teamă urâtă.
Scriu în jurnal că e o vedere spre rai
de pe un scaun din iad.
STEVEN CALLAHAN

Oare de ce visează un bărbat sau o femeie să traverseze un ocean într-o bărcuță care ar putea fi distrusă cu ușurință de forța grozavă a valurilor?

Oare de ce ar vrea să îndure singurătatea aceea nemiloasă cu care ființele umane pur și simplu nu sunt obișnuite?

E o întrebare care merită pusă, pentru că sunt mulți care au făcut-o.

Cele șapte oceane au fost traversate de tot felul de marinari de unii singuri și aproape oricare dintre ei ar merita un loc în această carte. De exemplu, Mick Dawson și Chris Martin, care au vâslit 7242 de kilometri, traversând Pacificul în o sută optzeci și nouă de zile. Sau Laura Dekker, care, la vârsta fragedă de paisprezece ani, a trebuit să se lupte nu doar cu oceanele, ci și cu tribunalele care au obținut custodie comună alături de părinții ei ca să nu poată să devină cea mai tânără persoană care să înconjoare globul pământesc de una singură.

În ambele cazuri a fost nevoie de curaj adevărat.

Întrebați-i pe oricare dintre acești oameni și probabil veți primi un răspuns diferit. Dar poate că cel mai poetic vine de la minunatul Steve Callahan. A spus că ieșirea pe mare era felul lui de a-și aminti cât de insignifianți sunt toți oamenii, în comparație cu natura. Că este un mod de a-l întrezări pe Dumnezeu.

Dar în 1981, când bărcuța lui Steve Callahan, care avea pe-atunci douăzeci și nouă de ani, a îndurat cele mai grele încercări posibile pe mare, a avut ocazia de a întrezări nu fața lui Dumnezeu, ci fața iadului însuși.

Barca lui Steve se numea *Napoleon Solo* și era construită chiar de el. Avea șase metri lungime și era bine făcută. Steve a pus câteva containere etanșe în carenă, ca să mențină

flotabilitatea pe vreme rea, dar era destul de ușoară ca să înainteze cu rapiditate când vântul bătea din direcția bună.

Există o legătură specială între marinar și barca lui. Cu siguranță, era adevărat în cazul lui Steve și al bărcii *Napoleon Solo.* O cunoștea foarte bine și era tot ce avea. Alături de un matelot, a folosit-o ca să traverseze Atlanticul de la vest la est și ambarcațiunea s-a comportat bine.

Dar Steve avusese dintotdeauna un vis: o traversare transatlantică de unul singur, de la est la vest. Nu ar fi fost primul care să o facă și, cu toate că nu multe ambarcațiuni cât *Napoleon Solo* făcuseră o asemenea călătorie, unele reușiseră. Dar, pentru el, nu asta conta. El nu voia să bată recorduri. Nu-și dorea decât să se pună la încercare pe el însuși, să-și testeze abilitățile și barca pe care o proiectase și o construise. Așa că s-a înscris la o cursă transatlantică numită Mini-Transat. Asta avea să-l ducă din Anglia în Antigua.

Cel puțin, acesta era planul.

După trei zile de la începerea cursei, vremea s-a înrăutățit în mod alarmant. Barca s-a trezit în vârful valurilor de trei metri înainte de a se izbi violent de cealaltă parte. Vântul urla de jur-împrejur. Impactul valurilor care se loveau de ambarcațiune era asurzitor.

Și în barcă intra apă.

Carena se crăpase. Iar Steve știa că nu va trece mult și oceanul va exploata această slăbiciune și va distruge vasul. Nu putea decât să se îndrepte spre coasta spaniolă. Cursa lui se sfârșise.

A durat patru săptămâni să repare ambarcațiunea, după care a plecat spre Insulele Canare. S-a gândit să ancoreze în Tenerife până trece iarna, dar simțea chemarea oceanului. Plecase hotărât să traverseze Atlanticul. Ieșise din cursă, dar asta nu însemna că nu o putea face pe cont propriu. Așadar, într-o noapte senină – 29 ianuarie 1982 – a ieșit din nou în larg. Destinația: Caraibe.

O săptămână a avut parte de ape liniștite și vânturi favorabile. A mâncat bine, a vâslit și, în general, s-a bucurat de singurătate, înconjurat de marea nesfârșită și de văzduh. Însă pe 4 februarie lucrurile s-au schimbat. Vântul s-a întețit. Norii în fierbere s-au adunat. Marea a devenit furtunoasă, urcând și coborând.

Vremea era rea, dar nu imposibilă. Steve s-a pregătit să reziste până la sfârșit.

S-a lăsat noaptea. Vântul și valurile se întețeau. Încerca să nu se gândească la câte tone de apă sunt în fiecare val uriaș în timp ce stătea pe vine sub punte, consolându-se cu gândul că mai trecuse și altădată prin furtuni cumplite și supraviețuise.

Deodată însă, s-a auzit un zgomot asurzitor. Ceva îi lovise barca. Habar nu avea ce anume, dar mai târziu a decis că trebuie să fi fost o balenă, atât de puternic fusese impactul.

A auzit zgomotul carenei care se rupea în bucăți. Apoi, brusc, apa a năvălit peste el.

Ambarcațiunea se scufunda. Și, dacă nu ieșea repede de acolo, avea să se scufunde și el odată cu ea.

În barcă era o plută. Steve a ieșit prin trapa care ducea pe punte, acolo unde era pusă. Trebuia să lase pluta la apă înainte s-o umfle, dar asta nu era o opțiune acum: era ca un cal care lovește din picioare pe barcă. Așa că a smuls frânghia și pluta s-a umflat exact când l-a lovit un val. A sărit pe plută, iar valul l-a purtat peste punte, proiectându-l în oceanul agitat.

Pluta era legată cu o fungă de *Solo.* Dar Steve încă nu voia să o desprindă. Nu doar că iubea barca aceea, dar ea conținea încă proviziile de urgență. Trebuia să pună cumva mâna pe ele înainte să se scufunde de tot sau să fie distrusă de valuri. Nu avea să supraviețuiască mult timp fără ele.

Dar asta însemna să se urce din nou pe vasul ce se scufunda.

Îi era frig, era ud leoarcă și ochii îl înțepau de la sarea împroșcată de valuri. Dar instinctul de supraviețuire era puternic. S-a ridicat pe marginea bărcii și a urcat din nou la bord.

Ignorând valurile uriașe care se înălțau deasupra și-l loveau, a coborât încă o dată prin trapă și a intrat în cabină.

Trapa s-a închis cu o bufnitură în urma lui.

În cabină era ciudat de liniște când el a tras aer, s-a scufundat și a căutat orbește trusa de salvare. După ce a găsit-o, a urcat cu greu prin trapă și a aruncat-o pe plută. Pe urmă s-a întors iar în cabină, înfruntând pericolele bărcii pline de apă ca să-și ia sacul de dormit.

Întors pe plută, a înșfăcat tot ce a văzut plutind și căzut din barcă: o varză, o cutie cu ouă, o cutie cu alune. Mai erau și alte provizii vitale pe barcă – patruzeci de litri de apă, rații pentru

supraviețuire care puteau ține chiar optzeci de zile, un costum gros de neopren. Să se mai întoarcă?

Dar deja era prea epuizat să mai facă ceva. Dacă era să îndrăznească să mai urce pe *Solo,* trebuia să aștepte până dimineață. Deocamdată, era abandonat pe pluta gonflabilă, circulară, înghesuit sub o structură ca un cort care trebuia să-l apere de stihii, izbită permanent de valurile uriașe și puternice.

Apoi, cu mult înainte de a se lumina, s-a întâmplat. Frânghia care lega pluta de *Solo* s-a rupt din pricina furtunii cumplite. Barca și pluta s-au despărțit.

Îi dureau mâinile și picioarele din cauza frigului și a epuizării. Trupul îi zvâcnea de o puzderie de răni pe care nu-și dăduse seama că le are când fugise de pe barcă.

Furtuna continua, umplând pluta cu apa rece și sărată. Steve a activat ancora – un fel de parașută subacvatică, una care te încetinește – ca să nu se răstoarne pe coama valurilor uriașe. Chiar și așa, situația era critică. O singură mișcare de felul ăsta, și avea să-l catapulteze afară și să-l omoare.

Noaptea s-a făcut zi.

Furtuna se dezlănțuia mai departe.

Steve avea un EPIRB – un transmițător radio de urgență cu indicator de poziție. Avea o rază de acțiune de 400 de kilometri și baterie pentru șaptezeci și două de ore. L-a pornit, dar în adâncul sufletului știa că e inutil. Era la 725 de kilometri de cele mai apropiate rute comerciale și nu trecea niciun avion pe acolo. Era pierdut, singur, nimeni nu-l putea auzi urlând.

Noaptea prevenea hipotermia înfășurându-se în sacul de dormit ud. Aproape instantaneu, pielea sărată și dureroasă i-a erupt în sute de bube fetide. Spatele, genunchii și posteriorul îi erau pline de tăieturi și vânătăi. Sarea îl ustura permanent, furișându-i-se în carne.

Ziua își verifica echipamentul și încerca să-și dea seama cât au să-l țină proviziile. Estima că mai are cel mult paisprezece zile până moare de deshidratare. Avea niște dispozitive solare de filtrat apa în kitul de supraviețuire. Acestea funcționează folosind căldura soarelui ca să evaporeze apa sărată, permițând apoi apei proaspete să fie condensată și colectată. Dar când marea e agitată sunt inutile.

Cât timp vremea era urâtă, trebuia să se bazeze pe rezervele

de patru litri de apă pe care le avea pe plută și pe ce apă de ploaie reușea să strângă.

Lua numai o gură de apă la șase ore, cât aștepta să treacă furtuna. În mod sigur, nu putea să bea apă de mare. Nivelurile crescute de sare i-ar fi otrăvit rinichii.

Era apă peste tot, dar la fel de bine ar fi putut să fie rătăcit în deșert.

Furtuna a scăzut în intensitate după trei zile. Dar, când ești pe mare, sunt și alte condiții meteo de care trebuie să te temi. Vremea invizibilă de sub apă. Curenții formează autostrăzi subacvatice uriașe. Dacă pluta e agățată de curenți, nu ai ce să faci, decât să te lași la mila lor.

Fără pânze sau motor, nu ai cum să scapi de așa ceva. Iar Steve chiar într-un curent era prins. Spera că, în cele din urmă, avea să-l poarte până pe uscat. Întrebarea era: putea să supraviețuiască atât cât să facă acest drum?

În a patra zi pe mare, a observat o aripioară apropiindu-se. La început, s-a gândit că e un rechin, pe urmă și-a dat seama că era urmat de un banc de dorade. Pești mari, puternici, sprinteni – și o potențială sursă de hrană. Avea un harpon în trusa de urgență și, când s-a apropiat o doradă de barcă, a încercat să tragă.

Dacă ați vrut vreodată să folosiți un harpon, știți cât de greu e. Pe lângă faptul că peștii sunt rapizi și înșelători, apa refractă lumina care-i scoate în evidență, așa că nu ești niciodată sigur că sunt acolo unde par să fie.

Steve a ratat. Și a continuat să rateze. Foamea vorace, de-acum veșnica lui însoțitoare, îi rodea măruntaiele.

Bubele de pe picioarele lui făceau zgănci, dar acestea dispăreau ori de câte ori trecea un val peste plută și i se udau picioarele. Pe măsură ce plutea spre vest, temperaturile creșteau pe timp de zi. Dispozitivele de filtrare nu mai scoteau decât apă sărată. Se răcorea turnându-și apă de mare pe corp, încercând să ignore totodată agonia provocată de răni, de sete și de foame.

Încerca mereu să înfigă harponul într-un pește. În a unsprezecea zi, a reușit, dar, spre disperarea lui, peștele i-a scăpat din brațele slăbite în timp ce încerca să-l urce la bord.

Rezervele de apă erau pe sfârșite. Era în pragul înfometării. Avea mișcări lente și greoaie. Mușchii i se atrofiau.

Lucrurile stăteau foarte prost.

Curajul adevărat nu înseamnă doar rezistență. Ține uneori și de ingeniozitate.

Steve avea niște cutii de plastic și niște canistre goale pentru apă. A reușit să le asambleze într-un dispozitiv de filtrare care chiar producea apă proaspătă, nu sare. Și, în cele din urmă, a prins un pește – nu o doradă, ci un pește țepos, mult mai mic. Aceștia pot fi otrăvitori pentru oameni și au un gust atât de rău, încât până și rechinii îi evită. Dar lui nu-i mai păsa de așa ceva.

A sfâșiat carnea tare cu dinții și a băut sângele amar. Era dezgustător și i se făcea rău. A zdrobit ochii în dinți. A înghițit ficatul și celelalte organe, apoi a agățat o bucată de carne la uscat pentru mai târziu.

Avea apă. Avea puțină mâncare. Lucrurile începeau încet-încet să se îndrepte.

Dar nu pentru mult timp.

Rechinul a apărut când apele erau liniștite. Steve dormea în barcă atunci când a simțit pielea groasă și cenușie frecându-se de fundul plutei. Dacă o găurea cu dinții, asta ar fi însemnat sfârșitul.

Steve a încercat să tragă cu harponul, dar vârful a ricoșat de pe pielea dură a rechinului. Fiara s-a îndepărtat leneș, dar în noaptea aceea, când el încerca să adoarmă, a mai venit unul. Aproape că a răsturnat pluta, dar a izbutit să-l alunge. Asta îi amintea însă că pe mare apele liniștite pot fi la fel de periculoase ca acelea agitate.

În săptămânile care au urmat, Steve a mai respins și alți rechini care au încercat să atace fie pluta, fie bancurile de doradă, care începuseră să-l urmeze.

În cele din urmă, reușind să prindă o doradă și să o urce pe plută, a împărțit carnea în bucăți și a uscat-o la soare: porții pentru zilele următoare. Apoi a aruncat bucățile necomestibile cât mai departe. Ideea era ca, dacă detectează sângele – și probabil că îl detectau, rechinii să stea cât mai departe de plută.

În a paisprezecea zi pe mare, a văzut o navă la distanță. A tras câteva rachete semnalizatoare. Nu le-a observat nimeni. Asta avea să se întâmple de mai multe ori în timpul acestei

curse de rezistență, când a traversat două rute comerciale importante. De fiecare dată, rachetele s-au stins inutil pe cer.

Tortura psihică trebuie să fi fost cumplită. Când vezi mijlocul de salvare trecându-ți pe sub nas, te termină, nu glumă.

Pluta se dezintegra. Trebuia să o țină umflată cu o pompă manuală de urgență, dar sarea, soarele și loviturile doradelor agresive lăsau înțepături, scoțând aerul și lăsând apa să intre. Avea o mică trusă pentru reparații, dar încercați să reparați o înțepătură când suprafața e udă! A fost nevoit să improvizeze, astupând găurile cu bucăți de burete sau legând strâns frânghii în jurul găurilor ca să nu lase aerul să iasă.

Dar era limpede că pluta are o limită. Trebuia să reziste pe mare patruzeci de zile. Dar trecuseră patruzeci de zile, și nu se vedea nici urmă de uscat.

Și corpul lui se dezintegra. Nu mai avea carne pe picioare și pe fese – doar oase care ieșeau prin pielea iritată. Era plin de tăieturi și răni nevindecate, care se făcuseră mai mari, se infectaseră și deveniseră pustule dureroase, ce se adânceau și se lărgeau cu fiecare zi care trecea.

Se hrănea cu bucăți de doradă uscată. Era îngrijorat că nu simțea că trebuie să-și facă nevoile, în ciuda hemoroizilor mari și umflați care îi ieșeau din anus. Oare intestinul nu mai funcționa?

Arăta ca un sălbatic. Părul încâlcit, corpul scheletic, pielea plină de bube și solzi de pește. Treceau zile, nopți, săptămâni. Cât timp mai putea să supraviețuiască astfel?

Zgâria rugina de pe conservele goale în apa de băut ca să ingurgiteze puțin fier. Dacă prindea o doradă cu pește nedigerat în stomac, îl înghițea hulpav – de parcă ar fi fost cea mai bună delicatesă. Doi la preț de unul.

Rănile provocate de apa sărată se agravau, supurând în zona inghinală și lăsându-i cicatrici. Porțiuni de piele putrezeau, împrăștiind o duhoare groaznică.

Harponul i s-a stricat și a trebuit să improvizeze altceva, legând o lamă mică pe țeava harponului. Dar, ori de câte ori lovea un pește, țeava se deplasa ușor. Nu avea să reziste la nesfârșit…

Și nici el…

Rănile ajunseseră la terminațiile nervoase și din ele curgea ceva urât. Dureri acute și groaznice îi cuprindeau trupul

muribund. Pluta avea tot mai multe găuri. Un val mare a izbit filtrul improvizat și l-a stricat.

Steve era acum pe jumătate scufundat, înfometat și putrezea de viu.

Dar voia să trăiască. Și, uneori, dorința e mai puternică decât forțele naturii. Cunosc acest sentiment. E puternic. Vine de undeva din interior și e greu de explicat. Unii văd în asta mâna Atotputernicului care se întinde și ne atinge ca să putem merge mai departe.

Steve s-a zbătut în continuare. Nu s-a lăsat nicio clipă. A folosit un umbrar împăturit ca să adune apă de ploaie. A reușit să înhațe niște păsări care aterizaseră pe barca de plastic care se destrăma și le-a înghițit carnea, măruntaiele și peștișorii semidigerați din intestine. A continuat să prindă pești țepoși și dorade ca să poată lupta mai departe.

Pentru că asta era: un război de uzură între el, oceanul uriaș și forțele brutale ale naturii.

Un război pe care era hotărât să-l câștige, deși totul era împotriva lui.

Mintea și trupul deja nu îi mai funcționau cum trebuie. Mai târziu a vorbit despre senzația că era înconjurat de fantomele tuturor celor care pieriseră pe mare.

Îl așteptau să devină una dintre ele.

Dar trebuia să aștepte în continuare. Steve nu era încă înfrânt.

După șaptezeci și șase de zile în derivă, singur pe mare, Steve Callahan a văzut un far luminând în depărtare. Era insula Guadelupe din Caraibe.

Știa însă că încercările încă nu se terminaseră – curenții și valurile îl puteau zdrobi cu ușurință de stânci, iar el avea să fie prea vlăguit ca să se apere de stihii. Dar, măcar de data asta, norocul era de partea lui.

Tot aruncase măruntaie de pește necomestibile peste bord, așa că o mulțime de păsări de mare îl urmau.

Din întâmplare, niște pescari au văzut păsările. Știind că păsările mănâncă de obicei peștii aflați în apropiere, au plecat la pescuit.

Dar au găsit un cu totul altfel de pradă, plutind fără țintă și muribundă pe valuri.

L-au urcat pe Steve la bord. El își pierduse o treime din masa

corporală și aveau să treacă încă șase săptămâni până să poată merge din nou. Dar, după aproape unsprezece săptămâni în care s-a luptat cu moartea, Steve Callahan era, în sfârșit, în siguranță.

Oceanul este uriaș. Mult mai mare decât își poate imagina cineva care nu l-a înfruntat de unul singur. Și, dintre toate locurile pe care le are de oferit, acesta este cel mai neprimitor. Oamenii nu sunt făcuți să supraviețuiască pe mare. Există destulă viață sub apă, desigur, dar noi suntem prea puțin adaptați să ne alăturăm ei. Pe mare, nu mai suntem stăpâni.

Cele șaptezeci și șase de zile petrecute de Steve Callahan pe mare reprezintă una dintre cele mai uimitoare povești despre supraviețuire. Ceva ce ne amintește de ce sunt capabili oamenii atunci când trupul, mintea și sufletul le sunt împinse la extrem.

Dar Steve Callahan face parte din această carte nu doar datorită realizărilor sale în decursul acelor lungi săptămâni de iad. El este aici și mulțumită lecțiilor pe care le-a învățat astfel. El recunoaște că, înainte de scufundarea bărcii *Napoleon Solo,* ca majoritatea dintre noi, era preocupat de cele mai mărunte neajunsuri. Așa cum facem toți, nu înțelegea diferența dintre ce ne trebuie și ce ne dorim.

Nouă, oamenilor, ne place să ne înconjurăm de obiecte materiale și ne convingem de unii singuri că ele sunt necesare existenței noastre fericite. Dar fericirea poate fi uneori deghizată în potrivnicie și câteodată abia după ce pierdem orice confort pe care l-am avut vreodată chiar putem aprecia adevărul simplu: cele mai bune lucruri în viață nu se pot cumpăra niciodată.

Mândria, bucuria, calmul, simplitatea existenței și relațiile cu cei din jur sunt cea mai mare bogăție pe care o avem.

THOR HEYERDAHL:
EXPEDIȚIA *KON-TIKI*

Progresul este capacitatea omului
de a complica simplitatea.
THOR HEYERDAHL

Thor. Zeul nordic al tunetului. Orice norvegian care îi poartă numele trebuie să se ridice la înălțimea așteptărilor. Acum apare Thor Heyerdahl.

Anumiți oameni demonstrează că au curaj adevărat îndurând greutăți care pe majoritatea i-ar îngenunchea. Alții o demonstrează învingându-și teama. Iar alții, străduindu-se să facă lucruri care le par imposibile muritorilor de rând.

Thor Heyerdahl le-a făcut pe toate. Și ceva în plus. Ceva ce nu avea legătură cu durerea, cu rezistența sau cu supraviețuirea. De fapt, a fost relativ simplu. Și totuși, în felul lui, a fost atât de îndrăzneț, încât cei mai mulți dintre noi, dacă suntem cinstiți cu noi înșine, am descoperi că a fost de o dificultate insurmontabilă.

Când veți citi toată povestea lui Thor Heyerdahl și a remarcabilelor lui expediții pe mare, veți înțelege despre ce vorbesc.

Thor Heyerdahl avea suflet de aventurier încă din copilărie. Dar și îndrăzneală. Încurajat de mama lui, a aranjat un mic muzeu de zoologie în fabrica de bere a tatălui său. Principala atracție era un șarpe cu otravă ucigătoare pe care-l prinsese chiar el.

Dragostea lui pentru natură s-a făcut și mai mare când s-a împrietenit cu un pustnic bătrân și cărunt, pe nume Ola. Acesta ducea o viață singuratică într-o vale din apropiere. Casa lui era un vechi staul de oi. Nu avea mobilă, ci doar niște bușteni și bolovani pe care să stea. Pregătea mâncăruri simple la un foc mic.

Petrecându-și timpul alături de Ola, Thor a învățat o lecție foarte importantă. În esența ei, viața e foarte simplă. Oamenii o complică și de puține lucruri avem nevoie cu adevărat.

Heyerdahl a învățat ceva și despre pericolele mării la o vârstă fragedă. Mai târziu, avea să povestească despre momentul în

care, când avea cinci ani, a văzut niște băieți mai mari care se jucau pe gheață în Norvegia natală. A hotărât că vrea să încerce, dar jocul s-a sfârșit foarte prost și a ajuns sub gheață.

Înconjurat de apa rece ca gheața, s-a zbătut să revină la suprafață; era dezorientat, iar gaura prin care a căzut dispăruse. Se lovea cu capul de gheață. Plămânii îl usturau. Totul se învârtea…

Brusc, s-a trezit înapoi la suprafață, țipând. Unul dintre băieții mai mari reușise să-l apuce de gleznă și să-l scoată. Era în siguranță.

Ați putea crede că o asemenea întâmplare l-a marcat pe tânărul Thor Heyerdahl atât cât să-l țină departe de apă tot restul vieții. Dar el nu era genul pe care să-l învingă frica.

În tinerețe, Thor a studiat biologia și geografia la Universitatea din Oslo. În 1936 s-a căsătorit cu Liv și au pornit amândoi într-o călătorie spre Insulele Polineziene. Acolo au petrecut un an în jungla de pe insula Fatu Pliva. Este cea mai izolată și mai îndepărtată insulă din Polinezia Franceză, aproape în mijlocul Pacificului de Sud, având Asia și Australia la vest și America de Sud la est.

La început părea un paradis. Și-au scos hainele, și-au construit o casă simplă, din bambus și frunze de palmier, și prindeau raci în pâraiele reci și limpezi. Dar, pe măsură ce lunile treceau, înțelegeau realitatea dură a vieții în junglă.

Nu șerpii i-au răpus, nici miriapodele uriașe și otrăvitoare. Ci țânțarii. Când începea anotimpul ploios, insectele roiau în jurul lor în nori mari și groși. Aveau pielea plină și acoperită de umflături mari și urâte în locurile unde țânțarii le sugeau sângele cu sete. Furuncule uriașe apăreau pe picioarele lui Liv. Când se spărgeau, se transformau în răni deschise chinuitoare.

Aflaseră că aproape sigur o să ia parazitul filaria, care provoacă elefantiazis.

Lepra era și ea răspândită.

Paradisul se transforma în iad.

Au decis să plece din partea aceea de insulă într-un loc fără atâția țânțari, unde triburile duceau o viață simplă. Thor s-a împrietenit cu un membru al tribului și, din discuțiile lor, a înțeles un lucru profund. Așa-zișii oameni „civilizați” se consideră mult mai dezvoltați decât cei care urmează încă tradițiile tribale. Însă noi desconsiderăm alte culturi pe riscul

nostru. Poate că, dacă le descoperim, învățăm să ne înțelegem pe noi înșine ceva mai bine.

Naturalistul robust și dur devenea și un antropolog pasionat. Treptat, se strângeau piesele expedițiilor care aveau să facă numele lui Thor Heyerdahl cunoscut.

Și totul a prins contur când Thor și-a croit drum spre insula învecinată Hiva Oa. Acolo a dezvăluit un mister absolut uluitor.

În pădurea tropicală de pe insula Hiva Oa se adăpostea o colecție de statui foarte vechi. Nimeni nu știa mare lucru despre ele – nici cât de vechi erau, nici cine le făcuse. Însă Thor a aflat un lucru curios: statui asemănătoare fuseseră descoperite la 8000 de kilometri spre est – dincolo de mare, în Columbia, America de Sud.

Era ceva ciudat. Majoritatea oamenilor credeau că polinezienii indigeni călătoriseră inițial în partea aceea îndepărtată a Pacificului de Sud – cu barca – din Asia. Dinspre vest.

Era oare posibil ca toți experții să se înșele?

Tânărul explorator credea că da.

Studiile lui Thor au fost întrerupte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Când dușmanul i-a ocupat patria-mamă, s-a înrolat în regimentul de parașutiști din Forțele Norvegiene Libere, ca să lupte împotriva răului făcut de puterile Axei. Dar, la sfârșitul războiului, Heyerdahl și-a reluat viața de om de știință și explorator și a continuat să dezvolte ideile controversate despre primii coloniști din Polinezia.

Aproape toată lumea râdea de teoriile lui, ceea ce nu l-a descurajat. Doar pentru că mulți oameni gândeau altfel nu însemna că aveau dreptate.

Așa că a încercat să descopere cum au făcut primii locuitori ai Americii de Sud acea călătorie extraordinară. Ambarcațiunile preferate de băștinașii sud-americani erau, după cum considerau toți antropologii, plutele de balsa. Ați mânuit vreodată o bucată de lemn de balsa? E foarte ușor, dar și foarte sfărâmicios. Poți să rupi cu mâna o bucată mică fără probleme. Din lemnul acesta s-ar construi sigur o barcă foarte proastă, nu?

În plus, spuneau experții, lemnul de balsa e foarte absorbant. O fi fost bun pentru olărit pe coastele Americii de Sud, dar pentru o călătorie de 8000 de kilometri în Pacificul de Sud? În niciun caz, spuneau ei. S-ar fi făcut bucăți înainte de a parcurge

măcar un sfert de drum.

Thor Heyerdahl era de altă părere. El credea că oamenii, chiar și cei primitivi, sunt capabili de lucruri remarcabile. De rezistență considerabilă și de o incredibilă ingeniozitate.

Din păcate, era tânăr, necunoscut și neimportant. Experții priveau cu dispreț ideea ridicolă că cineva ar putea supraviețui atâta timp pe o ambarcațiune nepotrivită pentru navigație.

Așadar s-a hotărât să le dovedească faptul că era posibil.

Astfel s-a născut ideea expediției *Kon-Tiki.*

În 1947, Thor Heyerdahl a mers în Peru. Acolo a început să construiască pluta.

Ca să demonstreze că are dreptate, era hotărât să folosească doar materialele care le-ar fi fost la îndemână primilor colonizatori în urmă cu cinci sute de ani. Pluta lui Thor avea să fie construită numai din scânduri din lemn de balsa, legate cu bucăți de frânghie de cânepă, cu o punte și o cabină de bambus și un catarg de nouă metri, făcut din lemn de mangrovă.

Dar trebuia să găsească mai întâi lemn de balsa. Copacii erau recoltați din pădurile tropicale aflate la altitudine mare în Anzii Ecuadorieni și toți – toți – i-au spus că e imposibil să ajungi la plantațiile de arbori de balsa în sezonul ploios.

Lui Thor nu-i plăcea cuvântul „imposibil”. A pornit împreună cu un prieten către interiorul pădurii tropicale.

După ce s-a întovărășit cu câțiva localnici, au fost nevoiți să înfrunte furtuni atât de mari, încât au transformat potecile care coborau de pe platourile Anzilor în adevărați torenți.

Mai erau și bandiții care, în partea aceea de lume, i-ar fi jefuit și i-ar fi ucis fără să stea pe gânduri. Și, desigur, șerpii veninoși, care păreau să pândească de peste tot, alături de scorpioni – de altfel, unul l-a înțepat pe prietenul lui în picior.

În cele din urmă, au găsit copacii pe care îi căutau și, cu ajutorul unor localnici, i-au tăiat. Dar cum aveau să-i transporte înapoi în Peru?

Cu ajutorul cailor, au târât trunchiurile (care, fiind proaspăt tăiate, erau pline de sevă) prin jungla deasă și neiertătoare către un râu mare. Aici, au legat trunchiurile unul de altul folosind tulpinile plantelor agățătoare și au făcut o plută improvizată. Au urcat la bord și au înfruntat apele repezi, mergând în aval.

Râul era plin de aligatori. Când se opreau pe mal ca să înnopteze, auzeau țipetele pisicilor sălbatice în jur. Însăși faptul de a face rost de lemn pentru *Kon-Tiki* devenea o aventură ieșită din comun.

În cele din urmă, au plutit la vale purtați de curent, prin ploi torențiale și pericolele junglei, înapoi la civilizație, unde Thor s-a apucat să construiască pluta.

A refuzat să folosească tehnologia dezvoltată pentru construcția marilor nave oceanice ale secolului XX sau a vaselor de luptă, cu carene de lemn, care le precedaseră. Nu a vrut sârme, frânghii moderne sau cuie.

Dacă dădea de necaz în mijlocul Pacificului, la mii de kilometri de orice ajutor – la mii de kilometri de orice, era numai treaba lui.

Alți cinci oameni formau echipajul. Fiecare era la fel de robust și de curajos ca Thor însuși. Așa trebuia să fie. În următoarele trei luni, trebuia să supraviețuiască cu provizii modeste într-un ocean nemilos, un loc unde oamenii nu erau sortiți să trăiască.

Expediția *Kon-Tiki* a ridicat pânzele pe 28 aprilie 1947, curenții și vânturile predominante purtând echipajul spre vest. Până aici, toate bune. Dar adevărata încercare avea să vină când intrau în apele agitate.

Furtunile pe mare sunt terifiante. Ca să nu mai spunem mortale. Valurile puternice și vânturile din Pacific distruseseră vase mai solide decât *Kon-Tiki.* Imaginați-vă ce puteau face cu pluta asta ușoară și șubredă, construită de un norvegian nebun, care nu voia să accepte că ceva nu e cu putință.

Thor și ai lui au înfruntat două furtuni mari în următoarele trei luni. Fără îndoială că savanții negativiști care stăteau liniștiți la birou se așteptau ca stihiile să-l trimită în adâncuri pe Thor, cu tot cu echipajul și ambarcațiunea lui.

Dar nu a fost așa.

Thor și oamenii lui au dat piept cu furtunile – una a durat chiar cinci zile – și au luptat. Când pereții uriași de apă albă izbeau ambarcațiunea, se țineau cu disperare de catargul de bambus, după care se întorceau la sarcina herculeană de a cârmi pluta *Kon-Tiki* printre crestele valurilor și adâncituri, împotrivindu-se totodată vânturilor asurzitoare.

În ciuda predicțiilor făcute de adversarii lui Thor, *Kon-Tiki* și echipajul au dovedit că pot face față condițiilor meteo vitrege.

Când valurile se spărgeau deasupra plutei, apa se scurgea pur și simplu printre scândurile din lemn de balsa. Teoria lui Thor se dovedea corectă.

Desigur, nu era vorba doar despre supraviețuirea plutei. Și oamenii trebuiau să supraviețuiască. Unul dintre cele mai mari pericole cu care se confruntau era posibilitatea de a pierde un om. La urma urmei, era doar o plută. În mod uimitor, toți cei șase membri ai echipajului au reușit să se agațe de plută – și de viață – în timpul acestor furtuni îngrozitoare.

Dar, chiar și atunci când marea era liniștită, pericolul putea să apară în orice clipă. Există sub ocean o lume întreagă, pe care puțini dintre noi au prilejul să o vadă, leagăn pentru tot felul de creaturi ucigașe, inclusiv balene și rechini. Plutind spre vest, *Kon-Tiki* trecea printre bancuri de asemenea vietăți care puteau să răsară din apă în orice clipă și să atace oamenii de pe plută sau doar să o răstoarne dintr-o simplă mișcare a trupului lor masiv.

Nu s-a întâmplat nimic din toate astea. Norocul era de partea expediției *Kon-Tiki* – genul acela de noroc care însoțește de obicei adevărata tărie de caracter.

Oamenii luaseră cu ei o rezervă de apă. Dar știau că nu avea să fie de ajuns.

Pe parcursul călătoriei lor, Thor și echipajul lui au adunat apă de ploaie de câte ori a fost posibil ca să-și suplimenteze rațiile. Când reușeau să prindă pește, îl foloseau ca să introducă lichidul foarte necesar în trupurile însetate.

Peștele crud e o sursă bună de lichid. Te poți hidrata înghițind ochii de pește (încercați să-i înghițiți întregi, dacă vreți să evitați gustul!) și poți să storci lichidul – cum făcea echipajul de pe *Kon-Tiki* – din șira spinării și limfă. Uneori echipajul scotea lichidul din pește storcând bucăți de carne înfășurate în pânză.

Când era prea cald, săreau în apă, apoi stăteau întinși, cu hainele ude, sub paravanul de pe plută ca să reducă transpirația. Apoi se ștergeau încet, ca să nu facă răni.

Dar exploratorii au aflat și că uneori apa nu e de ajuns ca să-ți potolească setea. Dacă transpiri din abundență, corpul are nevoie de sare. Așadar, amestecând puțină apă de mare în rațiile de apă proaspătă, arsura groaznică din gât putea fi alinată.

Au învățat și să prindă rechini.

Rechinii erau însoțitorii lor permanenți, vizitându-i zilnic și înotând în urma plutei. La început, Thor și oamenii lui au încercat să-i prindă cu harpoanele. Dar ele abia străpungeau pielea dură a rechinilor. Dacă trebuia să vâneze rechini, era nevoie să acționeze mai inteligent.

Aveau stârvuri de delfin la bord, pe care s-au hotărât să le folosească drept momeală. Au umplut burta unui delfin cu cele mai mari ace de pescuit și au atașat o frânghie rezistentă. Apoi au lăsat stârvul în apă ca să ispitească rechinii.

Prima dată a funcționat. Un rechin a înghițit delfinul în întregime. Delfinul era prins în rechin, iar acele, înfipte în el. Thor și ai lui l-au urcat la bord și s-au ținut la distanță cât timp s-a zbătut și a dat din corpul imens, vânos, în ultimul dans al morții, sufocându-se pentru că ieșise din apă. După ce a murit, într-un final, au înmuiat carnea în apă de mare, ca să fie comestibilă, și au mâncat-o.

Folosindu-se de acest șiretlic și de cele câteva unelte la îndemână, Thor și echipa învățaseră să-i învingă pe regii mării.

Uneori, fiind singuri și cuprinși de plictiseală, încercau un mod mai periculos de a prinde rechini doar ca să se distreze. Dacă poți să-l apuci de înotătoarea din spate și-o scoți din apă, rechinul paralizează. (Desigur, dacă greșești, jocul devine mai riscant!)

Oamenii stăteau pe marginea plutei și așteptau să treacă una dintre puternicele creaturi. Băgau mâinile în apă, apucau înotătoarea din spate și o scoteau deasupra apei. Când animalul încremenea, îl trăgeau la bord.

Este genul de supraviețuire pentru care e nevoie de curaj adevărat.

În cele din urmă, după 101 zile pe mare, pluta a ajuns pe insula polineziană Raroia, unde, după o săptămână, indigenii din partea cealaltă a insulei au găsit și au primit bucuroși echipajul. Thor Heyerdahl nu dovedise că polinezienii indigeni veniseră inițial din America de Sud. Dovedise doar că e posibil. Dar mai demonstrase ceva. Ceva la fel de important. Când vine vorba să supraviețuiești unui lucru căruia, după cum se jură unii, nu ai cum să-i supraviețuiești, hotărârea și încrederea în sine te duc foarte departe.

Îndrăznețele expediții pe mare ale lui Thor Heyerdahl nu au

luat sfârșit odată cu *Kon-Tiki.*

Se știa că egiptenii antici construiau ambarcațiuni foarte mari, în principal din papirus. Se crede – și, din câte se pare, e limpede – că respectivele bărci nu puteau parcurge distanțe foarte mari. Cu siguranță nu ar fi putut traversa Atlanticul. Papirusul s-ar fi dizolvat sigur cu mult înainte ca vasul să ajungă din nou pe uscat.

Și totuși... antropologii știau de mult că există anumite asemănări între civilizațiile străvechi din Mexic și Peru și cele din jurul Mediteranei și din Africa de Nord. Se dezvoltaseră independent unele de altele? Sau, după cum presupunea Thor Heyerdahl, era posibil ca aceste bărci de papirus să fi fost mult mai solide decât declarau acești pretinși „experți" moderni?

Ar mai fi construit șireții egipteni antici navele acelea mari, dacă n-ar fi putut să navigheze cu ele?

Nu se oferă premii dacă ghiciți ce a făcut el mai departe.

Prima navă de papirus a lui Thor Heyerdahl se numea *Ra.* La fel ca pluta *Kon-Tiki*, era construită doar din materialele și cu tehnicile civilizațiilor antice, inclusiv baloți plutitori din stuf. Au ridicat pânzele în primăvara anului 1969 din Safi, Maroc. Destinația: Barbados.

Și aproape că au ajuns.

Ra a parcurs 5000 de kilometri pe Atlantic înainte ca nava să-și piardă elasticitatea necesară ca să plutească pe valurile oceanului, iar baloții de stuf de la tribord au început să se dezintegreze. Au fost nevoiți să abandoneze ambarcațiunea și i-a salvat un iaht care trecea pe acolo. *Ra* era pe mare de cincizeci și patru de zile. Încă șapte, și ar fi ajuns în Barbados.

S-a descurajat Thor? Absolut deloc. De câte ori încerci ceva nou sau dificil, eroic, vor fi și obstacole. Totul e să-ți dublezi eforturile și să te implici din nou în ce faci cu tot ce poți.

Exact asta a făcut Thor Heyerdahl. Un an mai târziu, o barcă de papirus nouă și îmbunătățită a fost construită din materiale și prin metode primitive.

Peste cincizeci și șapte de zile, a ajuns în Barbados.

Într-adevăr, era plină de lipitori și atât de scufundat, încât, după spusele lui Thor, „rechinii puteau înota la bord"; și-au petrecut ultimele zile pe mare așezați pe acoperișul cabinei de bambus.

Dar reușiseră.

Thor Heyerdahl refuzase să se dea înfrânt. Și refuzase să renunțe după prima tentativă eșuată.

Și de data aceasta le dovedise negativiștilor că se înșală și le arătase de ce sunt în stare oamenii când își pun ceva în minte.

Plutind pe micuțele lor plute în mijlocul oceanelor nesfârșite, expedițiile lui Thor Heyerdahl au fost și spectaculoase, și periculoase. Ca toți marii aventurieri, el a înfruntat natura, știind foarte bine că îl putea nimici de tot în orice clipă. Singurele lui arme au fost ingeniozitatea omenească, hotărârea și îndârjirea.

Dar, oricât de uimitoare au fost ele, pentru mine aceste călătorii eroice nu au reprezentat cea mai mare realizare a lui. Am spus de la bun început că Thor Heyerdahl a reușit să facă ceva ce multora li se pare incredibil de dificil și iată ce. În viață ni se întâmplă deseori să ni se spună că ideile noastre sunt stupide sau că visurile noastre sunt imposibile. Și e ușor să te dai bătut când te confrunți cu acest tip de negativism.

Thor Heyerdahl nu a renunțat. Nici voi nu ar trebui să renunțați. Să nu lăsați pe nimeni să vă spună că nu știu ce nu se poate face. Omul respectiv vă spune de fapt că el nu îl poate face.

Iar asta nu înseamnă că voi nu-l puteți face.

JAN BAALSRUD:
CEA MAI MARE EVADARE

Un om care a refuzat să moară în împrejurări
care ar fi ucis nouăzeci și nouă dintr-o sută.
New York Times

Jan Baalsrud era un tânăr soldat norvegian, căruia îi plăcea aventura. Compania Linge, care instruia luptători de comando pentru a fi infiltrați sub acoperire în Norvegia ocupată de naziști, era locul ideal pentru el.

În martie 1943, când avea doar douăzeci și cinci de ani, se afla pe o barcă de pescuit care se apropia de una dintre numeroasele insulițe de-a lungul coastei norvegiene. Cel puțin, *semăna* cu o barcă de pescuit. De fapt, era un vas bine înarmat al Aliaților, cu un echipaj de opt oameni, mai multe mitraliere, opt tone de explozibil și însuși Jan și ceilalți trei luptători din unitatea lui.

Toți fuseseră bine instruiți în spionaj sub acoperire în taberele SOE (Administrația Operațiunilor Speciale) din Scoția – și acum urma să acționeze cu adevărat. Misiunea: să distrugă un important turn de control al traficului aerian și să recruteze cât mai mulți localnici în rezistența norvegiană.

Misiunea era foarte periculoasă. Dacă îi prindeau, naziștii îi torturau sălbatic ca să obțină informații, apoi îi împușcau.

Oamenii erau bine pregătiți și încrezători în aptitudinile lor. Știau toți la ce pericole se expun, însă neliniștea lor trebuie să fi fost vizibilă.

În noaptea de 29 martie, pe măsură ce mica ambarcațiune se apropia de insuliță, conducătorul unității, Sigurd Eskeland, s-a urcat într-o bărcuță și s-a îndreptat spre mal. Unitatea primise numele unei prăvălii locale. Li se spusese că vânzătorul avea să-i ajute în misiune.

Dar informațiile neactualizate pot să distrugă o operațiune, iar informația asta era cât se poate de proastă.

După ce a intrat în legătură cu vânzătorul, Eskeland a dezvăluit existența unității comando și barca pe care se afla, însă a descoperit chiar în acel moment că vânzătorul cu care trebuia să vorbească murise cu câteva luni în urmă.

Noul proprietar avea același nume. Dar nu aceleași loialități.

Vânzătorul era îngrozit de naziști. Știa că infracțiunea de a ajuta un dușman avea să fie pedepsită cu moartea. Așa că a raportat ce aflase.

Eskeland s-a întors cu barca și în ziua următoare s-a întâmplat ce era mai rău: o navă de război germană a apărut la orizont și a deschis focul asupra lor.

Oamenii au distrus repede cifrurile secrete înainte de a abandona nava, aruncându-se în niște bărcuțe ca să ajungă la mal, dar nu înainte de a monta un detonator cu explozie întârziată pe explozibilul din vasul de pescuit.

Din bărcuță, Jan Baalsrud a tras în nava germană cu mitraliera, dar nu a reușit decât să oprească vasul o clipă, după care acesta a continuat să se apropie de ei.

Nemții luaseră la ochi bărcuțele. I-au copleșit pe luptători cu gloanțe, făcând găuri mari în bărci, care au început să se scufunde.

Oamenii aveau o singură opțiune. Să rămână pe loc și să aștepte ca gloanțele nemților să-i facă bucăți. Ori să înoate.

Erau cam șaizeci de metri până la mal, iar apa rece era plină de bucăți de gheață.

Și-au încercat norocul.

Nemții au tras în ei cu toate armele. Totuși, oamenii înfruntau valurile, îmbrăcați complet, așteptându-se să simtă în orice clipă lovitura finală a unui glonț în ceafă.

În mod uimitor, au reușit să ajungă pe mal. Dar, când Jan a alergat pe plajă, unul dintre tovarășii săi a fost împușcat în cap. O sclipire roșie i-a țâșnit din craniu și bărbatul a căzut pe plajă.

Jan știa că nu se poate opri. A alergat să se ascundă după niște bolovani și abia după aceea s-a întors. Toți ceilalți luptători comando erau întinși pe mal, cu fața în jos.

A privit în jur și și-a dat seama că e înconjurat de la distanță de soldați Gestapo. Și că ei se apropiau.

De-abia a avut timp să se gândească. A alergat spre făgașul acoperit de zăpadă și s-a luptat să-l urce. Însă soldații Gestapo îl ajungeau din urmă. Un glonț dintr-un revolver a șuierat pe lângă el. Jan a scos propriul pistol automat și, când a apărut primul nazist, l-a împușcat mortal.

A tras încă o dată, rănind al doilea soldat Gestapo. Apoi a continuat cu înverșunare să urce făgașul nins.

A apărut în raza vizuală a navei de război aflate mai jos. Au

început să tragă în el când a ajuns pe creastă, unde a reușit să se refugieze câteva clipe.

S-a uitat înapoi spre plajă. Era plină de nemți. S-a uitat la propriul corp. Pierduse o cizmă când înotase spre mal și un glonț îl lovise în laba piciorului, zburându-i degetul mare. Sângele îi curgea din rană, înroșind zăpada în jur. Piciorul în sine era aproape bocnă. Uniforma lui era neagră, în contrast cu zăpada albă, și lăsa o dâră roșie de sânge.

Era o țintă ușoară și știa că nemții aveau să-l înconjoare din clipă în clipă.

Așa că a făcut singurul lucru pe care l-a putut face. A fugit cât l-au ținut picioarele.

Cu piciorul sângerând, înghețat și înnebunit de frică, Jan a traversat insula. A văzut altă insulă spre est și s-a întrebat dacă poate să ajungă acolo înot. De fapt, nu prea avea de ales – nu se putea ascunde mult timp de nemți. A hotărât să-și scufunde trupul înghețat și istovit în apa rece din Arctica.

A fost o încercare nebunească și chinuitoare. Era un întuneric profund, apa era înghețată și trupul aproape a cedat. Dar, în cele din urmă, a ajuns pe mal, unde l-au găsit două fetițe și l-au dus la mama lor.

Mama auzise ce se întâmplase și știa că nemții au să cerceteze insulele din jur în căutarea lui Jan. Simplul fapt că îl avea în casă putea însemna moarte pentru ea și familia ei. Era la mila lor.

Dar femeia era ceva mai dură decât vânzătorul. I-a bandajat corpul tot o rană și i-a dat haine uscate, încălțări, mâncare și băuturi fierbinți. Dar și ea, și Jan știau că nu mai sunt în siguranță în casa ei decât câteva ore. Naziștii aveau să vină dimineață.

Insulițele acelea nu erau o ascunzătoare bună. Jan trebuia să ajungă pe continentul norvegian. Poate atunci reușea să meargă spre sud, în Suedia neutră. Când a ajuns acasă, fiul femeii s-a oferit să-l ducă cu barca la un vecin care plănuia o călătorie la Tromso și l-ar fi putut lua cu el.

Cei doi au pornit când încă era beznă, în zorii zilei următoare. Dar, când au ajuns la destinație, fiul a aflat că vecinul plecase deja. Soția lui i-a dat ceva de mâncare, însă acum Jan nu mai avea încotro, trebuia s-o ia spre sudul insulei, în speranța că de

acolo va ajunge cumva pe continent.

Dar habar nu avea ce fel de relief îl aștepta.

Interiorul insulei era muntos și acoperit de zăpadă. Jan purta niște cizme de cauciuc, iar degetul distrus de la picior îl chinuia, înconjurat de nori înghețați de ninsoare și ceață, hainele i s-au îmbibat din nou de umezeală.

Stratul de zăpadă de pe stânci era gros, dar el a reușit să înainteze șchiopătând, evitând culoarele unde se puteau produce avalanșe, hotărât să nu lase natura să-l învingă. Fiecare pas era un efort uriaș, dar a mers mai departe, știind că era singura șansă să scape de naziști.

Datorită curajului și hotărârii sale, Jan a ajuns în sudul insulei. Acolo, localnicii înduioșați i-au oferit adăpost și l-au îndrumat spre casa unui om care deținea postul telefonic local. Acesta i-a spus că o să-l ajute să ajungă pe continent.

Și așa a făcut – împreună cu tatăl său de șaptezeci și opt de ani, un marinar bătrân și robust, care nu se temea să vâslească șaisprezece kilometri la miezul nopții în larg, în mijlocul viscolului, nici să apară în fața plutoanelor naziste de execuție, dacă faptele lor erau descoperite. Acești locuitori îndrăzneți ai insulei l-au dus pe Jan pe continent și i-au dat o pereche de schiuri, după care s-au întors și au înfruntat apele agitate în drumul lor spre casă.

Încă o dată, un localnic înduioșat i-a oferit lui Jan adăpost peste noapte. Jan i-a explicat singurul plan pe care îl avea: să meargă spre sud, în Suedia. Bărbatul i-a spus că singura cale să-i evite pe naziști e să se îndrepte spre Alpii Lyngen – un lanț muntos uriaș și înșelător, cu vârfuri înghețate, acoperite de zăpadă. Dar numai un nebun ar fi încercat să meargă acolo în acea perioadă a anului. Era sinucidere curată.

Dar tot sinucidere curată era și dacă rămânea pe loc.

Așadar, Jan și-a pus schiurile și s-a îndreptat îndemânatic spre munți.

Pe drum trebuia să treacă de o garnizoană germană. Nemții patrulau pe ambele laturi ale drumului. Era imposibil să-i ocolească. Expert în mersul pe schiuri, a dat pur și simplu năvală printr-un întreg pluton de nemți. Aceștia au fost prinși pe picior greșit, pentru că nu se așteptau ca dușmanul lor, iute ca gândul, să gonească printre ei. Au plecat în urmărire. Dar Jan

era norvegian și era tenace. I-a lăsat pe nemți în urmă și a schiat spre munți.

Lucrurile mergeau bine. A parcurs treizeci și doi de kilometri în viteză. Dar vremea s-a schimbat brusc. S-a trezit înconjurat de o ceață înghețată. Vizibilitatea: aproape cinci metri. A trebuit să-și scoată schiurile și să continue drumul pe jos. Vântul răscolea ninsoarea. Trebuia să închidă ochii și gura ca să nu-l orbească și să nu-i înghețe gâtul. Gheața îi acoperea corpul și barba. Nu-și dădea seama în ce direcție merge, dar știa că nu se poate opri, pentru că, dacă adormea în frigul acela cumplit, avea puține șanse să se mai trezească.

A rătăcit printre vârfurile înghețate și înșelătoare patru zile și patru nopți lungi și chinuitoare.

Apoi a fost prins într-o avalanșă.

Jan era în cădere. Din ce în ce mai repede. Era îngropat de tot în tone de zăpadă sufocantă, care se rostogolea și-l lovea din toate părțile.

Este aproape imposibil să supraviețuiești unei asemenea avalanșe.

Jan a supraviețuit.

Dar era într-o stare proastă.

Avea mâinile și picioarele înghețate bocnă. Era aproape orb. Pielea îi era crăpată peste tot. Își pierduse micul rucsac cu mâncare.

Dar a mers mai departe, împiedicându-se orbește, fără să știe unde e și cum să se orienteze. Avea halucinații: viziuni îngrozitoare că e urmărit îi apăreau în fața ochilor orbiți. Dar ceva înlăuntrul lui era destul de rațional să-l împiedice să se oprească și să adoarmă.

Printr-un noroc chior, a dat peste o căbănuță de lemne.

A dat buzna pe ușă și s-a prăbușit în mijlocul unei familii care tocmai lua cina.

Încă o dată, norocul era de partea lui. Nimerise în cabana unui lider local al rezistenței, pe numele lui Marius. Acolo, într-un sătuc arctic plin de nemți, găsise un om dispus să-și riște viața ca să o salveze pe a lui.

Oamenii i-au îngrijit degerăturile extinse masându-i ușor picioarele în timp ce dormea. Membrele înghețate s-au trezit încet la viață, dar erau încă în stare gravă. I-au dat să mănânce

și l-au ascuns într-un colț din hambar. A rămas acolo întins și inconștient o săptămână, cu dureri cumplite la mâini și picioare, dar și la ochii care începeau să-și recapete vederea. Prezența lui era foarte periculoasă pentru familia lui Marius, căci erau înconjurați de nemți. Trebuia să-l scoată de acolo.

Problema era că Jan nu putea să meargă.

Așa că Marius a vorbit cu doi prieteni despre pacientul său secret. Împreună, aceștia l-au urcat pe targa și l-au transportat prin sat în toiul nopții, către o barcă mică de pe lacul din apropiere. Apoi l-au dus cu barca într-o cabană părăsită, la șase kilometri de orice altă locuință. Acolo, sperau ei, avea să fie în siguranță o vreme.

Marius și prietenii lui l-au lăsat pe Jan singur în cabană, promițându-i să se întoarcă peste câteva zile să vadă ce face. După ce a rămas singur, Jan nu a făcut decât să doarmă și să mănânce, nădăjduind că trupul lui o să-și recapete puterea și că membrele o să-și revină cât să-și continue drumul. Era la numai patruzeci de kilometri de Suedia, dar, în starea lui, ar fi putut la fel de bine să fie la celălalt capăt al lumii.

Își dădea seama, doar uitându-se la ele, că picioarele i se deteriorau. Degetele i se înnegriseră. Nu le putea mișca și nu le simțea. Când le atingea, pielea se lua ușor de pe carne și o scurgere neagră și urât mirositoare ieșea din răni.

Au trecut două zile. Marius nu s-a întors.

Trei zile.

Patru.

Jan a început din nou să delireze. Dar tot era conștient de un lucru: de durerea cumplită și copleșitoare. Pornea de la labele picioarelor și îi urca tot mai sus. Nu se gândea decât la faptul că sângele din degetele muribunde devenise otrăvitor și se răspândea acum în tot corpul.

Dacă așa era cazul, se gândea el, trebuia să scoată sângele afară.

Desigur, nu avea niciun instrument chirurgical. Doar un cuțitaș. Folosind capătul ascuțit al lamei, a străpuns pielea putrezită la ambele picioare intrate în descompunere și a lăsat amestecul respingător de sânge și puroi să iasă din membrele rănite și să se scurgă pe micul pat în care era întins.

Stând așa întins și cu un picior în groapă, era sigur că Marius fusese prins de nemți și ucis.

Dar Marius nu fusese prins. El căuta o cale de scăpare pentru Jan – o cale care însemna să urce iar în munți. Însă, când s-a reîntors în cele din urmă, Marius a găsit un om ale cărui picioare nu erau, în mod clar, în stare să facă așa ceva.

Pielea lui Jan era albă și ochii erau sticloși. Păturile care îi încălzeau picioarele erau îmbibate de sânge. Marius a curățat cât a putut picioarele însângerate și pline de puroi. L-a readus puțin la viață pe Jan cu băuturi calde și hrană. Pe urmă, a trebuit să-l părăsească din nou.

Trebuia să se gândească la alt mod de a-l scoate de acolo.

În scurt timp, și-a făcut un plan. Era îndrăzneț, foarte riscant și mai mult decât nebunesc. Dar era cel mai bun pe care îl aveau. Marius a început să-l pună în aplicare.

Prima problemă a fost să-l ducă pe Jan cu o sanie mare pe un platou înghețat de pe munte, la 900 de metri înălțime. Acolo alt grup de oameni aveau să-i întâmpine și să-l tragă pe sanie la vale, dincolo de granița cu Suedia.

Una este să cobori de pe munte cu un om rănit. Să-l urci pe munte e cu totul altceva. Jan era într-o stare atât de gravă, încât Marius și cei trei prieteni ai lui credeau că drumul avea să-l omoare. Dar murea și dacă-l lăsau la cabană. Asta era singura lor opțiune.

L-au înfășurat în pături, apoi l-au înghesuit într-un sac de dormit. L-au legat de sanie și, la miezul nopții, au început să-l tragă spre colinele submontane, folosind funii scurte și forța brută. Pe măsură ce muntele devenea mai abrupt, au folosit un sistem complex de a urca, dar înaintau înspăimântător de lent.

Înclinat, cu capul mai jos decât picioarele, Jan era mai mult inconștient. Din când în când, Marius și ceilalți îi întorceau ca să-i pună sângele în circulație, dar când sângele îi ajungea în picioare, începea să curgă prin rănile îngrozitoare de la degetele pline de puroi.

Avea fața schimonosită de durere, dar a rezistat, iar salvatorii lui au continuat drumul. Au traversat versanți înșelători și prăpăstii fatale, în care cu greu s-ar fi aventurat, chiar și fără o sanie grea după ei. Și-au împins trupurile la extrem, în timp ce Jan rezista, în ciuda amestecului de durere, epuizare și teamă.

Cumva, au reușit.

Faptul că s-au simțit ușurați când au ajuns la platoul de la 900

de metri înălțime arăta cât de nebunească fusese încercarea lor. Era un loc izolat unde urla vântul. Piscurile amenințătoare se întindeau spre est cât vedeai cu ochii. Nu era nici urmă de viață, omenească sau de altfel. Doar stânci, zăpadă, gheață și vântul care ar fi distrus pe oricine era destul de nesăbuit să stea prea mult acolo.

Dar ușurarea li s-a transformat repede în disperare. Nu era niciun semn că oamenii cu care trebuiau să se întâlnească se aflau pe platou.

L-au lăsat pe Jan legat de sanie și au cercetat platoul. Fără succes. Se întâmplase ceva foarte rău.

Marius și ai lui erau plecați de acasă deja de prea mult timp. Dacă nu se întorceau în curând, nemții aveau să le observe absența. Nu numai că salvatorii nu aveau destul timp să-l care pe Jan înapoi la poalele muntelui, dar nu aveau nici destulă energie.

Jan știa asta la fel de bine ca Marius și oamenii lui. A ascultat când Marius i-a promis că trimite un mesaj ca să se asigure că vine cineva să-l ia în noaptea următoare.

Dar nimeni nu credea cu adevărat.

Deocamdată, Jan știa că salvatorii lui curajoși nu aveau ce face decât să-l lase acolo, doar cu puțină mâncare și câteva guri dintr-o sticlă de coniac.

Acolo, departe de civilizație, fără îndoială că avea să moară de frig.

Jan era din nou singur pe munte. Nu putea merge. Viața lui atârna de un fir de păr.

Nimeni nu a venit să-l salveze în noaptea următoare.

Nici în a doua noapte.

Marius și oamenii lui îl coborâseră într-o groapă săpată în zăpadă cu doar câteva provizii. Era mai degrabă un mormânt deschis, dar avea să-i ofere o oarecare protecție față de stihia de afară. Era prea frig ca să poată dormi. Sacul de dormit și păturile ude erau înghețate bocnă. Pe măsură ce se așternea ninsoarea proaspătă, plutea și deasupra trupului său nemișcat. A reușit să-și țină capul deasupra, dar restul corpului era acoperit complet.

A continuat să ningă. În curând, chiar și fața îi era acoperită. Deocamdată, putea să respire, dar era îngropat în zăpadă.

Aștepta să moară în timp ce vântul șuiera amenințător deasupra lui.

Au mai trecut o zi și o noapte. Apoi o săptămână.

Zece zile.

Când a revenit, Marius nu se aștepta să-l mai găsească în viață, incredibil, dar încă trăia. Marius l-a scos pe Jan din mormântul înghețat, i-a dat să mănânce și i-a explicat că cei de pe cealaltă parte a muntelui fuseseră descurajați de vremea urâtă. Aveau să încerce din nou de cum se îmbunătățeau condițiile. Dar nimeni nu știa când.

Până atunci, Jan trebuia să aștepte.

Asta a și făcut, fiindcă spiritul lui de luptător încă rezista.

Timp de alte patruzeci și opt de ore, a îndurat frigul și durerea. Abia atunci l-a găsit echipa de salvatori. L-au scos cu tot cu sanie din groapa din zăpadă și au început să tragă trupul pe jumătate mort al lui Jan pe platoul înghețat.

Și de data asta vremea i-a lovit cu toată puterea. Un viscol cumplit i-a forțat să se oprească. Era evident că e imposibil să-i ducă pe Jan mai departe. Deocamdată, era mai în siguranță pe platou decât dacă ar fi încercat să coboare de pe munte. L-au tras lângă o stâncă ce-l putea apăra de vânt, i-au lăsat niște mâncare și au promis că se vor întoarce când pot.

A rămas din nou singur.

Și avea să rămână așa în următoarele trei săptămâni.

Din multe puncte de vedere, poziția de acum era mai rea decât groapa din zăpadă: era mai expusă, așadar, mai rece. Dar avea mai mult spațiu. Asta însemna că-și putea mișca picioarele, scoțându-le din sacul de dormit și examinându-și labele picioarelor. Imaginea lor – deformate, înnegrite și pline de puroi – era atât de dezgustătoare, încât îi venea să vomite.

Se resemnase că avea să-și piardă picioarele, dacă mai ajungea vreodată la loc sigur. Dar se temea de cangrena care se putea răspândi de la degete în sus, pe picioare. Nu era de ajuns să o oprească scurgând doar puroiul din ele, așa cum făcuse până atunci. Trebuia să facă ceva mai drastic.

Jan a scos cuțitul. A folosit coniac ca anestezic. Și, pe parcursul a trei zile, a tăiat treptat din carne, os și tendoanele care îi legau de picioare cele nouă degete rămase, amputându-le pe fiecare în parte. A uns rănile proaspete cu ulei din ficat de

cod și le-a bandajat cu fâșii rupte din pături.

În total, Jan Baalsrud a rămas pe platoul înghețat douăzeci și șapte de zile și nopți.

În cele din urmă, a fost salvat de un lapon temerar și de renii lui, care l-au tras, coborându-l în Suedia. Dar chiar și această ultimă parte a călătoriei lui extraordinare a fost presărată cu pericole. O patrulă germană i-a văzut apropiindu-se de graniță. I-au urmărit, trăgând un potop de gloanțe în direcția lor. Slăbit și zdruncinat, Jan a trebuit să-și descarce pistolul automat în ei.

Dar, deși nu aveau nicio șansă, au reușit să ajungă în Suedia, unde Jan s-a recuperat într-un spital sub îngrijirea Crucii Roșii Suedeze.

Poate că și-a pierdut degetele de la picioare și a fost cât pe ce să-și piardă și viața, dar cea mai uluitoare parte a poveștii lui este că nu și-a pierdut niciodată curajul. Întors în Anglia, a învățat să meargă din nou. Dorința lui cea mai mare nu era să ducă o viață liniștită după ororile războiului. Jan era încă dornic de aventură. S-a întors în serviciul activ și a revenit în Norvegia, unde a lucrat din nou ca agent sub acoperire până când s-a terminat războiul, în 1945.

Cât despre capacitatea lui de a îndura chinurile iadului și de a supraviețui cu orice preț, Jan Baalsrud este cu siguranță unul dintre cei mai mari eroi de război și atitudinea lui de a nu spune niciodată „unde ești, moarte, să mă iei” întruchipează curajul adevărat.

LOUIS ZAMPERINI: NAUFRAGIAT, SUPRAVIEȚUITOR, TORTURAT, READUS LA VIAȚĂ

Acolo unde mai este viață, mai este și speranță.
LOUIS ZAMPERINI

Există multe tipuri de curaj. Curajul de a îndura greutățile vieții. Curajul de a înfrunta propriii demoni și propriile temeri. Dar și curajul de a lupta.

Însă există și un alt tip de curaj, mai tăcut. Este, probabil, mai dificil decât altele. Cu siguranță, e mai rar. Până veți termina de citit povestea lui Louis Zamperini, cred că veți înțelege ce vreau să spun.

Al Doilea Război Mondial a reprezentat o perioadă în care oamenii obișnuiți erau solicitați să facă lucruri neobișnuite. Tânărul Zamperini nu era nici pe departe un om obișnuit, dacă nu punem la socoteală talentul lui de a da de bucluc. Era un puști dur și recalcitrant. Bea și fuma de la opt ani. În plus, a devenit un hoț și un escroc priceput. Louis Zamperini era un nume bine-cunoscut de poliția locală din Torrance, California.

Una peste alta, nu era genul de tânăr care părea menit să aibă mari realizări.

Dar în adolescență viața i s-a schimbat. A devenit alergător de fond și campion și s-a calificat la Olimpiada de la Berlin din 1936. A terminat pe locul opt cursa de 5000 de metri, datorită unui ultim efort de viteză. Nu destul de rapid pentru o medalie, dar tot era cel mai rapid american, iar reușita lui i-a atras atenția lui Adolf Hitler, care a dorit să-l întâlnească.

„Ah!” a zis Hitler când și-au dat mâna. „Băiatul care termină repede.”

Zamperini nu a fost prea impresionat de Hitler, iar succesul lui pe pistă nu înăbușise cu totul puștiul obraznic dinlăuntrul lui. Pentru ca părerile lui să fie clare, s-a urcat într-o noapte pe un stâlp de cincisprezece metri din fața Cancelariei Reichului și a furat o zvastică, un suvenir al Jocurilor Olimpice pe care avea să-l păstreze toată viața.

Zamperini îl provocase pe Hitler o dată. La fel ca mulți dintre conaționalii săi, avea să i se ceară în curând să o facă și a doua oară...

Zamperini intenționa să ia parte la Olimpiada de la Tokio din 1940, dar nu s-a întâmplat așa. L-a încurcat războiul. Tânărul Zamperini a descoperit că se îndrepta într-o cu totul altă direcție în carieră. S-a pregătit ca bombardier în Forțele Aeriene Americane înainte de a face parte din echipajul unui B-24 cu baza în Hawaii.

Pe 27 mai 1943, viața lui s-a schimbat.

O aeronavă americană se prăbușise lângă Palmyra, în nordul Pacificului. Zamperini și echipajul de pe B-24 au fost solicitați să organizeze o misiune de salvare. Dar, la aproape 1300 de kilometri la sud de Hawaii, lucrurile au mers foarte prost. Unul dintre motoarele avionului a cedat. Într-un moment de panică, un membru al echipajului a oprit din greșeală al doilea motor. Proastă manevră! Avionul a căzut din cer. Ca un bolovan.

De la o înălțime de 1000 de metri, aeronava era în cădere liberă. Imaginați-vă forța impactului când s-a prăbușit în apă. A făcut o jumătate de răsucire în aer, apoi a explodat și s-a făcut bucăți, de parcă s-ar fi lovit de o stâncă. Zamperini avea să spună mai târziu că a fost ca și cum te-ar fi lovit în cap un baros. A fost un miracol că a mai supraviețuit cineva.

Când resturile aeronavei s-au scufundat sub valuri, Zamperini și-a pierdut cunoștința. Și-a revenit în câteva clipe și a descoperit că e blocat în rămășițele contorsionate ale fuzelajului care se scufunda. Dar a reușit să se elibereze din epavă și să înoate, sfâșiindu-și toată pielea de pe spate.

Când a ajuns la suprafață, a văzut fum, sânge și bucăți de metal deformat. Dintre cei unsprezece membri ai echipajului de pe B-24, a văzut doar doi supraviețuitori.

Russell Phillips era pilotul, Francis McNamara, mitraliorul de la coada avionului. Phillips era într-o stare foarte proastă. Îi curgea sânge din artera carotidă și Zamperini s-a străduit din toate puterile să-l urce într-o barcă de salvare. Li s-a alăturat și McNamara. După oroarea prăbușirii avionului, cei trei supraviețuitori probabil îi mulțumeau lui Dumnezeu că erau vii și în siguranță.

Erau vii, dar nu în siguranță. Nici pe departe. De fapt, problemele lor de-abia acum începeau.

Nu a durat mult până să-i găsească rechinii, atrași de sângele

uman din apă. Zamperini a spus mai târziu că-i simțea cum treceau pe sub barcă. Pe măsură ce barca se dezintegra, creaturile acelea au început să se izbească în laturile bărcii, forțându-i pe naufragiați să-i respingă lovindu-i cu vâslele. Erau permanent sub amenințarea rechinilor. Dar, oricât de înfiorător ar fi fost, frica de sete, înfometare și expunere era mai periculoasă.

În barca de salvare aveau câteva provizii: niște batoane de ciocolată, câteva bidoane cu apă, o rachetă semnalizatoare, clești, ace de pescuit și o frânghie. Ciocolata avea vitamine și minerale de care aveau nevoie să supraviețuiască. Trebuiau să mănânce o pătrățică pe zi. În prima noapte, McNamara s-a îndopat cu toată ciocolata. Lăsându-i fără nimic de mâncare.

Apa nu le-a ajuns nicio săptămână. Trebuie să fi fost o agonie să fii înconjurat de apă de mare, știind că să bei așa ceva înseamnă să te sinucizi. Au reușit să adune niște apă în bidoane când ploua, dar au fost obligați să se hidrateze și în alte moduri. Au prins câte o pasăre de mare care se așeza pe pluta lor – inclusiv albatroși. Atunci, devorau carnea crudă – labele, ochii, totul – și beau sângele ca să-și potolească setea.

O dată Zamperini i-a smuls capul unui albatros și a ținut gâtul deasupra gurii deschise a suferindului McNamara, storcând corpul păsării pentru ca și ultima picătură de sânge cald și gros să i se prelingă pe gâtul uscat.

Dar, chiar și cu peștele sau păsările prinse ocazional, mâncarea tot era incredibil de puțină. Cei trei slăbeau văzând cu ochii, pe măsură ce corpul lor consuma rezervele de grăsime și au început să devină emaciați.

Erau obligați să fie inventivi. La un moment dat, Zamperini a apucat de coadă un rechin de 1,2 de metri. Acesta a zvâcnit din apă cu gura larg deschisă, gata de atac. Phillips i-a înfipt o carcasă de rachetă în gură ca să nu-i muște, iar Zamperini i-a înfipt un clește în ochi până la creier, ucigându-l.

Nu au putut mânca tot rechinul: din fericire, Zamperini știa că, dacă e consumată crudă, carnea de rechin le va face foarte rău. Singura bucată care se putea mânca așa era ficatul, care conține vitamine esențiale. Hămesiți, l-au smuls din corpul rechinului și l-au devorat, înghițind hulpav bucăți din ficatul crud, cald și tremurător într-un festin frenetic, scăldat în sânge.

Zilele și nopțile treceau. Barca plutea în derivă. Cei trei se

agățau de viață și de luciditate. Apoi lucrurile s-au înrăutățit și mai mult.

După șaptezeci și șapte de zile, pe cer a apărut un bombardier. Probabil a remarcat barca. Au văzut imediat că avionul era japonez. În următoarele patruzeci și cinci de minute, aeronava a zburat deasupra lor, trăgând fără milă. Erau ca niște rațe pe lac.

Zamperini a sărit în apă și s-a scufundat cât de adânc a putut ca să evite gloanțele mitralierei ce străpungeau apa și barca. Atunci când a ieșit la suprafață, a respins rechinii care îl atacau, pocnindu-l pe unul cu toată forța în nas și în branhii.

Phillips și McNamara nu mai aveau vlagă și nu puteau decât să rămână întinși în barcă, așteptându-și moartea. În mod uimitor, niciun glonț al japonezilor nu i-a lovit, deși multe au străpuns barca ce se scufunda deja. Acest lucru a încurajat rechinii și mai mult să-și încerce norocul cu ambarcațiunea distrusă și acum pe jumătate scufundată în valuri.

Când aeronava a dispărut la orizont, Zamperini a început să se roage pentru prima dată.

A făcut o înțelegere cu Dumnezeu: dacă mă salvezi, i-a promis el, o să fiu al tău pentru totdeauna. Era rugăciunea disperată a unui om disperat.

Cu multă trudă, Louis a cârpit pluta, gaură cu gaură. Dacă dădea greș, știa că avea să fie înhățat până la urmă de rechini.

McNamara a murit în a treizeci și treia zi. Ajunsese deja să arate ca un schelet, fiind acoperit de un strat subțire de piele. Tovarășii lui au spus câteva cuvinte solemne, apoi l-au aruncat peste bord. Mai rămăseseră doi.

În mod uluitor, Phillips supraviețuise rănilor îngrozitoare pe care le suferise în urma prăbușirii avionului. Acum, el și Zamperini se agățau de viață în timp ce pluteau mai departe, neștiind unde se află și ce are să se aleagă de ei. Au mai trecut două săptămâni. Pentru ei, probabil că au fost ca două luni. Dar în a patruzeci și șaptea zi au văzut uscatul. Barca plutise spre sud-vest peste 3200 de kilometri. Datorită curajului și rezistenței, supraviețuiseră celui mai lung drum făcut vreodată cu o barcă de salvare.

Se apropiau acum de Insulele Marshall. Ușurarea pe care probabil au simțit-o trebuie să fi fost incalculabilă.

Dar, dacă sperau că greutățile lor erau pe sfârșite, se înșelau

amarnic. De fapt, erau pe punctul de a intra chiar în iad.

Insulele Marshall erau controlate de japonezi. Zamperini și Phillips au fost reperați imediat de Marina Japoneză. Cei doi oameni cu un picior în groapă au fost legați de un catarg și bătuți cu un pistol până și-au pierdut cunoștința.

Erau în viață – de-abia, dar acum se aflau în mâinile inamicilor și urma să fie duși, legați și înfrânți, pe renumita „Insulă a Execuțiilor”.

Numele ei adevărat este Kwajalein. Face parte din Insulele Marshall, la 4000 de kilometri sud-vest de Hawaii. Nu era un loc bun în care să ajungă Zamperini și Phillips. Mai nimeriseră acolo alți nouă pușcași marini americani. Toți fuseseră torturați și decapitați cu o sabie de samurai. Japonezii care-l prinseseră pe Zamperini l-au bătut și l-au torturat zilnic. În următoarele șase săptămâni a crezut că fiecare zi o să fie ultima. Probabil că o parte din el își dorea să fie așa.

Îl țineau într-o celulă lungă de 1,8 metri, înaltă de 1,8 metri și lată de 76 de centimetri. La un capăt avea o găurică pe post de toaletă. Era infestată de viermi. Când nu era torturat sau bătut, temnicerii îl forțau să stea întins cu capul în toaletă. Paznicii îi aruncau în celulă resturile pe care nu le dădeau porcilor, așa că trebuia să caute printre fecalele de pe podea ca să le găsească.

Avea diaree mereu. Din anus îi curgeau permanent mucozități. Celula era plină de muște care-și depuneau ouăle în mucozități. Era infestat din cap până-n picioare. În tot acest timp, paznicii îl străpungeau corpul cu bețe ascuțite și, în pauzele dintre bătăi, făceau experimente medicale perverse pe el, injectându-i substanțe necunoscute dureroase. Îl lăsau fără demnitate. Fără speranță.

După șase săptămâni cu acest tratament, Zamperini și Phillips au fost urcați într-o barcă ce mergea în insula principală a Japoniei. În următoarele douăzeci și cinci de luni, Zamperini avea să treacă prin trei dintre cele mai brutale lagăre japoneze pentru prizonieri de război. Condițiile de trai erau cu adevărat groaznice. Erau păstrate așa intenționat. Pentru japonezi, prizonierii erau mai josnici decât gunoaiele, erau ca o calamitate pentru propria demnitate.

Prizonierii erau forțați să doarmă pe scânduri de lemn pline de păduchi și gândaci uriași, care ieșeau noaptea și li se târau pe corp, înțepându-i fără încetare. Era de ajuns să-l scoată din

minți pe orice om normal. Dar asta a fost înainte ca Zamperini să-l cunoască pe „Păsăroi” – în al doilea lagăr pentru prizonieri de război, Omori, din Golful Tokio.

Numele adevărat al lui Păsăroi era Mutsuhiro Watanabe. Mai târziu a apărut pe lista generalului MacArthur cu cei patruzeci cei mai căutați criminali de război din Japonia. Păsăroi s-a asigurat că Zamperini îndură torturi și umilințe pe care nu ar trebui să le îndure nimeni.

A început cu bătăile. În general, Păsăroi își folosea pumnii sau bățul. Alteori folosea bățul kendo – o bâtă solidă, de mărimea unei bâte de baseball. Dacă i se părea că Zamperini nu lua poziția de drepți, își scotea cureaua, care avea o cataramă grea de oțel și cântărea peste 450 de grame, și îl lovea în cap cu toată puterea. De fiecare dată când Zamperini se ridica anevoios în picioare, Păsăroi îl lovea din nou. Mai tare.

Într-un asemenea interval, Păsăroi l-a bătut pe Zamperini zece zile la rând.

Păsăroi îi împingea pe oameni până la limita suportabilității, atacându-le și mintea, nu doar trupul, cu pretinse execuții continue.

Zilele prizonierilor erau ocupate cu muncă silnică și grea. Nu existau excepții, nici măcar pentru cei foarte bolnavi. Dacă aveai temperatură 39°C sau mai puțin, munceai până picai. Pe urmă erai bătut și pus la muncă în continuare. Oamenii erau forțați să meargă trei kilometri pe jos în fiecare zi, de două ori pe zi, până la fabricile de oțel. Chiar și atunci când erau gheață și zăpadă pe jos, mergeau desculți. De ce? Pentru că, dacă îi vedea Păsăroi că au încălțările murdare, nu numai că îi bătea, dar îi și punea să le curețe cu limba.

Latrinele erau dezgustătoare și, când erau pline, prizonierii trebuiau să ia fecalele cu mâna și să le întindă pe câmp ca îngrășământ. Când ploua, dădeau pe dinafară. Pe toată podeaua de beton pe care oamenii trebuiau să calce. Și, dacă vedea că au cizmele murdare, Păsăroi îi punea să le curețe și pe ele cu limba.

„Sau muriți!”, așa le spunea.

A început ca orice altă zi. Unul dintre paznicii lui Zamperini le-a ordonat prizonierilor să se alinieze. Toți presupuneau că urmează un nou chin.

Dar nu a fost așa.

„Războiul s-a terminat”, le-au zis.

La început, Zamperini nu l-a crezut. Dar li s-a spus să scrie literele POW[3] pe acoperișul barăcilor. Apoi li s-a cerut să se spele la râu.

Asta sigur însemna ceva.

Așa era.

Un avion american a zburat pe deasupra. Luminile sclipeau în codul Morse. Mesajul era „Războiul s-a terminat”.

Zamperini și ceilalți prizonieri – cei care supraviețuiseră, cum era și colegul Phillips – tocmai primiseră un bilet de evadare din iad.

Întors în America, Zamperini s-a căsătorit cu o fată frumoasă, de care se îndrăgostise înainte de a pleca la război. Dar anii de detenție și degradare avuseseră un efect dezastruos asupra minții lui.

Deși lumea vedea un erou de război întors în sfârșit acasă, dincolo de suprafață se ascundeau o mulțime de lucruri. Chiar și azi, este o banalitate că soldații se întorc acasă teribil de afectați de încercările cărora le-au supraviețuit. În zilele noastre, avem și un nume pentru așa ceva: sindrom sau tulburare de stres posttraumatic (SSPT). Pe atunci nu exista așa ceva. Fără îndoială, după toate cele îndurate, Zamperini suferea din plin de această boală.

A început să bea tot mai mult și în fiecare noapte visele îi erau populate de ororile pe care le trăise și de oamenii care îl făcuseră să treacă prin așa ceva.

Mai ales de Păsăroi.

Temnicerul sadic îi apărea în vis în fiecare noapte, umplându-l de ură și gânduri de răzbunare.

Ura și răzbunarea nu sunt niște tovarăși buni. Pot să-ți otrăvească viața. Cred că nimeni nu l-ar fi condamnat pe Zamperini pentru că cedase. Era nevoie de o putere mai mare decât el însuși ca să-l facă să deschidă ochii.

În 1949, Louis Zamperini a fost dus de soția lui, pe-atunci disperată, să vorbească cu un tânăr propovăduitor creștin, Billy Graham. A stat acolo furios din cauza îndemnurilor la iertare pe

3 Abreviere de la *Prisoners of War* - „prizonieri de război“ (n. tr.).

care le auzea. Apoi s-a întâmplat ceva. A fost ca un trăsnet. În mânia lui, și-a amintit de rugăciunea pe care o înălțase pe barca aceea singuratică de salvare cu șase ani în urmă, când bombardierul japonez dispăruse în depărtare.

Dacă mă salvezi, o să fiu toată viața al tău.

În noaptea aceea a îngenuncheat și a cerut milă și ajutor de la Dumnezeu ca să se vindece. Iar Dumnezeu i-a răspuns. A descoperit că a primit curajul de a-și înfrunta trecutul și de a accepta singura calitate care îl putea ajuta să-și recapete viața.

Calitatea aceea era iertarea.

Știa că trebuie să-și ierte torționarii. Și nu a făcut-o doar de formă. I-a iertat cu adevărat. Față în față.

În 1950, Zamperini a călătorit în Japonia. Acolo s-a întâlnit cu mulți dintre paznicii care îl terorizaseră în lagărele japoneze pentru prizonieri de război. Le-a spus că nu le vrea răul. Și vorbea serios. În ceea ce-l privea, trecutul era șters cu buretele. După cum scria în autobiografia lui: „Cel care iartă nu-i aruncă trecutul în față omului respectiv. Când ierți, e ca și cum nu s-a întâmplat. Iertarea adevărată este desăvârșită și totală."

Dar cum a rămas cu Păsăroi? A ajuns Zamperini față în față cu principalul său torționar? A reușit să-l privească în ochi și să-i spună că l-a iertat pentru umilințele la care l-a supus? A vrut și a încercat să o facă de mai multe ori. Dar acesta nu a dorit niciodată să se întâlnească cu el. Nu putea înfrunta iertarea lui Zamperini. Era prea copleșitor să se confrunte cu asemenea milă.

Cât despre Zamperini, călătoria vieții lui luase astfel sfârșit.

Viața lui Louis Zamperini a fost plină de încercări inimaginabile, care au presupus fapte aproape supraomenești de curaj și rezistență. Curajul de a rămâne în viață după ce a fost aruncat în mijlocul oceanului. Spiritul de a suporta durerea, suferința și umilințele dezumanizante la care fusese supus de un criminal de război și ceilalți paznici nemiloși.

Dar curajul de care a dat dovadă Louis în timpul războiului e întrecut numai de curajul demonstrat pe timp de pace.

Ai nevoie de mult mai multă tărie să ierți decât să lupți. Să menții pacea cere mai mult curaj decât să perpetuezi războiul. Dar câți dintre noi cred că ar putea găsi puterea și tăria de a da mâna cu cei care ne-ar fi putut chinui așa și de a se comporta ca

și cum nu s-a întâmplat nimic?

Louis Zamperini a făcut-o. Și, pentru mine, acesta a fost cel mai curajos lucru pe care l-a făcut.

ALISTAIR URQUHART:
NU SE MAI FAC AȘA ÎN ZIUA DE AZI

Îmi amintesc că viața merită trăită
și că, orice necaz te-ar întâmpina,
este important să nu scapi din vedere
fericirea care urmează.
ALISTAIR URQUHART

Dacă mergeți în orașul Broughty Ferry, lângă Dundee, în Scoția, s-ar putea să aveți norocul de a vă întâlni cu Alistair Urquhart[4]. Mă îndoiesc că v-ar atrage ceva atenția în mod deosebit în privința lui. Ați crede că e un pensionar oarecare. Locuiește într-un cămin. Ajută și alți pensionari să învețe să-și întrebuințeze calculatoarele. Merge la ceaiuri dansante.

Timp de peste șaizeci de ani, Urquhart s-a mulțumit să fie exact așa. Un bărbat care își duce liniștit traiul. Nici soția lui nu știa despre întâmplările îngrozitoare îndurate de el în Al Doilea Război Mondial. Întâmplări care ar fi îngenuncheat un bărbat mai slab de înger.

Alistair Urquhart a fost unul dintre miile de oameni recrutați de Armata Britanică în 1939. S-a înrolat în regimentul doi Gordon Highlanders[5] când avea nouăsprezece ani și a fost trimis la Fort Canning, Singapore.

Dacă a existat vreodată un loc considerat comod în timpul războiului, probabil acela a fost Singapore. Acest port de importanță strategică era locul unde expatriații englezi duceau o viață bună, înconjurați de servitori care le îngrijeau gospodăriile și le turnau băuturi. Nimeni nu credea cu adevărat că e vulnerabil la vreun atac. Era unul dintre cele mai mari bastioane ale colonialismului britanic, unde arme uriașe erau îndreptate dincolo de mare ca să-l apere de atacuri. Era invincibil.

Numai că nu era, bineînțeles.

Dacă aveți cunoștințe de istorie, vă dați seama că lucrurile s-au petrecut puțin diferit de ce se așteptau englezii. În decembrie 1941 a avut loc invazia japoneză.

---

4 Alistair Urquhart a decedat la 7 octombrie 2016 (n. red.).

5 Regiment de infanterie în Armata Britanică, activ între 1881 și 1994 (n. tr.).

Una mare.

Căderea statului Singapore a fost numită cel mai mare dezastru militar britanic al epocii moderne. Cu siguranță, a fost cel mai brutal. Capturați de inamici, Urquhart și oamenii lui au fost trimiși în lagărul pentru prizonieri Changi. Au fost asaltați de îndată de brutalitatea și devastarea cuceririi japoneze: capete de chinezi înfipte în țepușe, cadavre mitraliate întinse pe stradă și duhoarea copleșitoare a trupurilor intrate în putrefacție.

În Changi, 50000 de oameni erau ținuți într-o zonă construită inițial pentru doar 4000. Urquhart urma să stea acolo opt luni, până când, într-o zi, el și o parte dintre camarazii lui din Gordon Highlanders au fost mutați. Au fost înghesuiți într-un vagon de tren atât de plin de oameni, încât abia puteau să respire sub greutatea trupurilor așezate unele peste altele.

În timpul călătoriei de 1450 de kilometri parcurși în cinci zile, cei care s-au agățat de viață nu au putut decât să stea în propriile excremente, îndesați în vagoanele de fier. Mulți au murit din cauza mirosului, a căldurii și a mizeriei, alții au mers mai departe să dea piept cu soarta.

Abia când au ajuns într-un luminiș oarecare din mijlocul junglei și-au dat seama de ce erau acolo: ca să construiască o cale ferată prin jungla dură din zona muntoasă birmaneză. O inițiativă care a rămas în istorie ca una dintre cele mai chinuitoare și mai violente munci la care au fost supuși prizonierii în Al Doilea Război Mondial.

A devenit cunoscută drept: Calea ferată a morții.

La începutul secolului XX, când dețineau controlul în Birmania, englezii au propus construirea unei căi ferate din Thailanda în Birmania. În cele din urmă, au decis că e prea dificil. Terenul din junglă nu era doar montan, calea ferată ar fi trebuit și să traverseze multe râuri. Au renunțat la idee.

Dar în 1942, când japonezii au preluat controlul Birmaniei de la englezi, au avut nevoie de o cale ferată ca să transporte trupe și provizii. Dacă foloseau calea maritimă, riscau ca navele să le fie scufundate de submarinele aliaților. Japonezii nu aveau nevoie decât de mână de lucru, dar asta nu era o problemă. Aveau una. Era formată din peste 300000 de prizonieri de război. Alistair Urquhart era unul dintre ei.

După război, povestea Căii Ferate din Birmania a fost

ecranizată la Hollywood în filmul *Podul de pe râul Kwai.* Dacă l-ați vedea, ați crede că gestul muncitorilor englezi de a fluiera melodia *Colonel Bogey* era o sfidare la adresa japonezilor care-i capturaseră. Realitatea era diferită.

Suferința îndurată de muncitorii de la Calea Ferată din Birmania a fost aproape inimaginabilă. Zilnic aveau loc sinucideri. Înnebuniți de condițiile de trai, oamenii își luau viața, aruncându-se cu capul înainte în latrine.

Dacă vreți să știți ce anume ar împinge un om la așa ceva, citiți mai departe.

Prizonierii erau mereu înfometați, li se dădeau zilnic doar câteva mâini de orez răsfiert, rău mirositor, în care mișunau păduchi și alte gângănii. Scădeau în greutate în mod obișnuit la jumătate. Bolile erau peste tot. Maladiile care duceau la deces, precum beri-beri, malaria, febra denga și dizenteria, afectau aproape toți oamenii.

Când lui Urquhart i-au apărut bube supurânde pe picioare, singura soluție a fost să meargă la latrinele dezgustătoare și să găsească colonii de viermi care năpădeau movilele putrezite de diaree caldă. A luat din fecalele puturoase o mână de viermi albi ce se zvârcoleau și i-a pus pe piciorul ros de putrefacție. Viermii au început imediat să curețe rănile. Cum am mai spus, supraviețuirea e rareori frumoasă.

Holera era în floare. Se găsea în apă și era transportată de șobolani mari, atât de răspândiți încât oamenii nici nu se mai străduiau să-i alunge. Când s-a îmbolnăvit de holeră, chinuit de diaree explozivă, vărsături violente, crampe dureroase și deshidratare paralizantă, Urquhart n-a mai reușit să se miște – darămite să muncească. A fost dus într-unul din „corturile morții” urât mirositoare, unde majoritatea bolnavilor mureau în câteva ore, înainte ca trupurile să le fie arse pe ruguri uriașe. Dar el s-a agățat de viață.

Însă malnutriția și molimele nu erau cele mai rele lucruri pe care Urquhart și camarazii săi le aveau de îndurat. Paznicii de la Calea Ferată Birmaneză îi supuneau la bătăi, torturi și umilințe inumane. Urquhart își amintește cum paznicii îl loveau în mod regulat, repetat și violent în rănile care-i acopereau trupul.

O pedeapsă obișnuită era să lege ratan ud – un material din frunze de palmier – în jurul gleznelor și încheieturilor unui prizonier, apoi să-l lege pe acesta de un stâlp. Pe măsură ce

ratanul se usca, se contracta și tăia carnea și oasele, smulgând efectiv membrele din încheieturi.

Când un paznic furios l-a lovit pe Urquhart în gură cu patul puștii, un dinte din față i s-a rupt în două, expunându-i dureros nervii. Nu existau dentiști la calea ferată a morții. Doar câțiva infirmieri într-o baracă medicală. Abia când Urquhart și-a terminat munca pe ziua respectivă – și numai atunci, unul dintre infirmieri i-a ținut capul, în timp ce altul i-a apucat dintele cu un clește și a tras până s-a desprins rădăcina din falcă.

Desigur, mai erau și execuțiile.

Urquhart își amintește că un om a încercat să evadeze. Paznicii l-au prins și l-au dus în fața a doi dintre cei mai cruzi comandanți: locotenentul Usuki și sergentul Okada, cărora englezii le spuneau mai simplu Prințul întunecat și Doctorul Moarte.

Una dintre distracțiile preferate ale lui Okada era să toarne apă pe gura și pe nasul unui prizonier, până când i se umfla burta de tot. Apoi îi înfășură abdomenul gol cu sârmă ghimpată și sărea pe el. Victimele mureau, fără excepție.

O dată șeful lui, Usuki, s-a apropiat de un prizonier amărât cu o sabie de samurai extrem de tăioasă. Prizonierul nu a încercat să implore pentru viața lui. Știa ce urmează. Ceilalți prizonieri au fost forțați să se uite cum Usuki lovește cu sabia gâtul victimei. Urquhart a închis ochii, dar nu a putut să închidă și urechile. A auzit sunetul sabiei care șuiera prin aer. Apoi sunetul făcut de capul prizonierului care se lovea de pământ.

Urquhart făcea tot posibilul să nu stea în calea paznicilor, ceea ce nu era mereu posibil. Într-o noapte, suferind de dizenterie, a alergat la latrină. Pe drumul de întoarcere, un paznic coreean l-a oprit pe Urquhart și i-a dat de înțeles că are intenții sexuale în privința lui. Prizonierul a refuzat, dar paznicul coreean a insistat. Așa că Urquhart l-a atacat. În scurt timp, s-a trezit bătut și plin de sânge în fața înfricoșătorului Prinț Întunecat.

Lui Urquhart i s-a spus să ia poziția de drepți și să nu miște. Avea deja degetele de la picioare rupte din cauza unei bătăi primite anterior, dar, de câte ori șovăia, primea o serie de lovituri cu pușca în rinichi.

A venit și răsăritul. Când treceau pe lângă el, ceilalți prizonieri evitau să-l privească, de teamă să nu fie și ei bătuți pentru

sfidare.

Orele treceau. Căldura sufocantă l-a făcut, în cele din urmă, să-și piardă cunoștința, dar de câte ori leșina, de atâtea ori era lovit până își revenea și era forțat să ia din nou poziția de drepți. Îi curgea sânge din fața umflată, din mâini și din picioare. Soarele îi ardea pielea. Insectele se târau pe el, rozându-i carnea.

În noaptea aceea a început să aibă halucinații, dar paznicii îi loveau trupul zdrobit, dacă nu stătea drept.

În dimineața următoare, Prințul întunecat a decis că Urquhart trebuia trimis în gaura neagră.

Aceasta era o groapă unde erau coborâți oamenii, închiși într-o cușcă de bambus atât de mică, încât era imposibil să stea în picioare sau întinși. Cușca în sine era acoperită de fecalele celorlalți prizonieri și foarte puțini oameni ieșeau vii de acolo.

Urquhart a rămas șase zile în groapă. Era acoperită de o foaie de tablă ondulată, care o transforma într-un cuptor. El tremura încontinuu din pricina malariei. Rănile și pietrele de la rinichi îi provocau o durere cumplită în trupul frânt. Corpul lui murdar era plin de păduchi.

Timp de șase zile, își pierdea și-și recăpăta cunoștința regulat, detenția solitară înrăutățind condițiile îngrozitoare și mai mult. Nu se aștepta să supraviețuiască.

Dar a reușit.

Când a ieșit din gaura neagră, un doctor din Armata Britanică l-a îngrijit și l-a făcut bine folosind resursele limitate de care dispunea. Câteva zile mai târziu, Urquhart muncea din nou la calea ferată – aproape gol, desculț, brutalizat și umilit. Nu a avut niciun moment de respiro.

Dar a continuat să reziste, să supraviețuiască. A rezistat în timp ce alții mureau, fie de inaniție, fie de boală, tortură, execuție sau epuizare. Din cei 330000 de prizonieri de război trimiși să muncească la Calea Ferată Birmaneză, peste 100000 au murit.

În ciuda tuturor lucrurilor îndurate, războiul lui Urquhart era departe de a se fi încheiat.

Spre sfârșitul anului 1943, când s-a terminat perioada în care a muncit la calea ferată, a fost dus înapoi la Singapore, unde a fost pus să descarce provizii pentru vapoarele japoneze. Sacii pe

care trebuia să-i care erau mai grei decât el, ceea ce nici nu era mare lucru: acum cântărea mai puțin de 45 de kilograme. Însă în septembrie 1944 a fost mutat din nou, de data asta în cala ruginită a unui cargobot. Încă nu știa, dar era una dintre navele care aveau să fie poreclite „navele iadului”.

Numele se potrivea de minune. Erau atât de mulți oameni înghesuiți în cală, încât le era imposibil să se miște. Nu puteau sta jos, ghemuiți sau întinși – nu că ar fi vrut, pentru că asta însemna să fii călcat în picioare și ucis. Cala duhnea a fecale și moarte. Cei mai mulți sufereau de aceleași boli care împânzeau Calea Ferată Birmaneză: dizenterie, malarie și beri-beri. După ce prizonierii au fost scufundați în întunericul claustrofob, nava iadului a pornit din loc.

În cală nu era apă și temperatura ajungea la 37 °C. Setea a început să-i răpună pe toți prizonierii.

Credeți că v-a fost vreodată sete? Nu. Nu cu adevărat. Atât de sete, încât să vi se umfle limba de trei ori față de mărimea normală și să începeți să halucinați. Atât de sete, încât să uitați cum e să fii om. În curând, tot mai mulți oameni au început să moară din cauza deshidratării, adăugând duhoarea cărnii putrezite la mirosul îngrozitor de fecale, urină, vomă și transpirație.

Erau forțați să-și bea propria urină, iar unii s-au dedat la crimă ca să poată bea sângele și să mănânce carnea victimelor.

Când mureau oamenii, nimeni nu scotea cadavrele afară. Rămâneau acolo putrezind, umflate și intrate în descompunere.

Urquhart se aștepta să moară. Dar, și de data asta, soarta avea alte planuri pentru el.

Erau cincizeci și șase de nave ale iadului în flota japoneză. Submarinele americane au scufundat nouăsprezece dintre ele, provocând moartea a 22000 de prizonieri din trupele Aliaților.

Închisoarea plutitoare a lui Urquhart era de șase zile pe mare, când o torpilă a străpuns cala. Nava a început să se scufunde. Japonezii au început să tragă la întâmplare în oamenii din cală. Dar, uimitor, pe măsură ce apa inunda spațiul, Urquhart s-a trezit tras afară în apa mării.

În tinerețe, Urquhart fusese cercetaș, unde învățase anumite tehnici de supraviețuire. Aceasta era una dintre ele: dacă ești în apropierea unei nave care se scufundă, înoată cât mai departe

de ea. Altfel, curenții provocați de epava ce se scufundă te trag la fund. Așadar, în ciuda stării de slăbiciune în care se afla, a înotat cât l-au ținut puterile.

Marea înconjurătoare era o pată uriașă de petrol în flăcări. Ca melasa în fierbere. Urquhart a înotat prin ea. Petrolul fierbinte i se scurgea pe gât și îi ardea pielea, dar a înotat mai departe. Când a avut în sfârșit curajul de a privi înapoi, a văzut marea în flăcări și conturul navelor iadului sub suprafața apei, luând cu ele în mormânt sute de oameni.

A văzut mulți supraviețuitori cedând în fața situației neajutorate, lăsând marea să-i ia în timp ce strigau numele celor dragi.

Urquhart a început să verse din abundență, un amestec înfiorător de petrol pur și apă sărată. Dar când a trecut pe lângă el o barcă mică de salvare, a înșfăcat-o și s-a prăbușit. În ultimul moment. Apele erau pline de rechini care au început în scurt timp să se hrănească cu cei care pluteau încă în apă.

A rămas în barcă cinci zile. Într-o stare vecină cu moartea.

Ziua trebuia să se învârtească mereu, ca un kebab pe rotisor, ascunzând diverse părți ale corpului de soare pe măsură ce arsura devenea insuportabilă. Soarele îi prăjise retinele, așa că era aproape orb. Îi căzuse tot părul de pe cap. Avea limba atât de umflată, încât nu putea să vorbească sau să înghită. Suferea de deshidratare cronică și halucinații. Avea corpul plin de răni, agravate de amestecul de petrol brut și apă de mare.

Era cu un picior în groapă, dar refuza încă să moară.

Ați zice că Urquhart merita în acest moment o pauză. Măcar un pic de noroc.

Nici vorbă! În a șasea zi, mica lui barcă de salvare s-a intersectat cu un vas japonez care vâna balene. Echipajul l-a urcat l-a bord și l-a dus pe una dintre insulele Japoniei. Era din nou prizonier. Și pe cale să fie prins în cel mai cumplit mecanism de ucidere din lume.

Lagărul pentru prizonierii de război în care îl țineau acum se afla în vecinătatea orașului japonez Nagasaki.

Alistair Urquhart nu avea de unde să știe că războiul e aproape de sfârșit. Nici că evenimentul catastrofal care urma să apropie ostilitățile de final o să aibă loc chiar sub nasul lui.

Pe 9 august 1945, Urquhart golea latrinele din închisoare cu

mâinile goale când a auzit vuietul uriaș al unei explozii din direcția acelui oraș năpăstuit, Nagasaki. Câteva secunde mai târziu, un vânt arzător – ca un curent fierbinte din uscătorul de păr – l-a izbit într-o parte.

Nimeni din lagăr nu știa ce se întâmplase. Puteau doar să ghicească adevărul îngrozitor. Răbufnirea aceea de aer fierbinte a fost provocată de bomba numită „Grăsunul”. Acolo unde căzuse la Nagasaki, temperaturile se ridicaseră la 4000 °C. Cel puțin 40000 de oameni au fost vaporizați într-o secundă. Urquhart se aflase la marginea acestei nenorociri. Japonezii și-au dat seama că nu au nicio șansă să lupte cu un dușman cu arme atât de puternice și s-au predat.

După aproape cincizeci de ani, Urquhart a făcut un cancer agresiv, care s-ar putea să fi fost provocat de expunerea la radiațiile emise de bomba atomică de la Nagasaki. Dar, într-un fel aproape pervers, explozia aceea îngrozitoare i-a salvat viața.

Pentru că războiul se terminase acum.

În curând au ajuns pușcașii marini americani ca să-i elibereze pe prizonieri, iar Alistair era de-acum în drum spre casă.

Pentru un soldat, întoarcerea acasă poate fi cea mai grea luptă. Cum te poți aștepta ca cineva să înțeleagă ce ai văzut și ai îndurat? Cum te poți preface interesat de detaliile vieții obișnuite, când tu ai fost martor atâția ani la adevăratele orori ale morții și ale suferinței?

Povestea încercărilor lui Alistair Urquhart de a se reintegra în viața civilă, într-o vreme în care SSPT era încă necunoscut și toți se așteptau ca soldații întorși acasă „să-și vadă, pur și simplu, de viață”, îndeamnă la smerenie, iar lui i-a trebuit aceeași rezistență psihică de care dăduse dovadă în anii petrecuți ca prizonier de război.

Dar, când îmi aduc aminte de povestea lui uluitoare, mă șochează insistența lui că, în ciuda celor întâmplate, el este unul dintre cei „norocoși”. Da, a trăit orori inumane și dezumanizante ce nu pot fi descrise, dar a supraviețuit. A supraviețuit iadului printr-o combinație de curaj brut, hotărâre nemărginită și clipe de noroc chior.

Chiar și în ziua de azi bărbatul modest din Broughty Ferry, Scoția, se înclină în fața nenumăratelor suflete nenorocite care au plătit prețul suprem al războiului alături de el.

NANCY WAKE:
SPIONUL ȘOARECELE ALB

Urăsc războaiele și violența, dar, dacă acestea au loc,
nu înțeleg de ce noi, femeile, ar trebui doar
să le facem cu mâna, cu mândrie, bărbaților
și pe urmă să le pregătim baclava.
NANCY WAKE

În 1944, imediat după eliberarea Franței de naziști, o tânără foarte frumoasă lua cina la Clubul Ofițerilor Britanici din Paris. Cu câteva săptămâni mai înainte, se numea Clubul Ofițerilor Germani. Nu mai era cazul.

Un ospătar care o servea a murmurat ceva pe sub mustață în franceză: „Îi prefer oricând pe nemți decât pe voi, englezi nenorociți!" În mod regretabil, nu și-a dat seama că femeia vorbea fluent franceza.

În mod și mai regretabil, nu și-a dat seama că era Nancy Wake. Una dintre cele mai dure, cele mai curajoase și cele mai nemiloase spioane ale Aliaților în Al Doilea Război Mondial.

Nancy l-a urmat afară din sală și i-a zis câteva să o țină minte. După care i-a tras și un pumn. Ospătarul s-a prăbușit inconștient pe podea.

Nancy Wake a povestit mai târziu că nu a fost crescută să devină o persoană violentă. Hotărâtă? Cu siguranță. Rebelă? Fără îndoială. Dar violentă? Nu, până să înceapă războiul. Acesta a schimbat-o, așa cum a schimbat mulți oameni.

Însă puțini au avut parte de o poveste atât de remarcabilă ca a lui Nancy Wake.

Nancy a avut o copilărie nefericită. După ce și-a mutat familia în Australia, când Nancy avea un an și două luni, tatăl ei i-a părăsit. Mama îi arăta puțină afecțiune, așa că Nancy a devenit un copil rebel. Spiritul rebel pe care-l avea în sânge avea să devină o calitate importantă pentru efortul de război al Aliaților.

A fugit de acasă la șaisprezece ani ca să lucreze ca infirmieră, dar e clar că avea dor de ducă. Când mătușa i-a trimis suma substanțială de 200 de lire sterline, a plecat. A mers la Londra, apoi a traversat toată Europa, lucrând ca ziaristă. A trăit viața din plin, iar în 1937, la douăzeci și cinci de ani, a ajuns la Viena.

Acolo, într-o piață pitorească, urma să vadă ceva care i-a

schimbat viziunea asupra lumii – și poate cursul războiului iminent – pentru totdeauna.

Un grup de soldați naziști din batalioanele de asalt adunaseră o parte din localnicii evrei. Soldații îi legaseră pe prizonieri de niște roți enorme de metal. În timp ce învârteau roțile prin piață, naziștii îi biciuiau cu sălbăticie pe oameni, lăsând umflături mari și sângerânde pe trupurile deja zdrobite, iar prizonierii disperați strigau și se agățau unii de alții în agonie.

Nancy a fost martor ocular la modul în care naziștii aveau în cele din urmă să brutalizeze, să tortureze, să umilească și să încerce să distrugă o întreagă rasă de bărbați, femei și copii – pentru însăși credința pe care o aveau, pentru valorile comunității pe care le practicau și moștenirea care le curgea prin vene.

Această scenă crudă și înfiorătoare a avut un efect imediat asupra lui Nancy. S-a hotărât în aceeași clipă că se va strădui să le facă viața mai grea celor din îngrozitorul partid nazist.

În anii care au urmat exact asta a făcut. Și nu numai atât.

Nancy era o femeie foarte frumoasă – arăta mai degrabă ca o vedetă de cinema decât ca un erou de război. În 1939 s-a căsătorit cu un bogat om de afaceri francez, Henri Fiocca, și a început să ducă o viață luxoasă în Marsilia.

Numai că, bineînțeles, lucrurile nu s-au petrecut chiar așa. Când s-a declarat război, soțul ei a fost chemat la arme. S-ar fi crezut că Nancy avea să stea acasă și să-l aștepte.

Dar Nancy Wake nu era construită așa.

Henri și-a folosit o parte din avere să procure o ambulanță, iar ea li s-a alăturat voluntarilor de pe ambulanță. A mers în sudul Franței ca să-i ajute pe refugiații belgieni care năvăleau peste graniță. Ura ei față de regimul nazist nu a făcut decât să sporească atunci când a văzut bombardierele germane umplând de gloanțe femeile în vârstă și copiii care fugeau spre sud.

Nu a avut nevoie să vadă trupurile rănite și muribunde ale copiilor ca să decidă că trebuie să facă ceva.

Momentul ei se apropia.

În 1940, Parisul a căzut în fața nemților. Nancy a plâns pentru țara ei adoptivă. Dar știa că nu plânsul va rezolva ceva. Și nu uitase jurământul făcut.

A devenit curier pentru Rezistența franceză, aflată în stadiu embrionar. Datorită statutului ei de soție de afacerist bogat, era

mai liberă să călătorească în toată Franța decât majoritatea femeilor, cel puțin la început. A folosit această libertate ca să le ducă în mod clandestin mesaje și mâncare membrilor Rezistenței în sudul Franței.

Era o muncă foarte periculoasă. Gestapoul – poliția secretă a lui Hitler – pedepsea cu brutalitate orice membru al Rezistenței sau orice om suspectat că-i ajuta. Membrii Rezistenței erau torturați în mod regulat, apoi executați cu sânge-rece.

Metodele de tortură aplicate de Gestapo includeau scufundarea oamenilor în căzi pline cu apă rece ca gheața până aproape de înec, fixarea de sârme pe corpurile lor și electrocutarea, arderea cărnii, bătaia cu biciul, legarea mâinilor la spate și atârnarea de încheieturi ca să le disloce umerii…

În scurt timp, Gestapoul a început să o suspecteze pe Nancy. Au început să-i pună microfoane în telefon. Să-i deschidă corespondența.

Acest lucru nu a descurajat-o. Nici pe departe.

Doar că trebuia să lupte cu ceva mai multă istețime.

Ca să-și poată continua munca alături de Rezistență, era important să se poată mișca liber în Franța. Și-a procurat câteva acte de identitate false. Dar, pe lângă actele false, avea ceva în plus. Îndrăzneală.

Flirta cu nerușinare cu paznicii nemți ca să treacă de punctele lor de control și de filtrele rutiere. Ținea câțiva napi vechi în coșul bicicletei ca să pretindă că mergea sau venea de la piață, în cazul în care era interogată.

Franța era plină de prizonieri de război și aviatori englezi doborâți la sol. Aceștia trebuiau să scape, dacă voiau să evite încarcerarea brutală la care îi supuneau naziștii. Dar nu era ușor. La nord: trupele germane. La est: Mussolini. La vest: Atlanticul. La sud: Pirineii.

Acești munți, care formau o barieră naturală între Franța și siguranța reprezentată de Spania neutră, sunt formidabili și nu se traversează mei azi prea ușor. Însă între 1940 și 1943 Nancy a ajutat peste o mie de prizonieri de război și aviatori englezi să-i traverseze. În total, a trecut Pirineii pe jos de șaptesprezece ori. Ceea ce arată că frumusețea și curajul pot merge mână în mână.

Nancy a devenit foarte pricepută să-i scoată pe soldații Aliaților de sub nasul naziștilor. Și, oricât ar fi încercat ei, pur și

simplu nu o prindeau. Gestapoul a găsit un nume potrivit pentru ea: Șoarecele Alb. Și a pus un preț pe capul ei.

Cinci milioane de franci.

Dar naziștii tot nu au putut s-o prindă.

Timpul în care se ferea de agenții Gestapoului era timpul în care aceștia își epuizau resursele.

În 1943, Nancy era deja numărul unu pe lista lor cu cele mai căutate persoane.

Ceea ce nu era bine.

Dar ea nu s-a speriat.

Avea să spună mai târziu că nu i-a fost frică nicio clipă în viața ei.

Însă Rezistența știa că Franța devine un loc prea sensibil, chiar și pentru Nancy. La fel și soțul ei. Au convins-o că venise vremea să-și pregătească propria evadare dincolo de Pirinei.

A acceptat, dar fără tragere de inimă.

Nu și-a luat niciodată rămas-bun de la Henri așa cum s-ar fi cuvenit. A ieșit pur și simplu pe ușă, spunând că are de făcut cumpărături.

De fapt, nu doar la cumpărături îi stătea gândul.

Nancy a încercat să traverseze Pirineii de șase ori. Acum, când era vorba de propria evadare, natura a învins-o. O dată a prins-o poliția pronazistă din Vichy. A supus-o la un interogatoriu brutal timp de patru zile.

A bătut-o încontinuu – cu lovituri puternice în cap. Pe urmă, cu un gest de îndrăzneală extraordinară, luptătorul Albert Guérisse din Rezistența belgiană, mai bine cunoscut sub pseudonimul Patrick O'Leary, a intrat direct în biroul comisarului de poliție. A anunțat că face parte din poliția din Vichy și că Nancy e amanta lui. Apoi le-a arătat acte false care să-i confirme spusele.

În mod uimitor, le-a ieșit figura, iar Nancy a fost eliberată.

Iată ce poate face un pic de curaj.

În ultimul ei marș prin Pirinei, Nancy a urcat timp de patruzeci și șapte de ore fără oprire. Temperaturile erau foarte scăzute. Nu avea în picioare decât espadrile și două perechi de șosete. Folosea perechea udă pentru cățărat; perechea uscată era pentru cele câteva minute de odihnă pe care și le permitea o dată la câteva ore, ca să nu degere.

Avea câțiva însoțitori și, atunci când o tânără pe nume Jean a spus că nu mai poate continua, ea a aplicat o metodă foarte

dură. A împins-o pe fată într-un pârâu rece și i-a spus că are două opțiuni: să stea și să moară înghețată acolo sau să continue.

Fata a continuat.

Probabil că aparenta brutalitate a lui Nancy a salvat viața fetei.

Ore întregi erau înconjurați de viscol. Gheața înțepătoare le izbea fețele amorțite, udându-le îmbrăcămintea nepotrivită. La jumătatea urcușului, și-au dat seama că suferă de intoxicație alimentară de la carnea de miel consumată mai înainte.

O nenorocire nu vine niciodată singură, nu-i așa?

Asta nu a oprit-o pe Nancy Wake.

A mers mai departe, împingându-i și pe însoțitorii ei de la spate, tot mai sus, peste munții nemiloși, cu un curaj și o hotărâre nestăvilite.

În cele din urmă, au ajuns în Spania. Cu chiu, cu vai.

De acolo a mers mai departe în Anglia, unde era, în sfârșit, în siguranță.

Dar lui Nancy nu-i plăcea siguranța.

Special Operations Executive: „Armata secretă” a lui Churchill. Scopul: spionaj, sabotaj și cercetare în Europa aflată sub ocupație. Top secret. Foarte periculos. Dacă ești prins, mori.

Se potrivea de minune unei persoane ca Nancy Wake. Date fiind activitățile ei împreună cu Rezistența franceză, nu e de mirare că SOE au pus mâna pe ea.

Doar treizeci și nouă de femei s-au alăturat departamentului francez al SOE. Asemenea celorlalte, Nancy a făcut asta sub auspiciul First Aid Nursing Yeomanry[6], poreclită FANY.

A fost dusă într-o tabără de instrucție în Scoția. Probabil i s-a potrivit. O fi fost ea frumoasă, dar era și muncitoare, spurcată la gură și fără scrupule. Putea face față cu brio în mediul masculin de la SOE.

În Scoția, a fost învățată să folosească armele și muniția.

A deprins metode de supraviețuire.

Coduri și cifruri.

Comunicații.

---

6 Organizație de caritate, independentă, formată exclusiv din femei, înființată în 1907 și activă în ambele războaie mondiale (n. tr.).

Parașutism.

Și au învățat-o să ucidă fără zgomot.

Toate abilitățile esențiale pentru un agent sub acoperire din forțele speciale.

Știa și să tragă bine la țintă. Abilitățile ei pe teren erau fără egal și se putea deplasa fără să o depisteze cineva. În doar câteva luni, fusese transformată dintr-o luptătoare vitează în Rezistență într-o armă mortală.

În aprilie 1944, încă hotărâtă să facă ravagii în tabăra naziștilor, a fost parașutată înapoi în Franța.

Nancy Wake a aterizat într-un copac în centrul Franței. Era un început de rău augur.

Persoana de contact din Rezistență a găsit-o atârnând de crengile copacului. Așa că a făcut apel la farmec.

— Sper că toți copacii din Franța fac fructe atât de frumoase anul ăsta.

— Nu mă lua cu porcăriile astea franțuzești! a răspuns Nancy.

Pe urmă a trecut la treabă.

Erau multe grupuri locale de luptători în Rezistență în zona rurală. Se numeau *maquisards.* Obiectivul lui Nancy era să-i găsească și să-i organizeze. Astfel, puteau deveni o amenințare mult mai eficientă la adresa ocupației germane. I-a ajutat să-și crească numărul cu 7000 de persoane. Și i-a ajutat să se înarmeze.

Era muncă grea și periculoasă. Trecea noapte de noapte de la un grup de rebeli la altul. Abilitățile ei de teren erau puse la încercare tot timpul și a fost nevoită să petreacă multe nopți ascunzându-se în pădurile din Auvergne, în timp ce naziștii încercau să o găsească, să o vâneze și să o ucidă.

De trei sau de patru ori pe săptămână, Aliații aruncau arme și muniție cu parașuta. Era sarcina lui Nancy să le organizeze și să găsească permanent spații noi de parașutare.

Munca ei asigura că zona Auvergne le dă naziștilor mai multă bătaie de cap decât orice altă regiune a Franței.

Dar asta însemna că și ei plănuiau să facă ceva în acest sens.

Nemții și-au consolidat forțele în regiune. S-au înarmat cu aeronave și artilerie grea. Au înconjurat adăpostul luptătorilor *maquisard.* Și s-au pregătit să-i nimicească pe rebeli. Fără milă.

Erau 22000 de soldați nemți. Și doar 7000 de *maquisards.*

Nancy și luptătorii nu aveau nicio șansă, nu-i așa?

Greșit.

Între aprilie 1944 și eliberarea Parisului, petrecută în luna august a aceluiași an, lupta a continuat. Nemții au pierdut 1400 de oameni. Dintre *maquisards,* 100. Iar în mijlocul luptelor s-a aflat Nancy Wake.

Din câte știau, comandanții nemți se adunau la un pahar înainte de prânz. Nancy a dat buzna cu o mașină a Rezistenței și a alergat spre comandament din spatele clădirii. A urcat scările în fugă și a deschis ușa camerei unde se adunaseră nemții.

Apoi a aruncat în încăpere mai multe grenade.

Au murit treizeci și opt de ofițeri Gestapo.

Cu altă ocazie, s-a furișat în spatele unui soldat SS, cu intenția de a-l lăsa lat. Dar el s-a întors și a văzut-o. Atunci a intrat în funcțiune reflexul ei de a ucide fără zgomot. Paznicul a deschis gura să strige. Însă, înainte să apuce să scoată un sunet, Nancy l-a înfipt antebrațul sub bărbie. Cu un sunet înfiorător, gâtul paznicului s-a rupt.

Acesta s-a prăbușit la pământ. Nancy Wake tocmai omorâse un om cu mâinile goale.

Un gest curajos după standardele oricui.

Iar ea nu se sfia să ia decizii grele. Când s-a aflat că unii dintre *maquisards* adăposteau o fată care s-a dovedit a fi spion neamț, Nancy a fost singura care a avut curajul să o execute.

Dacă eziți, mori. Ea știa asta foarte bine.

Poate că cel mai glorios moment al ei a fost chiar înainte de Debarcarea din Normandia. Un raid al nemților îl forțase pe unul dintre operatorii ei radio să le dea foc cărților de coduri secrete. Dar aceste coduri erau esențiale. Fără ele, luptătorii *maquisard* nu se mai puteau aștepta la arme și provizii proaspete.

De neimaginat. Codurile trebuiau înlocuite. Singurul mod în care se putea face asta era să ia legătura cu altă celulă a Rezistenței din Châteauroux, la distanță de 500 de kilometri.

Așa că Nancy Wake s-a urcat pe bicicletă.

Era un plan incredibil și ambițios. Nu numai că trebuia să pedaleze prin teritoriul ocupat, dar a terminat călătoria extraordinară în șaptezeci și două de ore chinuitoare. Un adevărat tur al Franței și, credeți-mă, Nancy Wake nu mergea pe o bicicletă din fibră de carbon. Mergea pe una care îți zdruncina oasele, cu napi în coș.

Când a ajuns în cele din urmă la Châteauroux, nici nu putea

sta în picioare. De fapt, nu putea nici să vorbească. Dar făcuse ce-și propusese. Contrar așteptărilor. Ceea ce i-a permis Rezistenței să-și continue misiunea vitală.

Amintindu-și de război, avea să se gândească la drumul pe bicicletă ca la unul dintre cele mai mândre momente ale ei.

Și totuși, eliberarea Franței a fost pentru ea dulce-amară. Se bucura de încântarea subită ce cuprinsese străzile și de vederea ocupanților naziști care fugeau de la locul crimelor comise. Dar a avut parte și de tristețe. A aflat că soțul ei, Henri, fusese capturat de nemți după evadarea ei din Franța în 1943. I-au cerut informații despre Nancy.

El a refuzat să le dea.

L-au torturat.

El a refuzat din nou.

Așa că l-au torturat până l-au ucis.

Nancy Wake s-a învinovățit mereu pentru moartea lui. Dar, de la sfârșitul războiului și până la moartea ei, în 2011, n-a regretat niciodată acțiunile nemiloase împotriva nemților.

Știa că, dacă era prinsă, se putea aștepta la același tratament primit în cele din urmă de celelalte agente SOE din Franța: tortură și execuție.

Mai târziu, a povestit: „Personalitatea mea nu fusese deloc violentă înainte de război, însă anii au provocat o schimbare profundă. Dușmanul m-a făcut mai dură. Nu aveam milă de ei, nici nu mă așteptam la milă din partea lor.”

După ce s-a terminat războiul, Nancy a continuat să lucreze pentru SOE până în 1960. A primit numeroase premii și medalii, inclusiv Medalia George din partea Angliei, Legiunea de Onoare din partea Franței și Medalia Libertății din partea Americii. Dar, ca de fiecare dată, medaliile nu spun decât jumătate de poveste.

Pentru mine, contribuția adusă de Nancy Wake în război este descrisă cel mai bine de cuvintele unui camarad din Rezistență.

„Este cea mai feminină persoană pe care am cunoscut-o vreodată, până când încep luptele. După aceea e cât cinci bărbați la un loc.”

TOMMY MACPHERSON: BĂRBATUL CARE A DAT PIEPT CU 23 000 DE NAZIȘTI

Îmi place omul care zâmbește când luptă.
WINSTON CHURCHILL

Iunie 1944.

O aeronavă a Aliaților – un bombardier Hallfax – zboară la mică înălțime pe deasupra Franței ocupate. Se parașutează doi luptători comando, conectați la avion cu o frânghie fixă, care avea să le pornească parașutele aproape instantaneu.

Ținta lor e un câmp izolat unde, speră ei, se vor întâlni cu gazdele: un mic grup de luptători din Rezistența franceză. Reușesc o aterizare corectă, dar sosirea lor provoacă agitație în rândurile Rezistenței.

— Șefule! spune unul dintre ei despre cei abia picați din cer. E un ofițer francez și a venit cu soția!

Avea dreptate într-o privință: unul dintre nou-sosiți era într-adevăr francez – un soldat pe nume Michel, care scăpase din țara de baștină înainte de sosirea naziștilor.

Dar nu venise cu soția, deși e ușor de înțeles de ce se crease o confuzie. Deoarece al doilea bărbat era Tommy Macpherson din Queen's Own Cameron Highlanders[7], care se parașutase pe teritoriul ocupat al Franței în uniformă completă de luptă.

Care includea un kilt.

Poate că de aceea luptătorii din Rezistență l-au luat mai puțin în serios. Dar au greșit făcând așa ceva. Pentru că acesta luptase deja într-un război al lui, care i-ar fi distrus pe mulți alții.

În 1944, la momentul în care s-a parașutat în Franța, de-abia începuse.

Primele fapte de vitejie ale lui Tommy Macpherson au avut loc la mare distanță de Scoția, țara lui de baștină. La începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, a luptat împotriva forțelor de la Vichy în Liban și a participat la bătălii în Creta și Cipru. A fost împușcat, bombardat și înjunghiat – pe scurt, avusese parte de o introducere brutală în realitățile dure ale războiului. Devenise

7 Regiment de infanterie din Armata Britanică înființat în 1793 (n. tr.).

erou înainte de a împlini măcar douăzeci și unu de ani.

În 1941, făcea parte dintr-o unitate de patru oameni. Scopul lor: misiune de recunoaștere sub acoperire în nordul Africii. Urma să pătrundă cu ajutorul unui submarin, apoi să vâslească spre plajă în canoe pentru două persoane, numite *folbot.* După ce ajungeau pe uscat, trebuia să cerceteze zona și să se asigure că e potrivită pentru debarcarea unor trupe mai numeroase. Era o misiune importantă: Aliații trimiteau trupe ca să-l ucidă pe Rommel. După ce unitatea de patru oameni finaliza misiunea inițială pe plajă, trebuia să revină pe submarin.

Dar nu s-a întâmplat așa.

Au ajuns în nordul Africii fără probleme. Necazurile au început când au încercat să plece. În timp ce vâsleau în larg în canoe, se îndreptau în direcția în care submarinul trebuia să iasă la suprafață și să-i întâmpine.

Dar, când au ajuns la punctul de întâlnire, nici urmă de submarin. Doar o navă de transport germană, plină de soldați.

Au ocolit nava, dar acum erau singuri pe mare. Singura opțiune era să se întoarcă pe coastă.

Unitatea s-a împărțit în două grupuri. Unul a luat-o spre interiorul continentului și a fost capturată în scurt timp. Tommy și camaradul lui au rezistat ceva mai mult. Când au dat peste o tabără germană, Tommy a avut curajul să intre pe furiș și să fure ceva de mâncare. Apoi și-au continuat drumul spre deșertul Libian – oprindu-se doar cât să arunce în aer un centru inamic de comunicații.

Au înaintat spre deșert, încercând să scape neprinși, ignorând unghiile crăpate de la picioare și picioarele infectate. Logica lor era bună: în deșert, puteau auzi camioanele nemțești apropiindu-se și se puteau ascunde.

Din nefericire, nu au luat în considerare posibilitatea să apară un grup de soldați italieni pe biciclete.

Dușmanul i-a înconjurat pe nesimțite.

Au fost prinși.

Tommy nu a intrat în panică. Nevăzut de răpitori, a scos magazia de la pistolul automat Colt și a strecurat-o în buzunar.

Au fost duși la un interogatoriu lung și chinuitor. Tommy s-a trezit în fața a patru anchetatori și șase polițiști înarmați. Dar nu era intimidat. Când unul dintre anchetatori i-a arătat pistolul Colt și i-a spus, cu o oarecare naivitate, să-i explice cum

funcționează, Tommy a pus magazia la loc și a îndreptat pistolul spre toți cei zece din cameră.

Planul său era să scape din camera de interogare, să fure mașina italienilor și să fugă. Dar mersul prin deșert îi făcuse picioarele praf. Când a încercat să acționeze, a fost paralizat brusc de o crampă. S-a prăbușit. Italienii s-au năpustit asupra lui.

Prima lui tentativă de evadare se sfârșise cu un eșec. Dar ieșise în evidență ca un om care trebuia să fie supravegheat. Dușmanii l-au expediat de îndată în lagărul sinistru pentru prizonieri de război din Montalbo, în Italia.

Lagărul era supraaglomerat și nu aveau niciodată destulă mâncare. Fiind nefumător, Tommy reușea să schimbe rația de țigări cu alt prizonier pe câteva coji de cartofi, dar tot s-a îmbolnăvit de gălbinare.

A îndurat iarna acolo, după care a fost mutat în alt lagăr de prizonieri – unul pentru prizonieri deosebit de periculoși, în orașul Gavi, lângă Genova. Acolo și-a petrecut zilele încercând să rămână în formă și învățând italiană, de care știa că va avea nevoie, dacă reușea să evadeze. Dar, când a avut loc armistițiul cu Italia în 1943, lucrurile s-au schimbat. Acești prizonieri din categoria A au fost transferați în alt lagăr.

Dar, ca de obicei, Tommy încerca să găsească o cale de a evada.

A reușit atunci când se aflau la o tabără de tranzit de lângă granița cu Austria – printr-o metodă îndrăzneață de a se alătura unui grup de prizonieri francezi, trimiși să muncească în câmpurile din împrejurimi, purtând uniforme franțuzești și ieșind pur și simplu din lagăr alături de ei.

Împreună cu alți doi prizonieri, Tommy a fugit și a pornit într-o expediție curajoasă prin Europa, înfruntând zăpezi și vânt năprasnic, urcând și traversând lanțuri muntoase – doar pentru a fi prins din nou și depus chiar în mâinile Gestapoului.

Au avut norocul de a nu fi împușcați pe loc. Gestapoul l-a închis pe Tommy într-o celulă mică și înghesuită, prea mică să stea în picioare sau să se întindă pe jos. Apoi l-au trimis direct în lagărul de prizonieri de la granița cu Polonia: Stalag 20A.

A evadat din Stalag 20A când împlinea douăzeci și trei de ani, fiind parte dintr-un grup de prizonieri care au evadat noaptea tăind gardul de sârmă și alergând cu îndrăzneală spre coasta

Mării Baltice, unde Tommy s-a ascuns în buncărul murdar pentru cărbuni al unei nave cu marfă care se îndrepta spre Suedia neutră. Din Suedia, a zburat cu avionul înapoi în Scoția, unde a ajuns la doi ani după ce a fost prins prima dată pe coasta din nordul Africii.

Era Tommy Macpherson pregătit pentru o perioadă lungă de relaxare? Hm, nu prea. Era un luptător și foarte bine că era, pentru că englezii îl aveau în vedere pentru lucruri mai mărețe.

Era pe cale să facă parte din Operațiunea Jedburgh.

Operațiunea Jedburgh era o unitate strict secretă de patrule mici care urma să fie parașutate în Franța, să stârnească Rezistența franceză și să îndeplinească misiuni de sabotaj împotriva ocupației nemțești.

Iar Rezistența chiar avea nevoie să fie stârnită, mai ales în sud. Când câțiva luptători curajoși de gherilă au distrus o cale ferată între Toulouse și Bordeaux, nemții se răzbunaseră luând douăzeci de ostatici și atârnându-i de cârligele de agățat carnea de-a lungul căii ferate, unde i-au lăsat să moară. Văzând asemenea atrocități, mulți francezi de rând nu au mai avut curajul să riposteze.

Agenții Jedburgh trebuiau să schimbe situația.

Spre deosebire de membrii SOE, care încercau să acționeze pe ascuns, agenții Jedburgh au fost instruiți să producă atacuri foarte vizibile – să dovedească faptul că veneau Aliații și că nu se temeau că vor afla nemții. Trupele erau alcătuite din oameni care demonstraseră că au curaj în fața adversităților. Așa cum făcuse Tommy Macpherson.

Tommy a trecut printr-o perioadă de trei luni de instrucție intensă ca să-și îmbunătățească abilitățile de luptător de comando. A devenit expert în demolări, coduri și tragere cu armele inamicului – nemaipunând la socoteală lupta corp la corp. Pe urmă, a fost parașutat în Franța ca să înceapă să le dea bătăi de cap nemților chiar sub nasul lor.

Nu era treabă pentru cei slabi de înger. Dar, la urma urmei: nu riști, nu câștigi. Iar Tommy știa că, dacă voiai să-ți aduci contribuția în război, trebuia să te dedici trup și suflet – fără nicio limită. Devotament deplin, curaj deplin.

Era anul 1944. Războiul nu se desfășura cum voiau nemții și toată lumea o știa.

Dar un animal sălbatic este cel mai periculos când e încolțit.

Agenții Jedburgh erau soldați de gherilă. Spioni. Nu erau protejați de statutul de prizonieri de război. Dacă erau prinși, aveau să fie torturați. Și împușcați, după ce erau forțați să scoată și ultima informație pe care o aveau.

Fără doar și poate: cu kilt sau fără kilt, când Tommy Macpherson a sărit din bombardierul Hallfax în iunie 1944, a fost parașutat chiar în gura lupului.

Tommy și camarazii săi fuseseră parașutați înarmați până în dinți: aveau puști automate Sten, aruncătoare, o mitralieră ușoară, grenade și o cantitate mare de explozibil plastic.

Din nefericire, unitatea de opt oameni ai Rezistenței în care au intrat era mai puțin impresionantă. Patru dintre ei erau doar niște băieți și nu luptaseră în niciun fel împotriva nemților.

Asta era pe cale să se schimbe.

Tommy s-a pus imediat pe treabă. Primele lor ținte erau podurile, pe care le-au distrus la adăpostul întunericului, rezultând într-un haos logistic și confuzie generalizată în rândul nemților. Dar, în câteva zile, această mică gherilă avea să aibă de îndeplinit o sarcină mult mai importantă.

Debarcările din Normandia pe 6 iunie 1944 au fost un punct de cotitură în război. Zeci de mii de soldați ai Aliaților au năvălit pe plajele normande.

Undele de șoc au străbătut Europa, inclusiv partea central-sudică a Franței, unde Tommy Macpherson a aflat că o divizie mare de tancuri nemțești avea să treacă prin bătătura lui, urmând să întărească rândurile soldaților nemți în Normandia și să lupte cu Aliații.

Iar aceasta nu era o unitate de rând de tancuri nemțești. Era Divizia a Doua SS Panzer. Cunoscută și sub numele de Das Reich.

Teama de Das Reich era îndreptățită. Erau căliți în luptă de Frontul de Est, unde învățaseră câte ceva despre cum să se ocupe de civilii care îndrăzneau să li se opună.

Pe măsură ce înaintau prin Franța în iunie 1944, au lăsat în urma lor un șir de crime de război cumplite. Într-un sat, au adunat aproape două sute de bărbați, le-au mitraliat picioarele ca să nu mai poată merge, după care, când oasele le erau zdrobite și le curgea sânge din ele, divizia Panzer a turnat

benzină peste victimele rănite care urlau și le-au dat foc.

Altădată au închis aproape cinci sute de femei și copii într-o biserică. Apoi au dat foc bisericii. Dacă încerca cineva să fugă, trăgeau cu mitralierele. Doar trei persoane au supraviețuit.

Cu astfel de forță se confruntau Tommy Macpherson și trupa lui de luptători neexperimentați din Rezistență. Dacă erau prinși, aveau să fie uciși cu brutalitate. Dar Das Reich trebuia oprită. Prin orice mijloace posibile. Efortul de război depindea de cineva care să aibă curajul nebun și ingeniozitatea de a-i opri cumva.

Tommy Macpherson era acel om. Nu prea avea însă resursele necesare pentru a da piept cu întreaga divizie Panzer.

Totuși, metodele lui erau simple, dar eficiente.

În timpul nopții, Tommy și micuța lui trupă au tăiat trunchiuri groase de copaci și le-au folosit ca să facă mai multe baricade pe drumurile pe care trebuia să treacă divizia Panzer spre nord. La fiecare baricadă, au plantat câte o capcană cu explozibil.

La una dintre baricade, au pus mină antitanc, consolidată cu explozibil. În alt loc, Tommy a atârnat grenade de copaci, care explodau când nemții perturbau. În al treilea loc, și-a înarmat oamenii cu puști Sten pentru atacuri devastatoare și rapide, după care trebuiau să dispară imediat în peisajul înconjurător.

Era rândul Das Reichului să strige. La fiecare blocadă, capcanele funcționau, mutilând și omorând forțele inamice, care comiseseră crime atât de groaznice.

Era nevoie de curaj pentru ca această mână de oameni să înfrunte o întreagă divizie. Iar Tommy Macpherson îi conducea din primul rând.

Misiunea lor a fost un succes. Das Reich ar fi avut nevoie de trei zile ca să ajungă în nordul Franței. Datorită lui Tommy și oamenilor săi, au avut nevoie de trei săptămâni.

În momentul acela, era deja prea târziu.

Tommy Macpherson a continuat să facă prăpăd în Franța. A deturnat vehiculele nemțești cu provizii. A aruncat în aer poduri și căi ferate. Specialitatea lui era demolarea perechilor de stâlpi de electricitate, făcându-i să cadă împreună și să provoace un masiv foc de artificii.

În tot acest timp, și-a păstrat obiceiul de a conduce mașina prin Franța îmbrăcat în kilt și purtând pumnalul scoțian tradițional în șosete. Ba chiar și-a lipit un steag al Marii Britanii

și *crucea Lorraine* pe mașină. Le demonstra foarte clar nemților că nu pot înăbuși cutezanța Aliaților, oricât ar încerca.

Le-a dat atâta bătaie de cap naziștilor cu poznele lui, încât au pus un preț de 300000 de franci pe capul lui.

Asta nu l-a descurajat.

Zi după zi, a continuat campania neobosită de tactici de gherilă, iar nemții pur și simplu nu l-au putut opri. A devenit cunoscut drept „nebunul scoțian care aruncă întruna poduri în aer”.

Dar Tommy Macpherson nu era nebun. Era un om cu rezerve nesecate de vitejie și refuzul încăpățânat de a-i lăsa pe oamenii răi să câștige.

Însă poate cel mai mare act de curaj abia acum avea să vină.

Spre sfârșitul lunii iulie 1944, era limpede că planurile naziștilor de dominație în Europa erau primejduite de Aliați. Nemții băteau în retragere.

Dar o armată care se retrage poate să facă la fel de multe masacre și vărsare de sânge ca una care avansează. Fără să mai punem la socoteală că se pot întoarce oricând și pot ataca din nou. Acești nemți care se retrăgeau trebuiau opriți.

Problema era că erau mulți.

Când o garnizoană germană formată din o sută de oameni bine înarmați a apărut mărșăluind la orizont, Tommy a înțeles că nu putea să-i învingă prin forță. Dar era posibil să-i învingă prin viclenie.

Descoperise că, dacă ții o pușcă Sten cu o batistă udă, scoate un sunet care seamănă cu o mitralieră. Iar explozibilul plastic, detonat cum trebuie, putea face același sunet ca mortierele. Tommy și băieții lui au început să tragă cu pretinsul armament.

După aceea, cu un steag alb mare, Tommy a coborât dealul ca să-i înfrunte pe nemți față în față.

Cu cea mai impasibilă figură de care era în stare, i-a spus comandantului neamț că are oameni bine înarmați care pot chema de îndată forțele aeriene ca să-i distrugă pe dușmani. Singura opțiune a nemților era să se predea.

Ceea ce au și făcut. *En masse.* Tommy a așteptat să vină întăririle franceze și i-a urcat pe soldații nemți în camioane pentru a fi duși în lagărele de prizonieri.

Șiretlicul funcționase. Dar erau doar o sută de oameni. Dar dacă avea de-a face cu o forță inamică mult mai puternică?

De exemplu, în număr de 23000.

Cu asemenea armată s-au trezit în scurtă vreme Tommy Macpherson și oamenii lui din Rezistența franceză. Erau peste 15000 de soldați de rând și peste 7000 de soldați în linia întâi, care aveau multă experiență în bătălie. Dacă se lăsa cu o luptă, aveau să-i facă bucăți pe francezi.

Iar lupta părea foarte posibilă.

Armata trebuia să traverseze un pod mic peste Loara. Era ocupat de francezi, dar nu aveau nicio șansă să reziste, dacă se punea problema.

Singura șansă era dacă nemții puteau fi convinși în vreun fel, în mod miraculos, să se predea pe loc.

Venise momentul ca Tommy să obțină iar o victorie prin vicleșug.

Ca să ajungă la comandant, Tommy trebuia să străbată opt kilometri de drum plin de soldați nemți, gata să apese pe trăgaci, fără a pune la socoteală cele o mie de vehicule. Așa că a rechiziționat o dubă de la Crucea Roșie. Era cam singura mașină care ar fi putut străbate rândurile înghesuite ale nemților aflați în retragere, fără să pățească ceva. Dacă avea noroc.

Tommy purta uniforma scoțiană completă, inclusiv kiltul și bereta. Și avea un motiv bun pentru asta. Îmbrăcat în echipamentul oficial al regimentului Highland, poate reușea să-i convingă pe comandanții nemți că minciuna pe care urma să le-o spună era adevărată: că dincolo de pod se afla o întreagă brigadă de soldați din regimentul Highland, cu tot cu tancuri, artilerie grea și un detașament complet de soldați francezi.

În afară de asta, a repetat gambitul folosit anterior: cu un singur apel, rândurile pregătite ale Forțelor Aeriene ale Marii Britanii aveau să-i bombardeze de sus, transformând 23000 de soldați nemți într-un maldăr de cadavre.

Aceștia au înghițit gălușca. Toată. Mulțumită curajului nerușinat al unui singur om, toți cei 23000 de soldați au lăsat armele și s-au predat.

Pentru o asemenea înșelătorie, chiar era nevoie de curaj.

Dar războiul lui Tommy nu s-a terminat nici atunci. Imediat după experiența din Franța, a fost trimis în Italia, unde dușmanii nu mai erau naziștii, ci partizanii comuniști loiali dictatorului,

iugoslav Tito, care pusese ochii pe porțiuni vaste din teritoriul Italiei.

Poate că acum era vorba de alt dușman, dar metodele lui Tommy de a-i face față au fost aceleași. Însă în Italia a trecut pe lângă moarte mai mult decât oricând, atunci când *fascișstii* italieni au tras în el mișelește cu pistolul.

Dacă trăgeau cu un centimetru mai departe de țintă, războiul lui Tommy Macpherson s-ar fi terminat chiar acolo, dar norocul era de partea lui: glonțul a ricoșat din caietul lui și l-a lăsat doar cu o rană superficială. Lăsându-l pe Tommy să se ocupe – fatal – de soldatul care-l împușcase.

La fel s-a ocupat și de planurile lui Tito pentru regiunea Veneto din Italia. Tommy Macpherson a încâlcit atât de mult planurile dictatorului, încât Tito l-a condamnat la moarte pe cel pe care îl numea disprețuitor „maiorul scoțian”.

Poți să afli multe despre un om după ce fel de dușmani are. Când criminalii de război naziști și dictatorii comuniști îți vor capul, înseamnă că faci ceva „bine”.

Fără îndoială, Tommy lupta împotriva celor mai nemiloși și mai violenți oameni ai epocii moderne. Faptul că a ieșit învingător este dovada îndârjirii sale remarcabile, a refuzului de a se da bătut în fața numărului superior de oameni și arme.

Mai mult decât orice, Tommy Macpherson a dat dovadă de o rezervă supraomenească de curaj ca-n vremurile bune, iar pentru mine întruchipează tot ce e mai bun în bărbații și femeile îndrăznețe care au luptat pentru libertatea noastră în al Doilea Război Mondial.

BILL ASH:
REGELE RĂCITORULUI

Există ceva foarte bine înrădăcinat în ființa mea
care nu se poate abține să evadeze.
BILL ASH

Martie 1942. Un pilot american, care pilota pentru canadieni, luptând alături de englezi împotriva nemților, are probleme deasupra Franței aflate sub ocupație.

Probleme grave.

Se numește Bill Ash. Împreună cu alți membri ai diviziei lui, se întoarce acasă, la Hornchurch, în Essex, cu un avion Spitfire, după o ieșire în care a ajuns tocmai la Comines, în Belgia. Primește un apel de urgență prin radio:

— Împrăștiați-vă! Împrăștiați-vă!

Ash face imediat o întoarcere la 180 de grade, în timp util ca să vadă un avion german Focke-Wulf 190 trecând pe sub el. Focke-Wulf era, în momentul acela, cea mai eficientă aeronavă germană de luptă. Dar asta nu-i intimidează pe Bill Ash. Se pregătește să-i dea o temă de gândire pilotului. Ajunge avionul din urmă, deschide focul și privește cu satisfacție cum aeronava coboară învârtindu-se spre pământ, lăsând un fuior de fum în urmă.

Apoi vede alt membru al diviziei lui urmărit de un Messerschmitt.

Schimbă traiectoria și trage din plin în fuzelajul avionului Messerschmitt. Dar, în timp ce trage, aude un bubuit amenințător de la propriile arme.

A fost lovit.

Motorul avionului Spitfire începe să trepideze. Viteza scade brusc. Se uită în jur. Un grup de avioane Messerschmitt zboară spre el din mai multe direcții. Îl înconjoară ca niște pisici sălbatice în jurul unui animal rănit și se pregătesc să-l distrugă.

Dar Bill Ash nu are de gând să le dea satisfacție.

Iată cum stau lucrurile cu vitejia: trebuie să faci apel la ea când îți e cel mai greu. Ash știe că nu are sens să fugă de dușman. În asemenea situație, are o singură opțiune.

Să zboare direct spre avioanele Messerschmitt.

Venind din față, avea să fie o țintă mai greu de nimerit. Mai

mult, avea să-i forțeze pe inamici să aibă grijă să nu se ciocnească cu el.

Din nefericire, asta înseamnă și că trebuie să vadă gloanțele care găuresc avionul în timp ce ia cea mai importantă decizie din viața lui de până atunci.

Să se parașuteze? Sau să se prăbușească?

Era mai sigur cu parașuta, dar asta le dădea nemților timp destul să-l găsească. Așadar, alege opțiunea mai riscantă. Vede un câmp neted de lângă un sătuc francez și se pregătește să aterizeze cu avionul trepidant în mare viteză.

Avionul face tumbe la contactul cu pământul. O aripă se desprinde de fuzelaj. Fuzelajul în sine se rupe în două chiar în spatele scaunului pilotului.

În mod miraculos, pilotul însuși e încă în viață.

Un lucru însă e sigur. Aici, dincolo de linia inamică, forțele germane de la sol îl vor ajunge în orice clipă.

Trebuie să fugă – și cât mai repede.

Bill Ash nu știe încă, dar are un fler deosebit pentru evadare.

O localnică din sătucul francez a ajuns la el înaintea nemților. I-a dat haine de civil, dar după aceea a rămas pe cont propriu.

Și a trebuit să fugă.

Neștiind dacă nemții aveau câini, a înaintat tot mai adânc prin ceea ce credea că e un canal ca să i se piardă mirosul.

Și-a dat seama repede că nu era un canal. Era o canalizare deschisă și urât mirositoare.

Când a auzit că îl urmărește cineva, s-a scufundat – cu cap cu tot. Când a ieșit, era murdar și împuțit, la care s-a adăugat a doua zi faptul că a trebuit să se ascundă într-o movilă de bălegar.

Mirosea tare bine Bill. Dar nu era prins. Încă.

A străbătut nordul Franței trei zile, înainte de a-i găsi pe membrii Rezistenței franceze. Aceștia l-au transportat clandestin mai întâi la Lille, apoi la Paris, unde câteva săptămâni a stat la o familie de francezi și s-a plimbat pe străzile capitalei, trecând pe lângă naziști. Spera să rămână ascuns „la vedere”.

Îndrăzneț, dar neizbutit. La începutul lui iunie, soldații naziști au dat buzna în apartamentul în care locuia. Sub amenințarea armei, i-au cerut actele.

Desigur, nu avea niciun act. Prima lui evadare luase sfârșit.

Naziștii l-au lovit tare în față cu patul puștii. Apoi l-au condus

în una dintre cele mai îngrozitoare clădiri nu doar din Paris, ci și din toată lumea. Ultimul loc de pe pământ în care un pilot aliat doborât voia să se afle.

Sediul Gestapoului era situat pe un drum pe care membrii Rezistenței îl porecliseră „Strada Ororilor”. Dacă ajungeai acolo, aveai mai multe șanse să fii torturat și executat decât să fii eliberat. Bill a fost târât într-o celulă mică din subsol pentru câteva ore, apoi a fost dus pentru a fi interogat de un bărbat cărunt și elegant în haine civile. Ash s-a declarat prizonier de război și a cerut să fie tratat conform prevederilor Convenției de la Geneva. Anchetatorul a izbucnit în râs.

— Ești spion, a spus el.

Și toată lumea știa ce făcea Gestapo cu spionii. Nu era niciodată drăguț.

Ofițerul Gestapo a declarat că nu avea să-l creadă că era prizonier de război decât dacă dezvăluia numele și locația fiecărui francez care-l ajutase de când se prăbușise cu avionul.

Desigur, Ash știa exact ce avea să se întâmple cu cei pe care-i turna naziștilor. Cu o sclipire în ochi, s-a scuzat că pur și simplu nu era în stare să țină minte nume.

Nemții nu au gustat latura comică a disprețului lui Bill pentru naziști.

Paznicii s-au aruncat asupra lui. Unul l-a apucat de brațe și i le-a tras la spate. Celălalt l-a lovit cu sete și de mai multe ori peste față, după care l-a izbit și mai tare în stomac și în coaste. Paznicul s-a oprit o clipă, făcându-l pe Ash să se întrebe dacă nu cumva se răzgândise brusc. Nu era cazul. Se oprise ca să-și înfășoare o cârpă în jurul pumnului și să continue să-l lovească în orice parte a corpului, până când fața și cămașa i-au fost pline de sânge.

După aceea s-a întors anchetatorul. Avea în mână o bucată de hârtie. Era un mandat de execuție. Dacă Ash nu coopera, avea să fie împușcat ca spion a doua zi.

E greu de descris teroarea captivității – sentimentul acela de a fi complet neajutorat – știind că în zori te așteaptă ori tortura, ori moartea.

Senzația de împunsătură în stomac când auzi pașii înfiorători care se apropie de ușa celulei trebuie să fie groaznic de îndurat.

A doua zi nu i-a adus moartea însă, ci alte interogatorii.

Ash tremura deja de frică. Atunci când anchetatorul i-a cerut din nou numele francezilor, pilotul i-a oferit unul. Domnul Josef.

Ofițerului Gestapo i-au sticlit ochii de triumf. Cine era acest domn Josef? a întrebat el.

Bill Ash a zâmbit vag.

— Profesorul meu de franceză din Texas, a recunoscut el.

Nici de data aceasta nemții nu au dat dovadă de simț al umorului. Bătaia primită a fost și mai brutală decât prima, culminând cu lovituri repetate și chinuitoare în rinichi, care l-au lăsat aproape fără suflare și cu trupul vlăguit. Incapabil să meargă, a fost târât înapoi în celulă, unde a rămas sângerând – cu promisiunea că a doua zi avea să fie cu adevărat executat.

Însă execuția tot n-a venit. A fost doar o săptămână de bătăi violente, de sânge și suferințe cumplite, în timp ce Gestapoul încerca să scoată nume de la el. Dar, în ciuda durerilor groaznice și a umilințelor la care era supus, Bill Ash nu a cedat.

Gestapoul rar se plictisea și rar renunța la violență, chiar dacă ea nu avea rezultat. Dacă informația nu ieșea la iveală, nu făcea decât să intensifice tortura. Și, fără îndoială, în cele din urmă avea să-l împuște. Dar salvarea lui, așa cum a fost, a venit dintr-o sursă neașteptată.

Într-o dimineață a auzit în fața celulei o voce care se certa cu anchetatorul Gestapoului. Când s-a deschis ușa, a apărut un ofițer din Luftwaffe. Acesta a explicat că Bill era acum prizonierul Luftwaffe. Urma să fie trimis într-un lagăr și tratat ca prizonier de război.

Bill a fost dus la Dulag Luft, lângă Frankfurt, iar de acolo în renumitul Stalag Luft III. Comandantul lagărului a încercat că explice că războiul se terminase acum pentru Bill Ash. Dar se înșela amarnic.

Pentru Bill Ash, războiul abia începea.

Procedura standard pentru un pilot pe Spitfire, atacat de un Messerschmitt, era să zboare direct spre avion pentru ca inamicul să aibă altceva de făcut decât să tragă. Pentru un prizonier de calibrul lui Bill Ash, procedura standard era similară: să încerce să scape, pentru că astfel îi distrăgeai atenția dușmanului de la alte probleme legate de război.

Dar evadarea era dificilă și periculoasă. Dacă erai prins, riscai să primești un glonț în cap de la Gestapo. Lucru care nu-l

îngrijora pe Bill. Și-a băgat asta în cap din clipa în care a devenit prizonierul Luftwaffe.

Mâncarea era puțină la Stalag Luft III. Ash știa că, pentru a avea succes ca evadat, trebuia să aibă ceva mai multă carne pe oase. Erau două mâncăruri atât de dezgustătoare, încât nimeni nu le mânca: prima, un soi de brânză verde, urât mirositoare și moale; cealaltă, o mâncare de pește – măruntaie uscate de pește uscat cu mulți ani înainte, care trebuiau rehidratate și din care se făcea o pastă grețoasă, care duhnea și avea gust de păr de câine ud. Ash s-a îndopat cu asta și, după ce s-a întremat puțin, a început să facă exerciții fizice ca să revină în formă.

Ceea ce este cel mai remarcabil la tentativele de evadare ale lui Bill Ash din numeroasele lagăre de prizonieri în care a fost închis nu este numărul lor. Nici măcar îndrăzneala lor. Ci îndârjirea lui crâncenă și încăpățânată. Se simțea obligat de onoare să-l încurce pe dușman în orice mod posibil. Și sigur că a avut succes, chiar dacă nu a reușit să rămână în libertate mai mult de câteva săptămâni.

Prima tentativă de evadare din Stalag Luft III a fost pusă la cale cu ajutorul altui pilot de Spitfire doborât la sol, pe nume Paddy Barthropp. Împreună, și-au prezentat planul comitetului de evadare al lagărului.

Sub dușurile unora dintre prizonieri, pe unde se scurgea apa în canalizare, se afla un mic compartiment pentru robinetele principale. Dacă te puteai ascunde acolo destul timp, paznicii puteau să presupună că ai evadat într-adevăr și să înceteze să te mai caute în lagăr. Ceea ce făcea ca adevărata încercare de evadare să fie mai ușoară.

Bună idee! Din păcate, nu au pus la socoteală câinii antrenați să ia urma.

Când absența lor a fost observată, câinii alsacieni din lagăr și stăpânii lor au dat buzna la dușuri și i-au găsit pe evadați murați. Răsplata lor: mai multe zile petrecute la izolare – „răcitorul”. Dar asta nu a potolit hotărârea lui Ash de a evada.

De la capturarea lui și până la sfârșitul războiului, Bill Ash a avut treisprezece tentative de evadare din lagărele din toată Europa. Și a adunat atât de multe săptămâni petrecute în răcitor, încât le pierduse numărul.

După aceea l-au mutat într-un lagăr nou pentru prizonieri în Polonia. Mai întâi, a încercat să iasă din lagăr când paznicii se

uitau în altă parte. Din păcate, l-au văzut și l-au ajuns pe biciclete! Paznicii l-au bătut groaznic cu ocazia asta și erau atât de ocupați cu bătaia, încât nu l-au controlat cum trebuie. Avea o pilă micuță legată de picior, pe care a folosit-o să taie gratiile de la celulă. Poate ar fi reușit să scape, dacă nu l-ar fi mutat paznicii în altă celulă, când pila era deja tocită…

Ash a încercat de multe ori să evadeze din acel lagăr, inclusiv să sape un tunel la cinci metri sub pământ. Intrarea în tunel era prin latrinele care miroseau îngrozitor – experții în evadare credeau că paznicii nemți nu s-ar gândi să-și bage prea mult nasul acolo.

În timp ce un om stătea la pândă pe toaletă, alții au început să sape o încăpere chiar lângă vasul împuțit al latrinei. Ca să intre în tunel și să continue săpăturile, trebuiau să se lupte cu lacul scârbos de excremente umane. Dar apropierea de latrină avea și un avantaj – le-a oferit un loc în care să ascundă pământul pe care-l scoteau pe măsură ce tunelul îngust și înșelător înainta încet, dar sigur spre marginea lagărului.

Imaginați-vă. Fără lumină. Apăsați de lutul rece și excremente. De-abia având loc să se miște – tunelul avea doar șaizeci de centimetri în lățime și șaizeci în înălțime. Cei care săpau susțineau tavanul folosind scânduri din paturile de închisoare, dar tot mai ploua cu pământ peste ei și exista mereu riscul unei prăbușiri.

La capătul deschis al tunelului, un prizonier folosea niște foale improvizate ca să pompeze aer pentru lucrători, dar chiar și așa: era puțin oxigen. Și, desigur, latrinele dădeau pe afară și se trezeau ghemuiți într-un fir de lichid putrezit.

Însă au continuat să sape.

Treizeci și trei de oameni au evadat prin tunelul acela. Dar au fost prinși toți. Ash a rezistat șase zile fugind, după care a fost găsit de niște fermieri nemți înarmați cu furci. Dar tentativa de evadare nu a fost în niciun caz un eșec. Armata germană a trebuit să facă uz de multe resurse ca să-i găsească pe evadați. Aceste încercări îndrăznețe erau o parte veritabilă a propriului lor efort de război.

Așadar, Bill Ash a continuat să încerce.

În toamna anului 1943, Ash a ajuns într-un lagăr din Lituania. De data asta, tunelul la care a săpat era de peste patruzeci și

cinci de metri lungime. Ash a evadat, alături de alți cincizeci de oameni, în regiunea rurală a Lituaniei. Dar pentru evadare și fugă trebuie să fii în formă. Luni de muncă grea în care săpase tuneluri, fără a pune la socoteală lipsa mâncării și perioadele lungi petrecute la răcitor, însemnau că Bill era în această etapă oricum, numai pregătit nu.

Ash avea să-și descrie mai târziu călătoria prin locurile necunoscute din Lituania ca pe un fel de transă. Un coșmar, mai bine zis. În starea de slăbiciune în care se afla, a trebuit să traverseze râuri repezi, înainte de a dormi în haine reci și umede, care-i înghețau încheieturile și-l lăsau fără putere.

Noaptea îi aducea halucinații stranii, îngrozitoare, care îl speriau, trezindu-l din somnul de care avea atâta nevoie. Suferea de amețeli puternice și insuficiență respiratorie. Înaintând împleticit prin ținuturile mlăștinoase și înșelătoare, era nevoit să urmeze cărările făcute de caprele rătăcitoare, ca să nu fie tras la fund de nisipuri mișcătoare.

Când nu a mai putut să meargă, s-a prăbușit într-o dependință de la o fermă. Dar, când s-a trezit, era împuns cu o furcă de un grup de țărani lituanieni, care voiau să știe dacă e neamț sau rus.

Dacă l-ar fi crezut neamț sau rus, cu siguranță i-ar fi făcut ceea ce Gestapoul se abținuse să facă. În ciuda epuizării, Ash i-a convins că nu era nici neamț, nici rus, nici englez, nici american. Era texan! Țăranii nu auziseră de Texas, dar au decis că era un prieten și l-au lăsat să stea cu ei mai multe zile. Apoi l-au trimis spre Marea Baltică, unde spera să poată fura o bărcuță și să-și continue evadarea.

A ajuns pe coastă. A găsit și o barcă. Dar a făcut greșeala să ceară ajutorul altor țărani lituanieni care săpau în grădină, ca să lanseze barca. Le-a explicat că era pilot american evadat pe care-l urmăreau nemții disprețuiți.

Țăranii s-au uitat unii la alții. Apoi i-au dat veștile proaste. Nu erau deloc lituanieni. Erau soldați nemți, iar pilotul american evadat stătea în grădina lor de legume.

Următoarea oprire pentru Bill Ash: sediul local al Gestapoului.

Gestapoul l-a trimis pe Ash, cu o escortă masivă – și, fără îndoială, oarecum măgulitoare, la Berlin. În patria-mamă a naziștilor. Sigur nu se aștepta să supraviețuiască prea mult timp

acolo.

Gestapoul voia, cu siguranță, să-l omoare. Ciudat, dat fiind că exterminaseră deja milioane de oameni, dar voiau să o facă „legal”. Așa că l-au trimis pe Ash, evadatul în serie, în judecată. Din fericire pentru el, lucrurile mergeau prost pentru puterile Axei. În iarna anului 1943, aproape două mii de tone de armament au fost aruncate deasupra Berlinului într-o singură zi. Naziștii pur și simplu nu aveau resursele necesare să continue procesul. Așadar, împreună cu altă escortă impresionantă, Regele răcitorului s-a întors ca un erou la Stalag Luft III, după care a fost băgat din nou în răcitor.

În mod oarecum straniu, perioadele petrecute la izolare i-au salvat viața. Bill Ash era singur în frigider când au pornit sirenele de la Stalag Luft III, anunțând altă evadare. Aceea a fost Marea Evadare, după care s-au făcut mai târziu câteva ecranizări fanteziste la Hollywood. (Bill Ash avea să comenteze ulterior, cârcotaș, că în toate tentativele lui de evadare nu a găsit niciodată nicio motocicletă abandonată când avea nevoie!)

Cincizeci de oameni au fugit pe sub gard în ziua aceea. Cincizeci de oameni au fost prinși. Și cincizeci executați. Dar norocul era de partea lui William Ash, singur în frigider, neluând parte la încercarea de evadare.

În ciuda tentativelor insistente de scăpare și a bătăilor neîncetate primite de la dușmanii lui din Luftwaffe și Gestapo – care ar fi putut, de altfel, să-l împuște fără probleme, Ash a supraviețuit războiului. A trăit ca să-și poată spune povestea.

Și e o poveste care merită spusă, pentru că ne dă o lecție profundă.

În viața noastră de zi cu zi, întâlnim cu toții tirani și agresori. Hitler și naziștii lui au fost variante extreme ale acestora. Și, uneori, e greu să îi înfrunți. Dar povestea lui William Ash ne amintește de valoarea rezistenței, a ingenuității și a curajului grozav când te confrunți cu cei care cred că pot scăpa nepedepsiți dacă te tratează ca pe o lepădătură.

El ne amintește că nu poți să chinui la nesfârșit un om și că, până la urmă, tot o să iasă ceva bun – dacă ai noroc.

EDWARD WHYMPER:
UN SUCCES DEZASTRUOS

În fiecare seară, vezi tu, îmi văd,
camarazii de pe Matterhorn...
EDWARD WHYMPER

Data: 18 februarie 1880. Locul: Cotopaxi, în Anzi, lanțul muntos sud-american. Cel mai înalt vulcan activ din lume. Un bărbat își ține tovarășul de glezne, în timp ce acesta atârnă peste marginea craterului.

La trei sute șaizeci și cinci de metri mai jos se află o groapă de lavă topită și flăcări.

Majoritatea oamenilor ar fi vrut să aibă ceva mai sigur decât un prieten care îi ține de picioare.

Dar Edward Whymper nu era ca toți oamenii. Setea lui de explorare rămânea nepotolită, în ciuda teribilei tragedii la care luase parte.

Departe de munți, ducea o viață liniștită de grafician de carte. Dar această liniște ascundea un caracter de oțel. Unul care avea să pornească în niște aventuri ieșite din comun, din munții aspri și vulcanii din America de Sud spre pustiurile înghețate ale Groenlandei.

Dar cea mai cunoscută expediție a fost, fără îndoială, prima escaladare a Vârfului Matterhorn. Este o poveste despre rezistență și curaj, dar și despre dezastru. Un memento al faptului că uneori gloria merge mână în mână cu sacrificiul. Și că nu e de ajuns să nu-ți pierzi cumpătul în timp ce urci. Trebuie să și pășești cu grijă la coborâre.

Matterhorn. Alături de Eiger, este unul dintre cele mai impresionante vârfuri din Alpi. Se înalță spre cer ca o piramidă mare, de piatră, la granița dintre Italia și Elveția. E ca o sirenă. Frumos, dar periculos – și mai mult decât gata să omoare tot felul de alpiniști care, de-a lungul anilor, s-au simțit atrași de locul acela.

Versanții sunt atât de abrupți, încât zăpada și gheața nu rămân agățate decât pe câteva porțiuni. Avalanșele – atât de zăpadă, cât și de piatră – sunt ceva banal. Locul și înălțimea fac vârful vulnerabil la schimbările bruște și extreme ale vremii. Acum poți să ai vizibilitate perfectă; în clipa următoare, urci

orbește.

O furtună de iarnă în acești munți nu e ca furtunile obișnuite. Ace de gheață ți se înfig în față. Se știe că bucăți de gheață de treizeci de centimetri au fost purtate vertical de curenți din ghețarul de jos.

În ciuda acestor lucruri, muntele e un magnet pentru turiști și alpiniști. Turiștii vin pentru că e frumos. Alpiniștii vin pentru că e mortal. Chiar și în ziua de azi, tot timpul mor oameni încercând să-l escaladeze, iar trupurile lor zdrobite, murdare de sânge și rebegite de frig sunt conservate perfect în culoarele înghețate, acolo unde nimeni nu le va vedea niciodată.

Dar, pentru mulți montaniarzi, pericolul nu face decât să sporească atracția. Matterhorn reprezintă o provocare formidabilă, care așteaptă să-i răspunzi.

În prezent, urcușurile sunt bine proiectate pe hartă. Există și frânghii fixe în locurile unde se urcă mai anevoios. Dar, desigur, nu a fost mereu așa. La jumătatea secolului al XIX-lea, mulți încercaseră să escaladeze vârful. Niciunul nu reușise.

Era o vreme cunoscută drept epoca de aur a alpinismului. Montaniarzi cutezători încercau să cucerească cele mai dificile vârfuri din Alpi. În 1865, vârful Matterhorn era încă neatins de oameni, dar nu pentru că nu s-ar fi încercat.

Vârful a fost luat la ochi prima dată de tânărul Edward Whymper în 1860, când a fost trimis în Alpi ca să deseneze peisajele pentru o serie de ilustrații pentru cărți. Era prima lui vizită în zonă, n-a trecut mult și alpinismul l-a captivat.

Unul dintre obiectivele lui era Muntele Pelvoux, pe care încercase să-l escaladeze un alpinist, profesorul Bonney, dar eșuase. În 1861, Whymper cucerise vârful. Avea, evident, o aptitudine pentru acest sport. Înarmat cu echipament simplu și cu un entuziasm inepuizabil, Whymper a continuat să cucerească multe dintre cele mai mari vârfuri din Alpi.

Unul însă rămânea de neatins.

Pe atunci exista o mare rivalitate între alpiniștii italieni și englezi. Nu voiau doar să se întreacă cu munții – voiau să se întreacă unii pe alții.

Whymper și contemporanii lui englezi reușiseră să escaladeze majoritatea vârfurilor principale din Alpi. Când a rămas doar Matterhorn, un grup de alpiniști italieni au decis că trebuiau să

recâștige onoarea națională și să fie primii care ajung în vârf.

Jean-Antoine Carrel era unul dintre acești alpiniști. Între 1861 și 1865, și el, și Whymper au încercat să cucerească vârful Matterhorn prin creasta de sud-vest. Dar niciunul nu a avut succes.

Merită să ne oprim puțin și să ne gândim la ce fel de echipament foloseau exploratorii din Alpi. În zilele noastre, alpiniștii au echipament extrem de ușor, sigur și bine testat. Dar al lui Edward Whymper nu era așa. Pentru el, sumarul echipament pe care îl avea erau colacii de funie (grea!) groasă de cânepă; un „alpenștoc” – adică un băț zdravăn și solid pentru oamenii de rând; mănuși de lână și cizme cu ținte (nu-i plăceau crampoanele); un cort de pânză sau bivuac pentru protecție (din nou, greu!); și o lampă cu gaz compactă – sau „soba rusească” – pentru lumină și încălzire.

Cu astea, era bun de plecare.

O dată Whymper a încercat să urce singur. Era să-și piardă viața. A alunecat pe o margine deosebit de nesigură și s-a rostogolit pe o pantă în unghi de patruzeci și cinci de grade. S-a lovit de niște stânci înainte de a zbura dincolo de buza unei prăpăstii. În cădere, și-a crăpat capul de stânci și gheață dură. (El nu avea căști moderne!) S-a rostogolit aproape douăzeci de metri, până când bolovanii i-au încetinit căderea și s-a oprit brusc și violent.

Era praf. Avea trupul plin de răni adânci – peste douăzeci la număr. Cele mai grave erau la cap. Sângele îi curgea din răni și-l orbea, acoperindu-i pielea și hainele. Înroșea și zăpada.

Cu siguranță ar fi sângerat până la moarte, dacă nu i-ar fi venit ideea să-și apese o mână de zăpadă întărită pe față ca un fel de pansament improvizat. A oprit sângerarea atât cât să continue coborârea.

Întors la Zermatt, și-a îngrijit rănile cu un amestec de sare pură și vin oțetit. Ceea ce nu era foarte distractiv pe o rană deschisă.

Cu altă ocazie, s-a stârnit furtuna când Whymper și însoțitorii lui erau la jumătatea urcușului spre vârf. Și-au instalat cortul în timp ce furtuna sufla în jurul lor. Au îndurat douăzeci și șase de ore, având doar o bucată de pânză între ei și natura cumplită. În cele din urmă, au fost nevoiți să se întoarcă. Supraviețuirea lor depindea de asta. Se pare că, orice încercare făcea Whymper,

muntele se întorcea împotriva lui.

În 1865, încercase să escaladeze vârful Matterhorn de șapte ori. Și eșuase de fiecare dată.

Dar, știți cum se spune, dacă ai căzut de șapte ori, ridică-te de opt ori. Iar Whymper nu voia să se lase învins.

Orice alpinist demn de acest nume voia să fie primul care urcă pe Matterhorn, ceea ce a dus la o rivalitate și la o secretomanie extraordinare. Dintre toți, Whymper era cel mai obsedat. Unul dintre rivalii lui l-a descris drept „tipul acela a cărui viață pare să depindă de Matterhorn (...) își bagă nasul suspicios de mult în toate”.

Dar ceea ce unii oameni ar numi comportament obsesiv-compulsiv, alții ar numi gândire neconvențională.

Oare creasta de sud-vest, care-i doborâse pe toți, era într-adevăr singurul urcuș?

Nimeni nu credea că escalada pe așa-numita Creastă Hornli, care părea atât de amenințătoare de jos, era măcar posibilă.

Whymper o lua acum în considerare.

Sigur, părea amenințătoare de jos, dar munții arată altfel de aproape. Iar Whymper credea că a găsit un traseu. Oamenii ziceau că e nebun. Lui Whymper nu-i păsa. A decis să facă o încercare.

Alți șase oameni s-au alăturat echipei lui. Trei englezi: lordul Francis Douglas, Charles Hudson și Douglas Hadow. Un alpinist francez: Michel Croz. Doi ghizi, tată și fiu, amândoi cu numele de Peter Taugwalder. Au plecat din Zermatt în zorii zilei de 13 iulie 1865.

La prânz, urcaseră deja la 3 353 de metri. Până aici, toate bune.

Și-au instalat corturile și au așteptat până a doua zi de dimineață. Chiar înainte de a se lumina, au strâns tabăra. De îndată ce lumina a fost suficient de puternică, au început ultimul urcuș. Condițiile meteo erau bune, iar ruta nouă funcționa. La 1:40 p.m., echipa cucerise vârful.

Au rămas acolo o oră, bucurându-se de succes. Timpul a trecut repede. Erau euforici. Extaziați. Încântați. Nu chiar pe acoperișul lumii, dar nici departe.

Apoi au început să coboare. Dar lucrurile au mers foarte prost.

Înșelătorul Matterhorn îi ademenise cu un urcuș destul de ușor. Acum se pregătea să-i nimicească.

Era pe cale să le arate că nu se lasă cucerit prea ușor.

Poate că euforia i-a trădat. Poate oboseala. Sau poate era doar ghinionul.

Whymper le-a spus oamenilor să se lege unii de alții cu funii. Era o idee bună, teoretic, și era ceea ce făceau primii alpiniști care învățau elementele de bază ale tehnicilor moderne de alpinism prin încercări și eșecuri. Funia se folosește pentru ca o alunecare să nu se transforme într-o cădere, câtă vreme rămâne întinsă.

Dar dezavantajul este că, dacă funia e prea slăbită și cade cineva, atunci forța îi va smulge pe cei de deasupra de pe munte. Pe toți. Ca pe niște piese de domino.

Croz era primul. Apoi veneau Hadow, Hudson și Douglas, urmați de cei doi Taugwalder – bătrânul Peter și tânărul Peter. Whymper era ultimul. Dar, în timp ce coborau, Hadow, al doilea la rând și cel mai puțin experimentat, a alunecat. Fatalmente, funia de deasupra lui era lăsată prea moale.

În alunecare, s-a izbit de Croz, cel din față. Funia din spatele lui s-a întins și i-a tras în jos pe Hudson și Douglas, pe fața muntelui.

Durase doar câteva secunde. Dar pe un vârf atât de periculos ca acela nici nu e nevoie de mai mult.

În capătul de sus al funiei, Whymper și cei doi ghizi au auzit strigătele disperate ale celor de jos. S-au agățat imediat de niște stânci.

Dar norocul lor nu avea să-i țină. Funia, nici atât.

Aceasta s-a întins – ca pielea de pe tobă.

A rezistat o secundă, două.

Apoi s-a rupt.

Whymper privea îngrozit. Din poziția lui de la înălțime, i-a văzut pe Croz, Hadow, Hudson și Douglas rostogolindu-se pe versant.

Au întins mâinile, încercând să se prindă de ceva care să le împiedice coborârea.

Dar nu aveau de ce.

Iar, cu funia ruptă, Whymper și ceilalți doi nu puteau face nimic.

Puteau doar să privească.

Unul câte unul, cei patru însoțitori ai lui au dispărut din

vedere. Nimic nu i-ar fi putut salva când se rostogoleau dintr-o prăpastie în alta.

În total, au căzut 1220 de metri.

În cădere, un singur strigăt a ajuns ca un ecou înapoi la restul alpiniștilor Strigătul lui Croz.

„Imposibil!”

„Imposibil!”

Whymper dovedise ca să escaladezi vârful Matterhorn nu e imposibil. Dar prețul putea fi imposibil de mare.

Există o legătură specială între oamenii care pornesc într-o asemenea expediție împreună. Un fel de camaraderie greu de găsit în viața de zi cu zi. Însă pierderea unuia dintre camarazi e o lovitură greu de descris. Victoria prinde un gust amar și triumful pare fără valoare.

Whymper și cei doi ghizi i-au strigat pe nume pe cei căzuți în timp ce continuau coborârea descurajată. Dar știau că e în zadar. Nimeni nu ar fi putut supraviețui unei asemenea căderi.

Alpiniștii demoralizați au ajuns în Zermatt abia a doua zi. Întoarcerea lor nu a fost una glorioasă. De fapt, nu existau decât controverse. Au fost acuzați că ar fi tăiat funia ca să-și salveze propria piele. Oamenii spuneau că, în loc să-și salveze tovarășii, ei îi trădaseră. Era o întorsătură crudă pentru Whymper, cel care își asumase toate riscurile.

Succesul lui amar nu i-a legat entuziasmul pentru aventuri și alpinism. Dar nu a mai încercat niciodată să urce pe un vârf din Alpi. În anii care au urmat, abia dacă a putut să vorbească despre escalada care l-a făcut celebru.

Prietenii pierduți îl bântuiau noapte de noapte. Îi vedea în vis alunecând de lângă el spre moarte. Când a murit, în 1911, la șaptezeci și unu de ani, a fost îngropat la Chamonix, nu departe de locul celei mai mari și mai groaznice realizări.

Vremurile se schimbă. La fel și oamenii. Dar munții nu. Nu într-o viață de om. Matterhorn rămâne și azi o mare provocare. Și în cei o sută cincizeci de ani de când Edward Whymper și echipa lui au ajuns prima dată în vârf a luat viețile a peste cinci sute de alpiniști.

În ceea ce mă privește, povestea lui Edward Whymper îmi amintește că în situații extreme nu poți să lași garda jos nicio clipă. Dacă o lași, munții au obiceiul de a se întoarce și a-ți

înfige cuțitul în spate. Adânc.

Poate că ai ajuns la apogeu, dar muntelui nu-i pasă dacă te omoară la urcare sau la coborâre. Nu trebuie să devii niciodată mulțumit de tine. Asta te ucide. Și ții minte că momentul în care trebuie să te concentrezi cel mai mult e cel în care te simți cel mai slăbit.

Și chiar cuvinte lui Edward Whymper rămân mereu valabile: „Dacă vrei, urcă, dar ține minte că forța și curajul sunt nimic fără prudență (...) Să nu faci nimic în grabă; să te uiți bine la fiecare pas; și să te gândești de la început care poate fi sfârșitul.”

Bun sfat pentru alpinism! Și bun sfat pentru viață!

GEORGE MALLORY:
„PENTRU CĂ E ACOLO”

Mă simt puternic pentru luptă, dar știu
că voi avea nevoie și de ultima fărâmă de putere.
GEORGE MALLORY

Nepalezii îi spun Everestului Sagarmāthā – Zeița Cerului. Tibetanii îi spun Chomolungma – Zeița-Mamă a Universului. Dar, oricare ar fi numele pe care îl poartă, realitatea este că versanții lui sunt un adevărat cimitir.

Nu e de mirare. Mult deasupra nivelului mării, unde oxigenul e rarefiat, aerul înghețat, iar mușchii și mintea îți sunt epuizate, moartea pare ciudat de atrăgătoare. Ultima etapă a urcușului este cunoscută drept „Zona Morții”. Aici, corpul intră într-o stare de necroză. Începe, la propriu, să moară.

Alpinistul trebuie să aleagă dacă se întoarce sau continuă drumul – așadar, jumătate din lupta de cucerire a celui mai înalt vârf din lume se dă în creierul lipsit de oxigen. De aceea vârful este presărat cu cadavrele celor care nu au răzbit.

Foarte aproape de vârf se află cadavrul lui David Sharp. În 2005, aproape a reușit. S-a oprit să se odihnească la mică distanță de pisc. Dar temperaturile negative începeau să-l afecteze cu atingerea lor înghețată. Corpul a prins să-i înghețe pe loc. Au trecut pe lângă el mai mulți alpiniști, ei înșiși chinuindu-se să se miște, darămite să mai care pe cineva.

Deși avea mâinile și picioarele înțepenite, Sharp gemea ușor. Ceilalți alpiniști l-au mutat la soare. Nu aveau ce altceva să facă.

David Sharp se află și acum acolo. Un cadavru înghețat, în echipament complet. Cu mâinile pe genunchi. Un reper sinistru pentru cei care se îndreaptă spre vârf.

Majoritatea cadavrelor sunt bine conservate de frig. Altele nu. Ceva mai jos pe pantele Everestului există cadavre care au putrezit și au rămas schelete. Craniile lor ies din haine cu un zâmbet hidos, cu zăpada așternută pe marginile orbitelor goale.

Unele cadavre au fost mumificate de vânt, iar soarele le-a uscat pielea. Altele sunt cu fața în jos, recunoscute doar după haine. Unul e poreclit „Cizme verzi”. E un alpinist indian, care a murit în 1996, și poate fi identificat doar după culoarea încălțărilor.

Peste două sute de oameni și-au pierdut viața în încercările de a escalada Everestul. Legea nepaleză spune că trupurile trebuie adunate și îngropate cum se cuvine, dar asta nu e întotdeauna posibil. Poate că e cumva nimerit ca aceia care nu au reușit să rămână pe munte. Propriul simbol al visului pe care l-au avut.

În 1999, la 8129 de metri s-a descoperit un astfel de cadavru. Carnea bine conservată era înghețată și tare ca piatra. Pielea era aproape albită de soare. Era întins pe burtă, cu capul spre munte. Brațele, încă musculoase, erau întinse deasupra capului. Trunchiul era înghețat, lipit de sol.

Două oase din piciorul drept erau rupte. Cotul era dislocat. Avea mai multe coaste fracturate. Avea o gaură în craniu, probabil rezultatul unei lovituri de ciocan. Imaginați-vă cum trebuie să fi sângerat.

În hainele de pe cadavru se afla o etichetă. Scria: G. Leigh Mallory.

Cadavrul înghețat al lui George Mallory a fost o descoperire revoluționară. Încercarea lui George Mallory de a atinge vârful, cu aproape treizeci de ani înainte ca Edmund Hillary să pună piciorul pe munte, un moment inspirator în istoria strădaniilor umane, dar și unul dintre cele mai mari mistere ale Zeiței Cerului.

Tânărul George Mallory venea dintr-o familie de clerici. În copilărie, avusese talent la matematică și câștigase o bursă la Winchester College. Acolo un profesor i-a făcut cunoscut alpinismul și l-a luat într-o expediție în Alpi. Sămânța sorții lui viitoare fusese astfel sădită.

În 1905 a mers la Magdalene College, Cambridge, ca să studieze istoria. Era, evident, un tânăr talentat, inteligent și distractiv. S-a împrietenit cu oameni ca Rupert Brooke, John Maynard Keynes și Lytton Strachey. Și, când a absolvit, s-a alăturat școlii Charterhouse ca profesor. Unul dintre elevii lui a fost tânărul Robert Graves. Amintirile lui Graves cu privire la profesorul lui ne spun multe despre ce fel de om era Mallory: „Se irosea la Charterhouse. Încerca să fie prietenos cu elevii, ceea ce îi nedumerea și-i ofensa pe mulți.”

Graves nu a fost singurul care a vorbit admirativ despre el. Lytton Strachey scria că avea „misterul lui Botticelli,

rafinamentul și delicatețea unei gravuri chinezești, tinerețea și picanteria unui englez inimaginabil”.

Poetul alpinist Geoffrey Winthrop Young l-a poreclit Galahad, după Sir Thomas Malory, autorul lucrării *La morte d’Arthur.* Devenea o figură romantică înainte chiar de a ajunge la poalele Everestului.

Dar toate lucrurile astea poetice ascundeau faptul că Mallory avea și curaj din plin. Interesul lui pentru alpinism a continuat și a devenit un alpinist desăvârșit. Cu vârfurile din Alpi nu e de glumit. El le-a cucerit pe multe, inclusiv Mont Blancul. Apoi însă a intervenit Războiul cel Mare.

Când a izbucnit războiul, a vrut să se înroleze. Respectând un edict dat de ministrul de război Lord Kitchener, care prevedea ca profesorii să nu aibă voie să-și părăsească postul, n-a putut să plece. Așa că Mallory a trebuit să rămână în confortul de la Godalming, în timp ce prietenii (cum ar fi Rupert Brooke) și elevii lui (Robert Graves) au plecat la război. A întâlnit-o și s-a căsătorit cu Ruth Turner, care locuia aproape de Charterhouse. Dar fericirea din primele luni de căsnicie a fost umbrită de ce se întâmpla în Europa.

Mulți dintre prietenii și cunoștințele lui Mallory au murit brutal în mizeria din tranșee. În 1916, nu a mai rezistat. A sfidat edictul lui Kitchener, s-a înrolat și a fost trimis pe Frontul de Vest.

Ororile războiului din tranșee, în linia întâi, sunt o poveste pentru altădată. Dar, dat fiind sfârșitul său, una dintre scrisori iese în evidență: „Nu mă deranjează cadavrele câtă vreme sunt proaspete. Cu răniții e altă poveste. Întotdeauna mă tulbură când îi văd.”

Mallory a supraviețuit războiului și s-a întors la catedră. Dragostea lui de munte însă nu se potolise. Simțul aventurii, nici atât. În 1921, când Comisia pentru Muntele Everest a finanțat încercarea expediției British Reconnaissance de a cuceri cel mai înalt vârf din lume, Mallory a fost un participant entuziasmat.

Expediția nu a reușit să atingă vârful. Așadar, în anul următor a încercat din nou, de data asta ca parte dintr-un grup condus de Brigadier-General Charles Bruce. Cu toate că și încercarea asta a eșuat, Mallory a stabilit un record, ajungând ia altitudinea de 8823 de metri fără oxigen.

A treia încercare din același an, dar Mallory era deja o celebritate. Când un reporter de la *New York Times* l-a întrebat

de ce vrea să urce Everestul, a spus cele mai cunoscute patru cuvinte din alpinism. Patru cuvinte care reprezintă motivul esențial pentru care mulți exploratori și aventurieri fac ceea ce fac.

„Pentru că e acolo.”

Și era tot acolo, desigur, în 1924, când George Mallory a făcut a patra și ultima încercare. Știa că, la vârsta de treizeci și șapte de ani, putea să fie ultima lui șansă. Și i-a promis soției că, dacă ajunge în vârf, o să lase acolo o fotografie a ei.

Apoi a pornit spre glorie.

Semnele erau bune. Pe 7 iunie a scris o scrisoare de la tabăra de bază, spunând că e „vreme perfectă pentru treaba asta”.

Trebuia să fie.

Alpiniștii de-atunci nu erau îmbrăcați în hainele moderne și ușoare sau în echipament care să-i protejeze de vreme. Aveau mai degrabă un amestec de tweed și bumbac. Niciun alpinist modern nu ar considera cizmele din 1924 potrivite pentru e asemenea inițiativă. De data asta însă, Mallory a acceptat cel puțin să încerce un dispozitiv rudimentar pentru oxigen. Era greu, dar experiența îi spunea că nu se poate descurca fără el.

Charles Bruce conducea expediția din 1924, cum făcuse și în 1922. Partenerul lui Mallory era Andrew Irvine. Unul dintre colegii lor, un geolog pe nume Noel Odell, venea la ceva distanță în urma lor, având rol de sprijin.

Despre ce s-a întâmplat mai departe se știe prea puțin. Mallory și Irvine nu puteau să comunice cu alți membri ai expediției. Tot ce știm sigur e că nu s-au mai întors. Dar pot să vă spun, din propria mea experiență pe Everest, câte ceva despre ce au trăit acolo.

Versanții superiori ai Everestului sunt înșelători. Crevasele – crăpături uriașe în gheață – ți se pot deschide sub picioare fără niciun avertisment. Mie mi s-a întâmplat. Dacă nu aș fi fost prins cu funia, aș fi fost doar o altă statistică a acestui munte. A fost nevoie de doi însoțitori ca să mă scoată de acolo. Unul nu ar fi fost de ajuns.

Dacă ți se termină oxigenul în Zona Morții, poți să te aștepți imediat la delir, letargie și, în final, moarte. Greutatea rezervoarelor de oxigen care te țin în viață pare o povară permanentă. Dar beneficiile oxigenului întrec cu puțin greutatea

recipientelor. În 1924, greutatea lor era cu mult, mult mai mare.

Degerăturile sunt un lucru comun acolo – chiar și azi le mai simt efectul când e frig afară, de când am fost pe Everest. Amorțeală urmată de durere intensă, când sângele curge prin capilarele slăbite.

La înălțimea aceea, corpul nu mai poate procesa hrana. Începe să se deterioreze. Când intri în Zona Morții, e ca atunci când activezi o bombă cu ceas. Dacă stai acolo prea mult, o să mori, oricine ai fi.

Vremea poate să fie extrem de imprevizibilă – chiar și pentru prognozele moderne. În 1924 nu erau prognoze. Iar vânturile de pe Everest pot fi cu ușurință suficient de puternice ca să dărâme un om de pe picioare, după care, singura direcție e în jos.

Când ești atât de sus, în asemenea condiții, te doare.

Doamne, cât te mai doare!

Mușchii urlă să se destindă.

Plămânii iau foc.

Extremitățile te dor din cauza frigului groaznic.

Capul îți bubuie, iar gura și gâtul devin carne vie din cauza aerului rarefiat.

E un fel de tortură. Simți că ai face orice să se termine. Parcă însuși muntele ar vrea să renunți. Și, pe măsură ce aerul devine și mai rarefiat și temperatura scade, simți că nu-ți mai pasă.

Everestul face ca moartea să ți se pară o opțiune atrăgătoare.

Și trebuie să te împotrivești. Trebuie să te împotrivești din toate puterile.

Când am urcat pe munte, am avut avantaje pe care Mallory și Irvine nu le-au avut. Încălțăminte și echipament corespunzător pentru munte. Comunicare cu ceilalți alpiniști. O înțelegere mai profundă a felului în care corpul reacționează în medii extreme. Prognoze meteo corecte. Abilitatea de a primi mesaje de la familia mea de acasă. Pentru mine, toate astea fac ca încercările acelor pionieri să fie și mai grozave.

Îi văd pe Mallory și pe Irvine scrâșnind din dinți, prinși într-o luptă cu muntele care îi lasă fără viață, fără energie și fără dorința de a câștiga. Și îi văd făcând asta singuri.

Istoria și știința ne spun că, deși au fost foarte aproape, probabil că Mallory și Irvine nu au ajuns în vârf. Lumea avea să aștepte încă douăzeci și nouă de ani înainte ca Edmund Hillary și Tenzing Norgay să cucerească, în sfârșit, cel mai înalt vârf din

lume.

Fără îndoială că Mallory și Irvine au murit pe versanții cumpliți de pe Everest. De bună seamă, acasă, în Anglia, încercarea lor curajoasă i-a transformat în eroi naționali. În amintirea lor s-a ținut și o slujbă religioasă la Catedrala Sf. Paul, la care au participat prim-ministrul Ramsay Macdonald și regele George al V-lea.

Dar oare istoria și știința ne spun tot? Sau în povestea lui George Mallory e ceva mai mult decât se observă la prima vedere?

Noel Odell, alpinistul de sprijin care venea din urma lor, a ajuns la înălțimea de 7924 de metri pe 8 iunie. În timp ce privea către vârf, norul de deasupra s-a risipit o clipă. Mai târziu a povestit ce a văzut: „Un punctuleț negru, profilat pe o creastă mică de zăpadă, sub un prag de piatră de pe culme; punctul negru s-a mișcat. A apărut încă un punct negru, care se mișca pe zăpadă ca să-l ajungă pe celălalt pe creastă (...)”

Pe versanții înalți ai Everestului sunt trei aflorimente distincte de piatră și gheață: Pragurile Unu, Doi și Trei. Mulți cred că Odell descria o zonă aflată între Pragurile Doi și Trei, ceea ce înseamnă că Mallory și Irvine erau foarte aproape de vârf.

Destul de aproape de destinație, înainte de a pieri la coborâre?

Știm din povestea lui Edward Whymper că muntele te omoară la coborâre la fel de bucuros cum te omoară la urcare.

Și știm că Mallory avea curajul de a încerca. Era implicat total. Glorie sau eșec.

După descoperirea cadavrului lui Mallory, am aflat și alte lucruri.

Era chiar înainte de ora unu după-amiază când Odell i-a văzut pe Mallory și Irvine încercând să ajungă în vârf. Este aproape sigur că, la ora aceea, purtau ochelari de protecție ca să se apere de orbirea provocată de zăpadă. Dar ochelarii lui Mallory nu erau atașați de cadavru. Nu au fost găsiți prin apropiere.

Erau în buzunarul lui.

Asta sugerează că încerca să urce seara, într-un moment al zilei când ochelarii nu erau necesari? Mulți cred acest lucru.

Și cum rămâne cu promisiunea făcută soției, că, dacă ajunge în vârf, o să lase acolo o fotografie cu ea? Asta înseamnă, cu siguranță, că ar fi avut la el fotografia când a plecat din tabără.

Și ar fi trebuit să fie încă la el când i s-a descoperit cadavrul.

Numai că nu era.

E prea romantic să ne imaginăm că Mallory a reușit până la urmă să urce pe Everest?

Că imaginea soției lui a rămas un timp în locul acela singuratic, izolat și frumos înainte de a fi luată de vânt și îngropată în zăpadă?

Înainte ca soțul ei să moară la coborâre?

Nimeni nu știe. Dar poate că într-o zi se va găsi trupul lui Irvine, alături de aparatul de fotografiat pe care l-au luat cu ei. Fie va avea imagini cu ei pe vârf, fie nu.

Deocamdată, doar Everestul știe secretul. Iar Zeița Cerului nu renunță ușor la secretele ei.

Un lucru e sigur: Hillary și Tenzing au fost primii care au urcat pe Everest și s-au întors în siguranță. Gloria este a lor pentru totdeauna. Dar fie că a ajuns în vârf, fie că nu, asaltul lui Mallory asupra muntelui – la fel ca al tuturor celor care încearcă – nu e mai puțin minunat sau mai puțin extraordinar. Era o țintă autoimpusă. Poate că a reușit, poate că nu. Dar important e că a mers acolo și a făcu tot posibilul.

Fiecare are Everestul lui de urcat. Și, așa cum nu e nicio rușine să fii învins de cel adevărat, nu e rușine nici să fii învins de munții personali.

Totul e să nu renunți și să acționezi cu mult curaj și demnitate în momentele importante.

Singura rușine adevărată e să refuzi să încerci.

Și pe Mallory nimeni nu poate să-l acuze de asta.

TONI KURZ:
FAȚA CRIMINALĂ

Trebuie să cucerim peretele
sau să ne cucerească el pe noi.
TONI KURZ

Muntele Eiger.

Tradus din germană, înseamnă „Căpcăunul”. Pentru un alpinist, numele în sine evocă groază și respect. Dacă nu, ești în jocul greșit.

Acest munte de 3970 de metri înălțime din Alpii elvețieni a atras cei mai îndârjiți alpiniști de când există acest sport. Nu din cauza înălțimii, ci din cauza dificultății covârșitoare. Este unul dintre puținii munți a căror faimă trece dincolo de frăția montaniarzilor.

La fel ca Everestul, Matterhorn și K2, copiii îi învață numele. Și învață că acolo se află unul dintre cele mai înfricoșătoare urcușuri din lume: Fața Nordică.

În germană, se numește Nordwand. În anii ’30, a fost poreclită Mordwand. Adică „Fața criminală”.

Asta nu e o poveste despre cum a fost cucerită în sfârșit Fața Nordică a Muntelui Eiger în 1938 de o echipă curajoasă germano-austriacă. Este povestea unei tentative eșuate cu un an înainte. O istorisire care avertizează că uneori extremele curajului nu sunt de-ajuns când te lupți cu natura pentru propria supraviețuire.

Și o trecere în revistă a numeroaselor, a îngrozitoarelor feluri în care acest munte poate să te ucidă.

În iulie 1936, Toni Kurz era un tânăr frumos, de douăzeci și trei de ani, care a hotărât împreună cu Willy Angerer, Edi Rainer și Andreas Hinterstoisser să încerce escaladarea Feței Nordice.

Aceștia erau vedete ale sportului pe-atunci. Aventurile lor apăreau pe primele pagini ale ziarelor.

Când a venit ziua escaladării, mulțimi de oameni stăteau la poalele muntelui cu telescoape și ochelari ca să privească distracția ce sfida moartea.

Cei patru bărbați știau că au să fie eroi dacă reușesc să cucerească Fața Criminală. Când au pornit, le-ar fi zis alpiniștilor locali: „Va trebui să escaladăm noi zidul vostru, dacă voi nu vreți

să-l escaladați.”

Dar munții trebuie respectați. Dacă nu îi respectăm, Mama Natură are obiceiul de a ne reaminti – de multe ori, pe calea cea mai grea.

Alpiniștii au pornit legați cu frânghii câte doi, dar după puțin timp au ales să se lege unii de alții într-un grup de patru. Era mai mult decât o decizie de alpinism. Era aproape ca și cum transmiteau un mesaj: erau uniți în această întreprindere. Iar triumful avea să se împartă la toți.

La fel și orice tragedie.

Au început bine. Au escaladat primele porțiuni ale Feței Nordice, prin zone ale căror nume – Primul Câmp de Gheață, al Doilea Câmp de Gheață – erau bine-cunoscute observatorilor muntelui Eiger. Pe urmă însă, muntele a trimis un foc de avertizare chiar către alpiniști.

Era o zi caldă. Ceea ce nu e bine pe Eiger. Când razele soarelui luminează fața, gheața se topește și apa începe să curgă pe stânci, aducând cu ea resturi și pietre. E un motiv important pentru care Fața Nordică a muntelui e atât de înșelătoare.

O pietricică a căzut ca un glonț și l-a lovit pe Angerer în cap. Au țâșnit stropi de sânge. Era în viață, dar sângera din abundență. Rainer a trebuit să rămână în urmă ca să-i îngrijească rănile lui Angerer.

A oprit hemoragia, iar echipa a decis că rana nu e suficient de gravă ca să renunțe la misiune.

În ciuda incidentului, au avut un progres bun în prima zi. Au urcat jumătate din Fața Nordică înainte să-și instaleze bivuacul pentru noapte.

A doua zi de dimineață, mulțimile de la baza muntelui Eiger erau și mai mari. Știau că Angerer fusese rănit, așa că veniseră, probabil, ca să fie martorii retragerii. Dar nu avea să existe o retragere, iar echipa continua să urce.

Se vedea că Angerer stagnează, însă, până la sfârșitul zilei, alpiniștii au ajuns la al Treilea Câmp de Gheață. Au rămas în bivuac peste noapte.

În ziua următoare, spectatorii au văzut că Kurz și Hinterstoisser au înaintat spre zona de pe Fața Nordică numită „Bivuacul Morții”. Dar tovarășii lor Angerer și Reiner nu s-au mișcat. Rănile suferite de Angerer în prima zi începeau să aibă

efecte.

Așadar, deși erau atât de aproape de succes, cei doi înaintași s-au întors la tovarășii lor.

Poate că echipa începuse escaladarea Feței Nordice cu un aer îndrăzneț, dar, ca alpiniști și prieteni, știau că viața lui Angerer valorează mai mult decât gloria de a escalada Fața Nordică. Muntele le dădea o lecție de umilință – și încă repede. Dacă Angerer nu putea să urce, avea nevoie de ajutorul celorlalți ca să coboare în siguranță.

Și ei erau acolo să-l ajute. Toți pentru unul.

Dacă ați citit povestea lui Edward Whymper (vezi pagina 114) sau Joe Simpson (vezi pagina 144), știți deja că deseori coborârile pot fi la fel de periculoase, dacă nu și mai periculoase decât escaladările. A ajuta un camarad rănit și slăbit să coboare pe Fața Nordică prăpăstioasă a Muntelui Eiger avea să se dovedească o sarcină uriașă.

La început, păreau în stare. Al Doilea Câmp de Gheață – o pantă mare și înclinată de zăpadă compactă – nu li se părea celor de jos foarte dificil. L-au traversat destul de repede. Dar când au ajuns în zona „Pasul de piatră”, ce ducea la Primul Câmp de Gheață, au început să încetinească. Dramatic. În vârful acelui câmp de gheață au fost nevoiți să facă tabăra pentru încă o noapte.

În ziua aceea coborâseră doar 300 de metri. Mai aveau 1220 de metri.

A treia noapte, împotmoliți pe Fața Nordică a muntelui cu un om rănit, trebuie să fi fost înspăimântătoare. Nu numai că erau uzi, înfrigurați și vlăguiți, dar știau și că a doua zi trebuie să-și „care” tovarășul prin unele dintre cele mai înfricoșătoare locuri pentru alpiniști, cum ar fi „Trecerea” și „Fisura dificilă”. Toți știau că avea să fie cea mai grea coborâre din viața lor – mult mai grea decât scopul inițial de a atinge vârful.

Ori repurtau o victorie, ori, fără exagerare, erau distruși.

Au venit zorile. Spectatorii de jos îi priveau prin telescoape pe cei patru ieșind din bivuac. Au coborât Primul Câmp de Gheață cu o viteză rezonabilă. Lucrurile păreau promițătoare, până la urmă. Dar când s-au apropiat de Trecere, vremea s-a înrăutățit. Muntele încă nu terminase cu ei.

Fuioare de ceață au început să înconjoare toată Fața Nordică. Avalanșe de zăpadă, gheață și piatră au început să coboare pe

versantul muntelui.

Norii au continuat să acopere muntele. Temperatura la nivelul stâncii a scăzut dramatic. Firicelele de apă curgătoare s-au transformat în bucăți de gheață tari ca un glonț. Observatorii de jos vedeau doar când și când grupul celor patru.

Situația devenea brutală pentru alpiniști. În timp ce se luptau cu frigul, vântul și expunerea, agățându-se de fața netedă ca de ultimul fir de viață, situația trebuie să le fi devenit clară: aveau să se chinuie să coboare ei înșiși de pe munte, darămite cu partenerul rănit.

Când norii s-au destrămat, mulțimea a văzut doar trei alpiniști care încercau să ajungă dincolo de Trecere. Al patrulea – Angerer – era în urmă.

Apoi norii i-au acoperit din nou.

Când ceața s-a risipit iar, au văzut că cei trei alpiniști teferi fuseseră forțați să abandoneze Trecerea. Acoperită cu gheață nesigură, se dovedise imposibil de traversat. Cei trei își petrecuseră toată dimineața încercând, dar nu reușiseră decât să se epuizeze și mai mult. Alpiniștii copleșiți trebuiau să găsească o altă rută de coborâre.

Problema era că, din poziția lor, exista una singură.

Verticală, direct în jos.

Direcția verticală era răul cel mai mic, dar era totuși un rău.

Însemna că cei trei oameni apți și rănitul trebuiau să coboare în rapel aproape 215 metri, pe o față stâncoasă, al cărei capăt nu se vedea. Și e un drum al naibii de lung ca să-l cobori în coardă.

Pe alocuri, unde aflorimentele stâncoase ieșeau din peretele vertical, alpiniștii coborau peste ieșituri, fără să știe dacă frânghia avea să le mai permită să atingă fața muntelui. Și, chiar dacă o făcea, nu știau dacă vor mai avea unde să ancoreze următoarea secțiune de frânghie ca să continue coborârea.

Fără sistem de comunicații sau ghidaj ca să afle dacă ruta era viabilă, efectiv coborau orbește. Totodată, pietrele și avalanșele cădeau peste ei ca niște popice la popicărie.

Era sinucidere curată să încerce să coboare în coardă prin viscol, dar nu aveau încotro.

Au încercat.

La început, se părea că echipa ar putea reuși imposibilul. La poale, privitorii au auzit grupul cântând iodlere, totul era în regulă. Pe măsură ce coborau, păreau chiar entuziasmați, de parcă începeau să creadă că acum chiar aveau să reușească.

Ce s-a întâmplat după aceea a fost ascuns de o pătură groasă de nori și putem doar încerca să punem cap la cap piesele tragediei care s-a întâmplat. Dar știm că pe primii i-a ucis o avalanșă.

Când greutatea uriașă a zăpezii rostogolite l-a lovit fără milă pe Andreas Hinterstoisser, l-a desprins de frânghie. Acesta a plonjat spre moarte, căzând ca o păpușă de cârpe prin aer. Trupul i s-a izbit de pietre, la câteva zeci de metri mai jos.

Moartea lui a fost, fără îndoială, o lovitură devastatoare pentru cei trei supraviețuitori când erau atât de aproape, dar nu puteau lăsa acest lucru să-i doboare. Îl puteau plânge mai târziu. Deocamdată trebuiau să supraviețuiască. Dar supraviețuirea era mult mai grea acum, când rămăseseră doar doi care să-și ajute prietenul rănit.

Situația nu avea să rămână așa prea mult timp.

Rănitul Angerer a murit următorul. Nu se știe exact cum s-a întâmplat, dar se pare că a alunecat și a căzut, iar frânghia care trebuia să-l salveze a ajuns să-l stranguleze. Acum era suspendat în aer, un spânzurat cu corpul moale și înfiorător.

Muntele le dădea niște lecții aspre celor îndeajuns de curajoși să încerce escaladarea Feței.

Și încă nu terminase.

Rainer fusese la capătul de sus al frânghiei, asigurând poziția lui Kurz și Angerer. Dar greutatea acumulată a oamenilor legați de frânghie de sub ei – unul în viață, unul mort – îi zdrobea pieptul. Presiunea trebuie să fi fost imensă și nu avea cum să i se împotrivească. Forța și greutatea frânghiei din jurul lui îl strângeau cu o putere mortală. A murit asfixiat pe loc.

Mai rămăsese unul singur. Toni Kurz. Înconjurat de nori și moarte. Dar încă viu.

Era suspendat în ham, atârnând de o frânghie la sute de metri deasupra pământului, pe brutala Față Nordică a muntelui Eiger. Un cadavru era prins de frânghia de deasupra lui, alt cadavru prins de frânghia de sub el. Nu putea să urce. Nu putea să coboare. Și nu se putea legăna spre fața stâncii.

Nu putea decât să atârne acolo, sperând că cineva va avea

curajul să vină să-l salveze.

Erau ghizi montani în zonă, dar șeful lor refuza să forțeze pe cineva să se alăture misiunii de salvare. Kurz și tovarășii lui cunoșteau riscurile, la urma urmei.

Dar comunitatea montaniarzilor a fost mereu unită și dovada vitejiei acelor ghizi a fost că au hotărât să organizeze o misiune de salvare, în ciuda pericolelor reale implicate.

Ghizii s-au chinuit prin vânturile aducătoare de zăpadă ca să ajungă la nouăzeci de metri sub locul unde atârna Kurz. L-au strigat peste urletul vântului, iar Kurz a strigat la rândul lui. Le-a explicat ce se întâmplase cu cei trei însoțitori. Le-a spus ghizilor că singura speranță ca să-l salveze era să coboare de deasupra lui. Că lăsase niște pitoni (cuie lungi) înfipte în stânca de sus, pe care ghizii puteau coborî.

Dar ziua era pe sfârșite și pentru o asemenea salvare ambițioasă era nevoie de timp. Să încerce așa ceva pe întuneric era adevărată sinucidere. Ghizii au strigat la Kurz: „Mai reziști încă o noapte?” Răspunsul lui a fost definitiv, dat cu voce clară și puternică. „NU!”

Dar ghizii știau că nu au de ales. O încercare de salvare pe întuneric era imposibilă. Dacă era să trăiască, Kurz trebuia să găsească o cale ca să supraviețuiască o ultimă noapte.

Ghizii au strigat la el că se vor întoarce odată cu primele raze de lumină a doua zi, dar în timp ce coborau au auzit vocea lui Kurz răsunând peste stânci și peste furtună.

„NU!”

Cu siguranță, trebuie să fi fost una dintre cele mai lungi nopți.

Să atârni într-un ham, agonizând. Înconjurat de moarte și întuneric.

Degerat și înghețat pe frânghie. Prietenii tăi, acum niște cadavre, atârnă deasupra și dedesubt. Lovit de furtună, legănat în față și-n spate. În față și-n spate.

Era atât de frig, încât i s-au format țurțuri de douăzeci de centimetri pe cizme, după ce hainele i-au fost pătrunse de umezeală și apoi au înghețat. La un moment dat, în timpul acelei nopți interminabile, una din mănuși i-a alunecat de pe mână. O lovitură crudă. Probabil Kurz și-a dat seama că acum era cu adevărat în pericol.

Pe urmă frigul i-a intrat în carne. Mai întâi i-a înghețat

degetele, apoi mâna, furișându-se în sus pe braț.

În tot acest timp, val după val de ninsoare curgea peste el de pe muntele de sus.

Hipotermia e un ucigaș tăcut. Îți răpește abilitatea de a te mișca. Apoi, abilitatea de a gândi limpede. După aceea, te lasă fără dorința de a rămâne în viață. Dar Toni Kurz refuza să se dea bătut. Când ghizii s-au întors în zori, era încă acolo, înghețat, dar viu – putea încă să strige la ei, deși cu o voce mult mai slăbită ca înainte.

Pietrele de pe fața muntelui erau acum acoperite de polei înghețat, Kurz a insistat că singurul mod în care-l puteau salva era să vină de sus, dar oamenii știau că trebuia să fii expert în alpinism să cobori pe acolo, chiar și în cele mai bune condiții. Așadar, patru dintre ei au urcat sub poziția lui Kurz.

Au ajuns la patruzeci și trei de metri de el. Atât de aproape.

Nu-l vedeau pe Kurz din cauza unei ieșituri în stâncă, dar știau că singura șansă era ca el să aibă cumva mai multă frânghie pe care să coboare. Dacă putea să coboare încă puțin, îl puteau ajunge.

Au încercat să arunce frânghii spre el, dar acestea se înălțau în aer, după care cădeau moi la pământ.

Kurz mai avea o singură opțiune. O ultimă șansă la viață.

Urma să coboare cumva acolo unde atârna Angerer și să taie frânghia. Apoi trebuia să urce din nou, cât de mult putea, și să taie frânghia care-l lega de Rainer. După aceea trebuia să lege cele două frânghii una de alta și să coboare ultima porțiune până la salvatorii săi.

Era un lucru aproape imposibil pentru un om hipotermic, epuizat și degerat, cu un braț înghețat de tot.

Aproape imposibil, dar nu chiar.

Salvatorii uluiți au auzit în scurt timp loviturile unei toporiști pe frânghie. Aceasta s-a rupt, dar trupul lui Angerer nu a căzut. Se afla sprijinit în parte pe fața muntelui și înghețase așa, lipit de stâncă. A fost nevoie de o avalanșă – care a trecut foarte aproape pe lângă ghizi – ca să desprindă cadavrul înghețat.

Acesta s-a prăvălit cu tot cu zăpadă în abis.

După aceea, încet și chinuitor, Kurz s-a urcat mai sus pe frânghie și a tăiat-o, separându-se de cadavrul lui Rainer.

Folosindu-se de dinți și de mâna sănătoasă, a desfăcut frânghia pe care o eliberase. Până acum toată operațiunea îi

luase cinci ore. Cinci ore de hotărâre și curaj inimaginabile.

Agonizând, lent și epuizant, a legat frânghiile la un loc. Unui om cum era Kurz i-ar fi luat în condiții normale câteva secunde. Dar trupul lui începea să cedeze. A durat mai mult de o oră.

Uimitor, cu rezervele de putere aproape epuizate, a reușit să coboare frânghia spre echipa de salvare. Pe urmă, puțin câte puțin, a început să coboare și el spre ei.

Era o muncă lentă și chinuitoare. Trupul lui Kurz era aproape înghețat. Avea nevoie de o voință herculeană doar ca să-și miște membrele câțiva centimetri. Dar s-a luptat cu durerea, oboseala și îmbrățișarea amenințătoare a morții și, puțin câte puțin, și-a croit drum în jos.

Și a fost cât pe ce să reușească.

Era în câmpul vizual al ghizilor, îl auzeau cu ușurință. Dar a apărut o problemă. Acolo unde erau legate cele două frânghii era un nod mare. Ca să meargă mai departe, Kurz trebuia să treacă nodul prin inelul hamului.

Poate că ar fi fost posibil, dacă n-ar fi avut un braț complet înghețat sau dacă trupul lui epuizat nu ar fi rămas fără ultimele rezerve de voință. Ghizii i-au strigat încurajări peste vuietul vântului.

„Mai încearcă! Mai încearcă!”

A încercat din nou, atât cât i-a permis corpul. Între timp, murmura cuvinte incoerente. Ghizii nu au înțeles ce spunea. Fața i se învinețise de frig și abia mai mișca buzele.

Cu greu mai putea să-și miște corpul.

Iar nodul nu ceda.

Ghizii îl priveau, încurajându-l, dar neputând să-l ajute.

Mișcările lui Kurz au devenit și mai lente. Mai greoaie.

Brațul stâng înghețat ieșea în afară, țeapăn, nemișcat și inutil.

Într-o ultimă încercare de a trece nodul prin verigă, Kurz și-a adunat ultimele puteri și s-a aplecat în față, apucând nodul cu dinții.

Dar încercarea a dat greș. Toni Kurz știa că avea să moară. A ridicat capul spre ghizi și a vorbit încă o dată. De data asta, nu mai erau bolboroseli imperceptibile. Ghizii au auzit cuvintele foarte clar.

„Ich kann nicht mehr”, a spus el.

Nu pot mai mult.

Apoi Toni Kurz, după ce făcuse tot posibilul, a rămas nemișcat

și a așteptat să-l cuprindă moartea.

Toni Kurz nu e singurul care și-a pierdut viața încercând să învingă Fața Nordică a muntelui Eiger. Dar el apare în cartea asta nu datorită curajului ambițios al originalei încercări, ci a refuzului său încăpățânat de a se preda, chiar și atunci când muntele și vremea l-au lovit cât au putut de tare, lăsându-l fără viață.

Toni Kurz a murit încercând, iar curajul și hotărârea sa neclintită au fost mereu pentru mine exemplul care mă inspiră și mă smerește al unui om care a dat un înțeles adevărat cuvintelor: curaj adevărat.

PETE SCHOENING: SECURIZAREA

Poate că echipa a eșuat, dar a eșuat
în cel mai frumos mod posibil.
REINHOLD MESSNER

În 2006, douăzeci și opt de oameni au dat o petrecere. Sărbătoreau ceva aparte: propria lor existență.

Erau descendenții unei echipe de alpiniști, formate din opt oameni, care în urmă cu cincizeci și trei de ani făcuseră o încercare de escaladare a celui de-al doilea munte, ca înălțime, din lume, K2. Acești douăzeci și opt de oameni știau că nu s-ar fi născut, dacă n-ar fi fost tăria miraculoasă a unui om pe pantele acelui vârf de temut.

Pentru un montaniard, termenul „securizare” se referă la folosirea frânghiilor dintre alpiniști pentru siguranță la ascensiune și la coborâre. În 1953, în timpul tentativei eșuate de escaladare a vârfului K2, „Securizarea”, așa cum a rămas cunoscută în folclorul montaniarzilor, a fost esențială.

De bună seamă: aflat la granița dintre Pakistan și China, K2 este al doilea cel mai înalt munte din lume, dar e cel mai dificil gigant din Himalaya pentru orice alpinist.

Alpiniștii mor și astăzi pe versanții lui. Dintre patru oameni care ajung în vârf, unul moare. Nu l-a urcat nimeni iarna, iar în 1953 nu fusese escaladat deloc.

O echipă de opt americani, condusă de Charles Houston, avea de gând să fie prima.

Ați auzit zicala că nu există „eu” în cuvântul „echipă”. Ei bine, acesta era principiul de bază al lui Houston când și-a adus tovarășii la un loc. Nu au fost selectați doar pe baza expertizei în cățărări – mulți alpiniști care, tehnic vorbind, erau mai buni au fost omiși din expediție, ci mai degrabă datorită abilității lor de a se înțelege cu alții în condiții extreme.

Houston a hotărât că, în caz de forță majoră, voia să aibă alături oameni cu caracter.

Nu ar fi putut prevesti cât de importantă avea să se dovedească această decizie.

În echipa pe care a format-o se aflau un cercetător nuclear

din Los Alamos și un instructor de schi din Seattle. Mai era și un geolog din Iowa, pe nume Art Gilkey, și cel mai tânăr din echipă, un inginer chimist, pe nume Pete Schoening.

Numele lui Schoening avea să rămână în istoria alpinismului.

Încercarea de a atinge vârful a avut loc imediat după separarea Pakistanului de India. Era un lucru semnificativ. Însemna că șerpașii indieni care până la această separare munciseră ca hamali în expedițiile din Himalaya nu mai erau primiți în Pakistan. În plus, hamalii pakistanezi din Valea Hunza nu erau considerați montaniarzi foarte îndemânatici.

Grupul a decis că, decât să folosească hamali nepricepuți care să le care echipamentele, e mai bine să ia puține bagaje. Asta însemna să renunțe la echipamentul inutil și la rezervele de oxigen.

Dar abandonarea ghizilor locali avea și avantaje. Ruta pe care au ales-o pentru ascensiune se numea Creasta Abruzzi. Nu aveau loc să pună multe corturi la urcare, așadar cu cât erau mai puțini oameni, cu atât mai bine. Cel puțin, așa credeau ei.

Există o vorbă în armată: dacă nu reușești să te pregătești, pregătește-te să nu reușești. Pentru echipa lui Houston, pregătirea era vitală. Avea caracteristicile unei expediții perfect plănuite.

Echipa a ajuns la tabăra principală pe 20 iunie. Trebuiau să fixeze opt tabere ca să ajungă în vârful K2. Băieții și-au petrecut următoarele șase săptămâni escaladând și coborând treptat de pe munte, alegând și menținând ruta principală, organizând taberele și asigurându-se că proviziile vitale erau la locul lor. Echipa a ajuns la tabăra 8 abia pe 2 august, la mai puțin de 1000 de metri de vârf, pregătiți de etapa de final.

Totul părea să meargă bine.

Dar sunt unele lucruri pe care nu le poți prevedea, oricât te-ai pregăti. Vremea e unul dintre ele. Se stricase de câteva zile, dar acum, aproape din senin, o furtună uriașă i-a înconjurat pe alpiniști. Au fost forțați să aștepte să treacă în „Zona Morții” – la altitudinea de peste 8000 de metri, unde trupul nu mai poate metaboliza cu eficiență și începe, efectiv, să cedeze. Echipa nu avea ce face, doar să spere că vremea avea să se îmbunătățească – și repede.

Nu a fost așa.

Aerul înghețat și rarefiat își făcea efectul asupra rezervelor

slăbite ale alpiniștilor. La înălțimea aceea, corpul uman moare și totul devine o luptă. O luptă pentru a rămâne în viață. În a patra zi, unul dintre corturi s-a prăbușit din pricina vântului. În a șasea zi, cu inima grea, nu au avut încotro decât să se pregătească de retragere sau să moară.

În a șaptea zi, furtuna s-a potolit. Să continue ascensiunea?

Era ca și cum muntele se juca cu ei.

Atunci soarta a jucat cartea decisivă.

Corpul uman nu este făcut să petreacă perioade lungi la altitudine. Nu reacționează bine nici la temperaturi extreme. Pe piscurile înalte, majoritatea oamenilor se gândesc la degerături, hipotermie și rău de înălțime. De fapt, există nenumărate moduri în care corpul poate să cedeze pe munte. Tromboflebita e printre cele mai rele.

Nu există afecțiuni bune pe care să le ai în Zona Morții, dar, chiar dacă ar fi, aceasta nu s-ar găsi pe listă.

E o inflamație severă a venelor, provocată de un cheag de sânge. I se mai spune „Piciorul Alb” și necesită îngrijiri medicale imediate. Dacă cheagul de sânge se deplasează prin organism și ajunge la inimă sau la plămâni, jocul s-a terminat. În munți, unde aerul e rarefiat și sângele se îngroașă, această afecțiune devine mult mai gravă decât la nivelul mării. Chiar fatală. Când unul dintre membrii grupului, Art Gilkey, s-a prăbușit în fața corturilor în ziua aceea, Houston a diagnosticat boala imediat.

Echipa avea de făcut o alegere. Șansele de supraviețuire ale lui Gilkey erau nule dacă rămânea în Zona Morții. Era aproape imposibil să-l care înapoi în tabăra principală. În plus, îmbunătățirea vremii trecuse și furtuna revenise cu forțe proaspete și mai furioasă ca înainte.

Montaniarzii ar spune că logic ar fi fost să-l lase pe Gilkey pe munte ca să salveze restul grupului: de ce să moară opt oameni când doar moartea unuia era sigură?

Dar să nu uităm criteriile pe baza cărora adunase Houston acești oameni. Aceasta era o echipă adevărată. Opt oameni care căzuseră de acord să rămână uniți. Orice ar fi fost.

Băieții nu aveau ce să discute. Nu putea să-l lase pe Gilkey să moară. Aveau să încerce imposibilul și să-l coboare în siguranță.

Sau să moară încercând.

Echipa nu a putut pleca imediat din Tabăra 8. Furtuna se întețise iar și exista un risc crescut de avalanșe. Au fost obligați

să rămână înghesuiți încă trei zile în tabăra înghețată. Dar timpul trecea pentru toți.

Zona Morții nu se arată deloc îndurătoare. Cu cât rămâi mai mult acolo, cu atât scad șansele să supraviețuiești.

Starea lui Gilkey se înrăutățea. Tot mai mult. Dădea semne de embolie pulmonară. Asta însemna că cheagul de sânge era în zona plămânilor. Începuse să scuipe sânge. Moartea era aproape.

Furtuna tot nu slăbise. Dar echipa nu avea de ales. Trebuia să înceapă coborârea sau să moară.

Se spune că nevoia e mama invențiilor. Nicicând nu e mai adevărat ca într-o situație de supraviețuire. Echipa avea nevoie de o targă, așa că a trebuit să improvizeze una. Au folosit niște frânghii, pânza de la corturi și un sac de dormit ca să facă un fel de leagăn în care să stea întins Gilkey în timp ce-l coborau pe pante. Așa cum viața îi atârna de un fir de ață, și trupul îi atârna de o frânghie.

Ambele erau la mila curajului și voinței prietenilor lui.

Distanța dintre Taberele 8 și 7 era de numai 300 de metri verticali. Nu pare mult, dar încercați să o parcurgeți în asemenea condiții și la asemenea înălțime – și cu un rănit. Ca să ajungă la Tabăra 7, trebuiau să traverseze o porțiune nesigură cu gheață, care se termina cu o stâncă de vreo 2000 de metri înălțime. Nu era locul din care să cazi.

Era greu și neîndurător să urci în cele mai bune condiții, iar acestea erau cele mai proaste. Rafale orbitoare de vânt și zăpadă le biciuiau fețele. Alpiniștii de-abia vedeau unde își înfigeau crampoanele. Se bazau doar pe scârțâitul și senzația țepilor de metal de pe cizme care mușcau hotărâte din gheață ca să le confirme pasul următor. Un pas după altul. Cu grijă. Sistematic.

Patru membri ai echipei s-au legat în două perechi. Pete Schoening era prins de Gilkey și de încă un om. Ultimul rămas, Robert Craig, cobora singur. Împreună, au încercat să-l tragă pe Gilkey pe gheață cu o mișcare ca de pendulă ca să-l ducă înapoi la Tabăra 7.

Schoening suporta greutatea a doi bărbați: unul apt, altul departe de așa ceva. Trebuia să se prindă bine, în vreme ce restul încercau să-l transporte pe Gilkey pe trecere. A înfipt adânc toporișca în spatele unei stânci înghețate, și-a fixat

frânghia pe toporișcă, apoi a prins-o de el însuși și a început să întindă colegilor frânghia din securizarea aceea improvizată.

Atunci s-a produs dezastrul.

Unul dintre cei patru băieți a alunecat pe o bucată de gheață foarte compactată. Împreună cu partenerul lui, s-a prăbușit pe câmpul de gheață spre prăpastia stâncoasă de jos. Alpiniștii au trecut în cădere pe lângă cealaltă pereche și au reușit cumva să se agațe de frânghia care-i unea.

Încâlciți, cei patru alpiniști cădeau acum, urlând, la vale, în voia sorții.

În cădere, au dat peste frânghia care ducea de la Gilkey la partenerul lui și apoi la Schoening, aflat mai sus.

Într-o clipită, șase oameni se rostogoleau brusc în abis. Șase oameni erau pe punctul de a muri. Singurul care-i mai putea salva, aflat în vârful acestei nenorociri încâlcite, era Pete Schoening.

Schoening s-a aruncat cu toată greutatea pe toporișcă și a ținut-o strâns cu toată puterea pe care o mai avea în corpul slăbit. În orice clipă, forța combinată a celor șase oameni – fără a mai pune la socoteală echipamentele pe care le aveau – care accelerau la vale pe o pantă fără opreliști avea să apese toporișca cu puterea unui tren deraiat. Dacă toporișca rămânea înfiptă în stâncă sub asemenea presiune, avea să fie un miracol.

Colegii lui continuau să alunece.

Cincizeci de metri.

O sută.

Schoening a strâns din dinți și a așteptat ca frânghia să se încordeze.

S-a întâmplat deodată, bruscându-i tot trupul, făcându-l să simtă că-i smulgea membrele din corp, în timp ce frânghia s-a întins la maximum ca un cablu de metal. În mod uimitor, Schoening a rezistat forței și a susținut greutatea combinată a încărcăturii masive. Vorbim de peste cinci sute de kilograme, care trebuie să fi părut și mai grele, dată fiind viteza cu care oamenii cădeau la vale.

Vremea era îngrozitoare. Schoening avea mâinile înghețate. Acționa doar pe bază de adrenalină, printr-o ceață de epuizare totală.

Aceasta a fost „Securizarea”. Unul dintre cele mai uimitoare exemple de putere pe care l-a văzut vreodată muntele la un

muritor. Puțin câte puțin, colegii lui Schoening au reușit să-și recapete poziția în timp ce el se străduia să le susțină greutatea. Dacă el nu reușea să îndeplinească asemenea sarcină herculeană de rezistență umană, toți șapte ar fi plonjat cu siguranță spre moarte.

În anii care au urmat, Pete Schoening avea să spună că pur și simplu a avut noroc în ziua aceea pe versanții de pe K2. Tovarășii lui știau că lucrurile au stat altfel.

Eroii își poartă laurii cu ușurință.

Povestea nu s-a terminat. Băieții au continuat încet drumul spre Tabăra 7. Odată ajunși jos, l-au fixat pe Gilkey pe gheață ca să poată instala tabăra.

Dar, în timp ce pregăteau corturile, l-au auzit strigând slăbit.

Doi din echipă s-au întors în locul unde era Gilkey. Dar alpinistul rănit nu mai era acolo. Toporiștile fixate pe pantă dispăruseră. Se părea că Gilkey fusese victima unei avalanșe.

Sau nu?

Aceștia erau un grup de oameni care fuseseră aleși îndeosebi pentru capacitatea lor de a funcționa ca o echipă. De a munci cot la cot. De a se gândi unii la alții. Merită să te gândești ce i-o fi trecut prin minte lui Art Gilkey în timp ce atârna, vârât într-un sac de dormit, pe fețele înghețate ale muntelui K2.

Desigur, trebuie să fi știut că viața lui era în cumpănă. Dar știa și că tovarășii lui își riscau viața ca să-l salveze. Fuseseră deja cât pe ce să-și dea viața în căderea aceea. Dacă nu ar fi fost gestul de o forță supraomenească al lui Pete Schoening, ar fi murit toți.

Mai aveau încă mult de mers pe munte. Oare starea lui Gilkey avea să pună din nou în pericol viața prietenilor lui?

Aproape fără îndoială.

Aveau să-l asculte dacă le spunea să-l lase pe munte și să continue fără el ca să se salveze?

Sigur că nu.

Gilkey era amețit de morfină. Chiar și așa, pot să mi-l imaginez forțându-se să se ridice în capul oaselor pe targa improvizată.

Întinzând mâna ca să apuce toporiștile care-l țineau fixat de munte.

Folosindu-și ultimele rezerve de energie ca să le desprindă.

Strigătele slăbite auzite de tovarășii săi: ultimul adio al lui

Gilkey.

Poate că nu doar Pete Schoening făcuse un gest de un curaj uluitor pe versanții de pe K2 în ziua aceea. Poate că Art Gilkey hotărâse că prietenii lui riscaseră destul și că nu mai avea decât o singură variantă.

O variantă care avea să ducă la propria lui moarte îngrozitoare, zdrobit de bucățile de stâncă înghețată de jos.

Nimeni nu știe ce s-a întâmplat în realitate. Tot ce știm cu siguranță este că alpiniștii au continuat coborârea. Măcar atât îi datorau – să supraviețuiască.

Singura dovadă a sorții lui Art Gilkey, singura văzută de echipă, era o toporișcă ruptă și niște stânci murdare de sânge. Rămășițele lui au rămas nedescoperite încă patruzeci de ani.

Mulți ani mai târziu, membrii echipei, inclusiv liderul ei, Charles Houston, și-au exprimat părerea că Gilkey se sacrificase ca să-și salveze prietenii.

Eroii se nasc pe munte și deseori tot acolo și mor.

A durat încă cinci zile ca să ajungă la tabăra principală. Erau înfrânți și chinuiți de degerături, hipotermie, tristețe și epuizare. Dar, în cele din urmă, au reușit.

Înainte de a pleca din tabăra principală, supraviețuitorii au ridicat un mic altar de piatră în memoria lui Art Gilkey și au ținut o slujbă simplă de mulțumire pentru curajul și viața lui. Astăzi, este locul unde sunt îngropați mulți dintre cei care au murit pe K2.

Pentru mine, nu e doar un memorial pentru un singur om. Este un memorial al idealului de loialitate și tovărășie. Securizarea lui Pete Schoening l-a transformat într-un montaniard legendar, dar el și-a minimalizat mereu realizarea, așa cum au mereu tendința de a face eroii și partenerii într-o echipă.

Charles Houston avea să spună mai târziu despre membrii acelei expediții că „am plecat pe munte niște străini, dar ne-am întors de-acolo frați”.

Iar Reihold Messner, unul dintre cei mai mari montaniarzi din lume, a spus totul în câteva cuvinte. „Poate că echipa a eșuat”, a spus el, „dar a eșuat în cel mai frumos mod posibil”.

Și asemenea calități întrec întotdeauna succesele.

JOE SIMPSON:
TAIE FRÂNGHIA SAU MORI

Viața poate să-ți dea o mână incredibilă,
Joci la sigur, blufezi ca un nebun sau te arunci cu totul?
JOE SIMPSON

În 1956, montaniardul și autorul Sir Arnold Lunn a spus despre lupta dusă de Toni Kurz pe Eiger: „În analele alpinismului, nu există o poveste de rezistență mai eroică.”

Poate că în 1956 era adevărat.

Dar cuvintele acelea au fost scrise înainte ca Joe Simpson și Simon Yates să meargă în Alpii Peruvieni. Aventurile lor au devenit adevărate legende ale alpinismului modern.

Joe Simpson nu era străin de munți periculoși.

În 1983, Simpson și un însoțitor pe nume Ian Whittaker se cățărau pe Pilonul Bonatti în Alpii Francezi. Este un pisc de granit, de 600 de metri, care se vede din Valea Chamonix și un magnet pentru amatorii de senzații tari. Prima zi de urcuș trecuse cu bine. Au hotărât să rămână peste noapte pe o bordură, unde se puteau bucura de priveliștea stelelor înainte de a termina escaladarea în ziua următoare.

Nu s-a întâmplat chiar așa.

Bordura în sine forma vârful unui afloriment stâncos care ieșea din suprafața netedă a stâncii. Avea doar 1,2 metri lățime, dar era destul de lungă să poată sta întinși unul lângă altul în sacii de bivuac. Și-au luat măsurile obișnuite de protecție – 1,2 metri nu prea-ți lasă loc să te întorci de pe o parte pe alta, iar pe o parte era o prăpastie foarte adâncă așa că s-au legat de punctul de ancorare, pe care-l fixaseră într-o crăpătură din stânca dură din spatele lor.

Tocmai se pregăteau de culcare, când toată bordura pe care stăteau întinși s-a desprins deodată de fața stâncii. Timp de câteva secunde de groază cumplită, Simpson și Whittaker s-au trezit plonjând în vidul de sub ei. Apoi, deodată, frânghiile s-au întins și le-au oprit căderea.

Erau în viață, atârnând neajutorați, neputând face nimic să se salveze. Dacă încercau să se desprindă și să urce pe frânghie, punctul de ancorare se putea desprinde cu ușurință din crevasă. Erau blocați. Atârnau în gol de o frânghie în stare precară.

Sub ei, 600 de metri de beznă. Puteau doar să spere că cineva văzuse ce se întâmplase sau îi auzise țipând și avea să cheme ajutoare.

Au rămas atârnați timp de douăsprezece ore întunecate și înfiorătoare, înainte ca în sfârșit să apară un elicopter de salvare. Cei doi alpiniști îngroziți au fost aduși jos în viață. Ian Whittaker și-a pierdut cheful de alpinism după ce a trecut pe lângă moarte. Cine poate să-l condamne?

Însă Joe Simpson încă îl avea. Acea dorință stranie, inexplicabilă și arzătoare care îi îndeamnă pe aventurieri spre demersuri și mai mari, și mai grozave.

Spre ascensiuni mai mari și mai grozave.

Ceea ce urmează este o poveste despre teamă și vitejie. Despre teama de necunoscut. Teama de suferință. Și teama de moarte. Dar este și povestea felului în care un om a reușit să cedeze în fața acestei temeri. Și a felului în care Joe a mers mai departe și a reușit una dintre cele mai mari scăpări cu viață din istoria alpinismului.

Siula Grande. Indiciul îl oferă numele. E, cu adevărat „Grande”.

Aflat la peste 6000 de metri înălțime, este un vârf impozant din lanțul muntos Waywash, în inima Anzilor din Peru. Și, ca toate piscurile magnifice, vârful îi atrage pe cei mai îndrăzneți montaniarzi din lume.

Joe Simpson era unul dintre ei. La fel și Simon Yates. Se pregătiseră împreună de o provocare formidabilă: să fie primii care escaladează Siula Grande pe Fața Vestică, neescaladată până atunci, încercaseră acest lucru mai multe echipe de alpiniști. Toate eșuaseră. Dar, în iunie 1985, Simpson și Yates erau însetați de sângele piscului. Și l-au găsit.

Sângele, adică.

Joe Simpson și Simon Yates au devenit primii oameni care au escaladat Siula Grande pe ruta formidabilă de pe Fața Vestică.

Dar asta nu e povestea acelei ascensiuni.

E povestea uneia dintre cele mai istovitoare coborâri din toate timpurile, cei doi luptându-se să coboare de pe vârf și să se întoarcă la tabăra principală.

Nu uitați că în această etapă, cei doi erau încântați, dar epuizați, după ce reușiseră una dintre cele mai grele și mai solicitante ascensiuni văzute vreodată de lumea alpinismului.

Când au pornit să coboare de pe vârf, evenimentele începeau deja să se adune împotriva lor. După trei ore și jumătate de coborâre lentă și dificilă, nu făcuseră prea mari progrese. Era imediat după ora cinci după-amiază și se luptau cu o creastă foarte tehnică și incomodă, când Joe a simțit deodată că zăpada îi fuge de sub picioare. S-a rostogolit la vale spre locul unde era Simon, apoi s-a oprit brusc.

Cei doi erau deja complet epuizați. Și știau că această cădere ar fi putut fi mult mai rea. Avuseseră noroc.

Aveau nevoie de odihnă, așa că cei doi alpiniști au început să alcătuiască un adăpost improvizat pentru noapte, săpând o peșteră în gheață și înghesuindu-se înăuntru.

Dar aveau probleme. Simon avea degerături la ambele mâini. Până dimineață, vârfurile degetelor i s-au înnegrit. Au mâncat resturile de alimente și au folosit ultima rezervă de gaz din mașina de gătit ca să topească zăpada pentru apă de băut. Știau amândoi că, pentru ca doi oameni aflați la limita epuizării să supraviețuiască pe munte, era vital să ajungă la tabăra principală în ziua aceea.

Au plecat la șapte și jumătate dimineața, dar, și de această dată, terenul le dicta coborârea, iar înaintarea era chinuitor de lentă. Joe, care era acum în față, era prins de Simon cu un capăt de frânghie și folosea toporișca să-și croiască drum pe marginea și în josul unei bucăți netede de gheață.

Din poziția asta a alunecat Joe. Și s-a trezit în cădere liberă.

Când s-a izbit de baza stâncii, a simțit cum i se sfărâmă oasele de la genunchiul drept. Nu știa asta atunci, dar tibia se înfipsese chiar în inima încheieturii genunchiului.

A strigat de durere, dar deja cădea din nou, cu capul în jos, pe fața acoperită de gheață. În timp ce cădea, gândurile i s-au îndreptat spre Simon. Știa că erau legați unul de altul. La capătul frânghiei, forța căderii avea în mod sigur să-l smulgă pe Simon de pe munte și să-l arunce după ei…

Dar Joe s-a oprit brusc și violent din cădere.

Piciorul drept era cuprins de o durere cumplită. S-a uitat în jos. A văzut că jumătatea inferioară a membrului stătea într-un unghi ciudat. Când a încercat să-l miște, a simțit osul lovindu-se de os. O durere inimaginabilă. Ca un foc care-i curgea prin vene. Era clar că oasele și țesuturile se aflau într-o încurcătură totală.

Dar, dincolo de durere, mai avea un gând copleșitor. Erau la

5800 de metri înălțime. Dacă avea piciorul rupt – și îl avea, nu mai avea nicio șansă să coboare. Simon, dacă voia ca măcar unul din ei să supraviețuiască, nu putea decât să-l lase pe Joe să moară. Era o situație grea, de neconceput. Joe știa că, dacă Simon încerca să-l ajute să coboare, sigur mureau amândoi.

Mai este de mirare că Joe a început să plângă?

Joe se oprise pentru că Simon reușise să înfigă toporiștile adânc în zăpadă la momentul potrivit. Fără să ezite, a coborât spre locul unde partenerul lui urla de durere.

Și-a dat seama imediat că Joe nu avea nicio șansă. Nu cu asemenea rană. Nu aici.

Puțini oameni din frăția alpiniștilor l-ar fi condamnat pe Simon dacă-și lăsa acolo partenerul. Nu aveau stație de transmisie sau telefon prin satelit ca să cheme ajutoare, nu puteau trimite nimănui un semnal prin care să ceară ajutor. Singura opțiune era ca Simon să coboare și să încerce să trimită ajutoare înapoi la Joe. În orice caz, trebuia să-și lase prietenul rănit în urmă. Era, cu siguranță, ceea ce se aștepta și Joe să facă.

Simon nu a văzut lucrurile așa. A început, în schimb, să-l coboare pe partenerul lui pe munte.

Știau că trebuie să se miște repede, dar pur și simplu nu era posibil. Se apropia întunericul și vremea se schimba în rău. Iată care era planul: Simon avea să sape în mod repetat un loc în zăpadă de care să se agațe, să suporte greutatea frânghiei și să-și coboare partenerul rănit, bucată cu bucată, în jos pe versanți.

Pentru a lucra mai repede, au legat două lungimi de frânghie de patruzeci și cinci de metri. Când se termina bucata de nouăzeci de metri, Joe se așeza undeva și aștepta ca Simon să coboare până la el.

Era un plan foarte ambițios și realmente era condamnat la eșec cu frigul extrem din munți. Dar Simon a refuzat să-l lase pe Joe. Iar planul părea să funcționeze.

Cel puțin un timp.

Vremea a continuat să se înrăutățească, așa cum se întâmplă de obicei în munți când ai cel mai mult nevoie de liniște. Norii se adunau amenințător în est și ningea foarte tare. Vântul aprig vântura ninsoarea și le intra în fiecare deschizătură din haine și ochelari. Vremea îi orbea.

Lui Joe au început să-i înghețe degetele, adăugând degerăturile pe lista de probleme.

În cele din urmă, au ajuns într-o șa – o creastă între două piscuri, dar aici coborârea a devenit și mai dificilă. Cu fiecare mișcare, durerea cumplită zvâcnea în piciorul distrus al lui Joe, lăsând în urmă palpitații insuportabile și neîncetate. A ajuns să urle neputincios în bătaia vântului în timp ce zăpada înghețată îi biciuia pielea. Dar nimeni nu-l auzea, nici măcar Simon.

De câteva ori, bocancul lui Joe s-a agățat într-o piatră, răsucindu-i piciorul rupt, scoțând alte urlete din gâtul bărbatului rănit.

Durerea îi alunga din minte toate celelalte gânduri. Îl mistuia.

Piciorul rupt a început să tremure. Joe nu-l putea opri. Mâinile degerate se agravau de la un minut la altul. Greața și amețeala făceau ravagii în el.

Dar cei doi au continuat coborârile de câte nouăzeci de metri.

În scurt timp, vremea aproape i-a orbit. Nu vedeau nimic deasupra sau, mai grav, dedesubt. Trebuia să-și continue coborârea fără să știe pe ce fel de teren îl cobora Simon pe Joe? Sau să aștepte și să moară cu siguranță de frig?

Au mers mai departe. S-a făcut întuneric beznă. După estimările lor, coborâseră aproape 915 metri. Încă o coborâre sau două cu frânghia, și ajungeau în vârful unui ghețar. Aici puteau găsi o peșteră în zăpadă ca să reziste peste noapte, înainte de a încerca să coboare ultima porțiune a doua zi dimineață.

Dar nici de data asta nu a fost așa.

Când Simon l-a coborât pe Joe pe următorul segment de drum, Joe a observat că panta era deosebit de abruptă. Deodată, s-a trezit alunecând foarte repede. A încercat să reducă viteza cu brațele, dar fără succes. A strigat la Simon să-l oprească, dar vocea i-a rămas neauzită.

Brusc, plutea în aer. În cădere.

O ploaie de zăpadă cădea peste el în timp ce plonja în întuneric.

Apoi, cu o smucitură zdravănă a frânghiei, s-a oprit. Se învârtea incontrolabil la capătul frânghiei, rotindu-se în gol. La lumina lanternei, a văzut un perete de gheață la doi metri distanță, apărând și dispărând din vedere în timp ce continua să se învârtă.

Când s-a oprit, a ridicat privirea. Era la aproape patru metri și jumătate sub buza stâncii de pe care se rostogolise.

Apoi s-a uitat în jos. Era greu de distins pe întuneric, dar bănuia că sub el erau vreo treizeci de metri de spațiu gol. Mai jos, era silueta unei crevase fatale – o ruptură uriașă în gheață cobora spre inima ghețarului.

Raza de la lanterna lui Joe a pâlpâit și s-a stins când s-au terminat bateriile. Un zvâcnet amenințător, produs de frânghia care s-a înfipt în stratul de zăpadă de pe buza stâncii, i-a amintit că are piciorul rupt și asta-i provoca dureri cumplite.

Frânghia se putea rupe în orice moment. Simon putea să cedeze în orice moment – și atunci aveau să se rostogolească amândoi la vale.

În ciuda durerii, a degerăturilor și a situației deznădăjduite, Joe nu s-a dat bătut. Știa că, dacă făcea asta, era mort. Iar teama poate să fie o motivație puternică.

Singura opțiune era să încerce să urce pe frânghia de care era suspendat. A încercat să facă asta folosind un nod de cățărare improvizat numit prusik, dar mâinile nu voiau să-l asculte. Erau înghețate bocnă. Imobile. Știa că nu avea nicio șansă să se cațăre.

Vântul înghețat îl învârtea în loc. Ninsoarea îl izbea în față. Frânghia întinsă de care atârna săpa fără milă în corpul încremenit de frig.

Simțea cum îi pătrund în vene groaza, epuizarea și frigul. În orice clipă, se gândea el, avea să moară.

Deasupra marginii stâncii, Simon Yates era blocat, incapabil să se miște. Joe era o greutate moartă la capătul frânghiei, neputând să urce sau să coboare. A trecut o oră friguroasă și îngrozitoare înainte ca Simon să-și dea seama că se lupta cu o dilemă imposibilă.

Putea să aștepte aici să moară și atunci aveau să se prăbușească amândoi în abis. Sau putea să taie frânghia și să aibă măcar unul din ei o șansă la supraviețuire.

Cei doi nu puteau comunica. Nu aveau contact nici vizual, nici vocal.

Ce era de făcut?

Avea un briceag în rucsac.

Frânghia era întinsă. Cuțitul, ascuțit. Dacă era să scape

cineva cu viață din acest dezastru, exista o singură alegere.

Lama a tăiat frânghia fără presiune sau dificultate. Greutatea moartă de la capătul ei a dispărut deodată.

Simon nu se simțea vinovat. Făcuse ce trebuia să facă. Și-a săpat o peșteră în zăpadă și s-a pregătit să petreacă o noapte grea în munți.

Joe știa că urma să cadă. Într-un fel sau altul, era singurul lucru care se putea întâmpla.

Tăcerea părea că durează de o veșnicie. Se întreba dacă așa era moartea și preț de o clipă nu i-a mai fost frică.

Apoi s-a lovit de pământ cu o bufnitură zdravănă.

Teama a revenit. Și-a dat seama că aluneca la vale în crevasa adâncă. A strigat din nou când corpul i-a alunecat tot mai repede spre inima mortală a ghețarului.

Din clipă în clipă, avea să moară cu siguranță...

Dar, deodată, s-a oprit.

Pieptul îi era cuprins de spasme de vomă. A încercat să tragă aer în plămâni, iar durerea din piciorul zdrobit l-a săgetat din nou. Undeva, mult deasupra marginii pe care aterizase, vedea stele sclipind.

În întunericul beznă, a atins peretele de gheață al crevasei. Dar a simțit și un gol periculos lângă el. Și atunci, când și-a dat seama că era încă în viață, a început să râdă. Sunetul răsuna prin spațiul din crevasă. Pe urmă, a găsit rezerva bateriei de la lanternă și a luminat deschizătura neagră de lângă el. A încetat să mai râdă.

Lanterna lumina treizeci de metri de spațiu gol sub el. Treizeci de metri de neant. Putea doar să ghicească adevărata adâncime a crevasei.

A văzut capătul tăiat al frânghiei care căzuse cu el și a înțeles ce se întâmplase. Apoi a stins lanterna ca să salveze bateria și a început să plângă pe întuneric.

Joe nu avea cum să se cațăre afară din crevasă cu piciorul rupt. Ceea ce însemna că avea două opțiuni: să zacă acolo și să moară sau să coboare în coardă mai adânc în crevasă până găsea... ceva. Habar nu avea ce era acolo, iar ideea de a afla îl îngrozea.

Mai târziu a spus că nu a fost destul de curajos să privească în jos. Dar mie mi se pare că următorul lui gest a fost de un curaj

uriaș.

În zori, după ce a îndurat cea mai neagră noapte, întins zdrobit și răsucit pe marginea înghețată, a înfipt un șurub în peretele crevasei ca să-și fixeze frânghia, după care a început să-și coboare trupul rănit mai jos, în întunericul abisului.

Nu a legat niciun nod la capătul frânghiei. Dacă nu atingea ceva solid până ajungea la capăt, trebuia, pur și simplu, să coboare în rapel spre moarte…

Era cuprins de groază. Claustrofob și înghețat, a coborât tot mai mult spre necunoscut.

Acest risc extrem a dat rezultate.

Frânghia i-a permis să ajungă pe o podea acoperită de zăpadă, în aceeași clipă, o rază de lumină a pătruns din partea de sus a crevasei.

Este uimitor cum lucrurile simple ne pot da speranță.

Joe a promis atunci că va scăpa de acolo. Nu știa când sau cum, dar avea să supraviețuiască.

Piciorul rupt îi înțepenise. Atârna ceva mai scurt decât cel sănătos. Era exclus să meargă, dar a reușit cumva să țopăie într-un mod chinuitor, ajutându-se de toporițtile de gheață.

Înainta îngrozitor de încet. A văzut o pantă în față, cam la treizeci de metri distanță. I-ar fi luat zece minute să se cațăre dacă avea ambele picioare zdravene. Așa, însă, i-a luat cinci ore. Dar a ajuns la o gaură în crevasă. S-a tras prin ea. A ajuns din nou la lumina soarelui, pe versantul muntelui.

A avut o senzație de triumf, dar evadarea lui din strânsoarea morții era departe de a se fi terminat. Nu avea apă, doar câteva mâini de zăpadă și gheață din care putea suge. Dar știa că la înălțimea aceea avea nevoie de cel puțin un litru și jumătate pe zi ca să evite deshidratarea. Știa că nu venea nimeni să-l salveze, așa că singura opțiune era să se târască și să alunece în jos pe munte.

La un moment dat, a încercat să meargă, după ce și-a înfășurat salteaua de dormit pe piciorul rănit ca un ghips improvizat. De cum a pus presiune pe picior, aproape a vomitat de durere.

Joe a țopăit și s-a târât prin zăpadă și gheață. Bucuria i s-a risipit când și-a dat seama cât era de pierdut. Părea să fie într-o mare de deschizături de crevase. Cu siguranță, nu putea

supraviețui unei căzături în aceste cicatrici ale muntelui.

Dar nu a căzut. A mers mai departe. Trecea de o crevasă, apoi de încă una. Își târa cu greu trupul vlăguit și înghețat, centimetru cu centimetru, prin terenul minat.

Când încerca să doarmă, îl bântuiau coșmarurile. În tot acest timp, durerea fizică era incredibilă. Timp de trei zile, s-a târât și a țopăit. Cu încăpățânare. Cu tenacitate. Era la limita rezistenței, nu doar fizică, ci și mintală. Cumva însă, cu perseverență, curaj și hotărâre de neclintit, a reușit să-și coboare fundul de pe munte.

Simon ajunsese deja la loc sigur. Se afla la micuța tabără principală cu un însoțitor care avusese grijă de corturile lor. Știa că luase singura decizie posibilă, dar nu putea să-i fie ușor. Cu siguranță, nu se așteptase să-l mai vadă pe Joe nici într-un milion de ani. Ba chiar îi arsese ceremonios hainele.

Când și-a văzut partenerul târându-se spre ei, gâfâind în agonie, de-abia mai văzând din cauza epuizării și orbirii provocate de zăpadă, trebuie să fi fost ca și cum ar fi văzut o fantomă întoarsă din morți.

Și, în multe feluri, exact așa era. Cât coborâse, Joe Simpson învinsese moartea de nenumărate ori. Mai mult decât atât, o făcuse după ce căpătase niște răni care ar fi ucis pe cineva care nu avea rezistența și tăria lui de caracter.

Montaniarzii experimentați consideră scăparea lui Joe din crevasa de pe Siula Grande una dintre cele mai mărețe reușite ale alpinismului. Cred că, de fapt, este una dintre cele mai mărețe povești de supraviețuire din lume.

Trebuie să mai adăugăm ceva despre Simon Yates, cel care a tăiat frânghia.

Când el și Joe s-au întors în Anglia, i s-au adus critici pentru felul în care își condamnase prietenul la o moarte aproape sigură. Joe a respins imediat aceste critici, spunând că făcuse ce trebuia – ceea ce ar fi făcut și Joe, dacă era în aceeași situație. E adevărat. Decizia lui Simon Yates nu a fost un act de lașitate. A fost un act de curaj. Se poate spune chiar că decizia asta le-a salvat viața amândurora. Dacă nu ar fi tăiat frânghia, puțin probabil ca vreunul din ei să fi supraviețuit.

Să rămâi cu mintea suficient de limpede ca să iei decizia potrivită în asemenea condiții extreme este un semn al curajului

adevărat. Și, pentru mine, povestea lui Joe Simpson și Simon Yates ne amintește că, uneori, când ești la limita rezistenței, când natura te bombardează cu tot ce poate, iar moartea pare singura opțiune, oamenii se pot dovedi capabili de a-și descoperi resurse cu adevărat extraordinare de curaj.

Într-o bună zi, s-ar putea să fie un lucru bine de ținut minte.

CHRIS MOON:
RĂPIT, ARUNCAT ÎN AER… ȘI ÎNCĂ ACTIV

M-am întrebat: „Care este sensul vieții?”
Am hotărât că este să faci tot ce poți, să atingi
potențialul maxim și să te folosești de talentele tale.
CHRIS MOON

Chris Moon a crescut la fermă. În copilărie, credea că agricultura avea să fie viața lui. Nu a fost așa.

În 1986, la douăzeci și trei de ani, s-a hotărât să intre în armată. S-a înrolat la Academia Militară Sandhurst. Odată terminată instruirea, a intrat în Poliția Militară Regală și a făcut stagii în mai multe unități de infanterie. A fost trimis în Irlanda de Nord și, credeți-mă, să fii membru în Armata Britanică în Provincie pe vremea aceea necesita un curaj mai mare decât apucă mulți oameni să demonstreze.

Dar asta nu e o poveste despre Irlanda de Nord. Pentru că viața lui Chris Moon avea să-l ducă mult mai departe de atât. Și a avut de înfruntat pericole pentru care nici armata nu l-ar fi putut pregăti.

Chris a plecat din armată câțiva ani mai târziu și s-a angajat în oraș. Slujba la birou nu era stilul de viață pentru un om ca el, așa că a luat o decizie curajoasă tipică: să se ofere voluntar la o organizație de caritate HALO Trust.

HALO: Hazardous Area Life Support Organization.[8]

Pentru oamenii de rând, deminare.

Minele de teren sunt o năpastă a lumii moderne.

În prezent, sunt interzise prin legea internațională. Și pe bună dreptate. Îngropate fiind în pământ, nu știi că sunt acolo până nu calci pe una. Și atunci știi *cu adevărat* că e acolo. Dacă mai ești în viață.

Minei de teren nu-i pasă că ești combatant inamic sau un copilaș pe drum spre școală. Și, odată plantate, rezistă cu anii. Cu deceniile. Mult după ce zona de război a încetat să mai fie de război, minele de teren continuă să ucidă cetățeni nevinovați.

Pentru localizarea și eliminarea lor este nevoie de rezerve incredibile de curaj.

HALO Trust folosea foști membri ai armatei, îi instruia în

8 Organizația de protejare a vieții în zone periculoase (n. tr.).

tehnici dificile de eliminare a minelor de teren, după care îi trimitea să facă lucruri foarte riscante.

Deminorii lucrau în segmente cu lățimea de un metru. Se târau pe pământ și pipăiau solul să găsească firele de care te împiedicai, tăind vegetația pe măsură ce înaintau. Când găseau un fir, scoteau detectoarele de metal. Și când găseau mina, o detonau – o explozie controlată în locul în care se afla.

Dar lucrurile nu se sfârșeau aici.

E în natura muncii de deminare ca cei implicați să se trezească lucrând în cele mai izolate puncte fierbinți ale lumii. Dar unele puncte sunt mai fierbinți decât altele. Prima deplasare a lui Chris Moon ca membru în HALO Trust a fost în Cambodgia.

Iar Cambodgia pe vremea aceea se refăcea încă după un regim atât de brutal, încât poveștile despre crimele împotriva umanității sunt extrem de dezgustătoare.

Khmerii Roșii au ajuns la putere în anii 70. Au transformat cu eficiență Cambodgia într-un mare lagăr de concentrare. Liderul lor, Pol Pot, i-a scos în afara legii pe străini, oamenii educați (inclusiv cei care purtau ochelari), oamenii cu credințe religioase și cei care dezaprobau edictul său că toți locuitorii Cambodgiei trebuiau să lucreze pământul, nu să locuiască în orașe. Cei care se opuneau regulilor erau trimiși pentru „reeducare” în lagărele îngrozitoare unde erau torturați și apoi executați.

Întreaga țară era trimisă la muncă pe câmpurile de orez. Oamenii erau suprasolicitați și prost hrăniți. Nenumărate persoane mureau de foame.

Toți profesorii au fost uciși. Toți banii aruncați pe foc. Școlile și spitalele au fost închise.

Dacă se întâlneau și stăteau de vorbă mai mult de două persoane, erau executate pe loc. Dacă membrii unei familii își manifestau afecțiunea unii pentru ceilalți, aveau parte de aceeași soartă.

Când îi omorau pe prizonieri, Khmerii Roșii preferau să economisească gloanțele. În schimb, foloseau toporiști, bețe ascuțite de bambus, otravă, cazmale…

Sau, dacă lipseau aceste unelte, victimele erau pur și simplu omorâte în bătaie, lovite în mod repetat cu fața de copaci.

Dacă un părinte era ucis, și copiii lui erau executați. Așa că nu puteau crește și să se răzbune pe regim.

Probabil ați auzit de Câmpurile Morții. Sunt gropi comune

îngrozitoare unde erau aruncate cadavrele torturate care deveniseră victimele Khmerilor Roșii. În cei patru ani în care aceștia au condus Cambodgia, au ucis trei milioane de oameni.

Chiar și după răsturnarea lui Pol Pot, Khmerii Roșii tot nu au dispărut. Au continuat luptele de gherilă împotriva poporului cambodgian, mai ales în părțile izolate ale țării. Străinii erau cei mai expuși în fața acestor gherile. Dacă erau răpiți de Khmerii Roșii – ceea ce se întâmpla frecvent știau la ce să se aștepte.

Tortură. Și moarte.

Prin urmare, decizia lui Chris Moon de a pleca voluntar pentru a elimina minele de teren în Cambodgia în 1993, cred că veți fi de acord cu mine, a fost una destul de curajoasă.

Dar el avea să aibă nevoie de și mai mult curaj ca să supraviețuiască evenimentelor care au urmat.

Chris conducea un Land Rover. Lângă el se afla un interpret, domnul Houn. În spate erau alți șase deminori. În spatele lui, în alt vehicul, condus de un bărbat pe nume Sok, erau douăzeci de femei și copii.

În fața lui, la două sute de metri distanță, se aflau aproape douăzeci de militanți ai Khmerilor Roșii. Aveau puști Kalașnikov și grenade propulsate de rachete.

Dacă încerca să se retragă acum, avea să stârnească o baie de sânge.

Singura opțiune era să se oprească.

Gherilele i-au adunat pe prizonieri și i-au forțat să se dezbrace. Chris s-a supus. Nu avea de ales.

Khmerii Roșii aveau fețele pline de ură. Au furat lucrurile lui Chris, după care i-au spus că el, domnul Houn și Sok aveau să fie duși în pădure să se întâlnească cu un comandant de-al lor.

Fuseseră răpiți. Or, să fii răpit de Khmerii Roșii însemna, practic, să fii ucis.

Când mergeau prin pădure, au auzit niște soldați discutând dacă trebuia sau nu să fie omorâți pe loc. Dar în mod clar se temeau de comandant, așa că au continuat drumul. Chris a rămas calm, spunându-și că atunci când ajungea față în față cu comandantul îl va putea convinge să se răzgândească. Să-i explice că nu era o amenințare pentru Khmerii Roșii. Că venise doar ca să-i ajute pe oameni.

Că gherilele trebuiau să-i lase să plece.

Nicio șansă. Comandantul le-a spus că urma să fie duși la sediul Khmerilor Roșii. De ce? Pentru că el nu avea autoritatea să-i omoare. „Încă”, a spus el.

Și-au petrecut noaptea în pădure. Când s-a făcut ziuă, Chris s-a dus să bea apă din râu. Și-a dat seama că nu era urmărit. Avea ocazia să scape. Dar, dacă făcea asta, avea să le dea khmerilor motiv să înceapă să tragă. Ar fi riscat viața domnului Houn și a lui Sok.

E nevoie de mult curaj ca să fugi. Dar uneori e nevoie de și mai mult ca să *nu* fugi. Chris a rămas alături de ceilalți prizonieri.

Au mers mai departe în adâncul pădurii. Le-a ajuns la urechi vestea că șefii Khmerilor Roșii cred că el e un soldat rus inamic. Erau duși la interogatoriu.

Anchetatorii se numeau domnul Roșu, domnul Keun și domnul Isteț (pentru că era singurul care fusese la școala primară). Le-au spus lui Chris și tovarășilor lui că erau prizonieri de război. Iar Chris știa că Khmerii Roșii nu aveau să respecte prea mult Convenția de la Geneva.

Instinctul îi spunea că era pe cale să devină încă o statistică legată de brutalitatea Khmerilor Roșii.

În fața unor astfel de temeri, majoritatea oamenilor cedează. Alții însă le înfruntă. Chris a refuzat să fie înfrânt. A refuzat să fie o victimă. În loc să se retragă într-un cocon de groază, i-a abordat pe răpitorii lui – a încercat să se împrietenească cu ei.

A împiedicat ura să-i pătrundă în suflet și a înlocuit-o cu înțelegere.

Trebuie să fi avut ceva bătaie de cap. Și era un pariu extrem de riscant.

Dar a meritat să parieze.

Chris Moon și tovarășii lui erau prizonierii Khmerilor Roșii de trei zile și trei nopți. Datorită hotărârii lui de a-i aborda și de a negocia cu cei care i-ar fi ucis pe el și pe ceilalți prizonieri fără ezitare, a reușit ceea ce majoritatea oamenilor ar fi considerat imposibil.

I-a convins pe militanți că se afla în țara lor din motive pașnice. A refuzat să devină o victimă, pentru că știa că asta avea să le ofere un avantaj. S-a ridicat la înălțime și a negociat cu succes eliberarea lor.

Nu au fost mulți oameni pe care să-i răpească Khmerii Roșii și

să supraviețuiască și să-și spună povestea. Chris Moon a făcut asta. Și, datorită curajului său amestecat cu o doză serioasă de noroc, Moon, Sok și domnul Houn au fost eliberați.

Dar capturarea de către gherilele înarmate nu a fost cel mai mare pericol de moarte prin care a trecut Chris Moon.

Acesta de-acum urma să vină.

Nimeni nu l-ar fi condamnat pe Chris Moon, dacă pleca de îndată din Cambodgia după asemenea încercare. Dar el venise să facă o treabă și intenționa să o ducă la bun sfârșit. Și-a terminat în mod curajos călătoria prin Cambodgia, chiar și după ce auzise că Khmerii Roșii puseseră un preț pe capul lui.

Multora le place să creadă că și-ar risca propria viață ca să o salveze pe a altora, inclusiv a celor pe care s-ar putea să nu-i întâlnească niciodată. Dar câți dintre noi ar face-o cu adevărat când vine momentul s-o facă?

Mergem mai departe spre Mozambic.

În martie 1995, țara din sud-estul Africii se refăcea după douăzeci de ani de război civil. Populația fusese chinuită și de foamete, ca să nu mai spunem de violența oribilă și inutilă suportată de femei și copii.

Atât guvernul, cât și rebelii plantaseră nenumărate mine de teren ca să se distrugă și să se mutileze reciproc. Erau peste o sută de mii de mine împrăștiate în țară, așteptând cu răbdare, pregătite să distrugă victime nevinovate și nebănuitoare.

Chris Moon nu era nici nevinovat, nici nebănuitor. Știa *exact* la ce risc se expunea când s-a oferit voluntar să plece în Mozambic ca să ajute la scăparea țării de acest blestem.

Așa se face că a ajuns într-o parte a țării unde se dăduseră lupte destul de grele în timpul războiului civil. Forțele guvernamentale plantaseră nenumărate mine ca să se „protejeze” de rebeli.

Acestea erau mine rusești, fiecare conținând 240 g de TOT.

Te puteau lăsa ușor fără un picior cu ușurință. Într-o zonă a lumii atât de izolată ca aceasta, șansele ca unul dintre localnici să primească îngrijire medicală erau aproape nule. Oamenii își pierdeau viața zilnic.

Intră Chris Moon în peisaj.

Pe 7 martie 1995, Chris și echipa lui asiguraseră cea mai mare parte a unui teren minat. Stabiliseră o linie de siguranță,

iar Chris – care nu cerea niciodată oamenilor să facă ceva ce n-ar fi făcut el însuși – mergea cu atenție pe porțiunea aceea prin lăstărișul african prăfuit.

S-a oprit. La picioarele lui era un petic de sânge uscat. Mușteleze zburau lacome în jur. Știa că acolo un localnic călcase pe o mină în urmă cu doar câteva ore. Acum bărbatul era mort.

Dar Chris a simțit un fior ciudat. Aici, în mijlocul liniei de siguranță, știa că ceva nu era în regulă.

Din instinct, s-a întors. A făcut un pas.

Doi.

Trei.

Și atunci l-a auzit.

Un bubuit asurzitor.

A fost aruncat la pământ.

Mirosul de TOT ars i-a pătruns în nări. La fel și cel de carne arsă.

Carnea lui.

La început, nu a simțit vreo durere, dar știa că a călcat pe mină. S-a uitat la mână. Era un dezastru sfâșiat și însângerat.

Apoi s-a uitat la piciorul drept. Laba piciorului nu mai era acolo. Partea de jos era ciopârțită, sfârtecată. Vedea osul ieșind pe sub genunchi. Era înconjurat de carne vie, zdrențuită și sângerândă.

Atunci l-a cuprins durerea.

Corpul i-a intrat în șoc.

Viața se scurgea din el la fel de repede ca sângele din trup. Dar a reușit să găsească puterea de a pune mâna pe radio ca să cheme ajutoare.

Medicii au ajuns în scurt timp, riscându-și propria viață ca să parcurgă linia ce trebuia să fie sigură. După aceea, a venit un elicopter de evacuare a răniților. Chiar și așa, Chris știa că viața i se scurgea printre degete. Și încă repede.

Nu putea decât să se roage. „Doamne, ajută-mă!” a șoptit el.

Pe urmă, durerea a devenit cumplită. O durere cum nu simțise niciodată. La spitalul local, fără niciun fel de anestezie, un infirmier i-a smuls carnea de pe ciot ca să-l pregătească de operație. Ca un măcelar care tăia o bucată de carne cu un cuțit ascuțit.

Stând pe patul de spital, a văzut trusa de amputare într-o parte. Părea atât de brutală pe cât vă puteți imagina. Un

ferăstrău uriaș. Dălți. Pile pentru șlefuirea osului acolo unde fusese tăiat.

În timp ce doctorii se pregăteau să-i dea un anestezic, o asistentă îi ștergea fruntea. I-a spus că va scăpa de durere. Că totul va fi bine.

Dar Chris crescuse la fermă. La fel șoptise și el animalelor bolnave pe care se pregăteau să le omoare.

Și-a pierdut cunoștința, neștiind dacă se va mai trezi.

Doctorii i-au salvat viața. Dar nu avea să mai fie niciodată la fel.

I-au amputat brațul drept la zece centimetri deasupra încheieturii și piciorul drept de sub genunchi. I s-au pus proteze și a trebuit să învețe din nou să meargă. A fost nevoit să facă față durerii – și celei reale, și celei fantomă, precum și adevărului că viața lui, după standardele oricui, luase o întorsătură negativă extraordinară.

Nimeni nu-l putea condamna că era deprimat.

Dar genul acesta de sentiment nu părea să facă parte din personalitatea lui. Poate că mina de teren îl lăsase fără membre, dar nu-i răpise spiritul.

Orice amputat are de urcat un munte. Propriul lui Everest. Nu încetez să mă simt copleșit de curajul tăcut al numeroșilor soldați care și-au pierdut membrele în Afganistan. Auzim atât de puține lucruri despre ei. Poveștile lor sunt în număr mare, dar lupta lor zilnică rămâne, în mare parte, nespusă. Pentru ei, fiecare zi e o luptă fizică și mentală.

Hotărârea și persistența de care dau dovadă este uluitoare. Iar Chris Moon este un exemplu foarte bun al voinței de fier pe care acești oameni o simbolizează.

Chris s-a gândit serios să se întoarcă în Mozambic și să-și continue munca de deminare. Singurul lucru care l-a convins că acum avea altă vocație a fost faptul că metalul din protezele lui putea să interfereze cu detectoarele de metal folosite pe terenurile minate.

Chris s-a încăpățânat să nu-și considere rănile și amputările un impediment, ci o oportunitate. O șansă de a contesta prejudecățile oamenilor sănătoși și invalizi deopotrivă.

Ați alergat vreodată la un maraton? E o treabă grea, chiar și cu două picioare bune. Încercați să alergați cu o proteză. Asta a

făcut Chris Moon la mai puțin de un an după ce a plecat din spital.

Acum încercați să alergați într-o serie de șase maratoane, unul după altul, în căldura copleșitoare din Deșertul Sahara. Se numește Marathon des Sables (Maratonul Nisipurilor) și este una dintre cele mai grele alergări de pe pământ. Temperaturile pot ajunge la 50°C, iar furtunile de nisip reduc în mod regulat înaintarea până la mersul de-a bușilea.

Oricine intră în competiție trebuie să dea dovadă de forță și rezistență mai mare decât au bărbații și femeile de rând.

Să termini cursa cu o dublă amputație trebuie să fie incredibil de dificil.

Totuși, asta a făcut Chris Moon.

Este interesant că în anul acela au terminat Maratonul Nisipurilor mai mulți oameni decât în oricare alt an. Explicația lui Chris a fost: „N-au suportat să fie întrecuți de un afurisit cu un picior!”

E nevoie de mult curaj să-ți păstrezi simțul umorului când ai pierdut atât de multe.

În total, Chris Moon a participat la peste treizeci de maratoane și a strâns sute de mii de lire pentru organizații caritabile precum BLESMA – Asociația Foștilor Soldați Englezi Fără Membre – și Crucea Roșie.

Dar, făcând asemenea demonstrații de rezistență, mai obține un lucru. Conștientizarea. O conștientizare deosebită: nu cât de groaznice pot fi lucrurile, ci cât de *grozave* pot fi, în ciuda multor greutăți.

Este un exemplu viu al faptului că furtunile ne pot face mai puternici.

La doisprezece ani după ce a fost prins de Khmerii Roșii, Chris Moon s-a întors în Cambodgia. Programul de deminare fusese, în mare parte, eficient. Peisajul cambodgian era aproape tot deminat. În timpul vizitei, Chris a ajuns față în față cu unul dintre paznicii Khmerilor Roșii care, dacă lucrurile ar fi stat puțin altfel, l-ar fi ucis fără să clipească. A avut tăria să-l privească în ochi și să-i strângă mâna.

Astfel, Chris Moon a demonstrat că nu are doar curaj, ci și eleganță.

Este uimitor cât de des merg cele două mână în mână.

MARCUS LUTTRELL: SĂPTĂMÂNA DE IAD

Nu voi renunța niciodată.
Din Crezul Navy SEAL

La cincisprezece ani, Marcus Luttrell știa deja că vrea să facă parte din Navy SEAL din SUA.

Nimic nu se compară cu țintele înalte.

Trupele SEAL sunt dintre cele mai dure și mai experimentate forțe de luptă din lume. Asta înseamnă că nu-i primesc decât pe cei mai duri și mai experimentați recruți americani.

Marcus și fratele lui geamăn, Morgan, știau asta încă din adolescență, așa că i-au cerut ajutorul unui fost soldat din Armata SUA, care locuia în apropiere. Acesta i-a instruit în principiile de pregătire fizică și rezistență. Aveau să devină calități esențiale când venea vorba de sarcina chinuitoare de instruire calificată pentru SEAL… și dincolo de asta.

Diverse forțe speciale din lume au regimuri de instrucție diferite. Trupele SEAL încep cu un curs de douăzeci și patru de săptămâni Demolare Subacvatică de Bază/SEAL sau BUD/S pe scurt. Acesta include și o etapă fizică de „condiționare”, din care o parte constă într-o săptămână de antrenamente intense și privare de somn cunoscută drept „Săptămâna de Iad”.

În Săptămâna de Iad ai voie să dormi doar patru ore – nu pe noapte, ci pe săptămână! Restul timpului îl petreci în antrenamente fizice extreme, incluzând alergări de peste 320 de kilometri (aproape opt maratoane) pe o perioadă de cinci zile. Faci exerciții peste douăzeci de ore pe zi. Ești mereu flămând, ud și epuizat. Consumi șapte mii de calorii pe zi și tot scazi în greutate. Pielea îți este împroșcată cu noroi și nisip. Există personal medical disponibil zi și noapte, pentru că unele organisme nu sunt făcute să reziste la asemenea intensitate.

Săptămâna de Iad îți testează rezistența fizică, desigur, dar e menită și să testeze ceva la fel de important: forța mentală. Eu îi spun „spirit”. Mulți candidați renunță la BUD/S în timpul Săptămânii de Iad. Stresul le apasă trupurile și mintea.

Marcus Luttrell nu a rezistat prima dată în BUD/S până la final, dar nu a avut nimic de-a face cu rezistența sau forma fizică. Și-a rupt piciorul la jumătatea perioadei. Asta nu l-a descurajat. De

cum i s-a vindecat osul. S-a întors pentru felul doi. Așa era el.

Desigur, Luttrell a reușit a doua oară să termine BUD/S și, în cele din urmă, a devenit membru SEAL. Dar, cum v-ar spune orice soldat în trupele speciale, calificarea este doar începutul. Dacă vă imaginați că nu se poate mai rău decât Săptămâna de Iad, mai gândiți-vă. Ești pasibil de selecție de câte ori încâlci bocancii și abia când începi cu adevărat să lucrezi începe și munca foarte grea.

Așa cum Luttrell era pe cale să afle, rigorile Săptămânii de Iad de la Coronado, tabăra de antrenament SEAL din San Diego, nu se compară cu stabilirea contactului pe terenurile infertile din Afganistan.

Când vine vorba de părți inospitaliere ale lumii, Afganistanul este destul de lovit. Terenul din țara aceasta distrusă de război este unul dintre cele mai ostile de pe pământ. Deșerturi aride, înăbușitoare. Munți înghețați, aproape de netrecut. Dar pentru asta sunt instruite trupele SEAL.

Mai erau încă trei oameni în unitatea lui Marcus Luttrell în ziua aceea din vara anului 2005: Mike Murphy, Matthew „Axe” Axelson și Danny Dietz. Când au coborât pe frânghie în Hindu Kush – lanțul de munți amenințători care se întind din centrul Afganistanului până în nordul Pakistanului – dintr-un elicopter MH-47 în noaptea de 27 iunie, au făcut-o ca parte a Operațiunii Aripile Roșii. Misiunea lor: să supravegheze un grup de clădiri de care se știa că este folosit de un comandant taliban local, pe nume Ahmad Shah.

Shah era un militant foarte bine pregătit și un cunoscut asociat al lui Osama bin Laden. Trebuia scos din joc.

Unitatea trebuia să-i găsească, să verifice cât de mare era forța lui militară, apoi să cheme un raid aerian ca să termine treaba. Dacă părea că Shah avea să scape, atunci trebuiau să-l răpună ei înșiși.

O misiune tipică pentru trupele speciale, adânc în inima teritoriului inamic.

Punctul de inserție era la 3000 de metri deasupra nivelului mării, unde oxigenul din aer era scăzut. Dar unitatea lui Luttrell era bine antrenată să facă față unor asemenea medii. După ce au fost introduși, au continuat pe jos drumul spre obiectivul lor. Dar lucrurile au început, aproape în aceeași clipă, să le scape de

sub control.

I-a găsit un grup mic de păstori de capre afgani. Probabil i-au recunoscut imediat ca fiind soldați americani, așa că unitatea SEAL i-a luat prizonieri pe păstori și au discutat ce să facă cu ei. Practic, aveau doar două opțiuni:

1) să-i lase să plece și să spere că păstrau secretul celor văzute.
2) să-i omoare.

Au supus opțiunile la vot. Este o dovadă a umanității, dar și a curajului celor patru oameni, faptul că au luat decizia de a cruța viața păstorilor. Sigur, acționau conform regulilor de angajament. Sigur, nu aveau dovezi că erau simpatizanți ai talibanilor. Dar simpatizanții talibanilor nu se plimbă cu tricouri prin care-și declară loialitatea. Fără îndoială, decizia militară corectă ar fi fost execuția rapidă și silențioasă.

Soldații știau că-și asumă un risc eliberându-i pe păstori. Dar asta au decis. A fost o decizie care avea să se întoarcă împotriva lor.

I-au vândut păstorii talibanilor? Aproape sigur. Pentru că în decurs de o oră unitatea SEAL a ajuns într-o zonă deosebit de înșelătoare, cu teren înalt din trei părți. Iar acolo, cu avantajul înălțimii, îi așteptau forțele lui Ahmad Shah.

Unii spun că erau cincizeci de talibani în ambuscada aceea. Alții, că erau două sute. Numerele sunt teoretice. Ceea ce contează este că cei patru soldați erau confruntați cu o forță militară călită, înarmată cu mitraliere, puști de asalt, mortiere de 82 de milimetri și grenade propulsate de rachete. Acești militanți știau și cum să-și folosească armele. Nu ai nevoie de mulți oameni cu asemenea muniție care să tragă asupra ta dintr-o poziție superioară ca să obții o distrugere totală și rapidă.

O unitate militară obișnuită ar fi fost distrusă în doar câteva secunde. Dar nu era o unitate militară obișnuită. Era Echipa SEAL 10.

Luttrell și colegii săi i-au înfruntat pe talibani, reducându-le numărul cu focuri de baraj precise. Dar singura lor opțiune reală era retragerea. Problema era că drumul de întoarcere era o

coborâre pe munte aproape prăpăstioasă. Când Luttrell și Murphy s-au retras cu repeziciune din calea ploii de gloanțe, s-au împleticit incontrolabil vreo două sute de metri înainte de a cădea peste buza prăpastiei. Luttrell s-a dat de două ori peste cap în aer, după care s-a prăbușit pe pământul tare ca piatra.

În mod uimitor, amândoi au supraviețuit căderii. Luttrell își pierduse tot echipamentul în afară de pușcă. Avea pielea complet jupuită de pe o parte a feței. Era plin de sânge și vânătăi și avea dureri groaznice. Murphy era într-o stare mai gravă. Fusese împușcat în cădere și îi curgea sângele în valuri din stomac. Când Danny și Axe au ajuns lângă ei, au văzut că și degetul mare de la mâna dreaptă a lui Danny fusese spulberat.

Nu aveau timp să-și îngrijească rănile. Cădeau grenade propulsate de rachete. Se aflau exact în zona morții și au fost forțați să se arunce în altă prăpastie. În timpul acestei manevre, Danny a fost împușcat încă o dată. O salvă de Kalașnikov l-a nimerit în spate și a ieșit prin stomac. Era sânge peste tot, țâșnea din rană și îi curgea în colțul gurii.

Dar au continuat să lupte.

Pe Danny l-a nimerit încă un glonț. Direct în gât.

S-au prăbușit în altă prăpastie.

Gloanțele zburau în continuare. Sute de gloanțe. Mii. Era un miracol că doar doi dintre ei fuseseră împușcați. Însă Danny a primit apoi încă un glonț în gât.

Apoi în față.

I se scurgea sângele din cap. Și viața din trup.

Din patru, mai erau trei.

Nu s-au putut opri nici măcar o clipă să-l jelească. Gloanțele cădeau de peste tot. Au continuat retragerea tactică, încercând să găsească o poziție de apărare.

Mike Murphy a fost împușcat în piept. Axe a primit un glonț în cap.

Lucrurile stăteau deja foarte prost.

Singura lor șansă adevărată era să cheme întăriri. Dar asta însemna să ajungă în câmp deschis ca să găsească semnal. Mike Murphy știa asta. Știa că se sacrifică. Cu sângele țâșnindu-i din piept, s-a împleticit către un spațiu deschis fatal, dar esențial. A trimis la bază semnalul SOS. După aceea, a primit un ultim glonț fatal în spate. Sângele i-a țâșnit din piept. A încercat să continue retragerea, dar viața îl părăsea cu repeziciunea

gloanțelor care zburau întruna. A murit urlând în agonie.

Din trei, mai erau doi.

Și era clar că și Axe era pe moarte. Reușise să-și lipească un bandaj la cap, dar ochii i se înnegriseră după ce sângele din răni îi pătrunsese în orbite. Ultimele lui cuvinte? „Rămâi în viață, Marcus. Și spune-i lui Cindy că o iubesc.”

Rămâi în viață. După o luptă brutală de două ore care-i omorâse trei prieteni, Luttrell era hotărât să facă exact acest lucru.

Dar talibanii aveau alte idei. Îi cunoșteau locația. A auzit bâzâitul amenințător al unei grenade care venea spre el. După care, bubuitul subit când grenada a explodat chiar lângă el.

Explozia l-a împins dincolo de marginea unei râpi. Și-a pierdut cunoștința înainte de a ateriza.

Luttrell s-a trezit cu capul jos într-o groapă. Era într-o stare extrem de proastă. Pantalonii îi fuseseră sfâșiați de explozie, dar asta era cea mai mică dintre probleme. Nu-și simțea piciorul stâng. Carnea era plină de șrapnel de la grenadă și sângele curgea fără oprire din răni.

Avea nasul, umărul și spatele rupte. Toate astea dor. Credeți-mă. De câte ori se mișca, lăsa o dâră de sânge. Și-a acoperit rănile cu noroi ca să nu lase sângele să mai curgă. Dar era un dezastru îngrozitor, zdrobit.

Focurile de armă se opriseră. Dar era o ușurare măruntă. Munții erau plini de talibani și aceștia aveau să-l găsească.

Nu avea decât o mică speranță. Că apelul SOS eroic al lui Murphy ajunsese la bază. Că un QRF (forță rapidă de reacție) fusese trimis în zonă. În clipa aceea, păreau să fie singura șansă a lui Luttrell.

QRF consta într-un elicopter Chinook în care se aflau opt soldați SEAL și opt membri ai unui echipaj de forțe speciale aeriene. Elicopterul Chinook era însoțit de elicoptere de atac Apache. O echipă serioasă, care venea în zbor la treabă. Chinook este o mașină uimitoare, dar nu invulnerabilă. Oamenii aceia au avut nevoie de un mare curaj să zboare direct în zona morții. Știau că sunt o țintă vizibilă și anticipată pentru insurgenții care tocmai le omorâseră trei camarazi.

A fost nevoie de o singură grenadă propulsată de rachetă ca să doboare elicopterul Chinook. A fost tras direct în coada

deschisă, când băieții se pregăteau să coboare pe frânghie. Apoi, a lovit rezervorul de combustibil. În câteva secunde, elicopterul s-a transformat într-un infern. Oamenii în flăcări cădeau urlând din aeronavă. Elicopterul a pierdut controlul direcției și s-a izbit de munte.

Toți cei șaisprezece oameni au murit.

Până acum, Operațiunea Aripile Roșii avusese parte de cele mai mari pierderi de vieți omenești suportate de SEAL într-o singură zi. O tragedie incredibilă pentru toți cei implicați. Dar un singur om rezista încă. Abia-abia.

Marcus Luttrell.

Marcus era viu, dar distrus: amețit din cauza pierderii de sânge; însetat pentru că-și pierduse sticla cu apă; de-abia putând să meargă cu trei vertebre zdrobite, nenumărate oase fracturate și șrapnelul care-i ieșea prin carne. Era o tortură insuportabilă să se miște un centimetru măcar, dar nu putea să rămână pe loc. Talibanii îl vânau. Dacă-l găseau, aveau să-l omoare într-un mod brutal. Dacă nu, tot avea să moară, ori de la răni, ori de sete.

Trebuia să urce în vârful muntelui: o poziție pe care o putea apăra și unde putea ateriza un elicopter. Și trebuia să găsească apă.

Luttrell a început să meargă sau să șchiopăteze. Nu mai conta că terenul era stâncos și neiertător. Nici că aerul era rarefiat la altitudine. Sau că avea spatele rupt.

Dacă găsea iarbă, lingea rouă de munte de pe fire. Dacă găsea un copac, rupea rămurelele mai subțiri și încerca să sugă seva. A încercat chiar să-și stoarcă niște șosete ca să găsească lichid. Însă setea îl mistuia de viu.

S-a ghidat după stele și a urcat țopăind pe munte toată noaptea, conștient fiind că talibanii erau pe urmele lui. S-a luptat cu durerea de nedescris din corpul lui.

În zori, era atât de însetat, încât limba i se lipise de cerul gurii. Se temea că, dacă o mișca, avea să i se smulgă pielea. Soarele ardea mai tare. Și mai tare. Setea s-a înrăutățit. A reușit cumva să o ignore, precum și agonia provocată de oasele sfărâmate. În schimb, s-a concentrat să scape și să se ferească.

Și să găsească apă.

În tot acest timp, talibanii cercetau munții în căutarea lui.

Ahmad Shah și oamenii lui cunoșteau piscurile din jur ca-n palmă. Crescuseră aici. Căldura verii afgane nu însemna nimic pentru ei. Și, desigur, corpurile lor erau sănătoase, nu zdrobite.

S-a făcut după-amiază. Undeva în depărtare, Marcus a auzit clipocitul inconfundabil al unui râu de munte și a încercat disperat să ajungă acolo.

Deodată, s-a auzit o împușcătură.

O lovitură brutală în picior.

Durerea i-a străbătut tot corpul.

Fusese împușcat de un lunetist taliban.

Forța glonțului l-a trântit la pământ, deschizându-i rănile în timp ce gloanțele de AK-47 zburau în toate direcțiile.

Acum nu putea decât să se târască, așa că asta a făcut. Peste dealuri, prin făgașe, cu sângele curgând din rană și lăsând dâre în urma lui, cu gloanțele de AK-47 șuierând pe deasupra capului. Când o iscoadă talibană l-a prins din urmă, Luttrell a reușit să-l împuște în piept. Când și-a dat seama că mai erau două persoane prin preajmă, a aruncat o grenadă spre ele și le-a eliminat. Cumva, în ciuda situației, era încă în stare să lupte inteligent.

Acum începea să-și piardă cunoștința. Dar s-a târât mai departe, reușind să scape de cei care-l vânau. Spre sfârșitul după-amiezii, a găsit o cascadă, dar, înainte să ajungă la ea, a alunecat crunt pe versantul muntelui 300 metri, după care a trebuit să urce din nou. A făcut-o mergând în patru labe.

În cele din urmă, a ajuns la apa prețioasă, din care a băut pe săturate. Cea mai dulce apă, după cum a spus mai târziu, pe care o gustase vreodată.

Când a ridicat privirea, a văzut trei afgani care-l priveau.

Ca un animal rănit, s-a pregătit pentru ultima luptă.

A încercat să tragă în ei, dar sângele îi curgea de pe frunte în ochi, orbindu-l. Sângele scurs din corpul lui distrus înroșea pământul. Lumea a început să se învârtă.

Poate că sfârșise luptând, dar acum știa că era înfrânt.

Numai că nu era. Acești oameni nu erau talibani. Erau membrii unui trib de munte și-i favorizau pe americani. Aveau să-l ajute.

Aici, în cel mai ostil mediu de pe pământ, la sfârșitul unei curse de eschivare și scăpare incredibile, înconjurat de criminali care-l voiau mort, era posibil ca Luttrell să fi dat peste prieteni?

Nu știu ce părere aveți voi, dar dacă eu aș fi fost tras pe sfoară de patru păstori afgani, m-aș fi temut să mai am de-a face cu localnicii. Luttrell avusese încredere o dată în natura umană și dăduse greș. Putea acum să aibă încredere în bunătatea străinilor? Avea de ales?

Nu putea decât să se roage și să se încreadă în ei.

Bună hotărâre!

Când un membru al tribului Pashtun se oferă să te ajute, vorbește serios. Oferta aceea vine împreună cu o promisiune de neîncălcat că te va apăra până la moarte.

Femeile și bărbații aceia l-au adăpostit pe Marcus în satul lor. Chiar și când au fost înconjurați de talibani, au refuzat să-l predea. L-au scos pe ascuns din sat și l-au dus în niște peșteri din apropiere ca să scape din ghearele dușmanilor. Acei săteni simpli din Afganistan i-au răsplătit încrederea de sute de ori.

I-au îngrijit rănile cât de bine au putut, dar adevărul era că Luttrell avea nevoie urgent de tratament medical specializat. Trebuia să le dea de știre americanilor unde era. Cea mai apropiată bază americană era în Asabad, la 65 de kilometri dincolo de munți. Era imposibil pentru Luttrell să bată atâta drum. Așadar, mai-marele satului, un bătrân dur care nu tolera violența talibanilor, s-a oferit voluntar să facă singur această călătorie.

Asta înseamnă ospitalitate. Asta înseamnă eleganță.

În cele din urmă, omul a reușit să alerteze forțele americane cu privire la prezența lui Luttrell și aceștia au venit să-l salveze. Trecuseră șase zile de la contactul în urma căruia muriseră cei din patrula lui.

Șase zile de durere, primejdii, nisip, oboseală și teamă. Se poate numi o Săptămână de Iad.

Marcus Luttrell s-a întors acasă ca un erou. Dar unui om nu-i e ușor să piardă nouăsprezece camarazi pe un câmp de bătălie. Vina supraviețuitorului poate fi lupta cel mai greu de dat. Oamenii îi fac față în moduri diferite. Modul lui Luttrell este o sursă de inspirație.

După încă un stagiu în Afganistan (da, s-a întors pentru mai mult!), Marcus Luttrell a pus bazele Fundației Unicului Supraviețuitor. Este o organizație care are ca scop ajutorarea

soldaților răniți și a familiilor lor care trec prin perioada dificilă de readaptare la viața de acasă. Este o cauză pentru care merită să lupți. Acești bărbați și femei pleacă să lupte pentru a ne apăra libertatea. Unii plătesc un preț foarte mare. Poate să fie chiar prețul suprem.

Pentru a lua poziție, a te întoarce în luptă și a te hotărî să-i ajuți pe cei care au nevoie, îți trebuie curaj, suflet și hotărâre. Oamenii ca Marcus Luttrell au din plin aceste calități.

ARON RALSTON:
SUPRAVIEȚUIRE CU AUTOCHIRURGIE

A fost o durere de o sută de ori mai groaznică
decât simțisem vreodată. Mi-a schimbat viziunea
despre ce credeam eu despre durere.
ARON RALSTON

Parcul Național Canyonlands, Utah, 26 aprilie 2003.

Canioanele prăfuite și pline de praf sunt arse de soare. Vântul, care a avut o sută șaizeci de kilometri de spațiu deschis la dispoziție ca să prindă viteză, e necruțător. Un bărbat singur, în vârstă de douăzeci și opt de ani, înaintează cu greu contra vântului pe bicicleta lui, apăsând pedalele cât de tare poate.

Poartă echipament de ciclism și duce în spate un rucsac greu. Înăuntru are tot ce-i trebuie ca să coboare în coardă în canioanele adânci și înșelătoare din această parte izolată a Americii de Nord. Frânghie, carabine, dispozitive de securizare, un briceag multifuncțional cu două lame și un clește.

Până acum nu prea a avut de ce să folosească ultimul obiect, dar e bine să fii pregătit.

Are trei litri de apă în suportul CamelBak, încă un litru într-o sticlă și destulă mâncare să-i ajungă toată ziua. Pentru că atât va dura mica lui expediție în deșertul încins din Utah. O zi.

Aron lasă bicicleta în urmă – o va lua din nou mai târziu – și merge pe jos câteva ore până la obiectivul principal al drumului de o zi: „Marea Prăpastie”, înaltă de douăzeci de metri, ducând la poala canionului bătut de vreme.

Mai întâi însă, trebuie să coboare printr-o crăpătură îngustă. Va avea de coborât puțin și, la un moment dat, de strecurat printr-o porțiune în care cei doi pereți ai canionului sunt la e distanță claustrofobică de numai 45 de centimetri.

Dar e în regulă. Aron are experiență în canion. O face de unul singur fără probleme.

Așadar, Aron e pe cont propriu. E departe de cărarea bătută. O parte singuratică a lumii. Nu le-a spus nici prietenilor unde este. Din toate punctele de vedere, este de nedepistat.

Multor oameni le place. Și e adevărat că acolo, înconjurat de peisajul pustiu al deșertului magnific, cu nisip roșu și canioane adânci, poți să găsești o liniște unică.

Dar ce se întâmplă când lucrurile merg prost și ai nevoie de prieteni în preajmă?

Aron Ralston era pe cale să afle. Și încă cum!

M-ați auzit spunând-o și altădată: supraviețuirea e rareori frumoasă. Așadar, dacă sunteți ușor de îngrețoșat, nu mai citiți acum!

La marginea crăpăturii, Aron își pregătește echipamentul. Frânghia, dispozitivul de securizare, hamul, briceagul multifuncțional și sticla cu apă. Își fixează o lanternă pe cap – un aspect important, pentru că îi permite să verifice crăpăturile din piatră în care sunt ascunși șerpi sau scorpioni înainte să pună mâna înăuntru. Nu vrei niciodată să te muște, mai ales când faci o coborâre de unul singur.

Dar, pe măsură ce Aron coboară tot mai jos în canion, nu sunt șerpi. Și, pentru început, nu sunt nici probleme. Acolo unde se coboară ca pe horn – adică atunci când te afli într-un spațiu îngust între două stânci și îți lipești trupul de o față și te sprijini cu picioarele de cealaltă, după care te strecori mai jos ca și cum te-ai coborî pe un horn.

Ajunge pe o margine. Chiar dedesubt, un bolovan mare este prins între două fețe verticale ale stâncii. La trei metri mai jos de bolovan se află albia canionului. Dacă Aron poate să pășească pe bolovan, i se pare că se poate agăța de el, apoi să sară pe distanța aceea scurtă până la pământ.

Coboară ca pe horn până la bolovan. Înainte să pășească, îl lovește cu piciorul ca să vadă dacă nu e desprins.

Bolovanul nu se mișcă.

Coboară pe el.

O clătinare ușoară, dar pare destul de sigur.

Mișcându-se cu grijă, se prinde de bolovan și coboară dincolo de margine.

Atunci, bolovanul se mișcă sub greutatea lui. A sta nu e bine. Aron își dă imediat drumul, lăsându-se apoi să cadă.

Întinde brațul drept – aproape ca un reflex, încercând să împiedice bolovanul să-i cadă în cap.

Dar acesta se desprinde din perete și se lovește cu o bufnitură îngrozitoare de brațul lui, strivindu-l de peretele opus. Și ținându-l strâns acolo.

Tăcere. Doar sunetul bătăilor agitate de inimă și al răsuflării

întretăiate de groază.

Atunci îl copleșește durerea – adâncă și arzătoare, ca niște fulgere agonizante care-i săgetau brațul – și începe să urle.

Dar, deși durerea îi întunecă mintea, știe ce trebuie făcut cât timp are adrenalina în sânge: să încerce să miște bolovanul.

Îl apucă cu mâna stângă și îl trage cu toată forța de care e capabil. Se mișcă doar câțiva milimetri. Apoi trepidează înapoi pe brațul drept.

Încă un val de durere care-l face să urle.

Apoi totul e tăcut și nemișcat.

Aron transpiră din abundență. Oricine ar face la fel. Are nevoie de apă, dar suportul CamelBak e gol. Are un litru de apă în rucsac, dar acesta e prins sub umărul drept. Trebuie să scoată capul pe sub curele ca să aibă acces, după care instinctul îl împinge să înghită de câteva ori cu lăcomie.

Proastă mișcare! Tocmai a consumat o treime din apa rămasă și nu știe cât timp va fi acolo. Fără apă, în căldura deșertului, se poate aștepta să moară în trei zile. Dacă are noroc.

Își îndreaptă atenția de îndată spre braț. Începe deja să amorțească. Își vede degetul mare. S-a făcut cenușiu. Nu crede că oasele sunt rupte, dar țesutul moale e stâlcit și mutilat. Mai important este că e complet blocat între bolovan și fața stâncii.

Încearcă să vadă partea bună. Măcar nu sângerează. Sigur, vede niște pete de sânge pe stâncile de deasupra, unde s-a zgâriat în cădere. Dar nu îi curge sânge din mâna zdrobită.

Cu mâna liberă, scoate briceagul și întinde cuțitul cel mai mare. Poate dacă cioplește piatra își eliberează mâna. Face tot posibilul, dar piatra e prea dură.

Trec orele după-amiezii. Încearcă să folosească o pilă ca să facă o fisură în piatră. Reușește să scoată niște praf, dar mai degrabă își tocește pila.

Se străduiește să nu se gândească la faptul că e blocat.

Și să nu se gândească la realitatea crudă că, după cum stau lucrurile, nu are decât o opțiune dacă nu vine nimeni să-l salveze: să-și taie propriul braț.

Dar sigur nu se va ajunge aici.

Se lasă seara. Aron continuă să cioplească bolovanul. Se desprinde o bucată mică. Dar e doar atât: o bucată mică și neînsemnată. Brațul e încă blocat.

Temperatura scade. Își golește rucsacul și îl trage din nou peste cap. Nopțile în deșert pot fi reci. Rucsacul îl va ajuta să se încălzească puțin.

La unu și jumătate noaptea, își acordă o gură de apă prețioasă. Îl revigorează, dar începe să se simtă epuizat. Stă în picioare de peste douăsprezece ore. Genunchii amenință să cedeze sub ei.

Când intri în faza de supraviețuire, uneori trebuie să improvizezi, își pune hamul și confecționează un cârlig improvizat din echipamentul de alpinism, pe care îl aruncă în sus. Acesta se înfige în stâncile de deasupra și creează un leagăn care îi eliberează picioarele de greutate.

Dar ușurarea nu durează mult. Hamul începe să-i oprească circulația la nivelul picioarelor. Trebuie să se ridice din nou.

Noaptea îi scurge toată căldura din corp. Epuizat, reușește să reziste până dimineață.

Când soarele îi încălzește pielea rece, continuă să cioplească bolovanul. Nu crede cu adevărat că va avea timp să scape înainte de a muri.

Dar alternativa e prea îngrozitoare ca să o ia în considerare.

Ziua a doua.

Se simte căldura din timpul zilei. Aron nu mai suferă de frig. E încins de căldură.

Încearcă să improvizeze un fel de sistem cu scripeți cu echipamentul de alpinism ca să mute bolovanul din loc. Fără succes.

I se pare că aude alpiniști și strigă la ei să-l ajute. Dar e doar un animal sălbatic care gonește prin canion.

Ar fi fost ușor să dispere. Dar nu o face. În schimb, începe să se gândească la posibilitatea terifiantă de a-și amputa propriul braț.

Nu e o perspectivă amuzantă pentru nimeni.

Aron vede imediat că sunt probleme. Ar avea, evident, nevoie de un garou ca să oprească sângerarea, dacă reușește să se elibereze. Improvizează cu o bucată de șnur și o carabină, pe care o răsucește strâns în jurul porțiunii de sub cot. Dar garoul astfel obținut nu pare destul de strâns ca să oprească sângerarea de tot.

Și, în orice caz, era prematur. Probabil cuțitele lui mici erau

bune să taie carnea, dar avea nevoie de un fel de ferăstrău ca să treacă prin osul antebrațului. Iar el nu are așa ceva.

Chiar dacă îi reușea operația monstruoasă, tot trebuia să coboare în coardă prin Marea Prăpastie, după care să meargă aproape treisprezece kilometri pe jos până la locul unde-și lăsase camioneta.

Era imposibil.

Când își dă seama, îi scade brusc moralul.

O să moară aici.

Are o cameră video în rucsac. Întinde mâna după ea, o pornește și înregistrează un mesaj de adio pentru părinții lui, explicându-le ce s-a întâmplat și spunându-le că îi iubește.

După care se liniștește și se concentrează să rămână în viață.

În a treia zi, se roagă, implorându-l pe Dumnezeu să-l îndrume, în timp ce roiurile de țânțari zboară în jurul lui și îi înțeapă carnea. Dar, deocamdată, se pare că rugăciunile lui rămân fără răspuns. Ziua se transformă cu greu în noapte. Temperatura scade iar. Aron tremură violent și îi clănțăne dinții.

Când bea câte o înghițitură de apă, trebuie să se lupte cu dorința de a înghiți tot ce mai are. Iar acum, când cioplește în piatră, o face pentru că mișcarea îl încălzește – nu pentru că mai are vreo speranță să clintească bolovanul.

La șapte dimineața, calculează că e blocat de patruzeci de ore.

Gândurile i se îndreaptă din nou spre amputare.

Suportul CamelBak este izolat cu neopren. Îl scoate și-și folosește brațul stâng ca să strângă neoprenul sub cot. Antebrațul i se albește. S-ar putea să fie un garou eficient.

Ia briceagul și întinde un cuțit. După care, foarte ușor, trece cu lama pe antebraț.

Nu se întâmplă nimic. E prea tocită ca să taie pielea. Deocamdată, renunță la acest plan.

Simte nevoia să urineze și se ușurează pe solul canionului. Mai târziu, în după-amiaza aceea, simte din nou aceeași nevoie. Își dă seama că nu ar trebui să irosească resursa aceea prețioasă. Urinează în CamelBak. Miroase mai urât și mai concentrat decât urina de dimineață, dar nu are ce să facă. În următoarele ore, se separă în două straturi: lichid auriu la suprafață, mâzgă groasă la fund.

La miezul nopții, bea prima gură. E rece și amară, dar crede că va putea să o bea când rămâne fără apă. Ceea ce se va întâmpla în curând – mai are doar câteva guri de lichid.

Noaptea trece greu și chinuitor. A doua zi dimineață, Aron ia briceagul în mână. Dacă poate folosi lama să taie pielea, poate că va reuși să înfigă vârful în carne.

Aproape înainte să-și dea seama ce se întâmplă, își înfige vârful ascuțit în antebraț.

Acum lama iese perpendicular din braț. Nu-l doare atât de tare cât se aștepta. Simte lama care atinge osul în mijlocul brațului.

Scoate ușor cuțitul. Nu curge mult sânge – circulația e oprită dar vede stratul galben de grăsime de sub piele. Bagă din nou cuțitul și lovește osul cu el. Vibrează în sus și în jos pe braț. Durere. Senzația confirmă ceea ce știa deja. Nu poate să taie osul, nervii și tendoanele. Pur și simplu, nu merge.

Își dă voie să bea încă o gură de apă. Acum a terminat-o pe toată.

În a patra zi, la prânz, se roagă din nou. De data asta, nu pentru îndrumare, ci pentru răbdarea cu care își va aștepta moartea.

Pe măsură ce noaptea se apropie din nou, începe să aibă halucinații, din cauza lipsei de somn, a durerii, a deshidratării și a frigului cumplit. În momentele de luciditate, soarbe din rezerva de urină doar cât să-și umezească gura. După care alunecă din nou într-o transă oribilă.

Începe să halucineze. Își imaginează că e alături de prietenii lui, că i se oferă băuturi răcoritoare. E ca și cum ar fi la un dineu, înconjurat de oamenii pe care îi iubește.

Numai că, desigur, nu e așa. E în adâncurile iadului.

Noaptea lungă și îngrozitoare se transformă în altă zi lungă și îngrozitoare. La ora două după-amiază, ia camera de filmat și înregistrează ultimele dorințe. În timp ce se lasă încă o seară înghețată, își cioplește numele și data nașterii pe fața stâncii. Apoi cioplește data: 30 aprilie. E propriul său memorial, pentru că nu se așteaptă să trăiască până dimineață.

Dar trăiește.

Și abia în a șasea zi de când e prins sub bolovan se gândește

la o soluție. Ca o revelație. O iluminare.

Nu are cum să taie oasele antebrațului cu cuțitul. Dar, dacă pune destulă presiune pe partea superioară a brațului, poate reușește să rupă oasele în două.

De-abia se gândește de două ori la planul său.

Se ghemuiește. Apasă mâna stângă pe bolovan. Apoi, cu mâna zdrobită fixată de perete, încet și cu mare forță, trage brațul drept în jos spre stânga.

Apoi, trosc!

Sunetul primului os care i se rupe în antebraț e ca o împușcătură. Răsună prin canion.

Își folosește degetele sănătoase ca să pipăie fractura. Iat-o. Osul rupt e ascuțit și zimțat. Degetele confirmă ce-i spune durerea cumplită: e rupt, cu siguranță.

Sunt două oase în antebraț: radius și cubitus. A rupt unul din două. Acum trebuie să-l rupă pe celălalt.

Trosc!

Încă o împușcătură.

Urlă de durere. Sudoarea se amestecă cu agonia. Apoi atinge locul fracturii și simte un soi ciudat de bucurie. Își poate răsuci partea de sus a brațului în timp ce antebrațul rămâne nemișcat.

Oasele sunt rupte. Dar antebrațul e încă prins în vene, mușchi și piele. Ca să termine amputarea, trebuie să taie cu cuțitul tocit al briceagului.

Crestează pielea din jurul fracturii, încercând să taie drept. După ce termină, introduce degetele în gaura sângerândă pe care a făcut-o. Explorează umezeala caldă din interiorul brațului, pipăind fractura și țesuturile pe care trebuie să le taie ca să se poată măcelări cât mai îngrijit cu putință. Taie în carne, încercând să evite arterele principale. Pe acelea le lasă la sfârșit. Deocamdată, trebuie doar să taie cu răbdare fâșiile rozalii și sângerânde de țesut ca să se elibereze de mâna moartă și inutilă.

Trec așa douăzeci de minute. Taie o arteră. Apoi încă una. Acum sângele se scurge mai tare. Ajunge la un tendon deosebit de tare, așa că face o pauză de la munca însângerată ca să reașeze garoul improvizat.

Apoi se întoarce la tendon. E prea dur pentru cuțit, așa că îl retrage în mâner și scoate cleștele. Puțin câte puțin, taie și răsucește bucățile mici de tendon.

Înapoi la cuțit. Se concentrează pe dezastrul însângerat care a rămas din brațul lui. Mai are o arteră și puțin mușchi ca să-l taie de tot.

Și un nerv.

Știe că partea aceea va fi cea mai dureroasă.

Numai cât îl atinge și urlă de durere.

Dar reușește să-l taie. O durere mai mare decât a simțit vreodată îl învăluie. Intensă. Crescândă. Arzătoare. O clipă nu poate decât să se lase în voia ei.

Dar acum nu mai are de tăiat decât piele și cartilagiu. Își continuă treaba îngrozitoare.

Deodată, după aproape o oră, amputarea e completă.

Aron Ralston e liber.

Dar e încă singur și foarte departe de orice loc.

Lăsând mâna amputată strivită sub bolovan, își înfășoară ciotul într-o pungă albă de cumpărături pe care o are la el. Apoi improvizează o eșarfă cu suportul CamelBak și se pune în mișcare. Timpul e esențial. Are nevoie de ajutor ca să nu moară de la hemoragie.

Cu un singur braț sănătos și o durere cumplită, reușește cumva să coboare în rapel prin Marea Prăpastie până pe fundul canionului. Aici găsește un ochi de apă stătută și se hidratează. Nu e niciodată o idee bună să bei apă în care nu ai încredere că e bună. Dar sunt momente disperate pentru un bărbat ajuns la limită.

Aproape instantaneu, intestinele scot apa murdară afară. Apoi începe să înainteze împleticit prin deșert.

Kilometru după kilometru.

Căldura copleșitoare îl arde. Sângele curge din ciotul rănit și durerea îl lasă fără vlagă. Dar merge mai departe, dincolo de limita rezistenței, aproape zece kilometri. După aceea, vede siluete în față – o familie din trei persoane. Strigă la ei, rugându-i să-l ajute. Aceștia sunt șocați când văd ce s-a întâmplat. Dar aleargă înainte și aduc ajutoare.

Un elicopter ajunge în cele din urmă și-l preia pe Aron. Membrii echipajului aerian îl privesc uluiți și îngroziți. Și doctorii se uită la el surprinși când ajunge la cel mai apropiat spital.

Au trecut o sută douăzeci și șapte de ore de când bolovanul a căzut peste el.

În mod normal, ar fi fost mort.

Sunt foarte multe lecții de învățat din demonstrația de rezistență de o sută douăzeci și șapte de ore a lui Aron Ralston. Unele sunt simple – de exemplu, să spui cuiva unde te duci dacă pleci în sălbăticie.

Altele sunt mai complexe.

Aron Ralston avea să spună mai târziu că, după părerea lui, dacă își amputa brațul mai din timp, ar fi murit de la hemoragie, pentru că elicopterul care l-a dus la spital nu ar fi fost în zonă. În clipele cele mai grele, s-a rugat pentru inspirație și răbdare. La vremea aceea, nu părea că primise răspuns la vreo rugăciune. Dar, uneori, când privești în retrospectivă, observi ceva frumos în mijlocul suferinței. Aron Ralston a avut nevoie mai întâi de răbdare, apoi de inspirație. Le-a primit pe amândouă.

Dar el a mai avut ceva: instinct de supraviețuire. În caz de forță majoră, avea să facă tot posibilul – fără exagerare, tot posibilul – ca să rămână în viață.

Acel instinct de supraviețuire se află în adâncul fiecăruia dintre noi. Uneori, e nevoie de o situație extremă ca să iasă la suprafață. Și de fiecare dată ne dovedim mai puternici și mai rezistenți decât ne putem imagina.

Aron Ralston a descoperit, prin greutăți și dureri incredibile, că oamenii sunt făcuți din mult mai mult decât carne și oase.

SIR JOHN FRANKLIN: MOARTEA ÎN ARCTICA

De soarta lui Franklin nimeni nu știe
De soarta lui Franklin nimeni nu spune
Dar Lordul Franklin și mateloții încă trăiesc.
Din „Lamentația Doamnei Franklin”

Povestea asta începe cu deschiderea unui sicriu.

Dar nu orice sicriu.

Era un sicriu perfect conservat în gheață. Era îngropat în permafrostul unei insule din Arhipelagul Arctic Canadian, numită Insula Beechey. Înăuntru este un cadavru. Subofițerul John Shaw Torrington, care a murit pe 1 ianuarie 1846.

Te-ai aștepta ca, după mai bine de o sută cincizeci de ani, trupul să fi putrezit și să fi rămas doar un schelet. Dar corpul fusese înghețat complet. Mumificat de gheață. Pielea de pe față avea pete negre și gălbui, dar în rest era perfect conservată. Buzele erau ușor retrase, dezvăluind dinții intacți. Un smoc de păr creț îi înconjura capul înghețat. În aproape toate privințele, trupul lui John Torrington arăta exact ca în ziua în care murise.

Și murise într-un mod înfiorător.

Cadavrul era atât de înghețat, încât echipa care îl scosese la suprafață a trebuit să-l dezghețe cu apă ca să-l poată examina cum se cuvine. Torrington era extrem de slab. Îi ieșeau coastele prin pielea subțire și cerată. La momentul morții, era chinuit de inaniție. Fusese și foarte bolnav. Când i-au disecat trupul, au descoperit că plămânii aveau cicatrici oribile, ravagii lăsate de tuberculoză.

Creierul i se transformase într-o mâzgă groasă și galbenă. Era distrus de otrăvirea cu plumb, ceea ce poate să înnebunească un om.

Subofițerul John Torrington era unul dintre cei o sută douăzeci și nouă de membri ai unei expediții curajoase pe mare care a avut loc la mijlocul secolului al XIX-lea, condusă de exploratorul și ofițerul din Marina Regală Sir John Franklin.

Remarcabil la cadavrul lui Torrington nu e cât de bine s-a păstrat, ci că este unul dintre cele câteva cadavre descoperite din totalul de o sută douăzeci și nouă.

Ce s-a întâmplat cu restul tovarășilor săi rămâne un mister.

Un mister care s-a păstrat până azi.

(Deși, ca notă marginală, în timpul unei expediții pe care am condus-o prin Pasajul de nord-vest în urmă cu câțiva ani, am descoperit ceea ce credem că ar putea fi restul cadavrelor, dar asta e cu totul altă poveste! Vizitați www.fepnorthwestpassage.com.)

Dar iată care e treaba: chiar dacă subofițerul John Shaw Torrington și-a găsit sfârșitul într-un mod groaznic, la mii de kilometri departe de casă, înghețat, otrăvit și bolnav, s-ar putea ca el să fi fost printre cei norocoși.

În 1845, explorarea Pasajului de nord-vest era Sfântul Graal.

Acesta este o rută prin Marea Arctică, de-a lungul coastei de nord a Canadei. În urmă cu un secol și jumătate, mările înghețate care se întind spre Polul Nord erau pline de gheață, dar se credea de mult că exista o rută navigabilă.

Cei care o găseau aveau să se bucure de glorie eternă și bogății nemăsurate, pentru că un asemenea pasaj crea o legătură nouă (și mult mai rapidă) între Atlantic și Pacific. O scurtătură din Europa în Asia putea fi o rută comercială foarte profitabilă, mai ales pentru Anglia.

În zilele noastre, spărgătoarele de gheață uriașe au reușit să-și croiască drum prin mările năpădite de gheață. Pe vremea aceea, trebuia să fii și curajos, și nebun ca să te gândești să explorezi partea aceea de lume.

Temperaturile ajung cu ușurință la -50 °C și, combinate cu stropii înghețați de apă și furtunile uriașe, pericolele temperaturilor joase erau amplificate: degerături, hipotermie, deshidratare, orbire provocată de zăpadă și deteriorare musculară.

Desigur, mai era și mărimea Arcticii: mii și mii de kilometri pătrați de pustiu înghețat și bătut de viscol, orice ochi de apă fiind un vârtej de aisberguri plutitoare.

Pe scurt: Arctica, necartografiată, neexplorată, nu era un loc distractiv de suportat în nave de lemn, fără comunicații, fără hărți sau GPS, cu rații puține și sub standard.

Dacă un aisberg a găurit carena unui vas de linie, cum a pățit *Titanicul* câteva decenii mai târziu, imaginați-vă ce putea face cu scheletul de lemn al navelor *HMS Terror* și *HMS Erebus.*

Erau două nave închiriate de Sir John Franklin, care să-l poarte

în ceea ce toată Anglia se aștepta să fie o misiune reușită de localizare a problematicului Pasaj de nord-vest.

Terror și *Erebus.* Unul numit după teamă, celălalt după zeul grec al Infernului. Numele erau, în mod straniu, profetice, deși nimeni nu știa la momentul acela.

Pentru că, fără îndoială, nici măcar natura nu putea să se împotrivească forței Marinei Regale când asemenea misiune era asigurată de bogăția de resurse și de cei mai îndârjiți ofițeri.

Descoperirea necunoscutului Pasaj de nord-vest era o comoară de preț, menită să fie găsită de Imperiul Britanic.

Sir John Franklin era un erou al mărilor. Luptase în Bătălia de la Trafalgar la optsprezece ani și era și veteranul unora dintre cele mai brutale expediții din Arctica.

Unele au fost încununate de succes – în a treia călătorie, a reușit să cartografieze 1930 de kilometri de coastă, înregistrând informații geologice prețioase și notând peste șase sute de specii noi de plante.

Altele nu au avut succes.

De exemplu, expediția Coppermine din 1819, care l-a făcut pe Franklin să înțeleagă exact cât de cumplită putea fi regiunea arctică.

Franklin și oamenii lui au pornit să exploreze coasta nordică a Canadei, unde se așteptau să primească ajutor de la populația indigenă prietenoasă și să reziste folosind resursele de pe uscat și din apă. Dar populația indigenă nu era deloc prietenoasă, iar condițiile meteorologice erau atât de aspre, încât vânătoarea a devenit imposibilă.

Aproape morți de foame, au fost nevoiți să se întoarcă, neavând ce să mănânce, în afară de licheni. După care, de disperare, au ajuns să mănânce pielea din încălțările lor. Așa a căpătat Franklin porecla „Bărbatul care și-a mâncat cizmele”.

Dacă povestea e adevărată, atunci cizmele i-au salvat viața. Din douăzeci de oameni care au plecat în expediția Coppermine, unsprezece au murit. Franklin a fost unul dintre cei nouă supraviețuitori.

Dar el avea suflet de aventurier, ceea ce însemna că dorul de explorare nu avea să fie stins de micile inconveniențe precum inanița, greutățile și moartea tovarășilor săi.

Entuziasmul lui a rămas nestăvilit.

Când i s-a oferit ocazia de a încerca pentru ultima oară să

găsească Pasajul de nord-vest, a profitat din plin.

La vârsta de cincizeci și nouă de ani, era disperat să se asigure că numele lui avea să rămână în cărțile de istorie.

Mulți s-au înscris să meargă alături de el. Franklin era un erou. Să i se alăture în cea mai mare și mai ambițioasă expediție era o șansă de a intra alături de el în aceleași cărți de istorie.

Și așa a fost. Dar nu așa cum s-au așteptat ei.

În mod sigur, Franklin se bucura de toate avantajele – de exemplu, două dintre cele mai avansate nave de la acea vreme. HMS *Terror* și HMS *Erebus* aveau prova învelită în oțel ca să-i ajute să spargă gheața.

Deși erau nave cu vele, erau prevăzute și cu motoare pe bază de aburi și aveau destul cărbune ca să spargă gheața douăsprezece zile. De asemenea, aveau provizii suficiente pentru trei ani, inclusiv 8000 de conserve cu mâncare.

Țineți minte conservele! Vor fi importante ceva mai târziu.

Au ridicat pânzele în Kent, în mai 1845. La sfârșitul lui iulie, navele au fost observate de căpitanul unei baleniere aflate în preajma Insulei Baffin, în dreptul coastei canadiene și la marginea Pasajului de nord-vest.

După care, pur și simplu, cele două nave au pierdut legătura cu lumea din afară.

E ușor să uiți în zilele noastre, cu telefoane și navigație prin satelit, că o asemenea expediție însemna să izolezi complet echipajul de civilizație. Acum poți să scrii mesaje pe Twitter din stația spațială. Pe-atunci, o călătorie de explorare însemna că nu puteai fi contactat cu anii. La propriu.

Așadar acasă, în Anglia, nimeni nu se mira că nu auziseră de Franklin și oamenii lui de șase luni.

Sau un an.

Sau chiar doi.

Dar în 1847 oamenii au început să se îngrijoreze. Primul din numeroasele echipaje de salvare au pornit spre Arctica, încercând să găsească *HMS Terror* și *Erebus.*

Nici urmă de ei.

Apoi, tot mai multe echipaje de salvare.

Cu același rezultat.

Parcă dispăruseră de pe fața pământului.

Un secol și jumătate sute de oameni aveau să încerce să pună cap la cap ce se întâmplase cu Franklin și echipajul său.

Treptat, s-a format o imagine a deceselor îngrozitoare, împrăștiate în cele mai inospitaliere regiuni. Și se pare că problemele lor au început cu acele 8000 de conserve pe care le așezaseră cu atâta grijă în cală.

Se pare că fuseseră făcute cu bani puțini de un furnizor lipsit de scrupule. Conțineau o cantitate neobișnuit de mare de plumb. Adică, din momentul în care au deschis prima conservă, marinarii au început încet, dar sigur să fie otrăviți.

Otrăvirea cu plumb e ceva îngrozitor. Duce la migrene cumplite, vomă și diaree. Provoacă halucinații și suferi de delir și insomnie. Te duce la depresie și-ți răpește abilitatea de a lua decizii lucide.

În general, nu e ce-ți dorești în timpul unei expediții singuratice și solicitante prin zona arctică înghețată sau care să te susțină în timpul iernilor arctice lungi, friguroase și întunecoase.

În ciuda simptomelor, exploratorii nu s-au întors. Înaintând tot mai departe prin pasajul presărat cu gheață, credeau în continuare că merita să îndure suferința pentru premiul final.

Acum știm că au petrecut iarna pe Insula Beechey, o bucată sinistră și neprietenoasă de rocă și gheață din Arhipelagul Arctic Canadian. Pe Insula Beechey a fost exhumat trupul lui John Torrington după o sută cincizeci de ani. El și alți doi oameni au murit în prima iarnă și, cum am spus mai sus, otrăvirea cu plumb și tuberculoza a jucat un rol important în moartea lui.

Cei care au rămas erau și ei într-o stare proastă cât au așteptat să treacă iarna.

Dar nu s-au întors. Erau hotărâți să continue.

Franklin și oamenii lui au plecat de pe Insula Beechey la sfârșitul acelei ierni aspre. Timp de câteva luni au cercetat în van labirintul înghețat al arhipelagului, încercând cu disperare să găsească o cale de trecere. Dar nu au reușit.

În septembrie 1846, navele lor erau blocate în gheața arctică.

HMS Terror și *Erebus,* cu echipajul format din o sută douăzeci și nouă de oameni, deveniseră captive în gheață. Nu aveau să mai navigheze niciodată.

Ce au făcut marinarii? Cum și-au petrecut zilele? Se pare că nu aveau nimic decât mâncarea otrăvită care îi înnebunea

treptat. Probabil izolarea a înrăutățit lucrurile și mai mult. Erau pierduți, prinși în cursă, într-o mare nesfârșită de gheață, la sute de kilometri de civilizație.

Și știau că nimeni nu avea să vină prea curând să-i salveze.

Zilele s-au făcut săptămâni. Săptămânile, luni.

Imaginați-vă. Nimic, în afară de gheață și viscol cât vezi cu ochii; siguranța tot mai mare că, dacă nu se schimba ceva, navele înghețate care le ofereau acum adăpost aveau să devină morminte.

În tot acest timp, își vedeau camarazii îmbolnăvindu-se și murind.

Știm că în mai 1847 cel puțin o parte dintre oameni s-au aventurat dincolo de nave ca să înalțe un mic turn de piatră. Acolo însuși Franklin a lăsat o însemnare mică, dar tipic de curajoasă.

Scria: „Totul e bine.”

Dar nu era totul bine. Pentru că într-o lună John Franklin, eroul Angliei din acele vremuri, era mort.

Oamenii pe care i-a lăsat în urmă mureau la rândul lor. Unul câte unul, expunerea la frig și înfometarea aveau să-i secere treptat, dar inexorabil.

Au trecut alte luni solitare, îngrozitoare. Fără să scape de frig și gheață. Fără speranță să fugă sau să fie salvați.

După aproape un an, în aprilie 1848, doi dintre ofițerii lui Franklin au lăsat încă un bilet în turnul acela. Era reținut și lipsit de emoție. Nu vorbea despre ororile singurătății și morții de pe navele înghețate. Spunea doar că încă cincisprezece oameni muriseră. Luaseră decizia să abandoneze nava și să meargă pe gheață până ajungeau pe coasta Canadei.

Chiar și în starea de delir provocată de otrăvirea cu plumb, niciunul nu ar fi putut crede cu adevărat că putea supraviețui unei asemenea tentative de eliberare.

Putem doar să ne imaginăm în ce stare erau când au încercat să-și croiască drum peste gheață până la un loc sigur.

Otrăviți și înfometați.

Înghețați.

Împleticiți.

Chinuiți zi și noapte de vremea din regiunea arctică.

Probabil erau bolnavi de scorbut: cu gingiile sângerând și răni

supurând pe tot corpul. Poate că tuberculoza se infiltrase în plămânii lor și infecția li se împrăștia în tot corpul.

Erau morți ambulanți.

Soția lui Franklin, Lady Jane, era hotărâtă să afle ce se întâmplase cu soțul ei. A refuzat să creadă că o sută douăzeci și nouă de oameni puteau să dispară pur și simplu. Și-a cheltuit toată averea plătind echipaje de cercetare, inclusiv pe cea condusă de Căpitanul Leopold McClintock.

McClintock a reușit să adune câteva informații tulburătoare de la inuiții care locuiau în pustiurile înghețate din Nord. Aceștia au povestit despre două nave care fuseseră strivite de gheața mișcătoare; de oamenii albi care mergeau cu greu pe gheață, căzând secerați în mers. Inuiții le-au dat o colecție mică de nasturi, cuțite și bijuterii care fuseseră purtate de membrii echipajului lui Franklin.

Chiar și în ziua de azi, câțiva inuiți indigeni care locuiesc în regiune spun povești lăsate din moși-strămoși. Acestea vorbesc despre o coloană de oameni în stare deplorabilă care încearcă să ajungă în Sud. Legendele spun că aveau ochii cuprinși de nebunie și nu mă îndoiesc că este adevărat. Probabil plumbul i-a înnebunit treptat, dar la fel ar fi făcut și singurătatea disperată și pierderea completă a speranței.

McClintock a găsit și o mică balenieră prinsă între ghețuri. Era plină de cărți și ciocolată care fuseseră luate ori de pe *Terror,* ori de pe *Erebus.*

Se mai aflau acolo și scheletele a doi marinari.

Ambarcațiunea era îndreptată spre locul unde se presupunea că înghețaseră navele, nu în partea opusă. Încercau acești oameni să navigheze până într-un loc sigur? Sau se hotărâseră pur și simplu să se întoarcă la nave și să moară alături de camarazii lor?

Expediția lui Sir John Franklin de descoperire a Pasajului de nord-vest a fost începutul celei mai lungi misiuni de cercetare și salvare lansate vreodată. Ultimele zile ale lui Sir John Franklin și ale echipajului său iau captivat pe cei cu pasiunea explorării încă de când au dispărut navele.

Și chiar au dispărut. Mai mult ca sigur, au fost zdrobite treptat de gheața mișcătoare care scârțâia. După ce i-a atras și i-a prins în capcană pe marinarii fără noroc, Arctica le-a înghițit navele în adâncimile înghețate.

Cele câteva cadavre care *au fost* găsite însă au dezvăluit niște secrete surprinzătoare.

Cum ar fi semnele lăsate de cuțit pe oase, ceea ce sugerează că în ultimele zile disperate o parte din echipajul lui Franklin s-a dedat la canibalism. Și-au mâncat prietenii ca să mai câștige câteva zile sau săptămâni prețioase de existență lipsită de speranță.

În ceea ce privește supraviețuirea în momente de privațiuni copleșitoare, de foame, de mizerie și nebunie, sunt câteva povești care rivalizează cu soarta disperată a oamenilor lui Franklin. Dar nu toate poveștile despre curajul adevărat se termină cu un triumf. Unele – de fapt, multe – sunt îndurate până la sfârșitul sumbru cu eroism, stoicism și un curaj tăcut.

Acelor suflete curajoase le spun: vă salutăm.

CĂPITANUL SCOTT:
„DUMNEZEULE MARE, CE LOC ÎNGROZITOR!”

Dacă aș fi supraviețuit, aș fi avut de spus
o poveste despre cutezanța, rezistența și curajul tovarășilor
mei care ar fi ajuns la inima tuturor englezilor.
Aceste însemnări în grabă și trupurile noastre fără viață
trebuie să spună povestea asta.
Din jurnalul Căpitanului Scott

12 noiembrie 1912.

O echipă de cercetare din Antarctica tocmai a descoperit un cort instalat pe gheața solidă, la sute de kilometri de civilizație. În cort, trei cadavre. Sunt înfășurate în sacii de dormit și arată de parcă tocmai au adormit.

De fapt, sunt morți de opt luni.

La o examinare mai atentă, pielea arată galbenă. E acoperită de degerături.

Doi dintre acești oameni arată liniștiți. Al treilea, aflat între ceilalți, pare că se întinde agonizând, de parcă ar fi murit luptându-se cu moartea însăși.

În timpul vieții, se numeau locotenent Henry Bowers, doctor Edward Wilson și, între ei, căpitanul Robert Falcon Scott.

Scott al Antarcticii.

Povestea extraordinară a acestei expediții blestemate la Polul Sud îți aduce aminte de ce te face să te smerești în fața curajului extraordinar al unui grup de oameni care au dat piept cu cele mai groaznice aspecte ale naturii și au pierdut bătălia.

Un grup de oameni care, chiar și atunci când au înțeles că erau înfrânți – și de natură, și de ceilalți exploratori, și-au păstrat demnitatea și hotărârea până la sfârșit.

Înainte să auzim povestea căpitanului Robert Falcon Scott, să aflăm ceva despre Antarctica. Pentru că e posibil să fie cel mai dur și mai ostil loc de pe toată planeta.

Continentul este uriaș. Gândiți-vă la Anglia. Apoi înmulțiți dimensiunea ei cu 50. Sau gândiți-vă la Australia și dublați-o.

Apoi gândiți-vă că 99 din continent e acoperit de gheață. În unele locuri, gheața are o grosime de cinci kilometri.

Temperaturile din Antarctica pot ajunge la -89 °C. În medie, nu există loc mai rece pe pământ. Și totuși, tehnic vorbind, e un

deșert. Nu există cămile, dar nici ploaie, motiv pentru care este în categoria terenurilor deșertice.

În multe privințe, clima este mai periculoasă decât într-un deșert obișnuit. Pe lângă faptul că ziua durează douăzeci și patru de ore o parte a anului, în Antarctica, la fel ca în deșert, te deshidratezi repede. Soarele, care se reflectă brutal în straturile de gheață veșnică, îți arde pielea și ochii. Mai este și altitudinea, o mare parte din continent ajungând la înălțimea extenuantă pentru organism de 3000 de metri.

Și mai sunt și viscolele. Cum n-ați văzut niciodată. Furtuni șocante și violente de zăpadă și gheață, intensificate de vânturile usturătoare cu forță de uragan. Vânturi care-i pot lua pe oameni pe sus ca pe niște fire de praf.

Chiar și azi, Antarctica rămâne aproape în întregime neexplorată. Pe cea mai mare parte a continentului nu a călcat încă picior de om. Dacă există vreun loc care să fie considerat sălbatic și necruțător, acela e Antarctica. Nimic nu te pregătește pentru momentul în care ajungi prima dată pe suprafața ei. Eu știu. Frumusețea. Grandoarea. Frigul. Îți taie răsuflarea – la propriu.

Antarctica e înconjurată, aproape păzită, de Oceanul Antarctic, unde vânturile sunt mai puternice decât în oricare alt loc de pe pământ. Valurile se înalță ca niște munți și se prăbușesc cu forțe newtoniene greu de imaginat.

Este singurul loc de pe pământ fără locuitori permanenți sau populație indigenă. Și pe bună dreptate. Nimeni nu ar putea trăi acolo prea mult timp. Este aproape imposibil ca un om să găsească resursele naturale de a trăi în vecinătatea Polului Sud. Pur și simplu, nu are ce să vâneze sau să culeagă.

Unii dintre cei mai bravi exploratori au încercat fără succes să înainteze în Antarctica. Chiar și căpitanul Cook a avut o tentativă în timpul călătoriei în Pacific din 1772–1774. A înfruntat rigorile Oceanului Antarctic, dar nu a reușit decât să ocolească Antarctica, fără să ajungă pe continentul în sine.

Ori de câte ori încerca să se apropie de platformele continentale înghețate, nava îi era înconjurată de o perdea de gheață și ceață amenințătoare, poate chiar letală. Dacă vânturile și marea deveneau agitate – cum se întâmpla adesea, ar fi avut parte de o soartă crudă, zdrobit de platformele înalte de 150 de metri de gheață verticală care înconjoară și

protejează masa continentală.

Nu s-a apropiat nici la 1600 de kilometri de Polul Sud și a declarat că, mai mult ca sigur, e imposibil să ajungi mai aproape.

„Imposibil”, desigur, nu este un cuvânt care să le placă marilor exploratori. Dar, imposibil sau nu, un lucru e sigur: orice bărbat sau orice femeie care se luptă cu Antarctica va da piept cu cea mai feroce și cea mai violentă fațetă a naturii.

În 1912 căpitanul Scott și cei patru însoțitori – căpitanul Lawrence Oates, Bowers, Wilson și subofițerul Edgar Evans – au făcut exact acest lucru. Istoria ne spune că sălbăticia a câștigat lupta.

Dar uneori faptele mărețe și îndrăznețe se fac pe drumul spre înfrângere. Faptele Căpitanului Scott și ale oamenilor săi au fost printre cele mai mărețe și îndrăznețe de care s-a auzit vreodată.

Robert Falcon Scott era un aventurier înnăscut. Provenea dintr-o familie destul de avută și ambele ramuri ale familiei aveau experiență în navigație. Chiar și așa, trebuie să fi fost neobișnuit de nerăbdător să vadă lumea, plecând pentru prima dată pe mare la treisprezece ani. A fost pe *HMS Boadicea,* unde a lucrat doi ani ca aspirant. Pe măsură ce a înaintat în vârstă, a urcat în rang în Marina Regală și, când s-a ivit ocazia să se îmbarce pe *HMS Discovery* pentru Misiunea Națională în Antarctica din 1901–1904, a profitat.

Așa a fost plantată sămânța celebrității lui viitoare și, în doar câțiva ani, avea să fie cunoscut în toată lumea ca Scott al Antarcticii. Era un nume care avea să îl coste viața.

Călătoria cu *Discovery* a fost considerată un mare succes, deși nu a fost lipsită de necazuri. Nava a fost prinsă între ghețuri, în apele reci ale Oceanului Antarctic. Dar asta nu i-a împiedicat pe oameni să pășească pe continentul Antarctica – un moment istoric pentru Marină.

Oamenii își luaseră câinii, sperând să-i tragă cât mai aproape de Polul Sud. Dar nu știau cum să aibă grijă în mod eficient de câini și în curând le-au slăbit puterile. Echipajul a fost forțat să măcelărească cele mai slabe animale și să le hrănească pe celelalte cu carnea lor caldă doar ca să le țină în viață și în stare să tragă.

Adăugați la toată combinația degerăturile, scorbutul și orbirea

provocată de zăpadă și veți avea o idee vagă despre cum a fost călătoria în Antarctica. Exploratorii au petrecut în total nouăzeci și trei de zile pe gheața necruțătoare. Pe drumul de întoarcere, toți câinii au murit și unul dintre oameni s-a prăbușit din cauza scorbutului.

Totuși, au mers spre sud, mai departe decât ajunsese oricine altcineva până atunci, iar apetitul lui Scott pentru explorare nu se diminuase din pricina greutăților îndurate.

Pentru a doua oară, el și tovarășii săi au pășit pe gheața din Antarctica, de data asta într-o expediție care avea să dureze cincizeci și nouă de zile. La întoarcerea pe *Discovery,* Scott și doi însoțitori aproape au murit când gheața s-a prăbușit sub ei și au căzut într-o crevasă adâncă. Dar, în mod miraculos, au reușit să se cațăre până la suprafață și să supraviețuiască.

Nici măcar asta nu a putut să slăbească ardoarea lui Scott de a îndura cele mai mari greutăți ca să reușească imposibilul. Avea să cucerească el cumva Polul Sud ori avea să moară încercând.

Avea să aibă parte în curând de ambele posibilități.

Căpitanul Scott fusese infectat cu virusul Antarcticii. Mai important este însă că în timpul celei de-a doua călătorii exploratorii au descoperit că parcurseseră zilnic, pe jos, o distanță mai mare decât atunci când fuseseră trași de câini. Era un lucru pe care Scott avea să și-l amintească pentru următoarea călătorie în Antarctica după aproape zece ani.

Membrii expediției *Terra Nova,* denumită după nava care avea să-i aducă pe Scott și pe noii lui tovarăși în Antarctica, aveau un singur obiectiv: să fie primii oameni care ajung la Polul Sud. Știau însă că nu sunt singurii care au acest scop. Un explorator norvegian, Roald Amundsen, avea același plan. Era o cursă spre Pol, pur și simplu.

Cele două echipe foloseau tactici diferite. Amundsen avea să se bazeze pe câini care să-i tragă pe oameni și proviziile lor peste pustiurile înghețate din Antarctica. A comandat o sută de animale, știind că, pe măsură ce se apropiau de Pol, unii dintre ei aveau să fie împușcați, iar carnea să fie dată câinilor și oamenilor deopotrivă.

Scott avea păreri clare. Poate că imaginea cumplită în care oferea ca hrană un câine slăbit celorlalte animale din haită îi

rămăsese în minte, la fel ca amintirea câinilor rămași care muriseră pe gheață. Mai mult decât atât, credea că era cumva mai puțin nobil să te bazezi doar pe câini. Ca și cum „trișau” în acest demers.

Totuși, Scott și oamenii lui au decis să recurgă la cai. Dar Scott plănuia să folosească această combinație de cai și câini ca să instaleze taberele de provizii ale echipei. Pentru ultima etapă, câinii aveau să fie trimiși înapoi și caii, împușcați. În ultimul marș, oamenii aveau să care singuri echipamentele.

A fost o decizie fatal de eroică și curajoasă. Oricare ar fi fost logica, Scott era convins că are cele mai mari șanse de succes.

Terra Nova a întâmpinat probleme îndreptându-se spre sud, către Antarctica. A fost blocată în gheață douăzeci de zile. În timp ce așteptau să fie salvați de o navă, s-a stricat vremea.

Caii dădeau deja semne de oboseală. După ce oamenii au descărcat proviziile pe gheața din Antarctica și au mers spre primul depozit de provizii, șase animale au murit – fie din cauza frigului, fie pentru că îi încetineau oamenii și a trebuit să fie împușcați.

Începuse să pară că decizia lui Scott de a se baza mai mult pe ponei decât pe câini fusese una greșită.

Pe 1 noiembrie 1911, echipa de cinci oameni a lui Scott a pornit în ultima etapă către Pol. Vremea era groaznică. Dacă nu îi orbea viscolul, îi orbea soarele. Terenul era impracticabil, mai ales când, spre deosebire de Amundsen, trăgeau ei singuri săniile cu provizii, în loc să utilizeze câini.

Un gest eroic, probabil, și o demonstrație impresionantă de rezistență fizică. Dar asta însemna că se mișcau lent. Și că erau tot mai epuizați cu fiecare pas.

Au continuat să îndure frigul cumplit și propria extenuare copleșitoare.

Aerul nu era doar rece, ci și ciudat de umed. Aveau senzația că le îngheață oasele. Monotonia sumbră a împrejurimilor le scădea moralul: să nu vezi decât pustiul înghețat în toate direcțiile, știind că nu erau pe nicăieri provizii, căldură sau adăpost, trebuie să se fi jucat oribil cu mintea lor.

Dar au făcut față. Și pe 17 ianuarie, în mod incredibil, au ajuns la Polul Sud. O realizare fenomenală, datorată curajului, rezistenței și încăpățânării pure.

Însă a apărut o problemă.

„Polul. Da”, scria Scott în jurnal, „dar în împrejurări foarte diferite de cele la care ne așteptam.”

Spre neliniștea lor, au văzut un mic cort în vârful căruia se afla un steag negru. Pierduseră cursa. Amundsen ajunsese la Polul Sud cu patru săptămâni înaintea lor.

Pentru oamenii epuizați, a fost o veste devastatoare, jurnalul Căpitanului Scott din 17 ianuarie ne spune ce lovitură în plex a fost această descoperire.

> *Am avut o zi oribilă. Adăugați la dezamăgirea noastră vântul din față de 4 spre 5, temperatura de -22 grade Fahrenheit (-30 °C) și însoțitorii care înaintează cu mâinile și picioarele reci... Dumnezeule mare, este un loc îngrozitor!*

Desigur, faptul că ajunseseră la Pol era o realizare remarcabilă, dar nu aveau motiv să sărbătorească. Au mâncat „un terci polar gras” – un amestec grețos de untură, ovăz, carne de vită și proteină vegetală, sare și zahăr, după care nu le-a rămas decât să-și pregătească mintea și trupurile extenuate pentru îngrozitorul drum de întoarcere care îi aștepta.

Dacă ajungerea la Polul Sud pe locul doi fusese o lovitură crâncenă pentru Scott, era pe cale să dea peste niște situații care aveau să arunce în neant orice gând legat de glorie sau de cursă.

Scott al Antarcticii urma să nimerească direct în iad.

Povestea întoarcerii lui Scott de la Polul Sud a devenit o legendă. Dar adevărata oroare a acelor ultime zile și săptămâni se uită uneori. Scott era un om mândru și chiar și în jurnalele proprii – găsite perfect conservate în zăpadă, la câteva luni după moartea lui – îi simțim stoicismul când descrie deteriorarea situației în care se afla echipa.

Dar se simte și cum stoicismul începe să se clatine, puțin câte puțin.

După ce resimțiseră dezamăgirea cruntă de a ști că echipa lui Amundsen îi întrecuse la Pol, se confruntau cu realitatea demoralizantă că trebuie să tragă echipamentele sute de kilometri înapoi pe gheață. Aproape o mie trei sute de kilometri.

Aveau de înfruntat luni întregi în care, epuizant și descurajant,

trebuiau să tragă echipamentul prin sălbăticia cea mai aspră și necruțătoare din lume. Trebuiau să lupte cu frigul și cu vântul printre ghețarii brăzdați de crevase, fără să aibă măcar promisiunea succesului de a fi ajuns în *Terra Nova.* Și toate astea, cu provizii din ce în ce mai puține.

E o minune că au supraviețuit atât de mult.

Pe măsură ce se întorceau, deveneau mai obosiți. Obosiți fiind, începeau să se împiedice. Scott s-a rănit la umăr. Wilson și-a rupt tendoanele de la picior. Evans a rămas fără unghii la degete. Par să fie niște lucruri suportabile, dar când tragi cu umerii, mărșăluiești cu picioarele și apuci totul cu degetele, se înțelege cum asemenea condiții extreme sporesc de sute de ori gravitatea micilor probleme.

Totul se transforma într-un marș periculos al morții.

Pe 17 februarie, la o lună de când au plecat de la Pol, au trecut prin ceea ce Scott descria drept „o zi îngrozitoare”. Vremea era extrem de proastă.

Tocmai se așternuse un nou strat de zăpadă care le împiedica sania, făcând-o de două ori mai greu de tras. Cerul era acoperit. Vizibilitatea era redusă. Unul dintre ei, Edgar Evans, părea să fie în stare gravă. Rămânea în urmă. Când echipa s-a oprit să ridice cortul, au văzut că Evans e foarte departe în spate, așa că s-au întors să-l ajute.

Au găsit un om pe cale să-și piardă mințile.

Stătea în genunchi. Arăta ca și cum ar fi încercat să-și smulgă hainele, iar mâinile erau expuse la aerul înghețat și complet degerate. În ochi avea o privire sălbatică, iar vorbirea era înceată și nedeslușită. Unul dintre ei a spus că probabil suferise un traumatism cerebral de la o cădere.

L-au ajutat pe Evans să se ridice, dar el a reușit să facă doar câțiva pași, după care s-a prăbușit din nou pe gheață.

Era evident că nu mai putea merge. Oamenii au plecat să aducă sania, apoi l-au tras pe tovarășul lor comatos înapoi la cort. Au încercat să-l instaleze confortabil, dar nu mai aveau cum să-l ajute.

Edgar Evans a murit chiar după miezul nopții. Însemnările lui Scott demonstrează starea de spirit a celorlalți: „Nici că se putea un sfârșit mai bun pentru dificultățile îngrozitoare din ultima săptămână.”

Cei patru rămași s-au străduit să continue. Vremea s-a stricat

și mai mult. Li s-au agravat orbirea, degerăturile, starea de foame și epuizare. Toate aceste elemente au degenerat zi de zi. Fără încetare. Tot mai multă durere, foame, frig și extenuare. Scott știa că oamenii lui își pierdeau speranța.

L-a forțat pe Wilson, care ducea doze mortale de morfină și opiu, să-i predea rezervele. Simțea că tuturor le zboară gândul spre sinucidere, dar Scott nu voia să le permită asemenea lux.

Oricât de rău stăteau lucrurile, aveau să continue.

Și așa au făcut. Zi după zi. Cu suferință cumplită și curaj adevărat.

După aceea, la o lună după moartea lui Evans, a urmat încă un dezastru.

Căpitanul Oates ceda. Nu mai putea ascunde durerea agonizantă pe care i-o provoca fiecare pas vlăguit de degerături. I-a rugat pe ceilalți să-l lase să moară în sacul de dormit. Nu i-a lăsat inima să o facă și l-au ajutat să reziste încă o zi.

Însă în seara aceea, când pregăteau tabăra, era evident că pentru Oates se apropia sfârșitul.

Și Oates știa. Fără el, care ținea grupul în loc, ceilalți aveau o șansă mică să supraviețuiască. Dar, în ritmul extrem de lent în care de-abia mai mergea, el știa că toți vor muri de foame.

A rezistat peste noapte, dar când s-a trezit a observat că iar e un viscol cumplit afară. Era deja prea mult. S-a întors spre tovarășii lui și a spus probabil cele mai celebre ultime cuvinte din istorie: „Ies un pic afară și s-ar putea să dureze o vreme.”

A ieșit din cort împleticindu-se în furtuna albă de afară și a dispărut.

Mai rămăseseră trei oameni: Scott, Wilson și Bowers.

În jurnalul său, Scott scria despre Oates: „A suportat o suferință cumplită săptămâni întregi fără să se plângă… Nu a renunțat – nu a vrut să renunțe – să spere până la sfârșit.”

Se putea spune aceiași lucru și despre ceilalți. Știau că șansele de supraviețuire sunt minime. Cel mai ușor era să se întindă în sacii de dormit și să lase moartea să-i ia.

Dar ei au refuzat. Voiau să continue lupta cu ce era mai rău în sălbăticie și să nu piară în această încercare.

„Sperăm cu toții să întâmpinăm sfârșitul în aceeași stare de spirit”, scria Scott, „și în mod sigur acesta nu e departe…”

A doua zi după moartea lui Oates, piciorul drept al lui Scott s-a dovedit terminat de degerături. Dar au mers mai departe.

Rațiile erau aproape neglijabile. Oamenii arătau ca niște fantome scheletice, înaintând agonizant de încet prin viscol. Erau complet lipsiți de vlagă.

Acum erau aproape de unul dintre depozitele pline de provizii – celebrul depozit de o tonă. Mai aveau 17 kilometri.

Dar 17 kilometri pe asemenea vreme puteau la fel de bine să fie și o mie.

Viscolul s-a întețit.

Pe 22 martie, cei trei nu au mai putut ieși din cort din cauza condițiilor meteo. Scott refuza să se dea bătut. Știa că moartea era aproape, dar tot era hotărât să aleagă el modul: „Va fi natural – vom merge până la depozit cu sau fără echipament și vom muri pe drum."

Dar în ziua aceea nu au mers. Nu puteau. Ninsoarea și vântul care urla neîncetat i-au țintuit în cort. Iar viscolul nu se potolea deloc.

A mai trecut o săptămână. Putem doar să ne imaginăm disperarea amară din ultimele zile de înfometare și îngheț în timp ce stăteau acolo, încăpățânându-se să se împotrivească morții, dar știind că se apropia.

Nu știm nimic despre ultimele clipe ale lui Scott, în afară de ultima sa însemnare în jurnal:

> *Vom lupta până la capăt, dar suntem tot mai slăbiți, desigur, iar sfârșitul nu poate fi departe. E păcat, dar nu cred că mai pot scrie. Pentru numele lui Dumnezeu, aveți grijă de ai noștri.*

Faptul că ultimele lui cuvinte au fost despre cei dragi pe care-i lăsase în Anglia arată ce fel de om era.

Îl lăsa corpul. Antarctica nemiloasă câștigase. Dar el o înfruntase cu umanitate și curaj deplin.

În timp ce trăgea să moară în cortul înghețat, Scott nu a scris doar în jurnal, a scris și scrisori celor apropiați, dintre care iese în evidență una pe care a numit-o „Mesaj pentru public". Iată ce a spus:

> *Ne-am asumat riscuri, știam că ni le asumăm; lucrurile s-au întors împotriva noastră și, prin urmare, nu avem de ce să ne plângem... Dacă*

trăiam, aș fi avut de spus o poveste despre greutăți, despre rezistența și curajul tovarășilor mei care ar fi ajuns la inima fiecărui englez. Aceste însemnări în treacăt și cadavrele noastre trebuie să spună povestea...

Deși nu a supraviețuit, povestea rezistenței lui Scott a aprins imaginația și a câștigat respectul unei națiuni. Avea să fie cunoscut pentru totdeauna drept Scott al Antarcticii.

După cum spunea Robert Baden-Powell, fondatorul mișcării Cercetașilor: „Se duc britanicii la vale? Nu! Au rămas destulă îndrăzneală și destul suflet în englezi, până la urmă. Căpitanul Scott și căpitanul Oates ne-au demonstrat asta."

Toți avem nevoie de modele și de inspirație în viață care să ne facă mai buni și mai puternici. În ceea ce mă privește, nu succesele, ci defectele și eșecurile lui Scott mă mișcă. Mai bine spus, curajul demonstrat în ultimele lui săptămâni, ca exemplu de îndrăzneală, dârzenie și demnitate, este greu de depășit.

ROALD AMUNDSEN:
CEL MAS MARE EXPLORATOR AL ANTARCTICII

Victoria îl așteaptă pe cel care are totul pus
la punct – oamenii îi spun noroc. Înfrângerea
e sigură pentru cel care a uitat să-și ia din timp
precauțiile necesare; asta se cheamă ghinion.
ROALD AMUNDSEN

Marea Amundsen. Gheţarul Amundsen. Golful Amundsen. Bazinul Amundsen. Câmpia Amundsen. Muntele Amundsen.

Orice explorator după care au fost denumite atâtea părți ale lumii trebuie să fi făcut ceva bine. Până și un crater de pe lună a fost botezat după omul acesta!

Dar care e marea scofală? Cum se face că numele Amundsen apare în cele mai ostile părți ale planetei și dincolo de ele?

Ei bine, ați citit povestea lui Sir John Franklin și a încercării lui de a găsi Pasajul de nord-vest. Ați citit povestea lui Scott al Antarcticii și a celebrei sale tentative de a ajunge primul la Polul Sud.

Ultimele expediții întreprinse de Franklin și Scott au fost eșecuri. Eșecuri glorioase. Eșecuri curajoase. Eșecuri care avea să-i păstreze în istorie drept cei mai duri și mai rezistenți exploratori din lume. Dar, până la urmă, eșecuri.

Așadar, este corect să se vorbească și despre omul care a reușit ceea ce niciunul dintre acești oameni nu a putut face: să navigheze prin Pasajul de nord-vest *și* să ajungă primul la Polul Sud, după care, desigur, să se și întoarcă în siguranță.

El este succesul opus eșecurilor. *Yin*-ul opus *yang*-urilor.

Dați-mi voie să vi-l prezint pe Amundsen. Roald Amundsen. A fost, oricum ați lua-o, cel mai mare și cel mai eficient explorator al generației sale.

Roald Amundsen era norvegian. Ați citit despre Jan Baalsrud și Thor Heyerdahl și ați descoperit că Norvegia e țara natală a unora dintre cele mai dure și extraordinare personalități din lume. Amundsen nu făcea excepție. Oamenii îl numeau „ultimul viking”, poreclă pe care el o prețuia.

S-a născut într-o familie de marinari și a știut întotdeauna că explorările polare îi sunt menite – atât de mult, încât în tinerețe

dormea cu ferestrele deschise în iernile aspre din Norvegia, ca să se antreneze pentru viața pe care o alesese.

În copilărie, și-a fixat un țel: să fie primul om care pune piciorul la Polul Sud.

Îmi plac copiii care au aspirații înalte.

În 1899, a călătorit pentru prima oară în Antarctica, făcând parte din expediția *Belgica.* Nu a fost o călătorie care să rămână în istorie, dar ar fi putut rămâne. Chiar înainte să ajungă în Antarctica, exploratorii au avut de îndurat furtuni atât de îngrozitoare și mări atât de agitate, încât vârtejul înghețat al valurilor a copleșit nava. Un membru al echipajului a fost aruncat peste bord de un val uriaș și a murit înecat.

După aceea au ajuns în Antarctica.

Expediția *Belgica* a fost prima care a petrecut o iarnă întreagă pe gheața din Antarctica. Nu au avut de ales: nava era blocată în gheață și forțată să plutească în derivă după cum se mișca stratul de gheață. În întunericul total al iernii din Antarctica.

Echipajul nu era, în mod sigur, pregătit pentru lunile lungi de singurătate, cu provizii puține și teama constantă că gheața avea să zdrobească în cele din urmă nava. Carena era fixată în gheață, iar catargele și velatura, acoperite de o promoroacă groasă. Părea greu de crezut că se vor întoarce vii acasă când nava a început să fie strânsă la mijloc.

A fost un test incredibil al caracterului și hotărârii tânărului Amundsen.

Mulți dintre membrii echipajului au înnebunit de singurătate și groază. Unul s-a aruncat de pe navă pe gheață, anunțând că va merge pe jos până acasă, în Belgia. Altul a murit de insuficiență cardiacă. Mulți s-au îmbolnăvit atât de grav, încât au început să-și scrie testamentul.

Scorbutul – blestemul vieții de explorator – s-a răspândit printre oameni. Căpitanul s-a îmbolnăvit, așa că Amundsen și Frederick Cook, doctorul navei, au preluat comanda. În mod decisiv, Cook insistase să vâneze foci și le păstrase carnea înghețată la bord. Nimeni nu știa ce anume provoca scorbutul, dar Cook era convins că va rezolva problema prin carnea de focă, așa că le-a dat oamenilor să mănânce bucăți întregi. Treptat, scorbutul a cedat.

Dar problemele lor nu se terminaseră încă.

Iarna a făcut loc primăverii. S-a întors lumina de zi. Dar

gheața – pe alocuri mai groasă de doi metri – ținea încă nava blocată. Dacă nu puteau desprinde nava și să o scoată în larg, aveau să rămână acolo încă o iarnă. Ceea ce, cu siguranță, i-ar fi omorât pe toți.

Ați încercat vreodată să scoateți o mașină de sub zăpadă? Ei bine, încercați să scoateți o navă din gheața din Antarctica. Asta au făcut Amundsen și ceilalți. Au folosit unelte de metal și chiar dinamită ca să-și croiască drum cu explozii, înainte de a începe călătoria chinuitoare de nouă luni spre casă.

Antarctica demonstrase că nu era un loc care să-i accepte pe oameni decât dacă îți curgea oțel prin vine.

Dar, demonstrând că oamenii *puteau* să supraviețuiască peste iarnă într-un mediu atât de dificil și ostil, expediția a pregătit terenul pentru marile reușite în Antarctica ale lui Scott, Mawson și, desigur, Amundsen însuși.

De asemenea, a consolidat reputația lui Amundsen de mare conducător și stăpân al gheții.

Făcuse primul pas pe drumul măreției.

Orice explorator de valoare voia să găsească Pasajul de nord-vest – acea rută navigabilă îndelung căutată de-a lungul Cercului Polar Arctic între Atlantic și Pacific. Sute de oameni muriseră încercând să o găsească și mulți credeau că o asemenea rută era, pur și simplu, imposibilă.

Dar în sufletul oricărui mare pionier există refuzul de a crede că *ceva* este imposibil. Refuzul de a fi învins, oricâți oameni au fost învinși înainte.

Amundsen a pornit spre Pasajul de nord-vest în 1903 împreună cu alți șase oameni. Au plecat cu un mic vas de pescuit numit *Gjøa. Gjøa* trebuie să fi părut tare mic blocat în întinderea nesfârșită de gheață din nordul înghețat, dar s-a dovedit o alegere isteață. Ca să navigheze prin Pasajul de nord-vest, echipajul trebuia să treacă prin ape foarte puțin adânci. O navă mai mare ar fi atins fundul apei.

Gjøa era prevăzută cu un mic motor extern, dar, chiar și așa, călătoria a durat trei ani lungi. În fiecare iarnă, marea îngheța în jurul lor și trebuiau să aștepte să se topească suficient pentru ca nava să poată înainta. Dar Amundsen avea un plan și s-a ținut de el. A rămas aproape de coastă și a avut încredere că răbdarea avea să-i aducă în cele din urmă victoria.

A avut dreptate. Dar isprăvile lui Amundsen în călătoria aceea nu s-au sfârșit cu navigarea reușită prin Pasaj. Când nava a aruncat ancora pe Coasta Pacificului în Alaska, Amundsen era nerăbdător să trimită un mesaj în Norvegia ca să le spună oamenilor că îndeplinise această misiune incredibilă. Problema era că cea mai apropiată stație de telegraf se afla la 800 de kilometri distanță.

Amundsen nu s-a descurajat. Și-a pus doar schiurile și a parcurs întreaga distanță pe gheață, după care s-a întors pe *Gjøa* după ce a trimis telegrama.

Cum spuneam: era un om dur.

Era și deștept. În timpul călătoriilor prin Arctica, și-a făcut timp să învețe ce poate de la populația indigenă. A văzut cum foloseau câinii ca să tragă săniile și animalele ca să le țină de cald. Dacă vreți să știți cum să supraviețuiți într-un mediu extrem, ar fi bine să vă uitați la oamenii care fac asta de sute de ani.

Asta a făcut Amundsen. Era un om căruia îi plăcea să se pregătească, lucru care avea să-i prindă bine în expedițiile viitoare.

Amundsen eliminase de pe listă Pasajul de nord-vest. Dar rămâneau cele două mari provocări ale explorărilor polare: Polul Nord și Polul Sud. Amundsen își dorise întotdeauna să ajungă la primul din cele două, încă de când era doar un copil. Și-a întors privirea spre nord.

O încercare la Polul Nord necesita pregătiri minuțioase și finanțare substanțială. Mai era nevoie și de îndrăzneală – mai ales ca să o facă în felul în care plănuia Amundsen. Intenționa să navigheze spre Pol într-o navă care se blocase într-o banchiză de gheață. Dar gheața poate să mănânce o navă până nu mai rămâne nimic din ea. Soluția lui Amundsen era să folosească o navă cu carena rotundă, care să fie împinsă în sus în timp ce gheața se strânge în jur, ca să nu fie zdrobită de presiunea imensă.

Avea să funcționeze? Nimeni nu știa sigur. Dar Amundsen era dispus să facă o încercare.

Însă nu a avut ocazia. Pregătirile lui minuțioase au durat mult și, în timp ce ezita, Amundsen a primit vești devastatoare: alți doi exploratori – rivalii Frederick Cook (pe care Amundsen îl

cunoștea din expediția *Belgica)* și Robert Peary – cuceriseră Polul Nord.

Aceste revendicări au fost contestate, dar nu părea să conteze prea mult pentru Amundsen. Nu era genul care să fie vioara a doua pentru nimeni. Așadar, deși trebuie să fi fost o lovitură grea să afle că realizarea pe care și-o dorise din copilărie nu mai putea fi a lui, și-a întors imediat privirea spre Polul Sud. A păstrat secretul planului său chiar și față de cei mai apropiați oameni. Chiar și de cei care veneau cu el – le-a dezvăluit adevăratul obiectiv al expediției la o lună după ce au plecat din Norvegia. Și, dat fiind că plecase spre Antarctica la opt săptămâni *după* Scott, i-a telegrafiat în ultimul minut rivalului său ca să-l anunțe că are concurență.

Amundsen și ai lui au ajuns în Golful Balenelor din Antarctica pe 14 ianuarie 1911. Acum observăm din nou importanța planurilor făcute cu grijă și cu ceva mai multă viclenie. Baza din Antarctica a lui Amundsen era cu 96 de kilometri mai aproape de Pol decât a lui Scott. Într-o asemenea cursă, 96 de kilometri pot face o diferență uriașă. Cu alte cuvinte: mâncare. Era unul dintre puținele locuri de pe continent unde puteau găsi resurse de hrană.

Amundsen își făcuse temele.

Odată ajuns la fața locului, a continuat să pună în practică tot ce învățase până atunci.

Avea provizii suficiente pentru doi ani. Mai avea și aproape o sută de câini, după ce observase cum foloseau oamenii din Arctica animalele ca să tragă săniile și să se deplaseze. (Câinii mai aveau un avantaj – la nevoie, puteau fi dați de mâncare celorlalți câini, dar și oamenilor.)

La început însă, Amundsen și ai lui au fost nevoiți să petreacă iarna pe gheața din Antarctica. Știa din prima expediție ce experiență lugubră și singuratică putea să fie. Ca de fiecare dată, era bine pregătit. Și-a ținut oamenii activi în iarna aceea lungă cu pregătirile pentru încercarea de a ajunge la Pol, asigurându-se că sunt prea ocupați ca să lase frigul, întunericul și singurătatea să-i afecteze.

Strictețea rutinei de lucru le umplea zilele, de la șapte și jumătate dimineața până la cinci după-amiază, șase zile pe săptămână. Amundsen adusese cu el tot ce era nevoie ca să construiască o cabană mare pentru iarnă în care să locuiască

toți. S-a asigurat că au rații sănătoase și gustoase – pentru că nimic nu poate să distrugă mai repede moralul unui grup de oameni decât mâncarea proastă și insuficientă.

A adus mii de cărți din care să citească. Instrumente muzicale. Un gramofon. Niște oameni aspri, ascunși la mii de kilometri de civilizație, ascultau discuri vechi și zgâriate în bezna înghețată, ceea ce are ceva înălțător.

Amundsen a adus cu el chiar și o saună portabilă, de-ajuns de mare pentru un singur om – și, după ce au instalat sauna, oamenii trebuiau să alerge pe gheață în pielea goală până la cabană, înfruntând – dar bucurându-se de – o iarnă în Antarctica!

Când a venit august, erau în formă fizică bună și gata să plece spre Polul Sud. Dar Antarctica e sălbatică și imprevizibilă. Chiar și când au fost gata de plecare spre primul depozit, apoi către Pol, vremea s-a înrăutățit și i-a ținut blocați în cabana folosită peste iarnă. Abia în septembrie a considerat Amundsen că este de ajuns de sigur să plece la drum.

La început totul a mers bine. Au parcurs 50 de kilometri în trei zile. Însă când s-au trezit în dimineața următoare temperatura scăzuse la -56 °C, o temperatură care-ți tăia (la propriu) răsuflarea.

Era atât de frig, încât lichidul din compasuri a înghețat bocnă. Doi dintre oameni au făcut degerături la călcâie.

Au murit de frig și doi dintre câini.

Era prea periculos să meargă mai departe spre sud. Oamenii s-au întors în Golful Balenelor. Dar Amundsen nu era genul care să accepte înfrângerea prea mult timp.

A doua lui încercare a avut succes.

Se spune deseori că Amundsen a avut noroc de vreme bună în ultima etapă a drumului spre Pol. Este genul de lucru pe care îl spun oamenii care nu au fost niciodată în Antarctica. Credeți-mă: *orice* vreme în partea aceea de lume este incredibil de dificilă.

Dar și Amundsen a făcut ceva inteligent. A dat dovadă de judecată atentă și sănătoasă și de o capacitate incredibilă de a conduce. Nu s-a grăbit. A așteptat să se potolească vremea. Și-a păstrat cumpătul, și-a controlat orgoliul și, când a venit momentul, a dat atacul.

Cu tot ce avea.

Inima, sufletul, curajul și hotărârea.

Amundsen, cei patru însoțitori și peste cincizeci de câini au fost nevoiți apoi să facă față realității crude a întreprinderii lor. Pe lângă teama constantă de crevasele ascunse în gheață și terenul tot mai abrupt și necruțător.

Pe 11 noiembrie, a apărut la orizont un lanț muntos. Amundsen a numit aceste piscuri Regina Norvegiei. Dar, regali sau nu, acești munți trebuiau traversați.

Strângând din dinți, oamenii s-au pus pe treabă, mânând câinii înainte și reușind să care tona de provizii la o altitudine de 3000 de metri.

Aici au împușcat douăzeci și patru de câini. I-au jupuit și au pregătit carnea. Era o muncă deprimantă și neplăcută. Au botezat zona „Măcelăria”, dar era mai mult decât măcelărie. Se atașaseră de câini și nu voiau să-i răsplătească cu asemenea sfârșit îngrozitor.

Dar câinii erau acolo cu un scop: să-i ajute și să-i întrețină. Amundsen și echipa lui s-au hrănit cu carnea lor. Aveau nevoie de toată puterea posibilă.

Intenționaseră să se odihnească doar două zile. În cele din urmă, au fost forțați să rămână patru zile la Măcelărie. Un viscol puternic sufla în jurul lor, dar știau că fiecare zi în care amânau ultimul avans spre Pol era o zi pierdută.

Rațiile de-o zi pierdute. Cu o zi mai aproape de moarte.

Nu mai puteau ezita. Era acum ori niciodată. Venise momentul să treacă la atac – cu devotament total. Amundsen și oamenii săi au ieșit în furtuna albă și au înaintat fără oprire spre sud.

Timp de zece zile s-au forțat să meargă prin ninsoarea orbitoare. Au continuat prin albul neclar. Fiecare pas era un risc. Platoul înghețat pe care se aflau era plin de crevase mortale, iar fuioarele de ceață le reduceau vizibilitatea la doar câțiva centimetri.

Au botezat locul Ghețarul Diavolului.

Dar Diavolul mai avea pentru ei și alte locuri periculoase.

S-au trezit pe o fâșie întinsă de gheață subțire. Gheața în sine răsuna cu un ecou când o loveau: sub ea era un spațiu gol însemnat și, la adâncime mai mare, o rețea de crevase uriașe mortale.

Amundsen l-a botezat Sala de Bal a Diavolului. Au traversat

patinând neliniștiți, apoi și-au continuat marșul încăpățânat spre sud.

Pe 14 decembrie 1911, au ajuns în sfârșit. O reușită incredibilă datorată curajului, planurilor minuțioase și calculelor meticuloase, combinate cu deciziile îndrăznețe, dar inteligente, în momentele importante.

Au ridicat steagul Norvegiei și au instalat cortul – același cort care, după câteva săptămâni, avea să-i ofere lui Scott al Antarcticii confirmarea vizuală a eșecului său eroic.

Și totuși, când Amundsen a privit mai târziu în urmă la acest moment, a făcut-o cu o oarecare melancolie: „Nimeni nu-și mai îndeplinise vreodată un scop diametral opus dorințelor lui. Zona din jurul Polului Nord – naiba să-l ia! – m-a fascinat din copilărie, iar eu eram acum la Polul Sud. Există nebunie mai mare?”

Dar poate nu e chiar atât de nebunesc, la urma urmei. Viețile noastre merg rareori pe drumul la care ne-am aștepta, însă uneori lucrurile par să fie menite să fie așa. Iar un lucru era de multă vreme cât se poate de clar: Roald Amundsen era dintotdeauna menit să fie un om care să facă lucruri extraordinare.

Numai că nu s-a întâmplat chiar așa cum se așteptase el mereu.

Pofta lui de aventură nu s-a potolit de tot după cucerirea Polului Sud. Așa cum s-a întâmplat mereu, inima l-a dus înapoi spre Nord. A continuat explorarea Pasajului de nord-vest și a devenit tot mai fascinat de transportul aerian. Așadar, a fost ceva firesc să devină parte a echipei care a zburat peste Atlantic – și, în mod crucial, peste Polul Nord – pentru prima dată.

Și încă ceva: toate revendicările anterioare de cucerire a Polului Nord rămân discutabile și în ziua de azi. Încă nu știm dacă Peary și Cook au ajuns la Pol. Dar dacă nu au făcut-o – așa cum cred mulți oameni, atunci s-ar părea că Amundsen chiar și-a îndeplinit scopul la care visase din copilărie.

În mod sigur, a făcut parte din prima echipă *necontestată* care a traversat acel punct.

Iar asta ne demonstrează puterea visurilor și consecințele deseori inevitabile ale muncii grele și curajului adevărat.

Amundsen nu s-a născut erou. Niciun erou nu se naște așa.

Dar cu siguranță a murit ca un erou. Pe 18 iunie 1928, o aeronavă s-a prăbușit în Arctica la întoarcere de la Polul Nord. Amundsen făcea parte din misiunea de salvare.

Dar misiunea de salvare nu a mai ajuns la destinație.

Avionul său s-a prăbușit în ceața deasă din Arctica. Nu s-au mai descoperit decât fragmente din el, plutind în dreptul coastei norvegiene.

Corpul lui Amundsen nu a fost găsit.

L-a plâns un popor întreg. Dar eu consider că a fost o moarte potrivită pentru un om a cărui viață fusese devotată aventurii și explorării extremelor amenințătoare.

Pustiurile înghețate ale regiunilor polare revendicaseră în cele din urmă trupul lui Amundsen.

Dar nu înainte ca acest om să se dovedească vrednic de titlul: cel mai mare explorator al Antarcticii din toate timpurile.

DOUGLAS MAWSON:
IADUL ALB

Descoperisem un ținut blestemat.
Găsisem Casa Viscolului.
DOUGLAS MAWSON

Scott. Shackleton. Amundsen.

Aceste nume vor rămâne în istorie câtă vreme se vor spune povești despre explorarea Antarcticii. Dar numele unui anumit om a fost uitat de majoritatea. Omul acesta este Douglas Mawson.

E păcat, pentru că Mawson a fost la fel de dur ca oricare dintre marii exploratori ai Antarcticii.

Poate chiar mai dur.

În expediția *Nimrod* din 1908, Ernest Shackleton a trimis un grup format din cei mai robuști oameni să urce în vârful Muntelui Erebus. Douglas Mawson a fost unul dintre ei.

Muntele Erebus era singurul vulcan activ din Antarctica. Pentru un alpinist desăvârșit, pantele lui abrupte și acoperite de gheață, urcând până la înălțimea de 3794 de metri, ar fi fost o provocare semnificativă. Dar Mawson și tovarășii lui nu erau alpiniști desăvârșiți.

Nici echipament nu aveau prea mult, doar niște toporiști pentru gheață și puțină frânghie de alpinism. În loc de crampoane, au fixat cuie în bucățile de piele pe care și le-au legat de cizme. În loc de rucsacuri, și-au legat sacii de dormit pe spate. Mâncarea o trăgeau pe sanie, ignorând frigul care era atât de cumplit, încât li s-au lipit șosetele de degete.

În plus, erau în Antarctica și, dacă ați citit până aici, știți deja ce loc nemilos este.

Așa că ați prins ideea – bărbați duri, călițI, nevrând să se lase învinși de lipsa de experiență și gata să improvizeze cu ce aveau. Douglas Mawson era acest gen de om.

În timp ce Shackleton făcea încercarea nereușită de a ajunge primul la Polul Sud, Mawson avea alt obiectiv: să fie primul care ajunge la Polul Sud magnetic. Alături de însoțitorul său, Alistair Mackay, a reușit.

Aceasta a fost în sine o realizare incredibilă pe o rută nespus de periculoasă. Zona prin care trebuiau să meargă era un

labirint nesfârșit de crevase adânci și deseori ascunse. Echipa lor cădea frecvent în ele, dar mereu reușeau să se salveze – deseori, întinzând brațele larg peste spațiul îngust creat de acele cicatrici în gheață.

Se hrăneau cu carne de focă și de pinguin, iar buzele le sângerau de la frig – Mawson scria că fiecare biscuit pe care-l mânca era mânjit de propriul sânge.

Degerăturile, orbirea provocată de zăpadă, grețurile și oboseala erau însoțitorii lor nelipsiți.

Dar în tot acest timp Mawson și-a păstrat cumpătul și, în ciuda condițiilor, făcea însemnări cu grijă despre progresele înregistrate. Asta ne spune multe despre el. Avea o minte mai orientată spre știință decât contemporanii lui Scott și Shackleton. Polul Sud magnetic prezenta un interes științific mai mare decât Polul geografic. Asta îl captiva pe el – nu speranța la faimă și bani. Era dispus să-și supună trupul la luni întregi de greutăți inimaginabile, totul în numele științei.

Poate de aceea a refuzat oferta de a se alătura nefastei expediții *Terra Nova* conduse de căpitanul Scott, preferând să conducă o expediție mai științifică proprie, cunoscută drept expediția Australasia Antarctica.

Avea să dea naștere uneia dintre cele mai brutale povești de supraviețuire auzite vreodată.

Expediția Australasia Antarctica a durat din 1911 până în 1914. Din ea făceau parte diverse echipe de exploratori, împrăștiați în trei baze permanente diferite în Antarctica. Ideea era ca echipele să petreacă iernile insuportabil de întunecoase și aspre din Antarctica în aceste baze. După aceea, când venea vremea mai călduroasă, puteau pleca să exploreze și să adune datele științifice la care sperau.

Pe 12 noiembrie 1912, Mawson a plecat din tabăra instalată în Commonwealth Bay pentru a cerceta o zonă a Antarcticii numită Ținutul Regelui George al V-lea. A luat doi însoțitori, Xavier Mertz și locotenentul Ninnis, o haită de doisprezece câini și două sănii în care cărau proviziile de care aveau nevoie în călătorie.

La început, lucrurile au mers bine. Făcuseră peste 480 de kilometri pe platoul polar în cele cinci săptămâni de când plecaseră.

Însă pe 14 decembrie s-a produs dezastrul.

Locotenentul Ninnis conducea una dintre sănii. Transporta partea leului din proviziile echipei și era trasă de cei mai buni șase câini. Deodată, fără niciun avertisment, Ninnis, sania și câinii au căzut într-o crevasă nevăzută.

Mawson și Mertz au alergat spre locul unde dispăruse colegul lor. Ore întregi au strigat în crăpătura îngrozitoare din gheață, încercând să-l găsească pe Ninnis. Niciun strigăt nu a ajuns înapoi la ei.

Doar o tăcere amenințătoare.

Au încercat să fixeze o frânghie ca să se coboare în crevasă și să-și vadă prietenul. Degeaba.

Când s-au uitat în gol, nu au văzut decât doi câini cu trupurile zdrobite, la 45 de metri sub ei. Și niște resturi din echipamentul lor, pierdut pentru totdeauna.

Dacă Ninnis mai era în viață – ceea ce părea puțin probabil, nu aveau cum să ajungă la el.

Nu au avut încotro, au fost nevoiți să-i lase acolo corpul și să încerce să ajungă în siguranță înapoi la bază. Fără echipamentul și mâncarea pierdute.

Și-au verificat proviziile. Rații pentru zece zile. Nu aveau mâncare pentru câini. Nici cort. Nici toporișcă pentru gheață. Articole esențiale de îmbrăcăminte impermeabilă dispăruseră în crevasă odată cu Ninnis.

Această pierdere a echipamentului era gravă. Foarte gravă.

Cei doi au improvizat un cort rudimentar din schiurile lui Mertz și un cearșaf de bumbac. Înăuntru era loc doar pentru doi saci de dormit de o persoană. De-abia.

Dar era o protecție minimă împotriva vremii, mai ales a celei din Antarctica.

Mai aveau doar șase câini. Mawson și Mertz știau că, pentru drumul de întoarcere, trebuiau să omoare animalele unul câte unul, ca să aibă mâncare pentru ei și pentru ceilalți câini.

Primul sacrificat a fost câinele căruia îi spuneau „George”. L-au împușcat, i-au prăjit carnea tare și ațoasă și au devorat-o ca să prindă puteri. Cei doi au decis că era „pătrunsă de o aromă unică și neobișnuit de dezagreabilă”.

Ceilalți câini au mâncat-o cu poftă.

Și astfel au început retragerea. Cei 480 de kilometri pe care îi aveau de parcurs până la bază trebuie să le fi părut imposibili. Se spune că aveau tablete de cianură în rucsacuri ca să aibă o

cale ușoară de scăpare dacă situația devenea disperată.

Dacă ar fi știut ce avea să urmeze, ar fi fost chiar tentați să le ia…

Mawson a fost primul care a manifestat simptome fizice. La două zile după moartea lui Ninnis, s-a plâns de o durere cumplită în ochi. S-a diagnosticat el însuși cu conjunctivită, dar a decis să o trateze așa cum făcea și cu orbirea provocată de zăpadă: să ia niște tablete de zinc și cocaină și să-l roage pe prietenul lui să le introducă în mucoasa subțire de sub pleoape. Dureros, dar necesar.

Înfometați brusc, câinii au devenit imediat vlăguiți. Acum oamenii trebuiau să tragă singuri săniile. Când doi câini au ajuns prea slăbiți să mai meargă, i-au omorât și jupuit. „Jalnic vânat”, scria Mawson în jurnal. Nu poate fi vreodată distractiv să mănânci animalele pe care le iubești și de care depinzi atât de mult.

Câinii rămași au devenit atât de slabi încât scăpau din hamuri. Când oamenii aruncau stârvul unuia din haita lor, devorau oasele și pielea până nu mai rămânea nimic.

La nouă zile după moartea lui Ninnis, Mawson și Mertz au decis să reducă greutatea proviziilor rămase. Asta însemna să arunce, printre altele, pușca. De acum înainte, când omorau un câine, trebuia să fie cu cuțitul, vărsând pe gheață sângele animalului care urla. „O operațiune deprimantă și revoltătoare”, a notat Mawson.

După aceea, a început să ningă. Mult. Vizibilitate zero.

Mai rău decât atât, vântul a început să sufle. Vijeliile de 80 de kilometri pe oră îi obligau să gătească în cortul improvizat, mic și înghesuit. Asta a fost o mare problemă. Căldura de la mașina de gătit topea zăpada care se depunea pe cearșaful de bumbac, care picura apoi pe ei.

Hainele li s-au udat și nu aveau cum să le usuce. Să-ți fie frig și să fii permanent ud este o situație brutală care îți distruge moralul. Rămâi fără pic de vlagă, iar somnul e imposibil. Nu aveau niciun moment de respiro. Ba mai rău, puțina căldură dată de plită a topit și zăpada de sub sacii de dormit, care au absorbit imediat apa și au devenit grei și îmbibați. Pe urmă, când au oprit plita, toată apa absorbită a înghețat imediat. Saci de dormit din gheață.

Ziua mergeau tot chinuitor de încet. Mawson privea cum starea fizică a partenerului său se înrăutățea.

Mertz nu suporta carnea de câine. În timp ce Mawson ronțăia bucăți nutritive de ficat de câine, Mertz nu mânca decât bucăți de biscuiți uscați. Începea să se vadă. Mawson observa cum i se lua pielea de pe picioare prietenului său – un simptom de malnutriție. Dedesubt rămânea carnea vie și lucioasă.

Lui Mertz i-au degerat degetele. Aflat în șoc, a mușcat o bucată de la capătul unui deget. Nu a simțit nimic. Corpul lui murea.

După trei săptămâni, Mertz de-abia mai reușea să iasă din sacul înghețat de dormit. Nu putea să mănânce decât bucăți mici din amestecul pentru copii pe care îl aveau în proviziile neîndestulătoare.

Mawson l-a convins pe prietenul lui să stea pe una din sănii și el să tragă. Trebuia să-l care sau să-l lase. Mertz s-a învoit fără tragere de inimă, iar Mawson a început să tragă. Dar starea lui Mertz s-a agravat. S-a îmbolnăvit de dizenterie și își murdărea pantalonii. Mawson era forțat să scoată cu mâna fecalele apoase și urât mirositoare din hainele ude ale prietenului său.

Și starea lui Mawson se deteriora. Umezeala din cort, combinată cu marșul fără oprire și malnutriția, făcea ca și pielea lui să se cojească, mai ales între picioare, unde se freca de haine. Agonie. Și pentru că era atât de prost hrănit, pielea care se refăcea era, cum spunea el, „un substitut foarte slab și subnutrit”.

Pielea și părul îi cădeau și se adunau la poalele pantalonilor și în șosete. Trebuia să le cureță în bucăți mari și urât mirositoare.

Pe 7 ianuarie, Mertz își murdărea întruna pantalonii cu materia fecală apoasă și dezgustătoare.

Avea crize și striga în delir.

Sfârșitul era, în mod clar, aproape.

A murit la ora două noaptea, pe 8 ianuarie.

Mawson i-a îngropat trupul în zăpadă, a citit cu glas tare din *Cartea de rugăciuni obștești* și a lăsat corpul prietenului său la mila stihiilor din Antarctica.

După aceea și-a întors atenția spre el însuși.

Rațiile pentru zece zile rezistaseră douăzeci și șase de zile. Era deja într-o stare disperată de slăbiciune. Corpul începea să-i cedeze. Și mai avea de mers încă 160 de kilometri.

Știa că probabil va muri. Dar a scris următoarele cuvinte în jurnal: „Voi face tot posibilul, până la final.”

Două zile Mawson nu s-a putut mișca. Vântul era prea puternic și răscolea zăpada.

Acum, de câte ori îi erupea pielea, nu se mai vindeca. Avea răni și tăieturi pe nas și buze. Pielea de pe scrot se luase complet din cauza frecării cu hainele ude.

Când a reușit să se pună în mișcare, a trebuit să se oprească după doar un kilometru și jumătate pentru că picioarele îl dureau îngrozitor. Și-a scos șosetele și a văzut că pielea de pe tălpi era jupuită. Șosetele se îmbibaseră de sânge și de o scurgere apoasă.

Mawson nu știa ce să facă. În mod sigur, nu putea să calce pe carnea vie și plină de puroi. Trebuia să-și îngrijească picioarele cumva. A uns țesuturile sângerânde cu lanolină grasă – o substanță cerată care se obține din lână de oaie apoi a pus pielea jupuită înapoi pe tălpi ca să le protejeze. Le-a legat cu bandaje și a încălțat iar șosetele. După aceea, scrâșnind din dinți din cauza durerii crunte stârnite de sendvișul înfiorător de piele, sânge și grăsime de pe picioare, a continuat să meargă.

În noaptea următoare Mawson a descoperit că uitase să-și întoarcă ceasul. Trebuia să știe cât e ora ca să calculeze longitudinea. Acum nici asta nu mai putea să facă.

Nu îi ceda numai trupul, dar, pentru ca totul să se complice, se și rătăcise.

Însă a mers mai departe.

După o zi chinuitoare de marș, a fiert niște mușchi de câine pentru o „cină extra de supă gelatinoasă”. I se părea o tratație, iar asta ne spune câte ceva despre starea în care se afla. În fiecare zi trebuia să-și îngrijească picioarele fetide și supurânde. Era o adevărată agonie – parcă se tortura singur ore întregi.

După doar câteva ore, trebuia să pornească din nou la drum.

Antarctica îl lovea cu toate puterile, dar încă nu-i dăduse ultima lovitură fatală.

S-a întâmplat chiar înainte de prânz, pe 17 ianuarie. Mawson trăgea sania după el folosind o frânghie prinsă de corp, când a simțit gheața cedând sub picioarele lui. Călcase pe un pod subțire de gheață deasupra unei crevase.

Deschizătura avea o lățime de doi metri, ceea ce însemna că

nu avea de ce să se țină.

A plonjat în hău.

Uneori, într-o situație de supraviețuire, te salvează doar un strop de noroc. În acest caz, norocul a fost de partea lui Mawson.

Se aștepta ca sania să cadă după el în crevasă, aruncându-i pe amândoi în cădere liberă. Dar nu a căzut. În mod miraculos, a rămas înțepenită în zăpada de deasupra.

Dar Mawson atârna acum, legănându-se deasupra vidului. Neajutorat. Deasupra lui, patru metri de frânghie. Dedesubt, o prăpastie neagră fără fund.

Singura cale de scăpare era să-și forțeze corpul extenuat să urce pe frânghie.

Ați încercat să urcați vreodată pe o frânghie subțire fără ajutor? E treabă grea, aproape imposibilă. Dar imaginați-vă cum e la temperaturi negative, când suferi de malnutriție severă, când ți se ia pielea de pe corp și mâini, când de-abia mai ai forță în mușchi. Desigur, să mai fi și tras în jos de hainele ude și grele.

Tremurând de frică, de frig și de singurătate, Mawson a încercat să facă imposibilul. Și a refuzat cu încăpățânare să moară.

Mawson a început să se cațăre puțin câte puțin pe frânghie, urcând spre buza crevasei.

Mai avea treizeci de centimetri până la deschizătură, când s-a auzit o trosnitură îngrozitoare. Apoi marginea crevasei s-a desprins.

Mawson a căzut iar în beznă. Atârna din nou – la mila frânghiei și a saniei.

A descris acest moment ca fiind cel mai disperat – cea mai grea luptă. S-a gândit să pună capăt acolo. Putea pur și simplu să se desprindă din ham și să cadă în gol spre moarte. Să pună capăt suferinței. În sfârșit.

S-a trezit că degetele i se îndreaptă spre ham. Aproape că își dorea pacea pe care avea să i-o dea moartea.

Nu se mai lupta doar cu trupul lui. Se lupta acum și cu mintea.

Dar Mawson avea mai mult curaj decât oamenii obișnuiți și a refuzat să se lase învins de disperare. Cu un efort supraomenesc, s-a străduit să urce pe frânghie, chinuindu-se centimetru cu centimetru.

De data asta, a reușit.

A căzut inconștient pe marginea crevasei, epuizat. Când s-a trezit, într-un târziu, era amorțit de frig.

„Nimeni nu a scăpat vreodată într-un mod mai miraculos”, a scris el mai târziu.

Mawson ocolise moartea, dar moartea era încă pe urmele lui.

Corpul i se tot deteriora. Răni pline de puroi i-au acoperit tot corpul. Pe față i-au apărut bube. Apoi au început să-i cadă unghiile, la fel și părul. Barba i se desprindea de pe față în smocuri. Pielea jupuită pe care o lipise pe tălpi se zbârcise și putrezea. A aruncat bucățile inutile de carne, dar acum trebuia să meargă pe carnea vie din care curgea puroi și care fusese cândva talpa lui.

Pe urmă a făcut scorbut. Încheieturile îl ardeau ca focul. Sângele apos i se scurgea din nas și de pe vârful degetelor.

Gheața era tare ca piatra și netedă ca marmura, așa că a fost nevoit să încerce să improvizeze crampoane din puținele rezerve pe care le avea pe sanie. Când și acestea au dat greș, s-a târât pur și simplu în patru labe, cu mâinile și genunchii sângerând, trăgând sania în urma lui.

Vremea nu se îmbunătățea. Vânturi cu puterea unor vijelii. Zăpadă răscolită. Și frig cumplit. Era blocat în mijlocul viscolului. Dar a mers mai departe.

În cele din urmă, pe 8 februarie, la două luni după ce Ninnis căzuse în crevasă, a ajuns ia tabăra principală a expediției.

Cei de acolo credeau că Mawson și oamenii lui muriseră de mult. Când au văzut o siluetă apărând prin zăpadă, au alergat spre ea.

Trei oameni plecaseră în noiembrie. Dar acum, din cauza stării de degradare în care era trupul lui Mawson, habar nu aveau cine era cel care venea spre ei împleticindu-se.

Mawson a trebuit să îndure apoi încă o iarnă lungă și întunecată în Antarctica. Ajunsese în tabără la doar câteva ore după ce nava *Aurora,* care l-ar fi putut duce înapoi la civilizație, ridicase pânzele. Lipsă tragică de sincronizare.

A reușit însă să trimită un mesaj pentru logodnica lui aflată în Australia. Un mesaj scurt, dar unul atât de minimalizant, încât ar fi putut fi scris de unul dintre acei eroi epici ai epocii de explorare a Antarcticii.

Nu erau plângeri sau văicăreli. Nu a pomenit nimic de ororile prin care trecuse.

„Regret profund întârzierea”, scria el. „Abia am reușit să ajung la cabană.”

Acesta este un adevărat erou tăcut, smerit și plin de curaj.

ERNEST SHACKLETON: „CEL MAI ÎNCĂPĂȚÂNAT ȘI MAI ÎNDĂRĂTNIC BĂIAT PE CARE L-AM CUNOSCUT VREODATĂ”

Se caută oameni pentru o călătorie primejdioasă.
Bani puțini, frig cumplit, luni întregi
de întuneric total, pericol constant,
întoarcerea în siguranță îndoielnică.
Glorie și recunoaștere, în caz de succes,
Anunț dat în *The Times*
de Ernest Shackleton

Scott al Antarcticii era un om incredibil de viteaz. Fără îndoială. Iar cei care îl însoțeau erau și ei oameni care nu făceau compromisuri.

În prima călătorie a lui Scott în Antarctica, la bordul navei *Discovery,* a fost prezent alt tânăr care avea să intre în rândul marilor exploratori. Poate cei mai mari. Și el plecase pe mare la o vârstă fragedă. Unul dintre căpitanii săi l-a descris drept „cel mai încăpățânat și îndărătnic băiat pe care l-am întâlnit vreodată”.

Probabil el nu a spus-o ca un compliment, dar merită să ne amintim că unii văd încăpățânare și îndărătnicie, alții văd curaj adevărat.

Acest tânăr l-a însoțit pe Scott în primul marș în Antarctica, înfruntând vremea înșelătoare care i-a întâmpinat în regiunea polară, și a făcut parte din echipa care a ajuns cu succes mai departe în sud decât ajunsese oricine altcineva până atunci. Merită respectul cuvenit chiar și pentru această realizare.

Dar acest tânăr a mers mai departe. Iar aventurile lui extraordinare au culminat cu una dintre cele mai uimitoare salvări și supraviețuiri din istorie. Numele lui era Ernest Shackleton și a fost unul dintre cei mai puternici și cei mai motivanți conducători pe care i-a avut lumea.

Expediția *Discovery* a căpitanului Scott l-a îmbolnăvit foarte grav. Nimic surprinzător. Cei trei care au mers spre sud au suferit de degerături, orbire și scorbut. Dar Shackleton a suferit cel mai mult. Când s-au întors pe *Discovery,* a fost trimis acasă mai devreme. Unii spun că el și Scott s-au certat din cauza asta, dar nimeni nu știe sigur adevărul.

Însă iată ce e sigur: în vreme ce alți oameni ar fi fost descurajați de asprimea expediției, Shackleton, la fel ca Scott, fusese infectat de virusul Antarcticii.

Întors în Anglia, a încercat să-și ducă viața mai departe, mai întâi ca jurnalist, apoi ca afacerist, chiar și ca parlamentar. Dar el avea suflet de aventurier. Aceste profesii convenționale nu erau menite pentru el.

Shackleton avea nevoie de primejdii ca să trăiască. Și știa că, dacă îi trebuie pericol, Antarctica e locul în care pericolul este peste tot.

S-a întors acolo în 1908, de data asta ca lider al propriei expediții la bordul propriei nave: *Nimrod.*

Chiar înainte de a ajunge în Antarctica, echipajul lui s-a confruntat cu probleme. Unui om i-a intrat un cârlig de metal în ochi. A fost dus, sângerând și țipând, la medicul de pe navă, care a spus că ochiul trebuia scos. Și așa s-a întâmplat: pacientul a fost țintuit de doi mateloți în timp ce medicul i-a scos ochiul rănit cu ajutorul unei cantități mici de cloroform.

Acestea erau realitățile îndurate de primii exploratori din Antarctica.

Obiectivul expediției *Nimrod* era să fie prima care ajunge la Polul Sud. Dar mai întâi, ca să-i păstreze pe membrii expediției activi, a trimis o echipă mică să escaladeze Muntele Erebus.

Dacă ați citit capitolul despre Sir John Franklin (pagina 180), numele Erebus vă este cunoscut. Era numele uneia dintre navele rătăcite în gheața din Arctica. Acest munte din Antarctica a primit numele acelei nave, care, la rândul ei, a fost botezat după zeul grec al Infernului. Un vulcan uriaș, amenințător, îmbrăcat în zăpadă, care se ridica din gheața antarctică, se potrivește numelui dat. Are o înălțime de 3794 de metri și nu fusese escaladat niciodată.

Unul dintre cei trimiși de Shackleton pe Erebus a fost Douglas Mawson. Oamenilor lui Shackleton le-au trebuit cinci zile să ajungă în vârf, după care au alunecat la vale pe drumul de întoarcere. Când au ajuns la tabăra de bază, erau, cum spunea unul dintre ei, „aproape morți”.

Dar trebuiau să aibă în vedere și drumul spre sud. Și toți erau nerăbdători să-și urmeze liderul în necunoscut.

Shackleton nu a ajuns la Polul Sud, dar el și oamenii lui au bătut recordul expediției *Discovery* pentru cel mai sudic punct

până la care a mers cineva vreodată. După cum Scott avea să descopere el însuși câțiva ani mai târziu, drumul înapoi, după șaptezeci și trei de zile de mers spre sud, avea să se dovedească insuportabil de dificil.

Au mers cu jumătate de rații, târându-și singuri săniile. Pe lângă suferințele obișnuite în Antarctica, au fost loviți și de emerită acută din cauza cărnii stricate de ponei. Sufereau de dizenterie cronică – ceea ce nu e niciodată distractiv în pustiurile înghețate – și Shackleton însuși era distrus fizic. Aproape mort de foame, își dona porțiile colegilor slăbiți.

Demonstra că e un om care conduce din față – întotdeauna.

Când s-a întors în sfârșit în Anglia, Shackleton a avut parte de un titlu de cavaler și o primire demnă de un erou. Dar nu expediția *Nimrod,* oricât de minunată a fost, i-a asigurat un loc în istoria explorării.

Această reușită avea să vină peste cinci ani, când a plecat din nou spre Antarctica, de data asta cu nava *Endurance.*

Numele s-a potrivit bine cu ce urma să se întâmple.

1914.

Căpitanul Scott era de-acum mort. Amundsen ajunsese la Polul Sud. Războiul izbucnea în Europa. Dar Antarctica tot îl atrăgea pe Shackleton.

După părerea lui, mai era de făcut o singură mare expediție în Antarctica: de traversare a întregului continent, de la un capăt la celălalt.

Shackleton a decis că expediția aceasta era pentru el.

Endurance a ridicat ancora la Plymouth, în august 1914. Prima destinație a fost Buenos Aires, unde au ajuns fără probleme. De acolo au plecat spre Georgia de Sud, unde Shackleton urma să se pregătească pentru viitoarea luptă cu Antarctica.

Când au plecat spre sud, semnele au fost rele. Au ajuns la banchizele plutitoare de gheață mai repede decât se așteptau și au fost nevoiți să-și croiască drum prin apa pe jumătate înghețată și groasă ca betonul cu priză rapidă, care împrăștia nori mari de ceață sinistră. În jurul lor erau găuri, unele mari de șapte metri, pe care balenele ucigașe le făcuseră izbind partea de jos a gheții ca să găsească mâncare.

În cele din urmă, pe 19 ianuarie 1915, *Endurance* s-a blocat

de tot în stratul tot mai gros de gheață.

Oamenii au rămas la bord... lună după lună... după lună. Dar nava, oricât de puternică ar fi fost, pur și simplu nu putea face față puterii uriașe și uimitoare a gheții zdrobitoare. Puțin câte puțin, a început să se sfărâme. Scânduri gigantice de stejar erau strivite întruna și desprinse ca niște paie de chibrit sub nasul oamenilor.

Pe 27 octombrie, s-a scufundat. Drumul lor spre casă, biletul lor spre libertate, a dispărut pentru totdeauna. Oamenii erau cu desăvârșire singuri, fără mijloace de comunicare sau de scăpare.

Aceștia, douăzeci și opt la număr, au ridicat tabăra pe gheață, salvând și trei bărci mici cu vâsle și proviziile pe care au reușit să le salveze de pe nava scufundată. Planul lor era să tragă toate acestea pe gheață către apa fără sloiuri. Dar în curând a fost clar că era ceva imposibil pentru oamenii înghețați și epuizați. Așadar, Shackleton a luat altă decizie. Aveau să rămână pe gheață, sperând că banchiza avea să plutească spre nord și să-i ducă într-un loc mai sigur.

Și au plutit spre nord. Dar, evident, nu erau deloc în siguranță.

Proviziile se împuținaseră înspăimântător. Prindeau și omorau foci ca să suplimenteze rațiile reduse. Aveau și câini cu ei. La început, i-au ținut în viață dându-le să mănânce carne de focă. Dar, când carnea a devenit insuficientă, au fost nevoiți să împuște câini și să-i mănânce ca să supraviețuiască.

Pe măsură ce gheața se apropia de Antarctica, marea a devenit mai caldă și gheața a început să se sfărâme. Tabăra nu mai era în siguranță. La un moment dat, unul dintre oamenii lui a căzut în apă după ce sloiul de gheață pe care erau s-a spart în două. A trebuit să meargă necontenit pe sloiul rămas toată noaptea, cu echipamentul îmbibat de apă, ca să nu moară de frig.

Oamenilor nu le-a rămas decât să urce în bărci și să înceapă să vâslească.

Erau de cinci zile pe mare când, complet uzi și extenuați, au ajuns pe o bucată părăsită de stâncă stearpă care se numea Insula Elefantului. Era prima dată când puneau piciorul pe teren solid în șaisprezece luni și la început s-au bucurat că dăduseră peste uscat.

Încântarea lor nu a durat prea mult.

Insula Elefantului: populație, zero. Temperatura: sub zero. Era un afloriment stâncos atât de izolat și bătut de vânturi pe cât vă puteți imagina. Un punctișor în mijlocul Oceanului Sudic măreț și violent. La sute și sute de kilometri de orice urmă de civilizație.

Echipa lui Shackleton scăpase de pericolul gheții care se dezintegra, dar noua lor casă era incredibil de aspră. Era foarte greu să găsească resurse – au găsit câteva foci și câțiva pinguini, pe care i-au tăiat pentru mâncare și ca să aibă combustibil pentru soba cu untură și au adunat ce crustacee au putut să prindă. Dar erau slăbiți și știau că nu pot supraviețui fără ajutor. Nicio navă nu se aventura vreodată în zona aceea. Cel mai apropiat loc de unde puteau cere ajutor erau porturile pentru baleniere din Georgia de Sud.

Locul acela se afla la 1287 de kilometri depărtare.

Dar Shackleton nu avea de gând să-i lase pe oamenii săi să moară pe insula aceea pustie.

S-a decis să riște tot.

Decizia lui Shackleton a fost să ia una dintre bărcile mici și câțiva dintre cei mai robuști oameni și au pornit cu speranța firavă de a naviga și a supraviețui tot drumul prin cel mai rece și mai violent ocean de pe întreaga planetă, cu scopul de a ajunge în Georgia de Sud.

Era un plan uluitor de ambițios, cu șanse aproape nule de reușită.

Barca cu vâsle *James Caird* era cea mai bună dintre ambarcațiuni, dar, cu doar șapte metri lungime și doi metri lățime, nu se compara cu *Endurance.* Au modificat-o ca să o facă mai solidă și au improvizat o punte dintr-o foaie de pânză care să-i protejeze cât de cât de marea și de vremea din Antarctica. Aveau nevoie de apă proaspătă, așa că au încărcat aproape 115 de kilograme de gheață pe barcă pe care să o topească pe măsură ce înaintau.

Dar când Shackleton și cinci dintre membrii echipajului se pregăteau să părăsească grupul principal și să navigheze din nou, știau în adâncul sufletului că micuța barcă *James Caird* nu putea supraviețui mult timp în Oceanul Sudic agitat. Astfel, s-au îndepărtat de stâncile de pe Insula Elefantului, întrebându-se dacă aveau să se mai vadă vreodată.

Șansele erau mici.

De bună seamă: Oceanul Sudic nu e pentru cei slabi de înger, chiar și pentru o navă de linie. Valurile se înalță la 30 de metri. Fie te zdrobesc în adâncitura creată cu o forță șocantă, fie te răstoarnă și te acoperă complet. Jurnalul Shackleton marchează acest moment terifiant:

> *Le-am strigat celorlalți că cerul se înseninează, dar o clipă mai târziu mi-am dat seama că ceea ce văzusem nu era o spărtură în nori, ci creasta albă a unui val enorm. În douăzeci și șase de ani de experiență pe ocean, cu toate hachițele lui, nu am văzut niciodată un val atât de uriaș. Era o răsturnare grozavă a oceanului, ceva foarte diferit de mările acoperite de gheață care ne fuseseră dușmani neobosiți zile întregi. Am strigat: „Pentru numele lui Dumnezeu, țineți-vă bine! Ne-a prins.”*

Cumva, echipajul s-a ținut bine și a supraviețuit valurilor monstruoase. Dar oceanul mai avea și alte arme cu care să-i atace.

Era atât de frig, încât stropii de apă înghețau când se loveau de carenă și izbeau barca, transformând-o într-un cub de gheață înclinat și plutitor. Oamenii trebuiau să desprindă permanent gheața ca să nu se răstoarne mica ambarcațiune.

Singura lor sursă de căldură erau sacii uzi de dormit. Aceștia erau îmbibați cu apă tot timpul și deseori înghețați – atât de mult, că au fost nevoiți să arunce doi saci peste bord.

Pielea – pe care nu o mai spălaseră de luni întregi – era tot timpul rece, udă și iritată de hainele ude de lână. Apa sărată neîndurătoare pe pielea iritată agrava rănile zi de zi.

Degetele expuse la frig erau acoperite de bășici mari și degerături.

Mâncau doar porții frugale și trebuiau să găsească rezerve nebănuite de energie ca să lupte cu tot ce îi lovea Oceanul Sudic.

În ciuda acestor greutăți incredibile, Shackleton și ai lui au reușit să navigheze cu mica ambarcațiune până în Georgia de Sud – o demonstrație de îndemânare marinărească neîntrecută,

cu o barcă atât de mică, pe sute de kilometri. În cele din urmă, după cincisprezece zile de navigare istovitoare, insula a apărut la orizont, dincolo de marea întunecată și mânioasă. Dar călătoria lor nu se sfârșise.

S-a stârnit o furtună feroce, rece ca gheața și cu forță de uragan – a fost destul de puternică să scufunde, după cum au aflat mai târziu, o uriașă navă cu abur, de pescuit balene din apropierea lor. Dacă *James Caird* se apropia de insulă, avea să fie sfărâmată de stânci de valurile uriașe.

Însă doar menținerea la suprafață în largul mării a fost o luptă crâncenă. Echipajul a vâslit și s-a luptat cu marea două zile, după care au descoperit un golfuleț în partea de sud a insulei unde puteau încerca să ancoreze.

Problema era că partea sudică a Georgiei de Sud era complet nelocuită.

Porturile pentru baleniere erau toate în nord.

Între porturi și oamenii lui Shackleton era o distanță de 58 de kilometri, de parcurs pe jos prin munții și ghețarii acoperiți de zăpadă și gheață, ajungând la înălțimi de 1370 m, care nu mai fuseseră traversați vreodată.

Shackleton știa ce are de făcut.

A lăsat în urmă trei dintre cei mai slăbiți oameni, luând cu el doi alpiniști foarte experimentați. Împreună au pornit să traverseze lanțul muntos. Să izbândească sau să moară. Într-un efort final monumental.

Aveau să treacă alți treizeci de ani înainte ca altcineva să îndrăznească să-i traverseze din nou. Când au făcut-o, și-au exprimat uimirea totală că Shackleton reușise să o facă fără echipament de alpinism, fără provizii și cu foarte puțină experiență. Dar asta îl face pe Shackleton unic. „Imposibil” nu era un cuvânt în care să creadă.

Să lupte și să treacă acești munți ar fi fost o faptă ieșită din comun chiar și în cele mai bune condiții. Să facă asta în starea de slăbiciune în care se aflau, înfometați, înghețați și răniți, a fost de necrezut.

Când s-a lăsat întunericul, și-au permis câteva momente să se așeze și să se odihnească. S-au cuprins cu brațele unii pe ceilalți ca să se încălzească și, aproape instantaneu, cei doi tovarăși ai lui Shackleton au adormit din pricina epuizării totale. Dar Shackleton știa că, dacă adormea și el, erau șanse foarte mari

să moară toți trei de frig și expunere la vreme. Nu aveau să se mai trezească vreodată.

Așadar, după doar câteva minute, i-a trezit și i-a forțat să meargă mai departe.

Le-a spus că dormiseră câteva ore și că venise vremea să continue.

Treizeci și șase de ore au înaintat prin piscurile înghețate și bătute de vânturi până când, într-un final, aproape dincolo de limitele rezistenței umane, au ajuns la portul de baleniere de la Stromness.

Misiunea nu era încă terminată. Mai întâi, Shackleton trebuia să-i ia pe cei trei oameni lăsați pe coasta sudică a Georgiei de Sud. I-a salvat în siguranță.

Mai erau, desigur, cei douăzeci și doi de oameni încă naufragiați pe Insula Elefantului.

Pentru cei rămași pe Insula Elefantului, viața fusese aproape insuportabil de grea. Când s-a terminat mâncarea, au fost forțați să supraviețuiască mâncând câte un pinguin, pe care reușeau să-l prindă. Când pinguinii au încetat să mai vină la mal, au trebuit să dezgroape oase vechi de focă și să le fiarbă la un loc cu alge.

Au început să glumească, în mod sinistru, că va trebui să mănânce carnea primilor oameni care mureau. În adâncul sufletului, știau toți că în scurt timp posibilitatea putea deveni foarte reală.

Beau linguriță de spirt metilic ca să le fie cald. Când unuia dintre ei i-au degerat degetele de la picioare, chirurgul de pe navă i le-a amputat, folosind foarte puțin cloroform și lumină de la soba cu untură.

Situația devenea disperată. Puteau doar să se roage că Shackleton nu-i abandonase. Că el și echipa lui reușiseră în mod miraculos să ajungă la destinație.

Shackleton a încercat de trei ori să ridice pânzele ca să salveze restul echipajului. De trei ori a fost împiedicat de ferocitatea necruțătorului Ocean Sudic și a gheții antarctice. Dar nu a abandonat. Dacă bărcile pe care le aveau în Georgia de Sud nu erau pe măsura încercării, trebuia să găsească una potrivită. A abordat guvernul din Chile, care l-a lăsat să folosească un remorcher de marină numit *Yelcho.* Pe 30 august,

folosind această navă, a pornit spre Insula Elefantului.

Când a ajuns în sfârșit la echipajul naufragiat, a descoperit că toți cei douăzeci și doi de oameni pe care îi lăsase în urmă erau încă în viață. Acum, după ce își riscase viața și trecuse prin iad ca să-i salveze, liderul lor revenise.

Era un om de cuvânt.

Shackleton plecase din Anglia în 1914 convins că războiul avea să se termine în șase luni. Bineînțeles că nu se terminase. Compatrioții săi mureau cu miile.

Există însă o ironie crudă în povestea lui Shackleton. La câteva luni după ce s-a întors în Anglia, mulți supraviețuitori viteji din expediția *Endurance* s-au stins pe front. Scăpaseră din iadul din Antarctica doar ca să moară apoi în mocirla din tranșee.

Shackleton a supraviețuit Marelui Război, dar Antarctica are un stil de a pune stăpânire pe tine. Și, în ciuda pericolelor și a greutăților cu care se înfruntase acolo, a plănuit altă expediție, cu scopul de a înconjura Antarctica în 1921. A plecat din Anglia și a ajuns în Georgia de Sud în 1922.

Dar Shackleton nu avea să meargă mai departe. A suferit un atac de cord fatal și este îngropat și astăzi acolo.

Îngropat într-un mormânt singuratic, înconjurat de mare și de munți, locul nu doar al celor mai mari realizări ale sale, ci și al uneia dintre cele mai mari povești de supraviețuire din istoria explorării.

LECTURI SUPLIMENTARE

Pentru cei pe care aceste povestiri i-au emoționat și care vor să se documenteze ceva mai adânc, fiecare dintre volumele de mai jos a fost o sursă uriașă de inspirație pentru mine. Sper că vor fi și pentru voi.

Ash, William, *Under the Wire* (Bantam Press, 2005)

Braddon, Russell, *Nancy Wake: SOE's Greatest Heroine* (The History Press, 2009)

Callahan, Steven, *Adrift: 76 Days Lost at Sea* (Mariner Books, 2002)

Harrer, Heinrich, *The White Spider* (Harper Perennial, 2005)

Heyerdahl, Thor, *In the Footsteps of Adam* (Little, Brown, 2000)

Heyerdahl, Thor, *Kon-Tiki* (Simon and Schuster, 2013)

Howarth, David, *We Die Alone* (Macmillan, 1955)

King, Dean, *Skeletons on the Zahara* (William Heinemann, 2004)

Koepcke, Juliane, *When I Fell from the Sky* (Nicholas Brealey Publishing, 2012)

Luttrell, Marcus și Robinson, Patrick *Lone Survivor* (Little, Brown, 2007)

Macpherson, Sir Tommy și Bath, Richard, *Behind Enemy Lines: the Autobiography of Britain's Most Decorated Living War Hero* (Mainstream, 2010)

Moon, Chris, *One Step Beyond* (Macmillan, 1999)

Parrado, Nando, *Miracle in the Andes* (Orion, 2006)

Ralston, Aron, *127 Hours: Between a Rock and a Hard Place* (Simon and Schuster, 2004)

Roberts, David, *Alone on the Ice: the Greatest Survival Story in the History of Exploration* (W.W. Norton & Company, 2013)

Simpson, Joe, *Touching the Void* (Vintage, 1997)

Urquhart, Alistair, *The Forgotten Highlander* (Little, Brown,2010)

Zamperini, Louis și Rensin, David *Devil at my Heels: a World War II Hero's Epic Saga of Torment, Survival and Forgiveness* (Harpercollins, 2009)

O, Bucurie ce mă încerci prin întristare,
Din inimă nu pot să te alung;
Iau urma curcubeului prin ploaie,
Și simt că făgăduiala nu-i zadarnică,
Jalea va rămâne fără lacrimi.

George Matheson

Bear Grylls știe
prețul supraviețuirii.

Dar nu e el primul.

Louis Zamperini a rezistat 47 de zile pe mare ucigând rechini înfometați numai pentru a fi prins și torturat.

Marcus Luttrell, care nu se putea apăra decât cu o singură mână, a ținut piept singur unei hoarde de talibani, după care și-a târât corpul tot o rană, ciuruit de gloanțe, prin munții necruțători din Afganistan.

Aventurieri, exploratori, soldați și spioni care au rezistat în condiții extreme – ei sunt protagoniștii poveștilor lui Bear Grylls.

Întâmplările lor extraordinare nu sunt o lectură comodă – supraviețuirea e rareori o treabă plăcută. Toate sunt însă istorisiri ale unui curaj care te face să izbucnești în lacrimi. Rezistența care sfidează moartea, forța corpului, a sufletului și a minții, dorința de a învinge fac din personajele cărții lui Bear Grylls adevărați supraviețuitori.

eBOOK
DISPONIBIL

NEMIRA